

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΘ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ—15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1952 | ΑΡΙΘ. 4—7

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 10-1-1952, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐπιζητουμένης ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων, συνεζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπόφασιν, ὅπως συγκληθῆ ἑκτάκτως ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς λύσιν τοῦ ἀνακύφαντος προβλήματος, ἐπὶ τοῦ γενικωτέρου διαφέροντος ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ζητήματος. Ἐκδοθέντος τοῦ σχετικοῦ Β. Δ. καὶ τῆς 11-2-52 συνελθούσης τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σπυρίδων, πρὸς τῇ εἰσηγήσει τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἐνώπιον τῆς Ἱεράς ταύτης Συνόδου, ὑπέβαλε τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν, ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Ἐὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλόγησας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, καθὼς καὶ ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ». (Ἐφεσ. Α' 3,4).

Ταύτην τὴν εὐλογίαν χροαστικῶς ἀναπέμπομεν πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα, ὅστις ἡμᾶς ἐν τῷ ὄνόματι τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ καὶ Ἀρχιποίμενος Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνήγαγεν ἐνθάδε, ἠνωμένους ἐν ἀγάπῃ, διὰ τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Πνεύματος. Πεπληρωμένοι λοιπὸν αἰσθημάτων πνευματικῆς χαρᾶς, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ ὑμῶν, συνηγμένων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Δομητοροῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θεωροῦντες ἐν μέσῳ πάντων ἡμῶν τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν, κατὰ τὸ ἀδιάφυστον Αὐτοῦ λόγιον, χαιρετίζομεν τὴν σύγκλησιν ταύτην τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κηρύσσομεν τὴν ἑναρξίν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Ἡ σημασία τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναντήσεως ἡμῶν εἶναι προφανῆς καὶ αὐτονόητος, καθ' ὅσον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, κατὰ ἐν τῶν κυρίων αὐτῆς γνωρισμάτων, δὲν διοικεῖται μονοκρατορικῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἱεράν αὐτῆς Παράδοσιν, ἀπὸ αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν χρόνων διακυβεῖται συνοδικῶς καὶ ἐν τοπικαῖς ἢ οἰκουμενικαῖς Συνόδοις διατυπώνει εἰς δογματικούς Ὁρους τὴν πίστιν ἢ καθορίζει εἰς Κανόνας τὴν τάξιν αὐτῆς, κατ' ἀσφαλῆ καὶ ἀλάθητον τρόπον, ἐν συνεργασίᾳ τῆς θείας βουλῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, κατὰ τὸ σχῆμα τῶν λέξεων τῆς πρώτης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας: «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, ὁμοθυμαδὸν γενομένοις».

Ἐντεῦθεν πᾶσα ἡμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ σύναξις θὰ ἔδει, ὅπως ἀποτελῆ μέγα καὶ ἱστορικὸν ἐν τῇ πορείᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν γεγονός, ἀνεξίτηλα καταλείπον ἴχνη ἐπὶ τὴν περαιτέρω ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτῆς διαδρομήν. Τοῦτο δὲ οὐχὶ μόνον ὡς ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις συνάξεσι συζητούμενων θεμάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ κύριον καὶ πρωτιστονλόγον ὡς ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιμετωπίσεως αὐτῶν. Διότι εἰς τοιαύτας συνάξεις θὰ ἔδει νὰ λαλῶμεν «οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος Ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες», ἀκόμη καὶ περὶ ὕλικῶν καὶ μὴ πνευματικῶν ζητημάτων προκειμένου.

Ἡ αἰτία βεβαίως τῆς συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι εἰς πάντας γνωστή. Διαφορὰ ἀντιλήψεων καὶ διάστασις γνωμῶν μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῷ συστήματι τῆς «συναλληλίας» τῶν σχέσεων αὐτῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει, περὶ τὸ παλαιὸν καὶ ἄλττον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἠνάγκασε τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, νὰ συγκαλέσῃ τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας. Ἡ αἰτία αὕτη βεβαίως, ὡς ἐκ τῆς δεξιότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει περιέλθει τὸ ζήτημα καὶ ὡς ἐκ τῆς ἐπείγουσας ἀνάγκης, ὅπως δοθῆ μία σαφὴς καὶ μόνιμος λύσις ἐπ' αὐτοῦ, τὴν μὲν χαρὰν ἡμῶν ἐπὶ τῇ συναντήσει μετριάξει, τὴν δὲ δραστηριότητα καὶ τὸν ζήλον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐκθεσις τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας.— Ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος πρὸς τοὺς σπουδαστάς.— Ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος περὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολ. Διακονίας.— Ἡμέρα Εὐγνωμοσύνης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.— Μητροπολίτου πρ. Δήμιον Βασιλείου, Ἰκετήσις ἀναφορὰ περὶ τῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ἡλείας Ἱ. Μονῆς τῶν Βλαχερονῶν.— Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ Ἀπολογισμοῦ τῆς χρήσεως 1950-1951 (τέλος).— Νόμοι καὶ Διατάγματα.— Παρατηρήσεων Στήλη: Ἀνασκόπησις. Ἀρχιερατικὸν Ἰωβιλαϊόν. «Καιρὸς εὐπρόσδεκτος». Ἡ 25ῃ Μαρτίου. Οἱ «Χαιρετισμοί». Πρόκλησις. Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιος Τρίκκης καὶ Σταγῶν Χερουβείμ (†). Ἀρχιμ. Ζαχαρίας Λικνῆς (†). Antoine Savignac (†).— Χρονικά.— Πνευματικὴ κίνησις (ε.).— Βιβλιογραφία.

αδξάνει, ὅπως, ὄπλισμένοι τῇ πίστει καὶ ἠρωμένοι τῇ ἀγάπῃ, διαθέτοντες ἕκαστος τὰς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ ἰκανότητας, συσκεφθῶμεν καὶ πράξωμεν τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα τῇ Ἐκκλησίᾳ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σεβασμιώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί, συνέδριοι ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Κύριε Βασιλικῆ Ἐπιτροπῆ, πιστὸν καὶ εὐσεβὲς τῆς Ἐκκλησίας τέκνον.

Ἐμφανιζόμενοι σήμερον τὸ πρῶτον ἐνώπιον ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἀπὸ τριετίας σχεδὸν ἀναλήψεως τῶν βαρέων καθηκόντων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ συγκινήσεως στρέφομεν τὴν μνήμην καὶ τὸν λογισμὸν ἡμῶν πρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν τῇ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, διαδηλωθεὶς διὰ τῆς ἁρμοδίμου γνώμης ὑμῶν, ἐγκρίσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπινεύσει τοῦ εὐσεβεστάτου Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἐκαλούμεθα ἐπὶ τὴν διακυβέρνησιν τῆς θεοφρουρήτου ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀνηροχόμεθα ἐπὶ τοῦ περικλειοῦς ἐπισκοπικοῦ θρόνου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐνδόξου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ συνθῆκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας τότε ταῦτα ἐγένοντο πῶς ἐξεδηλώθη ἡ ἀπαίτησις ὑμῶν καὶ πῶς ἐχωρίσθημεν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς Ἐπισκοπῆς, ἦν ἐπὶ ἡμῖσι σχεδὸν αἰῶνος ταπεινῶς ἐποιμάνομεν εἶναι εἰς πάντας γνωσταί.

Ἀλλὰ καὶ τὰ συναισθήματα τῶν δισταγμῶν καὶ τῶν φόβων ὑπὸ τὰ ὁποία κατειχόμεθα τότε, δὲν παρελείψαμεν, καὶ πρὸ τῆς ἐκλογῆς κατ' ἰδίαν καὶ κατὰ τὴν ἀνάρρησιν ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ λόγῳ δημοσίᾳ, νὰ ἐκφράσωμεν διὰ τῶν λόγων τούτων: «... μετὰ δέους τὸν προταθέντα μοι βαρὺν σταυρὸν ἐπιμίζομαι. Τὸ βάρος δὲ τοῦτο καθιστᾷ καταθλιπτικώτερον ὄχι μόνον ἢ προβεβηκυῖα ἡλικία καὶ ἡ ἐπισηφαλῆς ὕψεια, ἀλλὰ καὶ ἡ λαμπρὰ παράδοσις περικλειῶν Ἱεραρχῶν, κοσμησάντων τὸν θεοφροσῶρητον τῶν Ἀθηνῶν θρόνον». Ἐνώπιον δὲ τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν ὡς Πρόεδρου ἐμφάνισιν, ἐλέγομεν ἀκριβῶς τὰ ἑξῆς: «Οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἀγνοεῖ, ὅτι οὐδέ-

ποτε ἀπέβλεψα εἰς τὸν περιβλεπτόν τῶν Ἀθηνῶν θρόνον, πολλῶ μᾶλλον σήμερον, ὅτε καὶ αἱ δυσχέρεια εἶναι μεγάλα καὶ αἱ ἰδικαὶ μου δυνατότητες ἡλατωμέναι».

Ἐν τούτοις τὰ συναισθήματα τῶν φόβων καὶ τῶν δισταγμῶν τούτων ἐμετριάζοντο καὶ παρεχώρουν τὴν θέσιν των εἰς χρηστὰς ἐλπίδας καὶ αἰσιοδόξους προσβλέψεις περὶ τοῦ μέλλοντος, γεννωμένας ἐν ἡμῖν ἐκ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στάσεως ὑμῶν κατὰ τὴν ἐκλογὴν, διόπερ καὶ ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τὸ πρῶτον ἐλέγομεν: «Μὲ παρηγορεῖ καὶ μὲ ἐνθαρρύνει ἡ ἐκδηλωθεῖσα καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴν πλήρης ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁμοφροσύνη πάντων τῶν Ἁγίων Ἀδελφῶν καὶ ἡ πρόφρων ἐν παντὶ συνεργασία» Ὁ δὲ παρὰ τῇ Ἱερά Συνόδῳ Βασιλικὸς Ἐπιτροπος διεβεβαίω ἡμᾶς ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Λαοῦ, λέγων: «Βεβαιωθῆτε, Μακαριώτατε, ὅτι εἰς τὸ βαρὺ τοῦτο ἔργον σας θὰ ἔχετε πρόθυμον τὴν συνεργασίαν καὶ συναντίληψιν οὐ μόνον τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως καὶ ὄλων τῶν ἀφωσιωμένων εἰς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν εὐσεβῶν τέκνων τῆς».

Ἐπὶ τὰς αἰσιοδόξους ταύτας σκέψεις καὶ τὰς διεβεβαίωσεις, ἀνελάβομεν τὰ βαρῆα ἡμῶν καθήκοντα, αἰσθανόμενοι ἐλαφροῦμενον τὸ βάρος αὐτῶν, ὥστε νὰ τολμήσωμεν νὰ δώσωμεν ταύτην τὴν γενικὴν ὑπόσχεσιν πρὸς τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὐσεβὲς αὐτῆς πλήρωμα: «Ἐκφράξω πρὸς πάντας τὴν εὐγνωμοσύνην μου, διότι ἡ στάσις των μοῦ παρέχει τὸ δικαίωμα νὰ προεξοφλήσω τὴν ἐγκάρδιον καὶ ὀλοψυχον συνεργασίαν των, διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀνασύνδεσιν τῆς μεγάλης τῆς παραδόσεως».

Ἦδη θεωροῦμεν ἐπίκαιρον καὶ πρόπον, ἐμφανιζόμενοι σήμερον, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἐνώπιον ὑμῶν, νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἔργου κατὰ τὸν διαφρεύσαντα χρόνον. Ἐπιτρέψατε λοιπόν, ἵνα ἐκθέσωμεν ἐν πάσῃ συντομίᾳ πῶς, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πρῶτον, τοῦ «ἐνεργούντος ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας», διὰ τῆς ἐν ἀγάπῃ συνεργασίας ὑμῶν ὑστερον, ἠδυνήθημεν νὰ πληροφορήσωμεν τὴν διακονίαν ἡμῶν, ὡς πρὸς τὰ δύο ταῦτα, ἅτινα κεφαλαιωδῶς ὑπεσχέθημεν, τὴν ἀνόρθωσιν δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἀνασύνδεσιν τῆς μεγάλης αὐτῆς παραδόσεως.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΗΤΟΙ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ μεταπολεμικὴ αὕτη περίοδος, τὴν ὁποίαν διέρχεται ὁ κόσμος, εἶναι ὁμολογουμένως περίοδος μεταβατικῆ, παρασκευαστικῆ μιᾶς νέας καταστάσεως, κνο-

φορητική ἐνὸς νέου κόσμου. Ἡ Ἐκκλησία, ἐν μέσῳ τῆς φορᾶς ταύτης τῶν πραγμάτων, δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ἀπαθὴς θεατῆς, ἀλλ' εἶναι ὑποχρεωμένη, ἀναδιοργανοῦσα τὰς δημιουργικὰς αὐτῆς δυνάμεις νὰ λάβῃ θέσιν, τοποθετοῦσα ἑαυτὴν ἐν τοῖς πρώτοις μετὰ τῶν ζώντων πνευματικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ θέσις αὕτη, ἣτις ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν θεῖω δικαίῳ, δὲν δύναται νὰ μείνῃ κενή, οὐδὲ δύναται νὰ τὴν καταλάβῃ ἕτερος, ὑποκαθιστῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἔχει ὑποχρέωσιν ἡ Ἐκκλησία νὰ τὴν κατέχῃ ἐπαξίως. Περὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ περὶ τῆς δράσεως αὐτῆς ὡς πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς παρούσης Ἐκθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

«Σπουδαιότατον πρόβλημα εἶναι τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς δημιουργίας στελεχῶν»
(Α' λόγος ἐνώπιον τῆς Ἱεραῆς Συνόδου).

1. Ἡ θέσις τοῦ προβλήματος.

Ἐναντι τῶν συνθηκῶν, αἵτινες ἐδημιουργήθησαν μετὰ τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους, τῆς πνευματικῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀναταραχῆς, τῆς διασταυρώσεως καὶ συγκρούσεως παντοίων ρευμάτων ἀντιθρονησκευτικῶν, ἀντικλησιαστικῶν καὶ ἀντιχριστιανικῶν, τῆς πανόπλου ἀπιστίας καὶ τῆς ἀθεϊστικῆς καὶ ὀλιστικῆς παρατάξεως, ὁ ἐφημεριακὸς Κλήρος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν παραμένει ἄοπλος καὶ ἀνίκανος ἐν πολλοῖς νὰ ἀντιταχθῇ πρὸς μάχην, ἀρκούμενος εἰς τὴν χρησιμοποίησιν παλαιῶν ὄπλων καὶ εἰς τὴν τυπικὴν καὶ πλημμελῆ πολλὰκις τέλεσιν τῆς θείας Λατρείας.

Τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος εἶναι παλαιόν, χρονολογούμενον ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ὡς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοῦ 1833 καταβάλλονται προσπάθειαι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀποκτήσῃ αὕτη μεμορφωμένον ἐφημεριακὸν Κλήρον, χωρὶς αἱ προσπάθειαι αὗται μέχρι σήμερον νὰ ἔχωσι καταλήξει εἰς οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμα. Ὅποιαν σημασίαν ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ ὀπίσθους ἐκκλησιαστικοὺς καὶ ἐθνικοὺς κινδύνους περικλείει ἡ ἔλλειψις μεμορφωμένου ἐφημεριακοῦ Κλήρου, εἶναι αὐτονόητον καὶ δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ μακροηγοῦμεν περὶ τούτου.

Ὅταν βεβαίως ὁμιλοῦμεν περὶ μορφώσεως τοῦ Κλήρου, δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν γραμματικὴν ἢ καὶ ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν, ἀλλὰ ἀπαραιτήτως καὶ πρώτιστα τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν, διότι βεβαίως δὲν ἀρκεῖ ὁ Ἱερεὺς νὰ εἶναι ἐπιστήμων, ἀλλὰ σὺν τούτῳ καὶ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ προσωπικότης, πνευματικὸς ἡγέτης τοῦ λαοῦ «πεπερωμένος θεῖω ζήλω», διὰ νὰ δύναται νὰ θερμάνῃ κενάκων παθῶν, διὰ νὰ δύναται νὰ καθάρῃ εἰς τελευταίαν δὲ ἀνάλυσιν, ὄχι κατ' ἐπάγγελμα ἐργάτης τῆς

Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἐνθους ἱεραπόστολος, μὲ ὑψηλὴν ἀντίληψιν τοῦ καθήκοντος, ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καὶ βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἣτις φθάνει μέχρι τῆς θυσίας καὶ τοῦ μαρτυρίου.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου συμβαίνει πολλάκις παρανόησις καὶ ἕτεροι τρέπονται ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὰ ἕτερα ἄκρα. Οἱ ὁμιλοῦντες περὶ ἐπιστημονικῆς κατάρτισεως λησμονοῦσιν ἐνίοτε τὴν ἠθικὴν καὶ βαθυτέραν μόρφωσιν καὶ οἱ ὑμνοῦντες δικαίως τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγιότητα παραθεωροῦσι τὰ ἔξωτερικὰ προσόντα. Ἄλλ' ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ μορφώσεως τοῦ Κλήρου ἐννοοῦμεν ὡς τοιαύτην ἐκείνην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσιν ἰσόρροποι αἱ δύο δυνάμεις, τὸ ἦθος καὶ ἡ γνώσις, ἡ ἀγιότης καὶ ἡ ἐπιστήμη. Τὸν τέλειον τύπον τοῦ μεμορφωμένου Ἱερέως, καθὼς τὸν θέλει ἡ Ἐκκλησία σήμερον, ἀποτελεῖ νὰ εἶναι οὗτος ἐξ Ἰσοῦ Ἅγιος καὶ Σοφός.

2. Ἡ παρῶσα κατάστασις.

Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι δυστυχῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν δὲν ἔχει σήμερον νὰ παρουσιάσῃ τοιαύτας προσωπικότητας μετὰ τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἔχει πολλὰς καὶ ὄσας χρειάζονται. Φέρομεν βεβαίως μετ' εὐλαβείας τὴν μνήμην πρὸς τὰς μαρτυρικὰς μορφὰς τῶν τετρακοσίων περίπου ἐφημεριῶν, οἱ ὁποῖοι προσηνήχθησαν θύματα εἰς τὸν βωμὸν τοῦ καθήκοντος κατὰ τὴν τελευταίαν δοκιμασίαν τοῦ Ἑθνους ἡμῶν καὶ μετὰ συμπαθείας καὶ εὐγνωμοσύνης κατανοοῦμεν τὸν ἀγῶνα τῶν πτωχῶν λευιτῶν τῆς ὑπαίθρου, οἵτινες ὅπως δύναται παρέχουσι τὴν ἀγιαστικὴν χάριν καὶ τὴν παραμυθίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καὶ ἀναλογιζόμεθα τί θὰ ἠδύναντο οὗτοι νὰ πράξωσιν, ἐὰν ἦσαν κατηρητισμένοι ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἀναζητοῦντες τὰ αἴτια, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία δὲν ἠδυνήθη κατὰ τὸν ὑπερεκατονταετῆ αὐτῆς βίον νὰ μορφώσῃ ἐφημεριακὸν Κλήρον, εὐρίσκομεν ὅτι ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς.

Πρῶτον, ἡ διὰ τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως ἀπελευθέρωσις ἐνὸς μικροῦ μέρους τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἴδρυσις τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας συνέπεσε μετὰ τὴν προοῦσαν ἐπικράτησιν τῶν ὀλιστικῶν θεωριῶν, αἵτινες ἐμμέσως ἐπηρέασαν τὴν περαιτέρω ζωὴν καὶ δράσιν τῆς ἐλευθέρας Ἐκκλησίας. Ἄντι νὰ συνεχίσῃ ἐν τῷ ἐλευθέρῳ Κράτει τὴν γόνιμον ἐκπαιδευτικὴν καὶ κοινωνικὴν αὐτῆς παράδοσιν καὶ δράσιν, ἡ Ἐκκλησία, δεσμευομένη καὶ ὑπὸ τῶν πρώτων πολιτικοκρατικῶν περὶ αὐτῆς νόμων καὶ διοργανομένη ὑπὸ ξένων καὶ ἀλλοδόξων, ὑπεχρεώθη νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ στενὰ ὅρια τῆς τυπικῆς τελέσεως τῆς Λατρείας. Ὁ ἱερός Κλήρος, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν τοιοῦτων θεωριῶν, ἐθεωρήθη ὡς ἀναχρονιστικὸν καὶ ὀπισθοδρομικὸν σῶμα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, τοῦ ὁποίου ἡ φθοροποιὸς δῆθεν ἐπίδρασις ἔπρεπε νὰ περιορισθῇ. Ἐντεῦθεν ἡ προοῦσα μορφωτικὴ καὶ πνευματικὴ κατὰπτωσις αὐτοῦ, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ἱερόσυλος λεηλασία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπὸ τῆς Πολιτείας,

ἦτις καὶ αὐτὴ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξουθένωσιν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου. Περὶ τῆς ἀρπακτικῆς ταύτης πολιτικῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ἐνταῦθα δὲ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου καὶ μεγαλεπήβολου ἐκείνου προκατόχου ἡμῶν Γερμάνειος Ἐκκλησιαστικῆ Σχολῆ, πρὸ τοῦ καὶ λειτουργήσῃ ὡς τοιαύτη, ἠρπάγη ὡς εὔκολος λεία ὑπὸ τῆς Πολιτείας καὶ σήμερον, ὡς γνωστόν, λειτουργεῖ καὶ μορφώνει χωροφύλακας. Ὅχι βεβαίως, ὅτι δὲν χρειάζεται ἡ ἀσφάλεια εἰς τὸ Κράτος καὶ ὅτι ἡ Χωροφυλακὴ δὲν προσήνεγκε καὶ δὲν προσφέρει μεγάλας ὑπηρεσίας, ἀλλὰ εἶναι λυπηρόν, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος δὲν κατενόησεν ἀκόμη, ὅτι πρὸ τοῦ Χωροφύλακος ἡ τοῦλάχιστον παρ' αὐτὸν χρειάζεται ἀπαραιτήτως τὸν Ἱερέα.

Ἡ δευτέρα αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἠδυνήθη νὰ μορφώσῃ ἐφημεριακὸν Κλῆρον, εἶναι ἡ ἀποτυχία τῆς ἐκκλησιαστικῆς-ιερατικῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ ὅτι δὲ ἡ ἐκκλησιαστικὴ παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσις δὲν ἀπέδωκε τοὺς προσδοκωμένους καρποὺς ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὸ ὅτι αἱ λειτουργήσασαι καὶ λειτουργοῦσαι Ἱερατικαὶ Σχολαί, καθὼς ἡ Ριζάρειος, ἀντὶ ἱερέων ἐμόρφωνον καὶ μορφώνουσι διδασκάλους καὶ ἀνθρώπους δι' οἵανδήποτε ἄλλην ἀποστολὴν καταλλήλους, οὐχὶ δὲ σπανίως δυστυχῶς καὶ ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ εἰς τὸ ὅτι στεροῦμεθα κληρικῶν εἰδικῶς κατηρτισμένων, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἀνατεθῇ ἡ διεύθυνσις τῶν Σχολῶν τούτων. Ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν διδασκικὸν προσωπικὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ τῶν παντὸς τύπου Φροντιστηρίων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ποτὲ δὲν εἶναι πλήρες, ἀλλὰ καὶ ὅπου εἶναι πλήρες δὲν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ κατάλληλον. Δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν ἀνεπιφυλάκτως τοὺς πολλοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους κατέβαλεν ὁ Καθηγητῆς Ἰω. Καρμίρης, ὡς Γενικὸς Διευθυντῆς τῶν Θεολογικῶν παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Παιδείας, πρὸς διοργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς-ιερατικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι παρὰ ταῦτα δὲν καθίσταται δυνατόν νὰ ἐμπνευσθῇ εἰς τοὺς ἱεροσπουδαστὰς πνεῦμα βαθέως ἐκκλησιαστικὸν καὶ γενναῖον ἱερατικὸν φρόνημα, ὅπερ ἀπαιτοῦσιν οἱ ἐνεστῶτες κρίσιμοι καιροί.

3. Πρόχειροι ἀντιμετωπίσεις.

Ἐν τούτοις, ἐσχάτως ἐφθάσαμεν νὰ ὁμιλῶμεν οὐχὶ πλέον περὶ ἐλλείψεως μεμορφωμένων ἱερέων, ἀλλὰ περὶ ἐλλείψεως ἐφημεριῶν καθόλου, κυρίως δὲ εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας τῆς χώρας ἡμῶν. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὰ δραματικὰ γεγονότα τῆς τελευταίας δεκαετίας ἐν τῇ χώρῳ ἡμῶν, τὰ ὁποῖα ἔσχον συνεπείας καὶ ἐπὶ τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς ὑπαίθρου, τὸ δὲ εἰς τὸ ὅτι ἕνεκα τῆς ἕως πρὸ ἐτῶν σχολιακῆς συνθέσεως κυρίως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ δὲν ὑπάρχουσι σήμερον ὑποψήφιοι πρὸς χειροτονίαν, κεκτημένοι ἀπολυτήριον τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου. Οὕτως 700 καὶ πλέον χωρία καὶ ἐνορία παρα-

μένουσιν ἀκόμη ἄνευ ἐφημεριῶν καὶ ἐξυπηρετοῦνται θρησκευτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς κατ' ἀραιότατα χρονικὰ διαστήματα ὑπὸ ἐφημεριῶν ὁμόρων χωριῶν.

Ἡ Ἐκκλησία κατὰ πρῶτον καὶ ἡ Πολιτεία κατὰ δεύτερον λόγον, ἀντιμετωπίζουσαι τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐθνικὸν τοῦτο πρόβλημα καὶ ἀναζητοῦσαι τὴν ἐξέυρεσιν ταχείας τινός, ἔστω καὶ προχείρου, λύσεως αὐτοῦ ἤχθησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς πρὸς καιρὸν καὶ δι' ὄρισμένας μόνον περιοχὰς μειώσεως τῶν γραμματικῶν προσόντων τῶν πρὸς ἱερατεῖαν ὑποψηφίων. Τὴν μείωσιν ταύτην, ὑπὸ τὴν πίεσιν πλείστον Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων τῶν βορείων ἐπαρχιῶν, πιεζομένων καὶ τούτων ὑπὸ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, ἀντεμετωπίσαμεν ὡς τὸ μεγαλύτερον ἀτύχημα τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἡμῶν Κλήρου καὶ ἐξαρχηγήσαμεν ὡς ἀληθὲς στίγμα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν σήμερον· δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν ἐν τέλει νὰ τὴν ἀποφύγωμεν.

Οὕτω διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1146 τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1951 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, κατόπιν ἀποφάσεως καὶ προτάσεως τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἐξ αἰτίας τῶν ὑπερεπτακοσίων ἐφημεριακῶν κενῶν καὶ ἕνεκα σοβαρωτάτων ἐθνικῶν λόγων, ἐπετράπη διὰ μόνον τὸ σχολικὸν ἔτος 1951—1952 καὶ δι' ὄρισμένας βορείους ἐπαρχίας ἡ φοίτησις εἰς τὰ Κατώτερα Ἐκκλησιαστικὰ Φροντιστήρια, ἡ χειροτονία αὐτῶν μετὰ διμηνον καὶ ἡ ἐγγραφὴ εἰς τὰς μισθοδοτικὰς καταστάσεις, τῶν κατὰ τὰ ἄλλα ἱκανῶν καὶ καταλλήλων ἵνα ἱερωθῶσι, κεκτημένων δὲ τὸν κατώτατον τίτλον σπουδῶν, δηλαδὴ ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ 40 ἔτη. Ἡ Ἱερά Σύνοδος δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς συνέστησεν εἰς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας, ὅπως μεριμνήσωσι διὰ τὴν δι' ἐκλογῶν συμπλήρωσιν τῶν ἐφημεριακῶν θέσεων δι' ὑποψηφίων κεκτημένων τὰ ὡς ἄνω προσόντα καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς, ὅπως ἀμέσως ἀποστείλωσι τοὺς ἐκλεγχομένους πρὸς φοίτησιν εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Φροντιστήρια.

Αὕτη ὑπῆρξε μία ἀνεπιθύμητος καὶ πρόχειρος λύσις, τὴν ὁποῖαν ἐπέβαλλεν ἡ ἀνάγκη, χωρὶς νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρωσις τῶν ὑπαρχόντων κενῶν. Μέχρις ὧρας τοῦλάχιστον δὲν ἔχομεν εἰδήσεις καὶ στατιστικὰς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσελθόντων ὡς ὑποψηφίων πρὸς ἱερατεῖαν, ἐκλεγέντων καὶ ἤδη φοιτῶντων εἰς τὰ Φροντιστήρια. Βεβαίως ὁ λόγος τῆς ἀπροθυμίας προσελεύσεως εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἔλλειψις οὐσιαστικῶν ἢ τυπικῶν προσόντων, ἀλλὰ καὶ τὸ περιμάχητον καὶ δυσεπίλυτον πρόβλημα τῆς μισθοδοσίας καὶ οικονομικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμοῦς θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Ὡς μία πρόχειρος ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος τῆς ἐλλείψεως ἐφημεριῶν εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἣτις κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον ἐστρατολόγησε περὶ τοὺς τριάκοντα ἱκανοὺς καὶ καταλλήλους Ἀρχιμανδρίτας ἐκ τῶν ὡς ἐφημεριῶν ὑπηρετούντων ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ καὶ ἀπέστειλε τούτους εἰς τὴν Θράκην, Μα-

κεδονίαν, Ναυπακτίαν καὶ Εὐρυτανίαν, ἱερουργοῦντας καὶ κηρύττοντας, ὅπου δὲν ὑπῆρχον ἱερεῖς. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος, διαρκέσασα ἓνα μόνον μῆνα, δὲν ὑπῆρξεν ὅμως ἀγονος εἰς ἀποτελέσματα, καθὼς φαίνεται ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν ἐκθέσεων, τῶν ἀποτεθειμένων ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ. Πολλὰ ἐκ τούτων δύναται νὰ συναχθῶσι διδάγματα περὶ τῆς εὐσεβείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου, περὶ τῶν ὄρων τῆς ζωῆς καὶ διαβίωσης αὐτῶν, περὶ τῆς ὑποχρεώσεως καὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας ἵνα ἐντείνωσι τὴν δρασίαν τῶν εἰς τὴν ὑπαίθρου κλπ.

4. Μόνιμοι ἀντιμετωπίσεις.

Ἄλλ' οὔτε διὰ τῆς μειώσεως τῶν γραμματικῶν προσόντων τῶν ὑποψηφίων πρὸς ἱερατείαν, οὔτε διὰ τῶν ἀποστολῶν λύεται τὸ πρόβλημα τῆς πυκνώσεως τῶν τάξεων τοῦ Κλήρου καὶ τῆς πραγματικῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν. Ταῦτα πάντα, ὡς εἵπομεν, εἶναι πρόχειροι λύσεις, ὑπαγορευόμεναι ὑπὸ τῆς πίσεως τῶν πραγμάτων. Παρίσταται ἕξ ἀντιθέτου ἀνάγκη συντονωτέρας καὶ μονιμωτέρας ἀντιμετωπίσεως τῆς καταστάσεως, διὰ τῆς στρατολογίας νέων ἱκανῶν κατὰ τε τὸ ἦθος καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν, οἵτινες θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, εἴτε τοῦ ἀγάμου εἴτε τοῦ ἐγγάμου καὶ οἵτινες θὰ ἀποτελέσωσι στελέχη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ζωντανὰ καὶ δραστήρια μέλη τοῦ ἐφημεριακοῦ σώματος. Πρὸς τοῦτο, ἐστράφημεν πρὸς τὴν ἐν ταῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς τῶν δύο Πανεπιστημίων τῆς χώρας ἡμῶν σπουδάζουσαν νεότητα, ζητήσαντες τὴν συνδρομὴν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας διαφερομένων Καθηγητῶν, οἵτινες ἐβοήθησαν ἐξόχως εἰς τὴν προσπάθειαν ἡμῶν, ἐμπνεύσαντες διὰ τῶν παρορησέως τῶν ἐνθουσιασμῶν εἰς τοὺς ἑαυτῶν μαθητάς.

Ἐν τῷ μεταξὺ κατεβέλομεν προσπάθειαν παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ καὶ ἐπετύχομεν, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ τότε Διευθυντοῦ τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ καὶ νῦν Σεβ. Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ Κυπριανοῦ, τὴν ἐκδοσὴν Διαταγῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτρέπεται ἡ ἀναβολὴ στρατεύσεως καὶ ἡ χειροτονία θεολόγων φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅτι ἐν καιρῷ στρατευόμενοι θὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸ στρατεῦμα ὡς στρατιωτικοὶ ἱερεῖς. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνονται δύο τινά. Πρῶτον δὲν χάνονται διὰ τὴν Ἐκκλησίαν οἱ νέοι, οἵτινες μετὰ τὰς θεολογικὰς αὐτῶν σπουδὰς, στρατευόμενοι καὶ παρερχόμενοι τοῦ χρόνου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἄλλων ἀντιλήψεων, τρέπονται πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δεύτερον, λύεται τὸ ζήτημα τῶν στρατιωτικῶν ἱερέων, τὸ ὁποῖον τόσον ἀπασχολεῖ συχνάκις τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ τὸ Στρατεῦμα καὶ γίνεται αἰτία διὰ τῆς στρατεύσεως τῶν Ἱεροκληρῶν καὶ

Πρωτοσυγγέλλων νὰ ἐξαρθρῶνονται αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ὑπηρεσίαι.

Ἦδη ἀναγγέλλομεν κατόπιν τῶν ὡς ἄνω διευκολύνσεων, ὅτι ἐντὸς ἔτους μόλις ἐνεργήσαμεν εἰς τὴν Μονὴν Πεντέλης 15 θεολόγους ἐκλεκτοὺς φοιτητάς καὶ, οἰκονομία τινι χρώμενοι, χειροτονήσαμεν αὐτοὺς εἰς Διακόνους πρὸ τοῦ 25οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν, ἐξελέξαμεν δὲ κανονικῶς καὶ χειροτονήσαμεν εἰς Ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἑτέροισι 4 ἐγγάμους τοιούτους ἐπιστήμονας. Ὡς ἀνωτέροιο ὁμολογήσαμεν τὴν μείωσιν τῶν γραμματικῶν προσόντων τῶν ἐφημεριῶν ὡς τὸ μεγαλύτερον ἀτύχημα τῆς ἀρχιερατείας ἡμῶν, οὕτω ἐὰν δικαιώσωσι τὰς ἐπ' αὐτῆς στηριζομένας ἐλπίδας ἡμῶν, θὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐνταξιν τῶν εἴκοσι τούτων θεολόγων εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου ὡς μίαν ἀπὸ τὰς καλυτέρας ἐπιτυχίας τῶν ταπεινῶν ὑπηρεσιῶν ἡμῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι βεβαίως δὲν εἶναι οὔτοι οἱ εἴκοσι μόνον, ἀλλὰ ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι εἰς τούτους θὰ ἀκολουθήσωσι καὶ ἕτεροι πλείονες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

«Πρώτιστον καὶ ἀποκλειστικὸν σχεδὸν μέλημα τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς θητείας μου ἀπετέλεσε καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου» (Α' λόγος ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου).

1. Τὸ πρόβλημα.

Ὁμιλήσαντες περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου, εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν καὶ περὶ τῆς μισθοδοσίας αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι συναφὲς καὶ ἀχώριστον πρὸς τὸ τῆς μορφώσεως καὶ ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ πρόβλημα παλαιὸν καὶ ἄλυτον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν. Ἡ κατάρτισις σώματος μεμορφωμένων κληρικῶν—ἐφημεριῶν προϋποθέτει ἀναγκαίως οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Κλήρου, ἐξασφάλισιν εἰς αὐτὸν τῶν στοιχειωδῶν μέσων τῆς ἀξιοπρεποῦς συντηρήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν τῇ κοινῶνιᾳ παραστάσεως, ἵνα ἀπερισπάστως ἐπιδοθῆ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ διακονίαν. Διὰ τοῦτο ἐλέγομεν ἐπὶ λέξει ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναρροήσεως ἡμῶν εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, ἐν τῷ ἐνθρονιστηρίῳ λόγῳ: «Τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνύψωσιν καὶ ἀναποφύκτως καὶ τὴν οἰκονομικὴν ζητεῖ ἐπιτακτικῶς ὁ Ἑλληνικὸς λαός». Ἡ οἰκονομικὴ λοιπὸν ἀποκατάστασις τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου δὲν εἶναι δικαίωμα καὶ ἀξιώσις μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις θέλων τὸν ἱερεῖα αὐτοῦ μεμορφωμένον, ἀναγνωρίζει καὶ ζητεῖ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν.

Εὐστόχως ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὁμίλησεν ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τῆς 9θης Περιόδου, εἰπὼν τὰ ἑξῆς: «Γνωρίζω καὶ ἐγὼ τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ τῆς μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου προέχει.

Διότι ἡ ἀξιοπρεπὴς παράστασις τῶν λειτουργῶν, καὶ δὴ τῶν κατωτέρων, παγιάζει τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ ἄτομόν των καὶ αὐξάνει τὴν ἐπιβολὴν τῆς Ἐκκλησίας χάριν ἐπωφελεστεράς ἐνασκήσεως τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὄχι μόνον ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ κοινωνικῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται ἐπιτακτικώτερον εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας, ὅπου σκόττιαι δυνάμεις καὶ ἀνατρεπτικαὶ προσπάθειαι ἀπειλοῦν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ πάντοτε ἄλλοτε καὶ σήμερον ἀκόμη περισσότερο, δὲν εἶναι ἀπλῶς θρησκευτικὴ, ἀλλὰ καὶ σοβαρώτατα κοινωνικὴ. Ἀσχέτως πρὸς τὴν ὁρθότητα τῆς ἀντιλήψεως περὶ διαχωρισμοῦ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν, ἐφ' ὅσον ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐνιαία καὶ ἀχώριστος, τοῦτο ἔχει σημασίαν, ὅτι ἐπισήμως ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Κλήρου καὶ δὴ τοῦ ἐφημεριακοῦ.

Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη ἀποκατάστασις, ἡ ἀναγκαία πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Κλήρου, θὰ ἡδύνατο ἴσως νὰ διεκδικηθῆ καὶ ὡς δικαίωμα παρ' αὐτοῦ, ἐναντι τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τῶν θυσιῶν αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν τῆς τελευταίας δεκαετίας, ἀλλὰ ὁ ἱερός κλήρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν ἔχει τοιαύτην παράδοσιν. Γνωρίζει εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Κοινωνίαν νὰ σπεύδῃ πρῶτος, εἰς δετὴν διεκδικῆσιν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ νὰ ἔρχεται τελευταῖο. Ἡναγκάσθημεν ἐν ἀρχῇ μετὰ λύπης νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐν τῷ σώματι τοῦ ἱεροῦ Κλήρου ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄτακτοι, πολλοὶ ἀπειθεῖς οἵτινες οὔτε τὴν ἀκεραιότητα ἔχουσι τῶν περισσεῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν φρόνησιν τῶν ὄψεων, ἀλλ' ἐμνημονεύσαμεν μετ' εὐλαβείας τῶν 400 περίπου μαρτύρων τῆς τελευταίας δεκαετίας καὶ διεκηρύξαμέν ποτε ἐν ἱερᾷ συναξει τῶν Ἐφημεριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, λέγοντες: «Προσκαλῶ πάντας νὰ ἀποβάλωσι τὸ τυχὸν ἐμφιλοχωρῆσαν αἴσθημα τῆς κατωτερότητος, τὸ ὁποῖον παραλύει συνήθως τὰς δυνάμεις. Ἄς μὴ ἀποδυσπετῶμεν. Εἴμεθα ἀκόμη πολλοί. Εἴμεθα ἀκόμη, παρὰ τὰς ἀδυναμίας μας, καλοί. Καλύτεροι ἴσως ἀπὸ πάντα ἄλλον κλάδον ἀντιστοιχῶς».

Τὸ πρόβλημα ὅμως τῆς οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ὡς ἐλέγομεν τὸ πρῶτον ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «ἐκφεύγει ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς δυνατότητας τῆς Ἐκκλησίας». Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ὡς Ἀυτοκεφάλου, ἀπὸ ἑκατὸν εἴκοσι περίπου ἐτῶν, ὅτε μὲν εἶχε τὴν εὐχέρειαν δὲν ἠδυνήθη ἀφ' ἑαυτῆς νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦτο, δι' ἔλλειψιν καλῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς, σήμερον δὲ πολὺ περισσότερο δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, ὅτε, δι' οὗς λόγους κατωτέρω θὰ εἴπωμεν, ἀπάλεσε τὴν εὐχέρειαν. Ἡ λύσις λοιπὸν σήμερον τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου ζητεῖται παρὰ τῆς Πολιτείας, ἥτις ὄχι πλέον καθήκον, ἀλλὰ ζωτικὸν συμφέρον ἔχει νὰ δώσῃ τὴν λύσιν ταύτην, ἀποτελεσματικὴν καὶ μόνιμον. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ λυπού-

μεθα, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν δλόκληρον τὸ περισπούδαστον ἄρθρον τοῦ βουλευτοῦ τότε Τρικκάλων Ἀλεξάνδρου Βαμβέτσου, τὸ δημοσιευθὲν ἐν τῇ ἐφημερίδι «Τὸ Βῆμα» τῇ 25ῃ Αὐγούστου 1949, ὑπὸ τὸν τίτλον «Προσοχὴ εἰς τὸν Κλήρον» καὶ ἀναδημοσιευθὲν ἐν τῷ φύλλῳ «Ἐκκλησία» κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὁ διακεκριμένος νομομαθὴς καὶ πολυμερῆς πολιτικὸς ὁμιλεῖ λίαν εὐγλώττως οὐ μόνον περὶ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ἐνταῦθα ζητήματος, ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν λύσιν τοῦ ὁποῖου ἔχει ὑποχρέωσιν ὄχι μόνον ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ χάριν ἑαυτῆς καὶ τοῦ ἰδίου συμφέροντος, νὰ χωρήσῃ ἀποφασιστικῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία.

2. Ἐπὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος.

Ἦδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου ἡμῶν κυροῦ Δαμασκηνοῦ, ἀπὸ τοῦ 1945, διὰ τῶν προσπαθειῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ, διαχειρισθέντος καὶ τὰ πολιτικὰ τῆς χώρας, ἐξεδόθη ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 536, διὰ τοῦ ὁποῖου οἱ ἐφημέριοι ἤρξαντο νὰ μισθοδοτῶνται ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Τοῦτο ὁμολογουμένως ἦτο τὸ πρῶτον βῆμα ἐπὶ τὴν λύσιν τοῦ περιμαχῆτου προβλήματος. Ἐν τούτοις, ἡ πλήρης λύσις δὲν εἶχεν ἐπιτευχθῆ, καθὼς καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐπετεύχθη πλήρως, ἐγένοντο ὅμως μεγάλα καὶ σταθερὰ ἐν τῷ μεταξὺ βήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐβελτιώθη αἰσθητῶς ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου. Ἀναλαμβάνοντες τὰ καθήκοντα ἡμῶν ὡς Προκαθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Θρησκευμάτων ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, δυναμένου καὶ ἀρμοδίου νὰ γνωρίζῃ καλῶς, «ὡς προῖκα ἐξητήσαμεν ἀπὸ τὴν Πολιτείαν τὴν τακτοποίησιν τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου».

Θέμενοι δὲ τοῦτο ὡς τὸ πρῶτον πρὸς λύσιν ζήτημα, ἐπελήφθημεν αὐτοῦ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν ἡμετέρων καθηκόντων. Αἱ συζητήσεις καὶ συσκέψεις πρὸς τοῦτο ὑπῆρξαν πολλαὶ καὶ τῇ 30ῃ Σεπτεμβρίου 1949 ἐλάβομεν μέρος μετὰ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης εἰς σύσκεψιν τοῦ Συντονιστικοῦ Κυβερνητικοῦ Συμβουλίου περὶ τοῦ ἐν γένει οἰκονομικοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησίας, ζητήσαντες ὅπως προταχθῆ τὸ τῆς μισθοδοσίας τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου. Ἐσημειώσαμεν διὰ μακρῶν τὰς μέχρι τοῦδε συζητήσεις καὶ διεπιστώσαμεν τὸ ἐπιδειχθὲν ἐνδιαφέρον, πλὴν παρεπενήθημεν ὅτι οὐδεμίαν μέχρι τότε πρόοδον εἶχε σημειώσει τὸ ζήτημα, ὅπερ, ὡς εἴπομεν, εἶναι ἐκ τῶν βασικῶν ζητημάτων καὶ ἀπαιτεῖ ἀμεσον λύσιν. Τὸ Συμβούλιον ἀνεγνώρισε καὶ ἀπεδέξατο τὰς ἀπόψεις ἡμῶν ταύτας καὶ ὁμοφώνως ἀπεφάσισε τὴν προώθησιν αὐτοῦ ἀναθέσασιν εἰς τοὺς συμμετασχόντας τοῦ Συμβουλίου ἀνωτάτους οἰκονομικοὺς ὑπαλλήλους, ὅπως μελετήσωσι καὶ ἐξεύρωσι λύσιν, ἱκανοποιούσαν τὸ ζήτημα τοῦτο.

Οὕτω τῇ 16ῃ Νοεμβρίου 1949 ὑπεγράφετο καὶ ἀπὸ

1ης Ἰανουαρίου 1950 ἐτίθετο ἐν ἰσχύϊ ἡ κοινὴ ἀπόφασις τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Θεησκευμάτων «Περὶ καθορισμοῦ τῶν ἀποδοχῶν τῶν Ἐφημερίων». Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης καθωρίζετο ὁ μισθὸς τῶν τεσσάρων ἐφημεριακῶν Κατηγοριῶν, ἡ προσαύξησης λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας καὶ τὸ ἐπίδομα οἰκογενειακῶν βαρῶν. Σπουδαία παράγραφος ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ εἶναι ἡ ὀρίζουσα ὅτι «οἰαδήποτε μεταβολὴ εἰς τὸ μισθολόγιον τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων θέλει ἀνάλογον ἔχει ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἐφημερίων». Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐφάνη τηρόμενος ὁ πάγος τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν πολιτικῆς ἀδιαφορίας, ὡς ἐσχολίασε τὸ φύλλον «Ἐκκλησία» καὶ ἐπετεύχθη ὅ,τι ἀπὸ καταβολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐξήτει ἀπανάτως παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἡ Ἐκκλησία. Δίκαιον εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἡ συμβολὴ εἰς τοῦτο τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Θεησκευμάτων καὶ πάντοτε θερμοῦ συνηγόρου τῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντίνου Τσάτσου.

Ἀκολούθως διὰ Β. Διατάγματος τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1950, ἐπεκαθίσθη εἰς Ἀνωδεκάνησον τῆς Νομοθεσίας τοῦ Ὑπουργείου Θεησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, ἐπεξετάθη καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν διατάξεων τοῦ Α. Ν. 536]1945 «περὶ ρυθμίσεως τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος», ἐκτὸς τῶν διατάξεων τῶν ἀφωρῶσάν εἰς τὴν ἐνοριακὴν εἰσφορᾶν. Ἐδίδετο οὕτω μία λύσις καὶ εἰς τὸ ἀπασχολοῦν τὸν ἐφημεριακὸν Κλῆρον τῆς Ἀνωδεκάνησου πρόβλημα, τὸν μὴ ἀνήκοντα μὲν διοικητικῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀποτελοῦντα μέλος τοῦ σώματος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

3. Τελευταῖον ἐπίτευγμα.

Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου διὰ τῶν μέτρων τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ τακτοποιηθὲν ὀριστικῶς. Ἦτο, καὶ εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον, καταφανὴς ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν ἀποδοχῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἀντιστοίχως. Ὁ ἐπιστήμων θεολόγος ἐφημέριος μόλις δύναται νὰ λάβῃ τὸν μισθὸν τοῦ δημοσίου κλητῆρος, τοῦ κεκτημένου ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ Σχολείου. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπαύσαμεν εἰς πᾶσαν διδομένην περίστασιν νὰ ὑπενθυμίζωμεν τὴν ἀνεξόφλητον ὀφειλὴν τῆς Πολιτείας ἀπέναντι τοῦ Κλήρου. Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Ἀνασυγκροτήσεως τῆς Λαοῖς, ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ θεωροῦντες ὡς πρωτεργάτην ταύτης τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Ἱερεῖα ἐβροντοφωνήσαμεν ἐνώπιον ἡμετέρων καὶ ξένων : «Ὁ Κλῆρος τῆς Ἑλλάδος πένεται. Τὸ γεγόμενον βῆμα ὑπῆρξεν ἀνεπαρκές... Ἡ Ἐκκλησία ἀπογυμνωθεῖσα τῆς περιουσίας της ἀδυνατεῖ νὰ προσέλθῃ ἐπίκουρος. Ὁ Κλῆρος τῆς Ἑλλάδος δὲν ζητεῖ, παρὰ στοιχειώδη προστασίαν, διαβάθμισιν καὶ ἐξίσωσιν, ἔστω καὶ πρὸς τὴν τελευταίαν βαθμίδα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων...».

Τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1950 ἐλήφθη ἀπόφασις τοῦ

Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν ὁ μηνιαίος μισθὸς τῶν ἐφημερίων ἀπὸ 1ης Νοεμβρίου 1950 ὀρίζετο ὡς κάτωθι κατὰ τὰς τέσσαρας Κατηγορίας :

Ἐφημέριοι	Α'.	Κατηγορίας	δραχμ.	850.000
»	Β'.	»	»	680.000
»	Γ'.	»	»	550.000
»	Δ'.	»	»	420.000

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς χρονολογίας ὀρίζετο ἡ παροχὴ ἐπιδόματος πολυετοῦς ὑπηρεσίας, κατηγορεῖτο ὅμως τὸ παρεχόμενον ἐπίδομα οἰκογενειακῶν βαρῶν.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς, μετ' ἱκανοποιήσεως ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τὸ λίαν εὐχάριστον τοῦτο ἐπίτευγμα, συνέπειαν πολλῶν καὶ συνεχῶν προσπαθειῶν παρὰ τῇ Πολιτείᾳ, πρὸς βελτίωσιν τῶν ἀποδοχῶν τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου. Παρεκάλει δὲ ἡ Ἱερά Σύνοδος, ὅπως συστηθῇ πρὸς τοὺς ἐφημερίους ἡ πιστὴ ἐκπλήρωσις τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων καὶ ὅπως ἔχωσιν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μὴ τείνωσιν εὐήκοον οὖς εἰς ἐκείνους, οἵτινες διὰ δημοσιευμάτων θορυβοῦσιν ὑπὲρ τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ἐν τῇ προσπάθειᾳ τῶν ὅπως δημιουργήσωσιν ἀπειθείαν καὶ ἀνταρσίαν κατὰ τῆς Ἱεραρχίας. Ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ γενομένη αὐξήσει, ἐστάλησαν πλῆθος τηλεγραφημάτων παρὰ τῶν ἐφημερίων, εὐχαριστούντων τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἐπὶ τῇ μεριμνῇ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως. Τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐχαιρετίσαμεν μετὰ χαρᾶς καὶ ὡς ἐκηρύξαμεν ἐπισήμως, ἐπὶ τῇ θεμελιώσει τῶν ἐν Ἁγίᾳ Βαρθάρᾳ Ἰδρυμάτων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐθεωρήσαμεν ὡς ἀντικατοπτρίζον τὴν μεταστροφὴν καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς Πολιτείας ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς σχετικῆς κατανοήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν εἰς τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου, διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ ἑκατὸν εἴκοσι ἐτῶν.

4. Ἀνησυχία καὶ φόβος.

Ἀπ' ἀρχῆς ὅμως καθ' ἣν οἱ ἐφημέριοι ἤρξαντο νὰ μισθοδοτῶνται ἀπὸ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, μεγάλως ἀνησχόλησε τὸ ζήτημα τῆς καλύψεως τῆς Δαπάνης ἐν τῷ Δημοσίῳ Προϋπολογισμῷ. Ἐτερον ἔσοδον βεβαίως δὲν ὑπῆρχεν ἐκτὸς τῆς ἐνοριακῆς εἰσφορᾶς, περὶ τῆς καταλληλοτέρας καὶ ἀποδοτικωτέρας εἰσπράξεως τῆς ὁποίας πολλὴ σκέψις ἐγένετο καὶ διαδοχικῶς ἐφηρμόστησαν ἕτεροι τρόποι.

Ἡ Ἐκκλησία πάντως ἀνέλαβεν ὀρισμένην ἠθικὴν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τῆς Πολιτείας, διὰ τοῦτο ἡ Ἱερά Σύνοδος καὶ προγενεστέρως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ αὐξήσει τῶν ἀποδοχῶν, ἀγγέλλουσα ταύτην πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας, παρεκάλει σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅπως συστήσωσι καὶ τοῦτο εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια, τὴν πιστὴν δηλαδὴ διαχείρισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσπράξεων. Ἀσχετῶς πρὸς τὸ ἐὰν ἔχῃ δίκαιον, ἡ Πολιτεία διαρκῶς παραπονεῖται καὶ διαμαρτύρεται, ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἀνθῆξῃ εἰς τὴν δαπάνην τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐφημερίων, ἐφ' ὅσον αἱ ἀντίστοιχοι εἰσπράξεις δὲν καλύπτουσι ταύτην. Τελευταίως ἐκοινοποιήθη ἔγγραφον

τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ὄρησκευμάτων, γνωρίζον εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ὅτι τὸ ἔλλειμμα τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐκ τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐφημερίων ἀνῆλθον εἰς 17.000.000.000. δραχμῶν. Ἡ δυσάρεστος αὕτη διαπίστωσις γεννᾷ δικαίως εἰς ἡμᾶς ἀνησυχίας καὶ φόβους.

Εἰς ἡμᾶς ἀπόκειται πλέον νὰ μὴ ἀπολέσωμεν τὸ κεκτημένον, ἐν γνώσει ὅτι τὸ ζήτημα ἀπήτησεν ἀγῶνα τραγὸν καὶ ἐνδελεχῆ. Ὅ,τι βεβαίως κατέστη δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ δὲν εἶναι τὸ ἀπολύτως ὀρθὸν καὶ ἐπιβεβλημένον. Τὸ οὐσιῶδες ὅμως ἐν τῷ ζητήματι τῆς οικονομικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἐγκρατεῖται κυρίως εἰς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου μόλις τώρα ἐπέισθη τὸ Κράτος νὰ κύψῃ ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ τοῦ Κλήρου καὶ νὰ φανῆ ἀντιλαμβανόμενον τὴν μερίστην αὐτοῦ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν σημασίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Τὸ νεαρόν, ἀλλὰ τόσον εὐθαλὲς καὶ καρποφόρον φυτώριον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον νὰ τύχῃ καὶ θὰ τύχῃ τῆς ἀμερίστου ὑποστηρίξεως τῆς Ἐκκλησίας, ὑπισχνεῖται πολλά». (Ἐνθρονιστήριος λόγος).

1. Σκοπὸς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων προκατόχων ἡμῶν ἐτέθησαν αἱ βάσεις καὶ ἰδρύθη ὁ πνευματικὸς Ὄργανισμός τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ζῶσαν ἔκφρασιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως αὐτῆς· ὁ Ὄργανισμός οὗτος εἶναι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ὄργανισμός οὗτος, ἀναδιοργανωθείς ἀπὸ ἐξαετίας ἐπὶ νέων βάσεων, ἀποτελεῖ ἄνευ ὑπερβολῆς τὴν ἐλπίδα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ὀργανωμένης ἐν τῇ κοινωνίᾳ πνευματικῆς δράσεως αὐτῆς. Τὸ ἐπιτελεσθὲν ἄχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔργον καὶ τὰ ἤδη μελετώμενα προγράμματα τῆς περαιτέρω δράσεως αὐτῆς δίδουσιν εἰς ἡμᾶς τὸ δικαίωμα, ἵνα βασίμως στηρίζωμεν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν ἐπ' αὐτῆς, καθὼς δὲ εἶπέ ποτε ὁ πολλὰ προσενηγκῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἄχρι τοῦδε, Καθηγητῆς καὶ τέως Ὑπουργὸς Κωνσταντῖνος Τσάτσος, «τὸ ἔργον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἶναι ἀρχὴ ἔργου σοβαροῦ καὶ ἐλπιδοφόρου».

Σκοπὸς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὡς ἤδη ὑπεδηλώθη, εἶναι ἡ ὀργάνωσις καὶ ὁ συντονισμὸς τῆς πνευματικῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ δράσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐντάσσεται ἐν τῷ γενικῷ προγράμματι τῆς ἡθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας, διὰ τῆς, κατὰ τινα βασιλικὴν διακήρυξιν, «καλλιιεργείας ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος». Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὅλου προγράμματος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, σκοποῦν

προτίθεται, παραλλήλως πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας ὑλικὴν ἀνοικοδόμησιν, νὰ πρωτοστατήσῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐν πολλοῖς παρ' ἡμῖν καταπεσόντος οἰκοδομήματος τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν ἐπίτευξιν τοῦ γενικοῦ τούτου σκοποῦ ἐπιδιώκει ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἐπὶ μέρους Ἰδρυμάτων καὶ τομέων δράσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, περὶ ὧν ἤδη ἐν συντομίᾳ ὁ λόγος.

2. Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον.

Ἐν ἐκ τῶν πρώτων μελημάτων ἡμῶν, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὑπῆρξεν ἡ ἀποδέσμευσις καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πετράκῃ μεγάλου οἰκῆματος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ὡς γνωστόν, τὸ οἶκημα τοῦτο ὠκοδομήθη ἐπὶ τῶν ἀειμνήστων προκατόχων ἡμῶν Χρυσοστόμου καὶ Χρυσάνθου, διὰ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα ἠδυνήθη ἡ Ἐκκλησία νὰ λάβῃ ἐκ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς Γερμανοῦ Σχολῆς. Ἄμα τῇ περατώσει αὐτοῦ, κηρυχθέντος τοῦ ἰταλο-ἑλληνικοῦ πολέμου, τὸ οἶκημα κατελήφθη καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ διαρρυθμισθὲν ἐσωτερικῶς προχείρως, ἐχρησιμοποιεῖτο ἐπὶ δεκαετίαν ὡς νοσοκομεῖον, διατρέχον τὸν κίνδυνον νὰ ἔχῃ τὴν τύχην τῶν ἄλλων κατὰ καιροῦς καταληφθέντων ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, δηλαδὴ νὰ μὴ ἀποδεσμευθῆ ποτε καὶ εἰς τὸ τέλος νὰ ἀπαλλοτριωθῆ ὑπὲρ τοῦ Κράτους.

Ἡ πικρὰ αὕτη πείρα ἐκ τῆς ἐν τῷ παρελθόντι ἀρπακτικῆς τακτικῆς τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς δράσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ ἐκπληρώσεως τῶν σκοπῶν αὐτῆς, ἐκίνησεν ἡμᾶς, ἵνα ἐπισημάνωμεν τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ καταβάλωμεν συντόνους προσπάθειας πρὸς ἀποδέσμευσιν τοῦ οἰκῆματος. Πρὸς τοῦτο ἄνευ πολλῆς ὑπηρεσιακῆς διαδικασίας καὶ ἀλληλογραφικῆς ἐπικοινωνίας, ἐχρησιμοποίησαμεν ὅλας τὰς προσωπικὰς ἡμῶν γνωριμίας μετὰ τῶν στρατιωτικῶν καὶ διὰ προσωπικῶν ἐπαφῶν καὶ τηλεφωνημάτων, δι' ἀκάμπτου ἀξιώσεως καὶ πίεσεως ἐπ' αὐτῶν, ἠναγκάσαμεν αὐτοὺς εἰς τὸ τέλος νὰ παραδώσωσι τὸ οἶκημα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τοῦτο ἐπιτραπήτω νὰ θεωρῶμεν ὡς μίαν τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς ταπεινῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἡμῶν δράσεως. Εἰς τὸ μέγα καὶ συγχρονισμένον τοῦτο οἶκημα, ἀπὸ τριετίας, ἐστεγάσθησαν τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον καὶ Ἀνώτερον Θεολογικὸν Φροντιστήριον, ἀπὸ διετίας δὲ καὶ ὅλαι αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἧτις διὰ τὴν γενικὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ καὶ ἐσωτερικὴν διαρρυθμίσιν μέχρι σήμερον διέθεσεν ἐκ τοῦ ταμείου αὐτῆς δραχμὰς 656.630.736.

Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, στεγαζόμενον ἤδη ἀνέτως ἐν τῷ οἰκῆματι τῆς Μονῆς Πετράκῃ, λειτουργεῖ ἐπὶ τῇ βάσει εἰδικοῦ Προγράμματος καὶ ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ καὶ φιλοξενεῖ κατὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ἑκατὸν πενήκοντα περίπου φοιτητὰς τῆς Θεολογίας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξασφαλίζει ἄνετον καὶ ἀπρόσκοπτον συνέχισιν τῶν σπουδῶν των καὶ τοὺς προετοιμάζει, ἀναπτύσσον αὐτοὺς ἐντὸς καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ περι-

βάλλοντος, διὰ νὰ ἀποτελέσωσι τοὺς αὐριανούς ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἐκ τῶν φοιτητῶν τούτων 30 εἶναι ὑπότροφοι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, 31 τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 3 τοῦ TAKE, 1 Ὅρους Σινᾶ καὶ 6 τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἐνταῦθα παραθέτομεν ἀποσπάσματα ἐξ ἐκθέσεων τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Βασιλείου Βέλλα, περιλαμβανόμενα κρισεῖς περὶ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου καὶ ἀφορώντα εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ. Πρέπει δὲ χροεστικῶς ἐνταῦθα νὰ λεχθῇ ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ὁ Καθηγητὴς Β. Βέλλας εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ ἀτλας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἰς ὑποδειγματικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ὄργανισμὸν, ἐπὶ ζημίᾳ ἴσως τῆς δράσεως αὐτοῦ ὡς ἀκαδημαϊκοῦ διδασκάλου καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ παραγωγῆς.

«Εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, λέγει ὁ Β. Βέλλας, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ δώσῃ μείστην προσοχὴν καὶ σημασίαν καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἐν αὐτῷ τὸ περιβάλλον ἐκεῖνο τὸ ἐκκλησιαστικόν, τὸ ὁποῖον θὰ προδιαθῆσῃ ὡς ἄριστα τοὺς νέους πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας. Ἐξ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία θὰ ἀποκτήσῃ καὶ θὰ διαχωρίσῃ τὰ στελέχη της, ἅτινα θὰ προωθήσῃ περαιτέρω εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ ἐκεῖθεν, ἐφ' ὅσον αἱ ἀνάγκαι τὸ ἐπιβάλλουν καὶ αἱ δυνατότητες ἐπιτρέπουν, εἰς Σχολὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ πρὸς εἰδίκευσιν εἰς τοὺς κλάδους, τοὺς ἀναφερομένους ἀμεσῶτα εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διακονίας».

«Ἀλλὰ τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, διὰ νὰ ἀποδώσῃ πλήρως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς ἀναμενομένους καρπούς, πρέπει νὰ δέχεται φοιτητάς, οἱ ὁποῖοι ἐκτὸς τοῦ ἀκραίου χαρακτῆρός των ὀφείλουν νὰ ἔχουν καὶ τὴν ζωηρὰν ἔφεσιν καὶ τὸν ἱερὸν ζῆλον νὰ ἐξυπηρετήσουν καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Λόγου. Τοῦτο ἐξαρτᾶται, νομίζω, κατὰ μέγιστον μέρος ἐξ αὐτῶν τῶν Ἱεραρχῶν. Ἐὰν ἕκαστος Ἱεράρχης ἐκ τῶν νέων τῆς Ἱεραρχίας αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἐπιλέγῃ τοὺς καταλλήλους νέους καὶ προωθῇ καὶ ἀποστέλλῃ αὐτοὺς εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον διὰ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, θὰ εἶναι δυνατόν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἀποκτήσωμεν ἀρκετὰ στελέχη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ... Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι, νομίζω, ὁ ἀσφαλέστερος καὶ θετικώτερος πρὸς ἀπόδοσιν ἀποτελεσμάτων... Μέριμνα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀδιάλειπτος θὰ εἶναι νὰ διοργανώσῃ κατὰ τὸν τελειότερον τρόπον τὴν ζωὴν τῶν ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ διαμενόντων φοιτητῶν. Εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου θὰ δρέψωμεν εὐχύμιους τοὺς καρπούς τῆς τῆς τοιαύτης προσπαθείας». Ταῦτα ἐγράφοντο προφητικῶς τῷ 1949, ἐντὸς δὲ πράγματι ἐλαχίστου χρόνου ἡ Ἐκκλησία ἀπέκτησε 15 θεολόγους κληρικούς, προερχομένους ἐκ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁμιλήσαμεν.

Τὰ ἔξοδα λειτουργίας τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτρο-

φείου μετὰ τῆς Σχολῆς Ἱεροκηρύκων κατὰ τὴν παρελθούσαν χρῆσιν 1950—51 ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 447.334.150.—, τὰ δὲ εἰσπραχθέντα ἐκ τῶν καταβληθέντων ὑπὸ τῶν ὑποτρόφων τροφεία ἀνῆλθον κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα εἰς δραχμὰς 155.300.000. Προϋπελογίσθησαν δὲ κατὰ τὸ τρέχον οἰκονομικὸν ἔτος, τὰ μὲν ἔξοδα εἰς δραχμὰς 616.000.000.—, τὰ δὲ ἔσοδα ἐκ τροφείων τῶν φοιτητῶν εἰς δραχμὰς μόνον 300.000.000.—, καθορισθείσης τῆς μηνιαίας εἰσφορᾶς ἐκάστου φοιτητοῦ εἰς δραχμὰς 350.000.— Ἐκ τῆς προκυπτούσης διαφορᾶς ταύτης ἐμφαίνεται τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς τὴν κατάρτισιν ἱκανῶν καὶ ἐπαρκῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τῆς Σχολῆς Ἱεροκηρύκων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔθεσεν ἀσφαλεῖς βάσεις καὶ βαίνει πρὸς ἀποτελεσματικὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς μορφώσεως Ἱεροῦ Κλήρου, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔχε κατορθωθῆναι μέχρι σήμερον διὰ μόνου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, πολὺ δὲ περισσότερο διὰ τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν καὶ τῶν παντὸς τύπου Ἐκκλησιαστικῶν Φροντιστηρίων. Γίνεται ἄλλως τε σκέψις, ὅπως ἡ Σχολὴ Ἱεροκηρύκων ἀναπτυχθῇ εἰς Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν, πρὸς στέγασιν τῆς ὁποίας προσεχῶς, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, θὰ τεθῶσι τὰ θεμέλια καταλλήλου μεγάλου κτίσματος ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης.

Πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι μετὰ τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν συστεγάζονται καὶ συμβιοῦσιν ἐν τῷ Θεολογικῷ Οἰκοτροφείῳ καὶ ξένοι τοιοῦτοι τῶν ἔξω τῆς Ἑλλάδος ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν. Οὕτω κατὰ τὸ παρελθὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος παρέμειναν ἐν τῷ Θεολογικῷ Οἰκοτροφείῳ 15 ἐν ὧν τοιοῦτοι φοιτηταί, ἦτοι 1 ἐκ Συρίας, 2 ἐκ Σουηδίας, 1 ἐξ Ἀγγλίας, 1 Ρῶσος ἐκ Γαλλίας, 1 ἐκ Φιλανδίας καὶ οἱ λοιποὶ ἐκ Κύπρου, Αἰγύπτου, καὶ Ἀμερικῆς. Εἶναι αὐτονόητος ἡ σημασία τοῦ πράγματος τούτου καὶ τὸ ἔξ αὐτοῦ προερχόμενον πνευματικὸν κέρδος, ὡς ἐκ τῆς γνωριμίας καὶ ἀλληλεπιδράσεως τῶν ὑπὸ κοινὴν στέγην ζώντων καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ διαιτωμένων φοιτητῶν, ὡς καὶ ἡ ἐκ τούτου ἀνάπτυξις φιλικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν.

3. Ἐπαιδευτικὰ Ἰδρύματα ἐν Ἁγίᾳ Βαρβάρα.

Ἄλλ' οἱ τομεῖς δράσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἶναι καὶ ἄλλοι καὶ ἤδη εἰς τὰς 26 Νοεμβρίου τοῦ 1950, ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ, παρουσίᾳ τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἱεροσκευμάτων Ὑπουργοῦ, ἐθεμελιώθησαν τὰ ἐν τῷ παρὰ τῷ Δαφνίῳ Ἱερῷ Προσκυνηματί τῆς Ἁγίας Βαρβάρας ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἦτοι ὁ Οἶκος Φοιτητρίας, ἡ Σχολὴ Διακονισσῶν καὶ τὸ Πρότυπον Κολλέγιον Θελέων. Τὸ γενικώτερον νόημα τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἔργου τῶν Ἰδρυμάτων τούτων εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἀνεγείρουσα καὶ θέτουσα ταῦτα εἰς λειτουργίαν, κινεῖται πρὸς εὐρύτερους κοινωνικοὺς ὁρίζοντας, καθ' ὅσον τὸ ἔργον τῶν Ἰδρυμάτων τούτων μέλλει νὰ εἶναι πράγματι κοινωνικόν

καὶ ἐθνικόν. Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ ἀνέγερσις τῶν κτισμάτων τούτων ἤρξατο διὰ τῆς ὑλικῆς βοηθείας τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν, ἰδιαίτατα δὲ τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ Καναδά, κατόπιν ἐνεργειῶν καὶ πάλιν τοῦ ἀόκνου Καθηγητοῦ Ἀμίκα Ἀλιβιζάτου παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὡσαύτως ὑπὲρ ἀνεγέρσεως τῶν Ἱδρυμάτων τούτων, κατανοοῦντες τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, προσήνεγκον ὁ μὲν ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενῆς Π. Οἰκονομόπουλος 40.000.000 δραχμῶν, ἡ δὲ Πανεπιστημιακὴ Λέσχη κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἐφορείας αὐτῆς καὶ τῆς Συνγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν δραχμὰς 40.500.000.—, τὸ ἕξ εἰσφορῶν δηλαδὴ τῶν φοιτητριῶν ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Οἴκου Φοιτητρίας, ἣτις θὰ εἶχεν ἤδη περατωθῆ, ἐὰν δὲν παρουσιαζέτο εἰς τὴν ἀγορὰν ἔλλειψις οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, διετέθησαν ἤδη 492.000.000,— δραχμῶν.

Παραθέτομεν ἐναυθα ἀποσπάσματα τινὰ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Καθηγητοῦ Β. Βέλλα ἐπὶ τῇ θεμελιώσει τῶν ἐν Ἀγία Βαρβάρα Ἱδρυμάτων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, διαλαμβάνοντα περὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν κατὰ μέρος. Ἐν τῷ «Οἶκῳ Φοιτητρίας» εἶπεν ὁ Β. Βέλλας, «θὰ εὐρίσκουν στέγην, τροφήν καὶ ἡθικὴν καθοδήγησιν ὅλα ἐκεῖνα τὰ κορίτσια, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καὶ τὰ ὁποῖα, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ποῦ νὰ παραμείνουν, ἀναγκάζονται νὰ εἰσέλθουν ὅπως-ὅπως εἰς κάποιον δωμάτιον ἀγνώστου καὶ ὑπόπτου ἐνίοτε περιβάλλοντος, μὲ ὅλους τοὺς κινδύνους οἱ ὁποῖοι τὰ ἀπειλοῦν. Εἰς τὸν «Οἶκον τῆς Φοιτητρίας» θὰ προσλαμβάνονται κατὰ προτίμησιν φοιτήτριά τῶν Σχολῶν ἐκείνων τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται τὰ καθηγητικὰ στελέχη τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Πολιτεία θὰ ἐμπιστευθῆ ἕνα ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα ὑποργήματα, τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας μας. Ὁ Οἶκος οὗτος θὰ ἀποτελέσῃ τὸν δίδυμον ἀδελφὸν τοῦ ἐν τῇ Μονῇ Πετράκῃ Θεολογικοῦ Οἴκου-τροφείου... Εἰς τὴν «Σχολὴν Διακονιστῶν» θὰ μορφώνονται καὶ θὰ ἐκπαιδεύονται ὅλα τὰ κορίτσια ἐκεῖνα—καὶ κατὰ προτίμησιν αἱ ἀπόφοιτοι Θεολογικῆς Σχολῆς—τὰ ὁποῖα τοποθετούμενα ἔπειτα εἰς ἐνορίας, θὰ θελήσουν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς κοινωνικὰ καὶ κοινωφελῆ ἔργα τῆς εὐποιίας... Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ Γυμνασίῳ Θελέων ἢ «Κολλεγίῳ Θελέων», ὡς θὰ τὸ ὀνομάζομεν σήμερον, τὸ ὁποῖον θὰ περιλάβῃ περὶ τὰς 400 μαθητρίδας, «μέσα εἰς μίαν ἑλληνοχριστιανικὴν ἀτμόσφαιραν, τόσον γνῶριμον καὶ τόσον πρόσφορον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν, τὰ παιδιὰ μας θὰ λαμβάνουν τὴν κατάλληλον μόρφωσιν, θὰ ἀποκτοῦν τὸν πρόποντα χαρακτῆρα καὶ θὰ καθοδηγοῦνται εἰς τοὺς εὐθεῖς ἐκείνους δρόμους, οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦν εἰς τὸν ἀληθῆ ἀνθρωπισμὸν καὶ τὸν ἀληθῆ πολιτισμὸν».

Ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρύμασι τούτοις, ὡς ἐπὶ τῇ θεμελιώσει αὐτῶν ἐλέγομεν, ἡ Ἐκκλησία δὲν πρόκειται νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐφαρμογὴν προγραμμάτων διαφόρων ἀπὸ τῶν ἤδη κρατούντων. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν καὶ ὅταν τὰ Σχολεῖα διευθύνονται ὑπ' αὐτῆς

καὶ εἶναι ἰδικὰ τῆς, δὲν ἔχει τοιαύτην παράδοσιν, νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν Ἐκπαιδεύσιν ἴδια συστήματα, μονομερῶς ἀποσκοποῦντα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐκκλησιαστικοῦ τινος καὶ ἀσκητικοῦ ἰδεώδους ἐν τῇ Ἀγωγῇ. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως, διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτῆς Ἱδρυμάτων τούτων, σὺν τῇ πληρεστέρα ἐφαρμογῇ τοῦ προγράμματος τῆς διδασκαλίας τῶν καθιερωμένων προγρῶσεων, θὰ ἐπιδιώξῃ κυρίως τὸν ἐμποτισμὸν τῆς ἡγέτιδος γυναικείας τάξεως, οὐχὶ ὑπὸ μορφὴν τινα θερησκοληψίας, ἀλλ' ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ἐμπράκτου ἀσκήσεως τῆς εὐαγγελικῆς ἀρετῆς, ἣτις, ὡς γνωστόν, δὲν εἶναι ἀπόρροια διδασκαλίας καὶ γνώσεως, ἢ τοῦλάχιστον μόνον γνώσεως, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀποτέλεσμα ἀσκήσεως καὶ ἐθισμού.

4. Ἐκκλησιαστικὸν Τυπογραφεῖον.

Καὶ ἤδη φέρομεν τὸν λόγον εἰς ἕτερον σύγχρονον καὶ σπουδαῖον μέσον δράσεως τῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Τυπογραφεῖον, ἡ ἀπόκτησις καὶ λειτουργία τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπίτευγμα ἀνυπολογίστου σημασίας, προσμαρτυροῦν περὶ τῆς ἐν γένει σημειουμένης ἀπὸ τινος ἀνθήσεως παρ' αὐτῇ πνευματικῆς κινήσεως.

Περὶ τῆς μεγάλης σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ Τυπογραφεῖον τοῦτο διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἀπετέλει βαθὴν πόθον ἀπὸ ἐτῶν ἡ ἀπόκτησις αὐτοῦ, καὶ τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους τοῦτο θὰ ἐξυπηρετήσῃ, δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν πολλά. Εἶναι πάντα ταῦτα αὐτονόητα. Ἐν ἄρθρον ἄλλως τε τοῦ Καθηγητοῦ Β. Βέλλα, ὅπερ δημοσιεύεται εἰς τὸ φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας», τὸ ἐξεληθὸν πρῶτον ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τούτου καὶ ἡ τελευταία ἐκθεσις τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ Δελτίῳ δημοσιευομένη, δμιλοῦσι λίαν εὐγλώττως. Ὁμολογουμένως ἡ ἀπόκτησις τοῦ Τυπογραφείου, ἡ ἐγκατάστασις καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ, ἀποτελοῦσι σταθμὸν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δράσιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Μία μεγάλη σύγχρονος δύναμις, ὁ Τύπος, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ἐξυπηρετήσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς, οἷον εἶναι ἡ εὐρεία καὶ ταχεῖα διάδοσις τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, διὰ βιβλίων, διὰ περιοδικῶν ἐκδόσεων, δι' ἐφημερίδων καὶ διὰ παντοίων ἐντύπων. Διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς Τυπογραφείου ἡ Ἐκκλησία θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκτυπώσῃ καλλιτεχνικῶς ἅπαντα τὰ λειτουργικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποβῶσι τὰ ἐπίσημα τῆς Ἐκκλησίας τοιαῦτα, ὡσαύτως θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκδώσῃ βοηθήματα κατάλληλα διὰ τὸ ποιμαντορικὸν ἔργον τῶν ἐφημερίων, καθὼς ἐπίσης καὶ θεολογικὰ βοηθήματα καὶ συγγράμματα, ὡς καὶ Ἐκκλησιαστικὴν καὶ Θεολογικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν, τῆς ὁποίας δυστυχῶς στερούμεθα καὶ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὁποίας ἤδη γίνεται σκέψις. Ἀκόμη δὲ θὰ καταστή δυνατὴ ἡ ἐκτύπωσις τῶν ἔργων τῶν Πατέρων, τοῦλάχιστον τῶν ἐπιφανεστέρων ἐξ αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τοὺς θησαυροὺς τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Φιλολογίας, οἱ ὁποῖοι ὅμως παραμένουσιν ἀπόρροια, κεκρυμμένοι καὶ ἀνεκμετάλλευτοι.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς προσθέτει νέας τοιαύτας, διὰ βιβλίων, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἤδη ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου, ὡς τὸ Ὁρολόγιον τὸ Μέγα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλας περιοδικὰς τοιαύτας, αἰτίνες εἶδον τὸ φῶς, ὡς τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐκκλησία, μετὰ τοῦ ἐνθέτου Φυλλαδίου Ὁ Ἐφημέριος, τὸ οἰκογενειακὸν περιοδικὸν Τὸ Χαρούμενο Σπίτι καὶ τὸ παιδικὸν τοιοῦτο Τὰ Χαρούμενα Παιδιά. Ἡδὴ ἀπομείνει, ἵνα οἶτε Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ οἱ Αἰδεσιμώτατοι Ἐφημέριοι ἀγαπήσωμεν τὰς ἐκδόσεις ταύτας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ λάβωμεν ταύτας εἰς χεῖρας ἡμῶν, ὡς ὄργανα καὶ βοηθοὺς ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν τῆς διαποιμάνσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἐργασθῶμεν διὰ τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐπιρροῆς ἡμῶν πρὸς ὅσον ἐνεστὶν εὐρύτεραν αὐτῶν διάδοσιν, εἰς καταπολέμησιν τῶν παντὸς εἶδους ἠθοφθόρων ἀναγνωσμάτων καὶ ἐν κατανοήσει, ὅτι δὲν γινόμεθα διαφημισταὶ οικονομικῆς τινος ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' εὐαγγελιστὰι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ κήρυκες τῶν σωτηριαδῶν ἀληθειῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Προκειμένης τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου, ἐξαπελύθη ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας πρὸς ἐξεύρεσιν τυχόν ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς Μοναχῶν, εἰδικευμένων εἰς τὴν τέχνην τῆς Τυπογραφίας, δυστυχῶς ὅμως οὐδεὶς τοιοῦτος εὐρέθη πλὴν ἑνός, ἡδὴ δὲ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν στοιχειοθέτησιν καὶ ἐκτύπωσιν καὶ τὰς ἄλλας βοηθητικὰς ἐργασίας τοῦ Τυπογραφείου ἐκτὸς τοῦ Ἀρχιερατοῦ καὶ τῶν ἐδικῶν τεχνιτῶν, εἰς Ἐφημέριος-τυπογράφος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τινες ἐκ τῶν παιδῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὀρφανοτροφείου Βουλιαγμένης, εἰδικῶς προπαιδευθέντες.

Πρὸς διαρρύθμισιν τοῦ χώρου ἐγκαταστάσεως τοῦ Τυπογραφείου ἐν τῷ παρὰ τῇ Μονῇ Πετράκη οἰκίματι αὐτῆς, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία διέθεσε δραχμὰς 171.005.850, ἐκ δὲ τῶν μηχανημάτων τὸ μέγα μὲν αὐτόματον ταχυπαιστήριον, ἀξίας περίπου 250.000.000. δραχμῶν, ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰ δὲ λοιπὰ μηχανήματα τυπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ ἐξαρτήματα, ἀξίας περὶ τὰ 450.000.000. δραχμῶν, ἠγοράσθησαν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἄλλ' ἡδὴ εἶναι τοσαύτη ἡ συσσωρευθεῖσα ἐργασία, ὥστε καθίσταται ἀνάγκη καὶ ἀγόμεθα εἰς τὴν σκέψιν τῆς ἀποκτίσεως καὶ δευτέρου μεγάλου πιεστηρίου, ἀνακύπτει δὲ αὐτομάτως μέγα πρόβλημα, τὸ τῆς ἐξευρέσεως καταλλήλου καὶ ἐπαρκοῦς χώρου, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ ἡδὴ πρὸς τοῦτο διατιθέμενος εἶναι ἀνεπαρκής.

5. Παραχωρήσεις καὶ δωρεαὶ πρὸς τὴν Ἀποστολ. Διακονίαν.

Ἡ ἀνάπτυξις τοσαύτης δραστηριότητος παρὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ ἡ εἰς τοὺς ἄλλους τομεῖς τοῦ προγράμματος αὐτῆς σύντονος δραστικότης, οἷον εἰς τὸ Κήρυγμα διὰ τῶν βοηθῶν Ἱεροκηρύκων καὶ τὴν Κατήχησιν διὰ τῶν παντὸς τύπου Κατηχητικῶν Σχολείων,

δὲν ἔμεινεν ἀπαρατήρητος, ἀλλ' ἐπεσπάσατο τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Ἐνδειξις ἐκτιμήσεως τοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἶναι ἡ δωρεὰ πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν τοῦ αὐτομάτου ταχυπαιστηρίου, περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλήσαμεν, ὡς ἐπίσης ἐνδειξὴν ἐμπιστοσύνης ἀποτελοῦσιν αἱ πρὸς αὐτὴν γινόμεναι παραχωρήσεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, τοῦ ἐν Πατησίοις Ἰδρύματος Κοινωνικῆς Προνοίας Ἁγίας Βαρβάρας καὶ τῆς ἐν Πάτμῳ Βιοτεχνικῆς Σχολῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν Κοινωνίας «Τάγμα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος» ὁλόκληρον τὴν ἐν Ἀθήναις, Κύμη καὶ Χίῳ τεραστίαν ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Ἰδρύματος τούτου παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ παραχώρησις δὲ αὐτὴ ἐγένετο πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν, δι' οὗς συνέστη ἡ Κοινωνία τοῦ Τάγματος τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, οἵτινες συμπίπτουσι πρὸς τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Κατὰ τὴν Σύναξιν τῶν Συνέδρων τῆς Κοινωνίας «Ἱερόν Τάγμα Ἁγίου Παντελεήμονος», ἐν ἣ ἀπεφασίσθη ἡ παραχώρησις τῆς περιουσίας τοῦ Ἰδρύματος τούτου εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου, τὸν ὁποῖον πρὸς τὸν Ἐκκλησιατικὸν τοῦτον Ὄργανισμὸν συνδέουσι παλαιοὶ δεσμοί, ὡς ποτε Διευθυντὴν αὐτοῦ, μετὰ συγκινήσεως εἶπεν: «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἠνδρώθη πλέον, θεμελιωθεῖσα ἐπὶ βάσεων στερεῶν. Ὑπῆρξε τὸ ὄνειρόν μου. Πρὸς αὐτὴν πλέον ἀποβλέπω. Νομίζω, ὅτι διὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν ἐλπίδες ἐξασφαλίσεως τοῦ ἔργου μας καὶ πραγματοποιήσεως τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ του».

Τοιοῦτο λοιπὸν τὸ ἐπιτελεσθὲν καὶ ἐπιτελούμενον ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔργον, περὶ τοῦ ὁποῖου δικαίως ποτὲ εἶπομεν, ὅτι εἶναι τὸ εὐθαλὲς καὶ καρποφόρον φυτώριον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον τῆς ἀμερίστου ὑποστηρίξεως ἡμῶν, διότι ὑπὸ σφραγίσται πολλά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΝΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

«Ἐτερον θέμα, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ στρέψωμεν ἀμέριστον τὴν προσοχήν μας, εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας» (Α'. λόγος ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου).

1. Ἀποκατάστασις Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου.

Ἐν ἐκ τῶν μελημάτων ἡμῶν, ἅμα ὡς ἐπωμίσθημεν τὰ βάρη τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ὑπῆρξεν ἡ ἀποκατάστασις ἐνότητος ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας. Περιστάσεις τοῦ παρελθόντος καὶ γεγονότα συνετέλεσαν, ὥστε νὰ δημιουργηθῶσιν ἔστω καὶ μικραὶ τινες ρωγμαὶ, αἰτίνες πάντοτε παρακωλύουσι σο-

βαρῶς τὴν ἀπόσκοπον ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτω πρώτη πράξις ἡμῶν ὑπῆρξεν, ἵνα συνεννοούμενοι μετὰ τῆς Πολιτείας φέρωμεν ἐπὶ Συνόδου καὶ κανονίσωμεν τὸ ἐκκρεμοῦν ζήτημα τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου. Ὁφείλομεν νὰ δημολογήσωμεν, ὅτι εὐρωμεν πλήρη κατανόησιν παρὰ τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἣτις, κατόπιν συνεννοήσεως μετ' αὐτοῦ καὶ συγκαταθέσεώς του, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀναγνωρίσῃ εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου προφῆν Ἀθηνῶν καὶ ἀπονεύμῃ αὐτῷ ἰσόβιον σύνταξιν, ἴσῃν πρὸς τὸν μισθὸν τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, μετὰ πάντων τῶν ἐκάστοτε ἐπιδομάτων.

Νομίζομεν, ὅτι ἡ ἔμπνευσις αὕτη καὶ ἡ πράξις τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν ὅμοιαι πολλαὶ ἐν τῷ παρελθόντι, ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς, διότι μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ μὲν προφῆν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσάνθος ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ ταύτῃ εὐρέθῃ γνωρίζουσα τί νὰ πράξῃ. Οὕτως ἐτελέσθησαν κοσμίως τὰ τῆς κηδείας αὐτοῦ καὶ δὲν εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ λάβωμεν μετὰ θάνατον βεβιασμένας λύσεις, ἐπὶ μειώσει τοῦ κύρους τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας καὶ σκανδαλισμῷ τῶν χριστιανῶν.

2. Ἐξυγιάνσις τοῦ Κλήρου.

Ἄλλ' ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐνόητος ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας, βεβαίως δὲν ἐννοούμεν συνθηκολόγησιν μετὰ τῆς κακίας, ἀπλῶς καὶ ἵνα μὴ γίνηται θόρυβος· «οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν», λέγει ἐν προκειμένῳ ἡ Κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἐλεγόμεν ποτε ἐν συνάξει τῶν ἐφημερίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ὅτι «εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ μὴ ὑπῆρχον εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ ἀνάξιοι· εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν κατεβάλλετο μείζων προσοχὴ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πρὸς χειροτονίαν προσερχομένων». Ὑπεννοοῦμεν, ὅτι εἰ καὶ δυσάρεστον, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον τὸ ἔργον τῆς ἐξυγιάνσεως.

Ὁφείλομεν νὰ δημολογήσωμεν, ὅτι τὸ κακὸν τελευταίως ἐπλεόνασεν, ἴσως καὶ τοῦτο ὡς γνώρισμα τῆς μεταπολεμικῆς ἠθικῆς καταπτώσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ παύσωμεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν δύναμιν πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ἀναξίων, ὅταν βεβαίως ἔχη καὶ τὴν θέλησιν. Ἡμεῖς ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων ἡμῶν, ποιοῦντες διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ χάριν τοῦ γοήτρου αὐτῆς, διεξάγομεν, κατὰ συνείδησιν καὶ ἀγαθὴν πάντοτε πρόθεσιν, σκληρὸν ἀγῶνα πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ἀναξίων κληρικῶν. Καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν καὶ γνωρίζομεν, ὅτι ἐπικρινόμεθα πολλάκις καὶ οἱ συνεργάται ἡμῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ γίνονται στόχος ἐπιθέσεων μικρῶν καὶ μεγάλων, ἀλλ' ἔχομεν ὑπ' ὄψει ἡμῶν τὸ «οὐαὶ ὑμῖν, ἐὰν καλῶς εἴπωσι πάντες». Ἐνθυμούμεθα πάντως, ὅτι τοῦτο ἐζητήσαμεν παρ' ὑμῶν ἐν ἀρχῇ, λέγοντες· «θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ εὐρωμεν

κατανόησιν καὶ ἀνταπόκρισιν ἀπὸ πᾶσαν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν συνείδησιν».

Ἦτο ἀνάγκη νὰ τονωθῇ καὶ πρέπει νὰ τονωθῇ ἐτι περισσότερον ἡ διοικητικὴ μηχανὴ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἐπιβληθῇ τάξις καὶ πειθαρχία εἰς τὸν Κλῆρον, νὰ λείψῃ ἡ παρὰ τισι κρατοῦσα ἀντίληψις τῆς ἀσυδοσίας, ἣτις ἀπειλεῖ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ σῶμα τοῦ Κλήρου ὡς ἀσύντακτον συρφετὸν καὶ γίνεται αἰτία πικρῶν σχολίων κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μωμεῖται οὕτω ἡ πίστις, εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν τοιαύτας ἀκριβῶς αἰτίας ζητοῦσιν οἱ ἐχθροί, ἵνα ἀκονίζωσιν ὄπλα καθ' ἡμῶν. Ἄλλ' ἐπίστευον καὶ πιστεύω, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ Κλήρου, καθὼς ἔλεγον τὸ πρῶτον ἐνώπιον τῆς Διαρκούς Ἱερᾶς Συνόδου, θὰ ἐπιτευχθῇ «τῇ συνεργασίᾳ καὶ ἀρωγῇ πάντων τῶν ἁγίων Ἀδελφῶν».

Ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως μεγάλην ἔλλειψιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅτι τὸ σύστημα διοικήσεως αὐτῆς εἶναι προσωποπαγὲς καὶ οὕτως, ὡς μὴ ὄφελε, γίνεται λόγος περὶ καθεστῶτων τῶν ἐκάστοτε Ἀρχιεπισκόπων καὶ οἱ Κληρικοὶ χωρίζονται εἰς παρατάξεις εὐνοουμένας καὶ μὴ καὶ οἱ ἀναλαμβάνοντες ἐκάστοτε ὑπευθύνους θέσεις πιστεύεται, ὅτι διακονοῦσι προσώποις καὶ οὐχὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοῦτο γεννᾷ φθόνους καὶ ἐριθείας καὶ προσπάθειαν ἀναρροχίσεως τῶν ἐπιτηδείων καὶ κολακείας τῶν φιλοδόξων καὶ παραγνώρισιν τῶν ἀξίων καὶ ἀδικίας πολλάκις κατὰ τῶν χρηστῶν καὶ εὐσυνειδήτων ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο προσεπαθήσαμεν νὰ τὸ ἀποφύγωμεν, διὰ τοῦτο μετὰ πολλῆς περισκέψεως πάντοτε ἀνεζητήσαμεν τοὺς καταλλήλους διὰ τὴν κατάλληλον θέσιν μεταξὺ τῶν κληρικῶν ὀλοκληροῦ τῆς Ἑλλάδος. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ εὐρίσκητο τρόπος πληρεστέρας ἐνημερώσεως τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν προσόντων καὶ τοῦ ἠθους τῶν ἐργατῶν αὐτῆς, ἵνα ἀποβαίῃ ἀσφαλεστέρα ἡ κρίσις κατὰ τὴν ἐπιλογὴν καὶ τῶν πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων.

3. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν.

Ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν ἐλθόντες δὲν εὐρωμεν καλὴν κατάστασιν. Λέγομεν τοῦτο μετὰ πολλῆς διακρίσεως καὶ ἐν πλήρει κατανοήσει, ὅτι τοῦτο δὲν ὄφειλετο εἰς ἔλλειψιν ἰκανότητος ἢ καλῆς θελήσεως καὶ ὀρθῆς ἀντιλήψεως τῶν ἰθύνοντων τὴν διοικητικὴν μηχανὴν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἄλλ' ἦτο φυσικὸν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συμβαίῃ ἄλλως, ἐφ' ὅσον ἀκόμη τότε εὐρισκόμεθα εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν καὶ εἰς διαρκῆ κίνησιν τῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τῆς ὑπαίθρου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἠκολούθουν καὶ πλῆθος ἱερέων, ἄλλων ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄλλων ἐπ' εὐκαιρίᾳ. Εἶναι μάλιστα ἀξιοὶ πολλῶν ἐπαίων οἱ τότε τὰς εὐθύνas τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἔχοντες, ὅτι κατώρθωσαν κατὰ τινὰ ἀξιοσπερῆ τρόπον νὰ περιθάψωσι τοὺς πρόσφυγας ἱερεῖς. Ἀποκατασταθείσης τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας ἐν τῷ Κράτει, κατορθώσαμεν, οὐχὶ δὲ ἄνευ δυσκολίας καὶ πιέσεων, ὅλους τοὺς ἱερεῖς τούτους, ἐκτὸς ἐλαχίστων, νὰ ἀποστείλωμεν εἰς τὰ χωρία των, ἐνισχύοντες αὐτοὺς διὰ χρημάτων καὶ ἀποσκευῶν.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπι-

σκοπή Ὑπηρεσιῶν, αὐταὶ διὰ πολλῶν χρημάτων καὶ κόπων προσέλαβον ὅλην τὴν δυνατὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ κεντρικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς σήμερον κατορθώνει ν' ἀνταποκρίνηται ἱκανοποιητικῶς εἰς ὅλην τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ἐργώδη κίνησιν, λόγῳ τῆς ἀξήσεως τῆς δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲ χάρις κυρίως εἰς τὸν ἀριεπιτάτον καταρτισμὸν τῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν Ἀρχιερίων, ὥστε νὰ ὑπάρχη ἄμεσος καὶ πλήρης ἐνημέρωσις ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως. Ἰδιαιτέρως τὸν διοικητικὸν μηχανισμὸν διευκολύνει ὁ καταρτισμὸς ἀρτίου καὶ ἐπιστημονικοῦ Κληρικολογίου, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν καθιερώθη ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ.

4. Παλαιοημερολογικόν.

Ἄλλὰ τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ὡς πληγὴ εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας λυμαίνεται τὴν ἐνότητα αὐτῆς καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ λύσις ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ πάσας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις, περισσότερον δὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, εἶναι, ὡς γνωστόν, τὸ παλαιοημερολογικόν.

Ἡ ἱστορία τοῦ παλαιοημερολογικοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος εἶναι γνωστὴ. Περὶ τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγεννήθη καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἧτις ἐγένετο ἐπ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν τελευταίων προσφάτων ἐκλογῶν, δὲν παρίσταται ἀνάγκη καὶ δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀπασχολήσωμεν τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας. Θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἐτήρησε σθεναρὰν στάσιν καὶ δὲν ἠκολούθησε συνεπῆ γραμμῇ. Ἀποτελεῖ πάντως λυπηρὸν φαινόμενον τὸ γεγονός, ὅτι ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι ζήτημα τόσον ἐπουσιῶδες ταράσσει τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν, ἐξ αἰτίας ὀλίγων πεισμόνων καὶ φανατικῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων τὴν ἀπλότητα ἐκμεταλλεύονται ἱεροκάπηλοι τινες ἀγιορεῖται Μοναχοί, τρεῖς ἀποστάται κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους προσωπικὰ συμφέροντα καὶ φιλοδοξία ἀδήγησαν πρὸς τὴν παλαιοημερολογικὴν παράταξιν, ὑπεράνω δὲ πάντων λαϊκοὶ τινες, εὐρόντες πορισμὸν τὴν δῆθεν εὐσέβειαν καὶ παλαιοημερολογικὴν ὀρθοδοξίαν.

Ἦδη τὸ πρῶτον ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὴν Διαρκῆ Ἱεράν Σύνοδον, ὡς Πρόεδρος αὐτῆς, ἐλέγομεν τὰ ἐξῆς: «... πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ θλιβεροῦ φαινομένου τοῦ διχασμοῦ καὶ τῆς διασπάσεως, δὲν θὰ παραλείψωμεν νὰ καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ παλαιοημερολογικοῦ. Ὅσον εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὰς τάξεις τῶν παλαιοημερολογικῶν ὑπείσθηλον ἀγύρται καὶ τυχодиῶνται, ἐκμεταλλεζόμενοι τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἶναι ἐξ ἴσου ἀναμφισβήτητον, ὅτι μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνονται καὶ ἄνδρες ἄγνοοι, ἀληθεῖς ζηλωταί, οἵτινες εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἀπετέλουν πολῦτιμον κεφάλαιον. Ὁ διαχωρισμὸς αὐτῶν, ὁ στιγματισμὸς τῶν πρώτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιμονὸς διαφώτισις τῶν ἀνιδιοτελῶν πιστῶν, ἐλπίζομεν ὅτι, ἐὰν δὲν ἐξαφανίση, πάντως θὰ μειώσῃ τὸ ἐκ τοῦ διχασμοῦ προκύψαν κακόν». Ἐπὶ τῶν γραμμῶν τού-

των διεξηγάγομεν τὸν κατὰ τοῦ παλαιοημερολογισμοῦ ἀγῶνα μέχρι σήμερον.

Ὅτε ἀνελάβομεν τὰ καθήκοντα ἡμῶν, εὕρομεν τὴν ἐξῆς κατάστασιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τοῦ σημεῖου τούτου. Κληρικοὶ καὶ Μοναχοὶ ἐξ Ἁγίου Ὁρους, εὐχερῶς ἐξερχόμενοι ἐκεῖθεν καὶ μηδέποτε παρὰ τῶν οἰκείων Μονῶν ἀναζητούμενοι, κληρικοὶ ἐκ τοῦ κλίματος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, κληρικοὶ τέλος τῆς κανονικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, βαρυνόμενοι μὲ κανονικὰ παραπτώματα καὶ φεύγοντες τὰς ἐπικειμένας κυρώσεις, εὕρισκον καταφύγιον εἰς τὰς τάξεις τῶν παλαιοημερολογικῶν. Ἄλλὰ καὶ διὰ χειροτονιῶν, παρὰ πάντα Κανόνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ Νόμον τοῦ Κράτους, οἱ ἀποστάτες τῆς κανονικῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν ἀναδειχθέντες ὡς Ἐπίσκοποι, ἐπύκνωσαν τὰς τάξεις τῶν ὑπηρετῶν τῆς ἀνταρσίας. Ἡ σύνθεσις λοιπὸν τῶν στελεχῶν τοῦ παλαιοημερολογισμοῦ, ἐξ ἐπόψεως ποιοῦ, ὡς ἐκ τῆς προελεύσεως αὐτῶν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν καὶ ὡς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ἀποφασισθέντων παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας μέτρων ἐδόθη εὐκαιρία νὰ διαπιστώσωμεν, πᾶν ἄλλο εἶναι ἢ ἀξιοζήλευτος.

Ἡ κατάστασις αὕτη, μακρὰν τοῦ νὰ ἀποτελῇ θέμα ἐλευθερίας θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἔλαβε διαστάσεις σοβαρῶς ἀπειλούσας τὴν πειθαχίαν καὶ τάξιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ πολλάκις ἀπὸ τῆς παλαιοημερολογικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1935 εὐρεθεῖσα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διώξῃ κληρικοὺς ἐπὶ κανονικοῖς παραπτώμασιν, εἶδε τούτους διαφεύγοντας πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν παλαιοημερολογικῶν καὶ ἐκεῖθεν μυκτηρίζοντας τὴν ἐπίσημον Ἐκκλησίαν. Ἄνθρωποι δὲ ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἶχον περιβληθῆ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, εἴτε διὰ χειροθεσίας εἴτε αὐτοβούλως καὶ εἶχον ἰδρύσει ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καὶ τοῖς πέριξ Συνοικισμοῖς ἐντὸς κτημάτων, ἐντὸς οἴκων, ἐντὸς αὐλῶν καὶ ὀρνιθίωνων Ναούς, Ἑσχαστῆρια καὶ Μονὰς, ἐφ' ὧν οὐδέποτε παρ' οὐδενὸς εἶχεν ἀσκηθῆ ἔλεγχος διὰ τὰ τελούμενα ἢ διδασκόμενα ἐν αὐτοῖς. Ἐν ὅμως ἐπὶ τούτου εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ παλαιοημερολογικῶν ρασοφόροι, ἄνθρωποι κατὰ κανόνα ἀμαθεῖς, κατάρθων νὰ ἐξάπτωσι τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν τῶν ἀπλοϊκῶν, πρὸς ζημίαν μὲν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς σχηματισμὸν δὲ πλουσίας ἀτομικῆς αὐτῶν περιουσίας. Οὕτω ὡς πρώτη ἐνέργεια ἡμῶν ὑπῆρξε νὰ ζητήσωμεν παρὰ τῶν Ἐφημερίων καὶ νὰ καταρτίσωμεν στατιστικὸς πίνακας περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὑπαρχόντων παλαιοημερολογικῶν κέντρων καὶ δρώντων προσώπων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανεν ὁ ἕτερος τῶν ἀρχηγῶν τῶν παλαιοημερολογικῶν, γνωστὸς ταραξίας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ψευδεπίσκοπος Ματθαῖος Καρπαθάκης καὶ ὁ πρῶτον Φλωρίνης Χρυσόστομος, ἀποσκοπῶν προφανῶς νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸν ἐκλιπόντα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν κηθεῖσαν περιοσίαν τῶν ἐν Κερατέᾳ Μονῶν, ἐξάπτων τὸν φανατισμὸν τῶν ἀμαθῶν ὁπαδῶν του καὶ κολακεύων τὴν κληρονόμον Μαριάμ καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν, ἐδημοσίευσεν μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ψευδοσυνόδου ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν ἐκδιδόμενῳ περιοδικῷ «Ἡ Φωνὴ τῆς Ὁρθοδόξιας»

ἀνακοινωθέν, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ μὲν ἀνεκάλει ὅσα ποτὲ εἶχε γράψει κατὰ τοῦ Καρπαθάκη, «ὡς δημιουργήσαντα σκάνδαλα καὶ ἀντιστρατευόμενα πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ» καὶ ἐκάλει ὅλους τοὺς παλααιομερολογίτας εἰς ἕνωσιν περὶ αὐτόν, τὸ δὲ ἐκήρυσσε τὴν κανονικὴν Ἐκκλησίαν σχισματικὴν, τὰ Μυστήρια αὐτῆς στερούμενα ἁγιαστικῆς χάριτος καὶ ἐκάλει τοὺς ἐξ αὐτῆς προσεχομένους εἰς τὸν παλααιομερολογιτισμὸν νὰ ἀποκηρύξωσι ταύτην καὶ νὰ χριῶνται δι' Ἁγίου Μύρου. Ἐπειδὴ δὲ ἴσως ἐγεννᾶτο ἡ ἀπορία πόθεν εὔρον τὸ Ἅγιον Μῦρον οἱ παλααιομερολογίται, ἐδήλου ἔμφαντικῶς, ὅτι παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἀφθονον «ὀρθοδόξου προελεύσεως»!

Οἱ περὶ τὴν Μαριάμ ὅμως, πονηρότεροι τοῦ Χρυσοστόμου Καβουρίδου καὶ διηρημένοι ὄντες μεταξὺ των, δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἕνωσιν, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπεκαλύφθησαν τὰ γνωστὰ σκάνδαλα τῆς Κερατέας, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ ἀφυπνισθῇ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καὶ νὰ ἐπέμβῃ διὰ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τότε ὁ Χρυσόστομος Καβουρίδης, διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὴν εὐθύνην, ἤρξατο νὰ ὀμνῆ καὶ ἀναθεματίζῃ, νὰ ἀνακαλῆ τὸ πρό τινος ἀνακοινωθέν καὶ νὰ ἀποδοκιμάσῃ ὀψίμως τὰ γενόμενα ἐν Κερατέα. Ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐβόηθησε πολὺ εἰς τὸ νὰ μορφωθῇ κοινὴ γνώμη κατὰ τῶν παλααιομερολογιτικῶν ἀγρυπτιῶν, ἡ δὲ κανονικὴ Ἐκκλησία ἐνόμισεν, ὅτι ἐπέστη ὁ καιρὸς διὰ νὰ ἀνακινήσῃ τὸ ζήτημα, ὅχι ἐπειδὴ εἶρε τὴν εὐκαιρίαν κατάλληλον, ἀλλὰ διότι τὰ ἀνακοινωθέντα τοῦ Χρυσοστόμου Καβουρίδου καὶ τὰ ἀποκαλυφθέντα σκάνδαλα τῆς Κερατέας δὲν ἀφινον αὐτὴν ἄτρωτον.

Ἐδόθη τότε ἀνακοινωθέν εἰς τὸν Τύπον ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τοῦ ἀνακοινωθέντος τοῦ Χρυσοστόμου Καβουρίδου, ἡμεῖς δὲ συνεκροτήσαμεν σύσκεψιν ἐκ Σεβασμιωτῶν Ἱεραρχῶν καὶ Ὑπουργῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὀμιλήσαμεν διεξοδικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος, μὴ παραλείψαντες νὰ ἐκφρασθῶμεν μετὰ πικρίας κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, τῆς ὁποίας ἐκπρόσωποι παρίσταντο οἱ Ὑπουργοὶ καὶ νὰ κακίσωμεν αὐτήν, ὅτι τὴν μὲν ἐπίσημον Ἐκκλησίαν δεσμεύει δι' ἀνελευθέρου Νόμου, τοὺς δὲ παλααιομερολογίτας καὶ τοὺς διαφόρους ἀγύρτας ἀφίνει νὰ ἐνεργῶσιν ἀσυνδότης, ὅχι μόνον καταλείπουσα ἀνεκτελέστους τὰς ἀποφάσεις τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων, ἀλλὰ καὶ τιμῶσα τούτους κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς των.

Ἀκολούθως, ἐξ ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ἐκ Συνοδικῶν Συνόδων καταρτισθεῖσα ἐπὶ τοῦ Παλααιομερολογιτικοῦ Ἐπιτροπῆ, ἀπήρθη ὡριμένα ἐρωτήματα εἰς Ἐπιτροπὴν ἐξ εἰδικῶν νομομαθῶν Καθηγητῶν, τῶν Γ. Ράμμου, Χρ. Σγουρίτσα καὶ Κ. Τσάτσου, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐξ ἐπόψεως νομικῆς καὶ κανονικῆς θέσιν τῶν παλααιομερολογιτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Καθηγηταὶ ἐγνωμοδότησαν ἐπὶ τῶν τεθέντων αὐτοῖς ἐρωτημάτων καί, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τε Ἱερῶν Κανόνων, τῶν σχετικῶν ἄρθρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων τοιοῦτου, ἀπε-

φάνθησαν, ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ Ἡμερολογίου εἶναι ζήτημα ἐπιστημονικὸν καὶ θέμα ἐσωτερικῆς διοικήσεως καὶ ὀργανώσεως, ἐφ' ὅσον ἄλλως τε καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐδέχθη ταύτην, ὅτι οἱ παλααιομερολογίται οὔτε ἀφῆρσαν ἀποτελοῦσιν οὔτε σχίσμα καὶ ὑπόκεινται κατὰ πάντα εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι οἱ Συνεταιρισμοὶ καὶ αἱ Ἐνώσεις των εἶναι παρὰ νόμοι, ὁ δὲ τίτλος τῶν «Γνησίων Ὁρθοδόξων» ὄνειδισμὸς καὶ προπαγάνδισις κατὰ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Εἰς ἕν σφάλμα περιέπεσαν βεβαίως οἱ γνωμοδοτήσαντες, ὅτι δηλαδή, παρὰ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐδέχθησαν ἀναχειροτονίαν ἐπὶ τῶν κανονικῶς ποτε χειροτονηθέντων, καθαιρεθέντων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἤδη δηλούντων μετάνοιαν καὶ ἐπιθυμούντων νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς αὐτήν. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περὶ ἀνεξαρτητικῆς τῆς Ἱερωσύνης εἶναι ρητὴ, γνωστὴ δὲ ἡ πράξις καὶ ἡ παράδοσις αὐτῆς καὶ δὲν δυνάμεθα βεβαίως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ δεχθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην.

Ἐξ ἀφορμῆς ἐγγράφου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς γνωματεύσεως τῶν τριῶν Καθηγητῶν ἐξεδόθη ἡ γνωστὴ ὑπουργικὴ ἀπόφασις, διὰ τῆς ὁποίας διατάσσεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, τὸ κλείσιμον τῶν παρανόμως ἰδρυθέντων καὶ λειτουργούντων Ναῶν καὶ Μονῶν, ἡ ἀπέλασις εἰς τὰς οἰκίας Μονᾶς τῶν ἐξ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἄλλοθεν περιφερομένων ἐν τῷ κόσμῳ παλααιομερολογιτῶν Μοναχῶν καὶ ὁ ἀποσχηματισμὸς τῶν καθρημένων καὶ τῶν ἀντικανονικῶς καὶ παρανόμως χειροτονηθέντων. Πρὸς διαφώτισιν δὲ τοῦ λαοῦ, ὁ μὲν Ὑπουργὸς ἐξέδωκεν εἰδικὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικούς, ἡ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος τὴν γνωστὴν μεγάλην ἐγκύκλιον, ἐπισημαίνουσα ἐν αὐτῇ τοὺς τε ἐκκλησιαστικούς καὶ ἐθνικούς κινδύνους, τοὺς ὁποίους περιλαμβάνει ἡ παλααιομερολογιτικὴ ἀνταρσία, ἐξέδωκε δὲ καὶ διὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰδικὸν μικρὸν φυλλάδιον, κατὰ διασκευὴν παλαιότερου τοιοῦτου τοῦ μακαρίτου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου.

Κατόπιν τῆς ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, ἡ ὁποία βεβαίως θὰ ἦτο περιττὴ, ἐάν ἦθελον τὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας νὰ δράσωσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων Νόμων, ἤρξατο ἡ συστηματικὴ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφασισθέντων, ἐν τε ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ὁποίας, διὰ τῆς ἀκάμπτου ἐπιμονῆς τῆς ὑπηρεσίας ἡμῶν, μέχρι σήμερον ἐκλείσθησαν οἱ Ναοὶ, ἀπηλάθησαν οἱ πλάνητες Μοναχοί, ἀποσχματίσθησαν οἱ ἀντικανονικῶς καὶ παρανόμως φέροντες τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, τὰ ἐν Πειραιεὶ καὶ Χαϊδαρίῳ Ἱδρύματα τῶν Πολυκάρπου Λιώση καὶ Ἀποστόλου Χριστοδοπούλου διελύθησαν καὶ παρελήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀποκατεστάθησαν δὲ οἱ εἰλικρινῶς μετανοήσαντες καὶ ζητήσαντες τὴν ἐπιείκειαν τῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ὡς Πρωτοσύγκελλος τοῦ Χρυσοστόμου Καβουρίδου Ἀρχιμανδρίτης Ἀλέξανδρος Γρηγορόπουλος. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη ἐν συντονισμῷ ἐνεργειῶν καὶ ἐν τῇ ὁμῶν Ἱερᾷ Μητροπόλει Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὅμως

δυστυχῶς μέχρι σήμερον, δι' ἄλλειψιν δραστηριότητος τῶν ὁργάνων τῆς Πολιτείας, παραμένει ἀδιάλυτος ὁ συμπαγὴς ὄγκος τῶν ἐν Κερατέᾳ Μονῶν. Βεβαίως δὲν πιστεύομεν πλανώμενοι, ὅτι ἐλύσαμεν τὸ ζήτημα ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ ἀντιλαμβανόμεθα, ὅτι ἐκασταχοῦ ἴσως διαφεύγουσί τινες καὶ γίνονται συνάξεις παλαιοημερολογικαὶ ἐν οἴκοις, ἀλλὰ πάντως γεγονός τυγχάνει, ὅτι οὐδεὶς Ναὸς παλαιοημερολογικὸς λειτουργεῖ καὶ οὐδεὶς παλαιοημερολογίτης κληρικὸς τολμᾷ νὰ ἐμφανισθῇ δημοσίᾳ καὶ ὅτι κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἐορτὴν τῶν Θεοφανείων δὲν ἐτόλμησαν νὰ διαπραξῶσι, συνευδοκίῃ τῆς Πολιτείας, τὰς παλαιάς τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀσχημίας. Δυστυχῶς δὲν γνωρίζομεν τί ἀκριβῶς ἐπετελέσθη ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις, ἔλλειψαι μέχρι τοῦ παρόντος σχετικῶν ἐκθέσεων τῶν οἰκείων Ἱεραρχῶν.

Ἐκ τῶν ὡς Ἐπισκόπων καὶ ἀρχηγῶν τῶν παλαιοημερολογιτῶν, οἱ μὲν Πολύκαρπος Διώσης καὶ Χριστοφόρος Χατζῆς, καθαιρεθέντες τὸ δεύτερον ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κρυπτόνται καὶ διαφεύγουσιν ἀκόμη τὴν σύλληψιν, δι' ἀπροθυμίαν βεβαίως καὶ ἔλλειψιν θελήσεως τῶν ὁργάνων Ἀσφαλείας, τὰ δὲ κατὰ Χρυσόστομον Καβουρίδην ἔχουσιν ἐν συντόμῳ ὡς ἐξῆς : Συνελήφθη κρυπτόμενος ἐν τινι χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς καὶ διὰ τοῦ Τμήματος Μεταγωγῶν Πειραιῶς ἐπρόκειτο, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, νὰ μεταχθῇ εἰς Ἀμοργόν. Παρενέβημεν καὶ παρελάβομεν τοῦτον αὐτοπροσώπως καὶ μετεφέραμεν εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης καὶ ἐφιλοξενήσαμεν τοῦτον ἐν τῷ ἰδίῳ ἡμῶν διαμερίσματι, διότι τὸ μὲν δὲν ἐνομιζομεν πρῶτον νὰ ταλαιπωρηθῆται ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὁ κατὰ τὰ ἄλλα σεβαστὸς πρεσβύτες, ὑπάρχοντος κινδύνου νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ἀγῶνῳ καὶ ξηρᾷ τῆς Ἀμοργοῦ νήσῳ, ὅπερ ἦτο ὅλως ἀσύμφορον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ δὲ διότι ἠλπίζομεν, ὅτι θὰ ἠδυνάμεθα νὰ μεταπείσωμεν τοῦτον καὶ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δυστυχῶς διεψεύσθημεν, διότι ἐν Βουλιαγμένῃ μὲν ἐφαίνετο πειθόμενος καὶ ἀναγνωρίζων τὴν ἑαυτοῦ πλάνην, ἀλλ' ὅτε ἀφέθη, ἵνα ἐλεύθερος ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατέστη δέσμιος τῶν ἐξάλλων λαϊκῶν καὶ ἀπήνησεν οὐδέν, δηλώσας χαρακτηριστικῶς διὰ τρίτου προσώπου πρὸς ἡμᾶς, ὅτι εἶναι ἀνίκανος νὰ σκεφθῇ τι ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους. Κατόπιν τούτων, ληφθείσης συνοδικῆς ἀποφάσεως περὶ ἀλλαγῆς τοῦ τόπου τῆς ὑπερορίας αὐτοῦ, μετήχθη εἰς τὴν ἐν Μυτιλήνῃ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ὑψηλοῦ, ἐνθα ὑπὸ τὴν φροντίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μυτιλήνης καὶ τὰς περιποιήσεις τῶν Μοναχῶν διάγει καλῶς, παρὰ τὰς συχνὰς σκοπίμους διαμαρτυρίας τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ τῶν παλαιοημερολογιτῶν.

Πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς ἀποφάσεις καὶ γενόμεναι ἐνέργειαι κατὰ τῶν παλαιοημερολογιτῶν δὲν ἔμειναν βεβαίως ἄνευ διαμαρτυρίας καὶ ἀντιδράσεως ἐκ μέρους αὐτῶν. Προσέφυγον ἐπανειλημμένως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀλλ' αἱ προσφυγαὶ τῶν ἢ δὲν ἐγένοντο κἂν δεχταὶ ἢ συζητηθεῖσαι ἀπερρίφθησαν. Οἱ παλαιοημερολογίται ἐξεμεταλλεύ-

θησαν ἐπίσης τὴν ἀκαθόριστον γνώμην ἐπὶ τοῦ παλαιοημερολογιτικοῦ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, οὕτινος λόγοι τινὲς καὶ ἐνέργειαι, παρεξηγηθεῖσαι ἴσως, ἐνεθάρρουν αὐτούς.

Οὕτως ἐχειρίσθημεν τὸ παλαιοημερολογικὸν ζήτημα ἀπ' ἀρχῆς, περὶ τοῦ ὁποίου πᾶσα πληροφορία ἐπὶ μέρους καὶ πᾶν λεπτομερὲς στοιχεῖον, ἀφορῶν εἰς πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ἀριθμούς, εὐρίσκονται κατατεθειμένα ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον εἶναι πλήρες. Γνωρίζομεν, ὅτι οἱ παλαιοημερολογίται ἐξαγοράζονται τὸν καιρὸν, ἀναμένοντες εὐθετον κυβερνητικὴν κατάστασιν, ἣτις θὰ ἄρῃ τὰ περιοριστικὰ κατ' αὐτῶν μέτρα. Γνωρίζομεν, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν δηλωσάντων μετάνοιαν δὲν εἶναι εἰλικρινεῖς καὶ ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ἀποσηματισθέντων περιεβλήθησαν καὶ πάλιν τὸ ἱερατικὸν σχῆμα. Γνωρίζομεν, ὅτι αἱ καταδιωκτικαὶ Ἀρχαί, ἀφ' ἧς ἐκηρύχθησαν αἱ τελευταῖαι ἐκλογαὶ μέχρι σήμερον, δείκνυνται ἐφεκτικαί, ἐν ἀναμονῇ σαφούς ἐκδηλώσεως τῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἐφεκτικότης βεβαίως ἐνθαρρύνει τοὺς παλαιοημερολογίτας καὶ ἀναπερῶνει τὰς ἐλπίδας αὐτῶν. Δὲν ἀγνοοῦμεν δέ, ὅτι καὶ τινες τῶν ἁγίων Ἀδελφῶν δὲν ἐδίστασαν καὶ δημοσίᾳ νὰ ἐκφράσωσι τὰς ἀποφύσεις τῶν, οὐχὶ συμφώνους πάντοτε πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ προσφυγὴ εἰς βίαια μέτρα δὲν εἶναι εὐχάριστος καὶ ἐκ τοῦ ὄλου χειρισμοῦ τοῦ ζητήματος προκύπτει σαφῶς μετὰ πόσης ἐπιμονῆς προσεπαθήσαμεν νὰ ἀποφυγῶμεν ἀκρότητας, ἀλλ' ἡ κρατούσα κατάστασις, ἐξ αἰτίας τῆς πληγῆς ταύτης καὶ ὁ κίνδυνος τῆς διασπάσεως τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ διασπομοῦ αὐτῆς, ἀπορρέων τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀρχομανίας καὶ τοῦ τυφλοῦ πείσματος ἐνίων κληρικῶν, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἐκμεταλλευτικῆς διαθέσεως ἐνίων τυχοδιωκτῶν, ἐπεισαν ἡμᾶς, ὅτι ἡ περαιτέρω ἀνοχὴ ἀποτελεῖ ἐγκλημα εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως δὴποτε, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν εἶναι, ὅτι δὲν δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ ὀριστικῶς ἐπιλυθὲν τὸ παλαιοημερολογικόν, ἀλλ' εἶναι πλέον βέβαιον, ὅτι ἡ πομφόλυξ τοῦ παλαιοημερολογισμοῦ διεργάγη καὶ ὅτι οὕτως, ὅχι μόνον ποιοτικῶς ἀλλὰ καὶ ἀριθμητικῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει τοὺς πολιτικούς καὶ τὴν πολιτικὴν, οἱ παλαιοημερολογίται δὲν εἶναι τόσον ἀξιόλογος δύναμις, ὅσον ἡ προπαγάνδα αὐτῶν, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης, εἴχε κατορθώσει νὰ γίνῃ πιστευτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΕΞΩ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΟΜΟΔΟΣΩΝ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΔΟΣΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

«*Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μισαλλόδοξος, δὲν εἶναι ἀφιλόξενος, δὲν παύει νὰ εἶναι φιλόλληλος*»
(Ἐνθρονιστήριος λόγος).

Εἰς τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν πνευματικὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας μεγάλως συντελοῦσι, νομίζομεν, καὶ αἱ φιλικαὶ σχέσεις αὐτῆς καὶ ἐπαφαὶ πρὸς τὰς ἕξω Ἐκκλησίας, τὰς τε ὁμοδόξους καὶ ἑτεροδόξους. Διὰ τῶν

σχέσεων τούτων αἴρονται παρεξηγήσεις καὶ ἀμβλύ-
νονται παλαιὰ πάθη, δίδεται ἀφορμὴ νὰ γνωσθῆ καὶ
ἐκτιμηθῆ ἡ πίστις καὶ ἡ ἀρχαιοπρεπὴς λατρεία τῆς
᾽Ορθοδόξου ᾽Εκκλησίας, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου παρέχεται
εἰς ἡμᾶς ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσωμεν τὸν τρόπον τῆς
συγχρόνου δράσεως τῶν ξένων ᾽Εκκλησιῶν καὶ γε-
νικῶς προάγεται ἡ ἀντίληψις τῆς ἐνώσεως καὶ ἀδελ-
φώσεως ὄλων τῶν χριστιανῶν, ἀδιακρίτως δογματι-
κῶν διαφορῶν, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ὅς
ἐστὶν ἡ ἀγάπη.

1. Σχέσεις μετὰ τῶν ὁμοδόξων ᾽Εκκλησιῶν.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ ἔξω τῆς Ἑλλάδος ᾽Ορθο-
δοξία διέρχεται κρίσιν. Ἱστορικοὶ καὶ ἐθνοφυλετικοὶ
λόγοι καὶ περιστάσεις συνετέλεσαν, ὥστε ἡ Ἀνατο-
λικὴ ᾽Ορθόδοξος ᾽Εκκλησία νὰ κατατιμηθῆ εἰς ἐπι-
μέρους Αὐτοκεφάλους ἐθνικὰς ᾽Εκκλησίας, ἐπὶ ἀνυ-
πολόγιστῳ βλάβῃ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἰσχύος αὐτῆς.
Αἱ μὲν λοιπὸν ᾽Ορθόδοξοι ᾽Εκκλησίαι τοῦ Παρα-
πελάσματος περιέπεσαν εἰς ζυγὸν δουλείας καί, εἴτε
πιστεύουσαι εἴτε μὴ, ἐδρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ
ὑπηρετῶσιν εἰς τοὺς κρατοῦντας, τόσον εἰς τὰς κοινω-
νικὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς αὐτῶν βλέψεις. Αἱ
μετ' αὐτῶν σχέσεις τῆς ᾽Εκκλησίας ἡμῶν ἢ διεκόπη-
σαν παντελῶς ἢ διατηροῦνται τυπικαί.

Τὰ τέσσαρα πρεσβυγενῆ ᾽Ορθόδοξα Πατριαρχεῖα
τῆς Ἀνατολῆς διέρχονται ὡσάντως πνευματικὴν καὶ
οἰκονομικὴν κρίσιν. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον
ἀπέμεινε μὲ ἐλάχιστον πραγματικὸν ποῖμνιον καὶ μὲ
σκιῶδὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀποσπασθεισῶν
Αὐτοκεφάλων ᾽Εκκλησιῶν καὶ παλαίει ἀπεγνωσμένως,
νὰ διατηρήσῃ τὸ ἐκ τῆς παραδόσεως ἀπορρέον κῦρος
αὐτοῦ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν πολύτιμον διὰ τὴν ᾽Εκ-
κλησίαν καὶ τὸ Γένος δρᾶσιν αὐτοῦ. Τὸ Πατριαρ-
χεῖον Ἱεροσολύμων περισφίγγεται ὑπὸ ἑτεροδόξων
καὶ ἑτεροδοθήσων ἐχθρῶν καὶ ἡ Ἀγιοταφικὴ Ἀδελ-
φότης τείνει νὰ διαλυθῆ δι' ἄλλειψιν προσώπων. Τὸ
Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας, παραμείναν ἀβοήθη-
τον καὶ μαστιζόμενον ὑπὸ τῆς πτωχείας εὐδρέθη εἰς
τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιδείξῃ ποιὰν τινα ἐλαστικότητα
κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τοῦ πολυπειροῦ αὐτοῦ
Πατριάρχου εἰς Μόσχαν. Τὸ Πατριαρχεῖον τέλος τῆς
Ἀλεξανδρείας διέρχεται καὶ τοῦτο οὐχὶ ὁμαλὰς ἡμέ-
ρας, εὐρισκόμενον ἐν τῷ τόπῳ τῆς ὀξείας τελευταίως
ἀνακνήσεως διαμάχης μετὰ τὸν δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν
κόσμον, διηρημένον δὲ καθ' ἑαυτὸ καὶ φθειρόμενον εἰς
πέισμονας ἔριδας μετὰ τὸν Πατριάρχον καὶ τῶν Μητρο-
πολιτῶν αὐτοῦ ἢ μετὰ τὸν Πατριάρχον καὶ τῆς Ἑλ-
ληνικῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κοινότητος. Ἀντυχῶς καὶ
ἡ ἑξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ σημείῳ
τούτῳ ὑπῆρξε καὶ εἶναι μυωπικὴ καὶ ἀφίνει, δι' ἄλ-
λειψιν δῆθεν οἰκονομικῶν μέσων, νὰ μεγεθύνηται ὁ
κίνδυνος ἀπωλείας διὰ παντὸς τῶν τεσσάρων τού-
των ὅχι πλέον ἐκκλησιαστικῶν ἀλλὰ ἐθνικῶν ἑλληνι-
κῶν βάσεων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

2. Σχέσεις μετὰ τῆς Αἰθιοπικῆς ᾽Εκκλησίας.

Ἡ ᾽Εκκλησία, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνομίσαμεν, ὅτι
διὰ πολλοὺς λόγους ἔπρεπεν ἡ ἡμετέρα ᾽Εκκλησία νὰ

συνάψῃ στενὰς σχέσεις, εἶναι ἡ νεοπαγῆς ᾽Εκκλησία
τῆς Αἰθιοπίας. Εἷς ἐκ τῶν λόγων τούτων εἶναι, ὅτι
πρέπει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ ἡμετέρα ᾽Εκκλησία, κατὰ
τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς παράδοσιν, δύναται καὶ πρέπει
νὰ ἀναπτύξῃ ἑξωτερικὴν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν. Ὑπὸ
τὰς συνθήκας ὅμως, αἵτινες ἐδημιουργήθησαν ἐν αὐτῇ
καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος τῶν
ἑτεροδόξων ᾽Εκκλησιῶν ἐν Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ καὶ ἄλλα-
χοῦ, εἰς τὴν ᾽Ορθόδοξον ᾽Εκκλησίαν, ἐφ' ὅσον δὲν
δύναται νὰ ἀπλωθῆ εἰς εὐρύτερος ὄριζοντας, ἐν πε-
δίον δράσεως ἀπομένει πρὸς τοιαῦτα ἔργα, νὰ ἐργα-
σθῆ, ὥστε αἱ ἀποσχισθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος μο-
νοφυσιτικαὶ ᾽Εκκλησίαι, αἵτινες τοσοῦτω πλησίον
κεῖνται πρὸς τὴν ᾽Ορθοδοξίαν, παντὶ σθένει νὰ ἀνα-
συνδεδῶσι μετ' αὐτῆς.

Ὑπὸ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ ἐπ' εὐκαιρία τῆς
διὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αἰθιοπίας συγκροτήσεως
Αἰθιοπικοῦ Ἐπισκοπικοῦ Σώματος, ἐπὶ τῇ εἰς τὴν
πρωτεύουσάν δὲ τῆς Αἰθιοπίας κατὰ τὸ φθινόπωρον
τοῦ 1950 μεταβάσει τοῦ παρὰ τῇ ἐκείσε Κυβερνήσει
Ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος, ἀπεστείλαμεν δι' αὐ-
τοῦ πρὸς τὸν ἐν Ἀδδίς Ἀμπέμπα Σεβασμιώτατον
Μητροπολίτην Ἀζώμης Νικόλαον ἐξ ἀρχιερατικῶν ἐγ-
κόλπια, ὅπως ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς ᾽Εκκλησίας
ἐγχειρίσῃ ταῦτα ὡς ἀδελφικὴν προσφορὰν πρὸς τὸν
Πρωθυεράρχην τῆς ᾽Εκκλησίας Αἰθιοπίας καὶ τοὺς
λοιποὺς Αἰθίοπας Ἱεράρχας, εἰς ἐνδειξὴν ἀδελφικῆς
ἀγάπης καὶ τιμῆς. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Ἀζώμης, ἅμα τῇ παραλήψει τῶν ἐγκολπιῶν, ἐγνω-
στοποίησε δι' ἐπιστολῆς του τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸν
Αὐτοκράτορα, ὅστις ἀπήντησε διὰ τοῦ ἰδιαίτερου
Γραμματέως αὐτοῦ, διὰ τῶν ἑξῆς λόγων: «Ἡ Αὐτοῦ
Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης ἐκτιμᾷ λίαν τὸ ἐνδια-
φέρον καὶ τὴν φιλόφροναν τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος
προσοχὴν εἰς τὴν τόσον καλῶς τεκμηριούσαν τὴν ἐν
ἀμφοτέραις ταῖς ᾽Εκκλησίαις ὑφ' ἑστώσαν θερμότητα
τῆς χριστιανικῆς ἀδελφωσύνης». Τὰ ἐγκόλπια ἐπεδό-
θησαν ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ, ἥτις ἐγένετο τὸ ἐσπέρας
τῆς παραμονῆς τοῦ νέου ἔτους 1951 ἐν τῷ αἰθιοπικῷ
Ναῶ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν Ἀδδίς Ἀμπέμπα, ὅστις
εἶναι καὶ τὸ ἐθνικὸν Ἡρῶν τῶν Αἰθιοπῶν, ἐν μέσῳ
πλήθους ἐπισήμων Αἰθιοπῶν καὶ Ἑλλήνων τῆς ἐκείσε
παροικίας. Κατ' αὐτὴν ἔψαλεν ἑλληνικὴ χορωδία εἰς
ἑλληνικὴν καὶ αἰθιοπικὴν γλῶσσαν, προεκάλεσε δὲ τὴν
προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν Αἰθιοπῶν, ψάλ-
λουσα τὸν βυζαντινὸν βασιλικὸν ὕμνον: «Σῶσον, Κύ-
ριε, τὸν λαόν Σου...» καὶ στίχους τῆς Δοξολογίας εἰς
γλῶσσαν αἰθιοπικὴν. Γλαφυρὰν περιγραφὴν τῆς τε-
λετῆς ταύτης, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀζώμης,
ἐδημοσίευσε τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» ἐν τῷ
φύλλῳ τῆς 1 Φεβρουαρίου 1951.

Ἡ σημασία τῆς δωρεᾶς τῶν ἐγκολπιῶν τούτων
ἐκ μέρους τῆς ᾽Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Αἰ-
θιοπικὴν ᾽Εκκλησίαν νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι μικρά.
Ἀποσπᾶμεν φράσεις τινὰς ἐκ τῆς περιγραφῆς καὶ
τοῦ λόγου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀζώ-
μης ἐπὶ τῇ ἐπιδόσει, ἐν αἷς ὑπογραμμίζεται ἡ ση-
μασία αὐτῆ. Ἡ σκέψις τῆς δωρεᾶς τῶν ἐγκολπιῶν
«ἀνερορίτισε τὰς σχέσεις τῶν δύο ᾽Εκκλησιῶν. Ἡ ἑκα-

τέρωθεν ὁμολογουμένη πνευματικὴ ἀγάπη καὶ ἀδελφωσύνη φέρει πλησιέστερον τὰς Ἐκκλησίας ταύτας... Τὰ ἐγκόλπια ταῦτα ἐκφράζουν τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διησθάνθη διὰ τὸ μέγα γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Αἰθιοπίας», τὸ ὅτι δηλαδὴ ἀπέκτησεν αὕτη Ἱεράρχας Αἰθιοπίας. Ἡ χειρονομία τῆς δωρεᾶς τῶν ἐγκολπίων «εἶναι πράξις ἐνέχουσα μεγάλην σημασίαν καὶ καλλιεργουμένη κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἑθνητικὴν ἀποτέλεσματα». Ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τοὺς Αἰθιοπίας Ἱεράρχας ὁ Μητροπολίτης Ἀξώμης, εἶπεν: «Ἐπιδίδω εἰς ὑμᾶς τὰ ἐγκόλπια, τὰ ὁποῖα εἶναι σύμβολα ἀγάπης, ἀρραβῶν ἀδελφωσύνης, νέος δεσμὸς συνδέων τὸν Ἑλληνικὸν Κλήρον πρὸς τὸν Αἰθιοπικόν... Ὅσακις θὰ φέρητε τὸ ἐγκόλπιον εἰς τὰ στήθη σας, θὰ ἐνθυμηθεῖτε, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησίαν σας, ὅτι ἴσταται εἰς τὸ πλευρόν σας καὶ ὅτι ἀπλώνει εὐχαρίστως τὴν χεῖρα πρὸς συνεργασίαν μαζί σας». Ὁμιλῶν δὲ ὁ Μητροπολίτης Ἀξώμης περὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγώνων καὶ θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Αἰθιοπικοῦ Κλήρου, εἶπε χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς: «Ἡ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπη εἶναι τὸ γάλα, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θηλάζει τὰ τέκνα τῆς».

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς διὰ τῆς δωρεᾶς τῶν ἐγκολπίων ἀνασυνδέσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἰδρῦθη μετὰ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἐκ Τύρου Ἑλληνοῦ Ἁγίου Φρουμεντίου, καὶ προγενέστερον γεγονός ἐγένετο ἀφορμὴ στενωτέρας ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ κατὰ τὸ 1949 ἀποστολὴ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Αἰθιοπίας 6 νεαρῶν Αἰθιοπῶν εἰς Ἑλλάδα, οἵτινες εἰσῆχθησαν ὡς ὑπότροφοι τοῦ Κράτους εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Κορίνθου. Εἶναι ἄξιον μνείας, ὅτι οἱ Αἰθιοπῆς οὗτοι ἱεροσπουδασταὶ διεκρίθησαν εἰς τὰς σπουδὰς των, μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἐντὸς βραχέος χρόνου ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Κατὰ τὰς ἐορτὰς τὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἰκανώτατος διερμηνεὺς τοῦ ἐπὶ ταύταις ἐλθόντος συμπαθεστάτου Αἰθιοπῆς Ἐπισκόπου Θεοφίλου ἐγένετο εἰς ἕκ των μαθητῶν τούτων τῆς Σχολῆς Κορίνθου.

Εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐκδηλώσεων τούτων τῆς ἀγάπης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς ἐκφρασίαν εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτήν, δι' αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος ὁ «Νικητῆς Λέων ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα Χαϊλὲ Σελασιέ Α' Ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ, Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων τῆς Αἰθιοπίας», ὡς τιλοφορεῖται ἐν τῷ Διατάγματι, ἀπένευσε τὸ μέγιστον παράσημον Μενελικ Β'. «Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ κ. Σπυρίδωνι», ὅπερ ἐπέδωκεν ἡμῖν ὁ εἰς τὰς ἐορτὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀντιπροσωπεύσας τὴν Ἐκκλησίαν Αἰθιοπίας πνευματικώτατος χριστιανὸς καὶ ἱεροπρεπέστατος κληρικὸς, Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θεόφιλος. Ὡσαύτως δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐορτῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐδώρησε καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἐπισκόπου ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους μέγαν Σταυ-

ρὸν λιτανειῶν, χρυσοῦν κατὰ τὰ 2/3 τοῦ βάρους αὐτοῦ, θαυμασίας αἰθιοπικῆς τέχνης, συνοδεύσας τὸ ἀφιέρωμα αὐτοῦ διὰ τοῦ ἑξῆς χαρακτηριστικοῦ γράμματος, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀξώμης Νικολάου.

«Λέων Νικητῆς τῆς Φυλῆς Ἰούδα, Χαϊλὲ Σελασιέ, » ἔλεω Θεοῦ Βασιλεὺς Βασιλέων Αἰθιοπίας.
» Τοῖς δοίοις Πατράσι, τοῖς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει χαίρειν.
» Δίαν ἀσμένως πληροφοροῦμαι ὅσα οἱ Ὅσιοι » Πατέρες ἐπιτελοῦσιν ἔργα καλά. Ἐπὶ τῇ 10' » ἑκατονταετηρίᾳ δι τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐλεύσεως τοῦ » Ἀποστόλου Παύλου, ἀποστέλλω ὑμῖν διὰ χειρὸς » τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, » Ἐπισκόπου Θεοφίλου, ἀναμνηστικὸν Σταυρὸν. » Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως μνημονεύητε Ἡμῶν ἐν » ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν».

Ἡ παράδοσις τοῦ ἀναμνηστικοῦ τούτου Σταυροῦ διεξήχθη ἐν μεγάλῃ ἐπισημότητι, μεταβάντος τοῦ Ἐπισκόπου Θεοφίλου εἰς Ἁγιον Ὄρος.

3. Σχέσεις μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν.

Μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἔχει σχεδὸν σχέσιν καὶ ἐπικοινωνίαν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία. Ἡ Ρώμη καὶ ὅταν τελῶμεν πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρα, ὑπὸ διάφορα προσήματα δὲν προσφέρει τὴν ἑαυτῆς. Ἡ ἀκαμπτὸς ἐμμονὴ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ δόγμα τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα καὶ ἡ ἀξιώσεις περὶ ὑποταγῆς εἰς αὐτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ἑτέρα ἀξίωσις αὐτῆς διὰ τῆς Ἑλλάδος τὴν Οὐνίαν, προσβάλλουσα καὶ θίγουσα τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν καὶ φιλοτιμίαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ προσπάθεια αὐτῆς νὰ συνάψῃ κοινότητα μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ταῦτα πάντα εἶναι αἱ αἰτίαι, ὥστε μετὰ αὐτῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν νὰ μὴ δύνηται νὰ ἀναπτυχθῶσι φιλικαὶ καὶ ἀδελφικαὶ σχέσεις. Κατωτέρω θὰ δοθῇ εὐκαιρία νὰ εἴπωμεν πλείονα περὶ τούτου.

Μετὰ δὲ τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ἀγαθαὶ καὶ πυκναὶ αἱ σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, παρὰ τοὺς φόβους καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις πολλῶν ἐξ ἡμῶν. Αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι ἐκτιμῶσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ θαυμάζουσι τὴν ἀρχαιοπρέπειαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ δανειζόμεθα παρ' αὐτῶν τὰ συστήματα ὁργανώσεως καὶ κοινωνικῆς δράσεως. Αὗται, ὡς ἐπανειλημμένως ἀνωτέρω ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ εἴπωμεν, κοινονοῦσιν ἡμῖν πλουσίως ἐν ἀγάπῃ, ἡμεῖς δὲ προσφέρομεν εἰς αὐτὰς αἰσθήματα εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης. Παλαιὸς πρωτεργάτης τῶν σχέσεων τούτων εἶναι ὁ Καθηγητῆς Ἀμίλιας Ἀλιβιζάτος, ὅστις διὰ τῶν ἀόκνων αὐτοῦ προσπαθειῶν ὄχι μόνον ὕλικά ὀφελὴ προσπορίζει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον προάγει τὸ ἔργον τῆς ποτε ἐν τῷ μέλλοντι ἐνώσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ
ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

«Παρά τὰς δογματικὰς διαφορὰς, αἵτινες χωρίζουν τὰς Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις εἶναι φανερόν καὶ μέγα τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης αὐτῶν, διὰ τῆς ὁποίας, ἀκολουθοῦσαι τὰ ἔγνη τῆς δράσεως τοῦ Παύλου, ἐργάζονται ὑπὲρ τῶν πάντων ἐνώσεως» (Λόγος ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου).

Ἡ περίστασις ὅμως, καθ' ἣν ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐπικοινωνήσῃ στενότερον καὶ ἀδελφικώτερον πρὸς τὰς ἕξω Ἐκκλησίας, ὁμοδόξους καὶ ἑτεροδόξους, εἰς ταύτας δὲ νὰ γνωρίσωσι τὴν ἡμετέραν, οὐχὶ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς, ἀλλὰ ἐρχόμεναι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν καὶ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ παρακολουθεῖν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ζωὴν, τὴν φιλόξενον διάθεσιν καὶ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν θείαν Λατρείαν, ὑπῆρξαν ὁμολογουμένως αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ τελεσθεῖσαι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα μεγάλας εορταί, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς πρὸ 19 αἰῶνων ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τῶν εορτῶν τούτων ὑπῆρξεν οὐχὶ μικρὸν τὸ πνευματικὸν κέρδος, ὅπερ ἀπεκόμισεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξόχως ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνόρθωσις αὐτῆς καὶ προάγεται ἡ πνευματικὴ δρᾶσις.

1. Τὰ πρὸ τῶν εορτῶν.

Ἦδη τῷ 1949, εισηγήσει τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Πολιτεία ἐψήφισεν εἰδικὸν Νόμον περὶ τοῦ εορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦ Νόμου τούτου ὠρίζετο ἡ αἰτία, ὁ χρόνος καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ εορτασμοῦ, συνεχροτεῖτο δὲ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ μεγάλη Ἐπιτροπὴ ἐξ ἐκκλησιαστικῶν, πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν προσωπικοτήτων, ἧτις θὰ κατήρτιζε τὸ εἰδικὸν πρόγραμμα καὶ θὰ διωργάνωνε τὰς εορτάς καὶ καθωρίζετο ὁ τρόπος ἐξευρέσεως πόρων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν.

Ὅτως αἰτία τοῦ εορτασμοῦ ἦτο ἡ συμπλήρωσις δέκα ἐννέα αἰῶνων ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὡς χρόνος τῶν εορτῶν ὠρίζετο τὸ θέρος τοῦ 1950, λόγῳ ὅμως διαφόρων ἐμποδίων, αἵτινα παρεκάλυσαν τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὑπάρχει τις ἐπιστημονικὴ ἱστορικὴ ἀμφισβήτησις, ἐκρίθη ὅτι αἱ εορταὶ ἠδύναντο νὰ ἀναβληθῶσιν, ὡς καὶ ἀνεβλήθησαν διὰ τὸ ἔτος 1951. Ὁ δὲ χαρακτήρ τοῦ εορτασμοῦ τοῦ γεγονότος τούτου ἦτο πανελλήνιος τῆς τε Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικοῦ τιμῶντων τὸν Μέγαν Ἀπόστολον, τὸν κομίσαντα ἐξ Ἀνατολῆς πρῶτον τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς Ἑλλάδα. Ἀκόμη δὲ ὁ εορτασμός οὗτος, μετὰ τὴν τελευταίαν δοκιμασίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν νικηφόρον ἀπόκρουσιν τῆς βαρβαρότητος ἐκ τῆς χώρας

ἡμῶν, εἶχε χαρακτῆρα εὐχαριστηρίου αἴνου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ ὅλου τοῦ ἐλευθέρου κόσμου πρὸς τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ἡ ἐπιβίωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ ἐκπολιτισμὸς τῶν λαῶν. Ἄξιον εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν καὶ πάλιν τὸ ὄνομα τοῦ Καθηγητοῦ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, ὅστις εὐλόγησεν ὑπερανθρώπως ἐπὶ διεικτιαν διὰ τὴν ἔσσαν ἔνεστιν ἀρτιωτέραν διοργανώσιν καὶ διεξαγωγὴν τῶν εορτῶν καί, ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ αὐτῆς.

Διοργανοῦσα τὰς εορτάς καὶ καταρτίζουσα τὸ πρόγραμμα αὐτῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν, ὅπως αὐταὶ λάβωσι τὴν μορφήν εὐλαβοῦς προσκυνήματος εἰς ὅλους εἰ δυνατόν τοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ὁποίων διήλθεν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκήρυξε καὶ ἴδρυσεν Ἐκκλησίας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, λήξωσι δὲ αἱ εορταὶ ἐν Ἀθήναις διὰ ἱερῶν τελετῶν καὶ πνευματικῶν δεξιῶσεων, περὶ ὧν κατὰ μέρος ὁ λόγος κατωτέρω. Δυστυχῶς καθυστέρησε πολὺ ἡ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζομένη ἐπιχορήγησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπερ ἐμείωσε πολὺ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν εορτῶν, ἐξ ἐπὶ πρῶτος τὸ μὲν ἐγκαριότεράς προετοιμασίας καὶ εὐρυτέρας γνωστοποιήσεως αὐτῶν, τὸ δὲ συμμετοχῆς πολυπληθεστέραν ξένων, οἵτινες θὰ συνέφερον πανταχόθεν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου εἰς αὐτάς. Ἐστάθη καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ μύσῳ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καὶ ἀνίκανος νὰ κατανοήσῃ πλήρως τὴν σημασίαν τῶν εορτῶν καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἐκ τούτων μέγα πνευματικὸν ὄφελος τῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ Δημόσιον Ταμεῖον ἔκρινεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ ὅλην τὴν δυστροπίαν καὶ τὴν φειδωλίαν του εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, μὴ ὅλον ὅτι καὶ ἐκ τῶν προτέρων ὑπεδείξαμεν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, ὅτι καὶ τὸ ὕλικόν κέρδος, ἐκ τῆς κυκλοφορίας τοῦ εἰδικοῦ γραμματοσήμου, δὲν ὑπῆρξεν ἀσήμαντον.

Τούτου ἕνεκεν μόλις ἕξ μῆνας πρὸ τῶν εορτῶν ἠδυνήθη ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ γράψῃ πρὸς τὰς ἕξω Ἐκκλησίας καὶ τὰ Πνευματικὰ Ἰδρύματα, γνωρίζουσα τὰς ἐπικειμένας εορτάς καὶ προσκαλοῦσα ταῦτα, ὅπως δι' ἐκπροσώπων τῶν συμμετάσχουσιν εἰς τὸν εορτασμόν. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀπαντήσεις πρὸς συμμετοχὴν ἦσαν σχετικῶς ὀλίγαι, πολλὰ δὲ πανταχόθεν τὰ ἐκφρασθέντα συναισθήματα λύπης, ὅτι λόγῳ τῆς καθυστερημένως γενομένης προσκλήσεως δὲν θὰ ἠδύναντο πολλοί, παρὰ τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν των, νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν εἰς Ἑλλάδα ἱερὰν ἀποδημίαν. Ἐν τῇ προετοιμασίᾳ καὶ τῇ διοργανώσῃ τῶν εορτῶν περιλαμβάνονται, ἐκτὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ μεγάλου προγράμματος, καὶ τὰ ἄλλα θρησκευτικὰ, διαφωτιστικὰ καὶ τουριστικὰ φυλλάδια, τὰ ὁποία ἐξέδωκεν ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ τὰ εἰδικὰ σήματα, τὰ ὁποία πάντα κατὰ πεπολιτισμένον τρόπον ἐνεχειρίσθησαν κυρίως εἰς τοὺς μετασχόντας ἐκ τῶν ξένων, καθὼς καὶ τὰ ἀναμνηστικὰ μετάλλια, τὰ ὁποία ἀπενεμήθησαν εἰς τοὺς ἐπισημοτέρους ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων.

Ἐπειδὴ ἐγένετο ἤδη λόγος περὶ τῶν ἀπαντήσεων τῶν ἐπιθυμούντων, ἀλλὰ μὴ δυνηθέντων νὰ συμμετάσχουσιν εἰς τὰς εορτάς, νομίζομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα τινα περὶ

τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἐν προκειμένῳ ἐτήρησεν ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἣτις ὁμολογουμένως ἀποτελεῖ ὀδύνηρὰν παραφωνίαν εἰς τὴν παγγροιστιανικὴν ταύτην συναυλίαν τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἑορτῶν, ἐν μέσῳ τοῦ ἁρμονικωτάτου ἀρχαιοελληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν αἰσθημάτων ἀδόλου χαρᾶς, ἀγάπης καὶ ἀδελφωσύνης τῶν χριστιανῶν. Ἡ Ρώμη, προσδίδουσα πολιτικὸν καὶ διπλωματικὸν χαρακτήρα εἰς τὰς ἑορτάς, προσφαιζομένη δὲ καὶ δικαιολογοῦσα ἑαυτήν, ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Καρδινάλιου Montini καὶ ἐδῆλωσεν ἀδυναμίαν καὶ ἀρνησιν συμμετοχῆς εἰς τὸν ἑορτασμόν, ἐπειδὴ δῆθεν δὲν ἐπιτρέπουσι τοῦτο αἱ μεταξὺ Ἁγίας Ἐδρας καὶ Ἑλληνικοῦ Κράτους συνθηκαί, ἐφ' ὅσον πλεῖστα διαβήματα αὐτῆς ἀπέτυχον περὶ συνάψεως κοινοκράτου μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἀνταπάντησις ἐγένετο εὐπρεπῆς καὶ ὡς ἤρμοζεν εἰς τε τὸ περιεχόμενον τῆς ἀπαντήσεως καὶ τὸν τρόπον τῆς διαβιβάσεως αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς. Δυστυχῶς εὐρέθησαν Ἕλληνας σημαίνοντες πολιτικοὶ ἄνδρες, οἵτινες δι' εὐνοήτους λόγους ἐδημοσιογράφησαν, διὰ τοῦ ὀνιτικοῦ ἐν Ἑλλάδι δημοσιογραφικοῦ ὄργανου «Καθολικὴ», ἐπιχειρήσαντες τὴν δικαίωσιν τῆς τοιαύτης μισαλλοδόξου στάσεως τῆς Ρώμης.

Ἐξ ἐναντίας, λίαν χαρακτηριστικὴ καὶ συγκινητικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Κάτω Χωρῶν. Ἐν αὐτῇ μετὰ πικρίας καὶ ὀδύνης ἐπικρίνεται ἡ τακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης καὶ θρηνεῖται ἡ διαίρεσις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μετὰ σεμνότητος καὶ ἱερατικῆς ἀξιοπρεπείας ἀναφέρονται αἱ αἰτίαι τοῦ κατὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν διωγμοῦ ὑπὸ τῆς Ρώμης. Κατακλείεται δὲ τὸ ἀπαντητικὸν τοῦτο γράμμα διὰ τῆς ἐξῆς συγκινητικῆς ἐκκλήσεως πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. «Ἐξ αἰτίας τῶν θλιβερῶν διαίρεσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἐπιειχοῦς ἀνάγκης τῆς ἐνώσεως, ἵνα δυνηθῶμεν κάλλιον νὰ ἐκφράσωμεν τὸν σκοπὸν τοῦ Εὐαγγελίου, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς θερμότατα: Ἐπιταχύνετε τὴν ὥραν τῆς ἐνώσεως, βεβαιοῦντες οὕτω τὴν πραγματικὴν ἐνότητα, ἣν δυστυχῶς κατέτρωγον αἱ παρεξηγήσεις τῆς ἄλλοτε. Ἡ ἐνωσις αὕτη θὰ εἶναι πρὸς δόξαν Θεοῦ, πρὸς εὐτυχίαν τῶν λαῶν καὶ πρὸς χαρὰν καὶ ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας, τόσον ἐπὶ γῆς, ὅσον καὶ ἐν οὐρανῷ». Δυστυχῶς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἠδυνήθη νὰ κερδήσῃ τὴν καλὴν ζύμην τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ὅτε ἦλθον οὗτοι εἰς ρῆξιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης.

2. Τὰ κατὰ τὰς ἑορτάς.

Αἱ ἑορταὶ διήρκεσαν 15 ἡμέρας, τῇ 15ῃ δὲ Ἰουνίου 1951 ἐκηρύξαμεν τὴν ἑναρξιν τούτων, ἀπευθύναντες μῆνυμα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Ἐλέγομεν ἐπὶ λέξει ἐν τῷ μνημύματι ἐκεῖνον: «...ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Μέγαν Ἀπόστολον, τὸν νυμφαγωγὸν τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, τιμῶσα τὸ γιγάντιον ἔργον του καὶ εἰς ἀνάμνησιν

τῆς πρὸ δέκα ἐννέα ἀκριβῶς αἰῶνων ἀφίξεώς του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτε ἠκούσθη ἡ φωνὴ του ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου, κηρύττουσα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὸν «Ἄγνωστον Θεόν», τελεῖ πανδήμους ἑορτάς καὶ ἱερὰν ἀποδημίαν εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις ἐκ τῶν ὁποίων διῆλθεν, εἰς τὰς ὁποίας ἐδίδαξε καὶ ἴδρυσεν Ἐκκλησίας τὸ «σκεῦος τῆς ἐκλογῆς» τοῦ Χριστοῦ, ὁ θεῖος Παῦλος... Κηρύσσοντες σήμερον τὴν ἑναρξιν τῶν πανελληνίων ἑορτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἀνάμνησιν τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα, καλοῦμεν τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸν Λαόν νὰ συνεορτάσῃ μετὰ τῶν φιλοξενουμένων εἰς τὴν Πατρίδα μας εὐλαβῶν καὶ εὐγενῶν ξένων μας». Οἱ φιλοξενούμενοι ἡμῶν εὐλαβεῖς καὶ εὐγενεῖς ξένοι μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων, 276 ἐν ὄλῳ προσκυνηταί, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν, κατὰ συγκινητικὴν σύμπτωσιν, πρὸς τοὺς συμπλωτῆρας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὴν εἰς Ρώμην πρώτην μετάβασιν αὐτοῦ, ἤκουσαν τὸ μῆνυμα τῆς ἐναρξεως τῶν ἑορτῶν εὐρισκόμενοι ἐν πλῶ καὶ κατευθυνόμενοι εἰς Μακεδονίαν.

Οἱ ξένοι, οἱ ἐλθόντες εἰς τὸν ἑορτασμόν καὶ ἀποτελέσαντες μετὰ τῶν ἡμετέρων τὴν «Ἱερὰν Θεωρίαν», ὡς προσφωρῶς ὀνομάσθη τὸ προσκύνημα ἀνά τοὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, τοὺς συνδεδεμένους μετὰ τὴν διέλευσιν καὶ δρᾶσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἦσαν ἐξέχοντες Κληρικοί, Ἐπίσκοποι καὶ Πρεσβύτεροι τῶν ἔξω Ἐκκλησιῶν, διαπρεπεῖς Ἐπιστήμονες καὶ Θεολόγοι Καθηγηταί, Μητροπολίται τῶν Ὀρθόδοξων Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, εἰς ἀνεπισήμως ἐλθὼν Γάλλος Μοναχὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, φοιτηταὶ ξένων Πανεπιστημίων καὶ σπουδασταὶ Θεολογικῶν Σεμιναρίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, μία δὲ καὶ ἓξ Ἱαπωνίας ἐλθοῦσα χριστιανὴ φοιτήτρια, ἣτις ἦλθε νὰ γνωρίσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ προσκυνήσῃ τὰ ἱερὰ αὐτῆς χῶματα. Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας μετὰ τῆς ἐκ Μητροπολιτῶν ἀκολουθίας αὐτοῦ ἐλθὼν καὶ γενόμενος ἀντικείμενον θερμῶν καὶ εὐλαβῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κυβερνήσεως, παρέστη κατὰ τὰς ἐν Ἀθήναις ἑορτάς τῶν τελευταίων ἡμερῶν, κατὰ δεξιῶσιν δὲ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ γενομένην ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, καθ' ἣν ὁ ἑλληνομαδέστατος Πατριάρχης ἐξεφώνησε ποιητικώτατον λόγον, ἀπένευμεν εἰς ἡμᾶς τὸ Παράσημον τοῦ Ἀντιοχειανοῦ Θρόνου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

Συγκινητικὴ ὑπῆρξεν ἐν μέσῳ τῶν ξένων προσκυνητῶν ἡ παρουσία τριῶν Ὀρθόδοξων Ἀρχιερέων, τοῦ Ρώσου εὐπαιδευτοῦ, ἑλληνομαθοῦς καὶ πνευματικωτάτου ἀνδρὸς Κασσιανοῦ, Ἐπισκόπου Κατάνης καὶ Διευθυντοῦ τῆς ἐν Παρισίοις Ρωσικῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, καὶ δύο Σέρβων, τοῦ ἐνὸς παλαιοῦ φοιτητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἐπίσης εὐπαιδευτοῦ καὶ ἑλληνομαθεστατοῦ. Τούτους περιεβάλλομεν μετ' ὄσης πλείστης ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ συμπαθείας καὶ οὗτοι προσέβλεπον εἰς ἡμᾶς μετ' εὐγνώμονος ἐμπιστοσύνης. Ἡμεῖς συνελυπούμεθα σιωπηλῶς αὐτοῖς καὶ ἀνεγινώσκομεν εἰς τὰ ὄμματα αὐτῶν τὴν καρτερίαν τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ τὴν ὑπο-

μονὴν τῆς ἐλπίδος, ἐπὶ ταῖς περιπετείας τῶν Πατρῶν καὶ τῆ δοκιμασίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, οὗτοι δὲ ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ πλησίον ἡμῶν καὶ ἐφθόνουν ἴσως, ἀνευ κακίας, τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τῆς χώρας ἡμῶν.

Ἀκόμη ὅμως πλέον συγκινητικὴ ὑπῆρξεν ἡ παρουσία 30 Ὁρθοδόξων Φιλλανδῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὑπὸ ἓνα Ἀρχιμανδριτῆν, Ἡγούμενον Μονῆς τινος, οἵτινες, ἐπιβαίνοντες λεωφορείου, διὰ τὴν ἔλλειψιν οἰκονομικῶν μέσων, διέτρεξαν 5.000 χιλιομέτρων, διασχίζοντες εἰς 11 ἡμέρας τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην καὶ διὰ μυρίων κόπων καὶ ταλαιπωριῶν, ἦλθον ἀπὸ τῆς μακρονῆς τῶν Πατρίδος εἰς Ἀθήνας, λάτρεις τῆς Ἑλλάδος, θαυμασταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ προσκυνηταὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Οὗτοι ἐφθασαν μόλις κατὰ τὴν πρωτεραίαν τῆς λήξεως τῶν ἑορτῶν, κατέλυσαν ἄγνωστοὶ εἰς τι Ξενοδοχεῖον καὶ παρ' ὀλίγον νὰ ἀναχωρήσωσι χωρὶς νὰ γνωρίσωμεν αὐτούς. Ἀντελήφθημεν τούτους κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τῶν ξένων καὶ ἐκρατήσαμεν δύο ἐπὶ πλέον ἡμέρας πλησίον ἡμῶν, ἰδιαιτέρως καὶ ἐκτὸς τοῦ προγράμματος τῶν ἑορτῶν φιλοξενήσαντες αὐτούς, προεπέμψαμεν δὲ εἰτα διὰ τὸ μακρυνὸν ταξείδιον τῆς ἐπιστροφῆς, ἐνισχύσαντες αὐτούς ἀπὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τροφῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν δώρων. Παρεχωρήθη εἰς αὐτούς τὸ Παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου παρὰ τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν καὶ ἐτέλεσαν τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὴν γλῶσσάν των, ἀνεστράφησαν δὲ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐν ἀφελότητι καρδίας, πεπληρωμένοι πνευματικῆς χαρᾶς, διαρκῶς ἄδοντες καὶ ψάλλοντες τῷ Κυρίῳ.

Ἐπιστέγασμα τῶν ἑορτῶν ὑπῆρξεν ὁ Μέγας Ἐσπερινὸς ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἡ πανηγυρικὴ Λειτουργία τῆ ἐπομένῃ ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ. Ὁ Ἐσπερινὸς ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔμεινεν εἰς πάντας ἀλησιμόνητος καὶ δὲν ἐλάβομεν ἐπιστολὴν καὶ δὲν ἀνεγνώσαμεν ἄρθρα, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ μὴ γίνηται μετὰ θαυμασμοῦ μνεῖα αὐτοῦ. Ἡ ὑποβλητικὴ σκηνοθεσία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ὁ Τίμιος Σταυρὸς ὑψούμενος ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐναντι τῶν ἀθανάτων ἑλληνικῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ Χριστιανισμὸς οὕτω συνηδελφωμένος μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ πνεῦμα τοῦ καλοῦ οὕτως ἀρμονικῶς συνηνωμένον μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγιότητος, ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ ἥλιος ἔδνε καὶ ὁ Χορὸς ἔψαλλεν «...ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίον δύσιν», τὰ πλήθη τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ, ἅτινα μετὰ τῶν Βασιλέων ἐν μέσῳ αὐτῶν κατέκλυζον τὰ πέριξ καὶ μετ' εὐλαβείας καὶ ἀπολύτου σιγῆς ἠκραῶντο τῶν ὑποδειγματικῶς ψαλλομένων βυζαντινῶν καὶ ἀρχαιοπρεπῶν ὕμνων, ταῦτα πάντα ἐνεποίησαν τοσοῦτ' βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ συγκίνησιν εἰς πάντας, ὥστε εἰς μίαν στιγμὴν, εἰς τῶν ἐπισημοτέρων ξένων, παραπορευθεῖς ἔκνυεν ἐν τινὶ γωνίᾳ καὶ, ὥσει ἀσπαζόμενος τὸ χῶμα τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὁποῖον ἐπάτησάν ποτε οἱ πόδες τοῦ γίγαντος Ἀποστόλου, ἐραδιογράφησε τὸ ἐξῆς συμβολικώτατον μήνυμα: «Ὁ μικρὸς βράχος τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐνίκησε τὸν μέγαν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως, ὥσπερ ποτὲ ὁ Δαυὶδ τὸν Γολιάθ». Ἡμεῖς τότε ἠμιλήσαμεν ἐπὶ τῆ

περιστάσει, ἀναπτύξαντες τὴν περὶ ἀγάπης διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς τὴν δύναμιν, ἣτις συνέγει τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ σημεῖον, περὶ τὸ ὁποῖον, ἀνεξαρτήτως δογματικῶν διαφορῶν, ἐνοῦνται καὶ εἰρηνεύουσι.

3. Τὰ μετὰ τὰς ἑορτάς.

Καὶ οἱ μὲν ἑορτασταὶ ἀνεχώρησαν, συναποκομίζοντες τὸν θαυμασμόν αὐτῶν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀγαθὴν ἀνάμνησιν τῆς χώρας τοῦ φωτὸς καὶ τῶν εὐσεβῶν αὐτῆς κατοίκων, εἰς ἡμᾶς δὲ ἀπέμεινε μέγα τὸ ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν κέρδος ἐκ τῶν ἑορτῶν τούτων. Τοῦτο φαίνεται εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀπαντήσεων, τὰς ὁποίας ἀκόμη λαμβάνομεν. Ἡ ἀπήχησις ὑπῆρξε παγκόσμιος καὶ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον δὲν ἠκούετο καὶ δὲν ἐγράφετο ἢ περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ὑπεμνησθετο δὲ ἐκάστοτε τὸ χρέος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου πρὸς τὸν μικρὸν τούτον, ἀλλὰ ἱστορικὸν καὶ ἐνδοξον λαόν. Ὁμολογουμένως δὲ ἀπὸ Χριστιανικῆς καὶ γενικωτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἐπόψεως, διὰ τῶν ἑορτῶν τούτων ἐπετεύχθη ἴσως περισσότερον, παρ' ὅ,τι μέχρι τοῦδε εἰς τὰ παγκόσμια ἐκκλησιαστικὰ συνέδρια, ἐπὶ τοῦ σημείου τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς ἀλληλοεκτιμήσεως τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν τῆς ἀγάπης, πρὸς ταχυτέραν προσέγγισιν εἰς τὸ ποθητὸν τέρας τῆς ἐνώσεως αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἀποχαιρετίζοντες, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἑορτῶν, τοὺς ἐπανακάμπτοντας εἰς τὰ ἴδια ξένους προσκυνητάς, ἐλέγομεν εἰς αὐτούς ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «Θεορῶ ἑμαυτὸν εὐτυχῆ, διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Ἀρχιερατείας μου καὶ ὡς Προκαθημένου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, ἐδόθη ἡ εὐκαιρία αὕτη τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν ἀγάπῃ συναντήσεως τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ φρονῶ, ὅτι ἡ συνάντησις αὕτη ἔχει ἴσην σημασίαν καὶ σπουδαιότητα πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε γινόμενα παγκόσμια ἐκκλησιαστικὰ Συνέδρια».

Ἐνταῦθα περατοῦται τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐκθέσεως ἡμῶν ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν διαρροῦσαντα χρόνον, ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως ὑφ' ἡμῶν τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν καθηκόντων μέχρι σήμερον. Ἀνεσκοπήσαμεν ἤδη τὰ γινόμενα πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν πνευματικὴν δοξασιν αὐτῆς.

ΜΕΡΟΣ Β

ΑΝΑΣΥΝΔΕΣΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

ΗΤΟΙ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Πρῶτον καὶ θεμελιῶδες γνώρισμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ, ὅτι αὕτη εἶναι Ἐκκλησία παραδόσεως, δηλαδὴ συνδεδεμένη μετὰ τὴν ζωὴν τοῦ

παρελθόντος, δεύτερον δὲ γνώρισμα αὐτῆς ἀποτελεῖ, ὅτι εἶναι Ἐκκλησία ἐθνική, δηλαδή συνδεδεμένη μετὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς περιπετείας τοῦ ἔθνους ἐν τῷ ἐκαστοτε παρόντι. Τὰ γνωρίσματα ταῦτα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δρίζουσι τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ τὸν τρόπον ἐνεργείας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀποστολῆς. Τὸ παρελθὸν εἶναι περιοχὴ πίστεως καὶ τὸ μέλλον εἶναι κόσμος ἐλπίδος, τὸ δὲ παρὸν εἶναι στάδιον ἀγάπης. Καὶ εἶναι μὲν ἱερὸν καθίδρυμα ἡ Ἐκκλησία μετὰ πνευματικὴν καὶ ἐξωκόσμιον ἀποστολήν, ἀλλ' ὡς στρατευομένη εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔχει ἐπομένως ἔργον καὶ ἀποστολήν ἐγκόσμιον. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας ἐκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν τομέων τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους καὶ γενικῶς δὲν ὑπάρχει πτυχὴ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου, τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἔχη θέσιν ἢ εὐεργετικὴ δράσις τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐν τοῖς ἑξῆς ἀπολογισμὸν τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου κατὰ τὸν ὑπ' ὄψει διαρρηθέντα χρόνον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟ ΔΕΜΑ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΥ

«*Ὡς επικαλεσθῶμεν τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Παναγάρχου διὰ τὰς ἑκατοντάδας χιλιάδας τῶν ἀνταρτοπλήκτων, τῶν ξερριζωμένων ἀπὸ τὰς ἐστίας τῶν καὶ σκληρῶς δοκιμαζομένων*» (Ἐνθρονιστήριος λόγος).

1. Ἡ ἱστορικὴ συγκέντρωσις ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν.

Τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 1949, κατόπιν προσκλήσεων ἐκ τοῦ Αὐλαρχείου, συνεκεντρώθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς χώρας, οἱ Πρωτάνεις καὶ οἱ Πρόεδροι τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ πνευματικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν Ἰδρυμάτων καὶ Ὁργανώσεων καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου τύπου. Πρὸς ἅπαντας τοὺς παρόντας τοῦτοῦτο ἔθνος ἀπηύθυνεν ἑκλήσιν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, διὰ τῆς ὁποίας ἐπὶ τῷ νικηφόρῳ τερματισμῷ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν μητροπολιτικῶν τῆς Πατρίδος καὶ τῷ ἐπαναπατρισμῷ τῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνταρτοπλήκτων, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Ἕλληνας εἰς συναγεμὸν, ὅπως βοηθήσωσιν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἐπίδοσιν εἰς τὰ εἰρηνικὰ καὶ παραγωγικὰ αὐτῶν ἔργα τοὺς ἐπανερχομένους εἰς τὰς κατεστραμμένας ἐστίας αὐτῶν. Ὁ Βασιλεὺς εἶπεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου καλῶ πάντας τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐθνικὸν συναγεμὸν ἀλληλεγγύης... Ἡ Ἐκκλησία μας θὰ πρωτοστατήσῃ ὡς ὁδηγὸς πνευματικὸς καὶ κήρυξ τῆς χριστιανικῆς πίστεως».

Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ἐδώσαμεν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Βασιλικὴν ἑκκλήσιν, μνημονεύσαντες ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῆς καὶ ὁποία ὑπῆρξε πάντοτε ἡ στάσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος καὶ ὅτι αὕτη καὶ εἰς τὴν προκειμένην ἐθνικὴν ἀνάγκην, ὄχι μόνον

τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν τῆς κῆρος θὰ διαθέσῃ, ἀλλὰ καὶ ὄλικῶς, ἐξ ὅσων ὀλίγων τῆς ἀπέμειναν ἐκ τῶν διαρπαγῶν τῆς Πολιτείας, θὰ συντρέξῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων, πρῶττουσα ἐπέκεινα τοῦ ἑαυτῆς καθήκοντος ὑπὲρ τοῦ δοκιμαζομένου ἔθνους, μετὰ τοῦ ὁποίου διὰ μέσον τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράσις αὐτῆς στενῶς συνυφασμένα. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐπίσης, τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐπαναλαμβάνοντες καὶ ἐνισχύοντες τὴν φωνὴν τοῦ Βασιλέως, ἐζητήσαμεν οὐχὶ ἀπλῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἑαυτοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ τι πλεόν, εἰπόντες ἐπὶ λέξει, ὅτι «ἡ πραγματικῶς δημοκρατικὴ ἐργασία ἀρχίζει ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ σημεῖον, ὅπου τελειώνει ἡ ἔννοια τοῦ καθήκοντος». Οὕτω ἡ Ἐκκλησία ἀνελάμβανε μίαν μεγάλην ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐκστρατείαν καὶ ἐκαλεῖτο νὰ παρατάξῃ τὰς ἑαυτῆς δυνάμεις εἰς εἰρηνικὴν μάχην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπρεπε νὰ ἐξέλθῃ νικητρία.

2. Ὁργάνωσις, προετοιμασία καὶ ἐξόρμησις.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ἔλαβε νέαν ὄψιν. Αἱ Ὑπηρεσίαι καὶ οἱ Ἐθελονταὶ ἐργάζοντο πνευματικῶς καὶ κατήρτιζον ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερείαις τὸ ἐπιτελικὸν σχέδιον τῆς ἐξορμήσεως. Τὸ ἐγγεγραμμά βεβαίως δὲν ἦτο εὐκόλον καὶ ἡ εὐθύνη, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ἡ Ἐκκλησία πολὺ μεγάλη. Δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐνεργήσωμεν ἕνα συνήθη ἔργον καὶ ἄλλως τε νὰ συλλέξωμεν χρήματα, τὰ ὁποῖα συλλέγονται εὐκόλως καὶ δι' ὀλίγων σχετικῶς προσώπων. Εἰς τὴν ἑκκλήσιν αὐτοῦ ὁ Βασιλεὺς εἶπεν, ὅτι εἰς ἐπτά χιλιάδας χωρία δὲν ὑπῆρχε τίποτε. «Οὔτε ἡ στοιχειώδης ὀλοκοσκευὴ. Οὔτε ἕνα σκέπασμα διὰ τὸν χειμῶνα. Οὔτε μία χύτρα διὰ τὸ μαγεῖρευμα. Οὔτε μία σκαπάνη. Οὔτε τὰ πλεόν ἀπαραίτητα γεωργικὰ ἐργαλεῖα...». Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ συλλέξωμεν εἶδη καὶ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε νὰ μελετήσωμεν τὸν τρόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς συλλογῆς, τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων καὶ τῶν μεταφορικῶν μέσων, νὰ ἐξεύρωμεν τοὺς τόπους συγκεντρώσεως καὶ τὸν τρόπον συσκευασίας καὶ τέλος τὸν καλύτερον καὶ ταχύτερον τρόπον ἀποστολῆς καὶ προωδήσεως τῶν εἰδῶν εἰς τοὺς τόπους τοῦ προορισμοῦ τῶν. Καὶ δι' ὅλα ταῦτα ἐχρειάζετο νὰ γίνῃ διαφώτισις καὶ νὰ δοθῶσιν ὁδηγίαι πρῶτον πρὸς τοὺς ἐκτελεστὰς τοῦ ἔργου τούτου καὶ δεύτερον πρὸς τὸν λαόν. Ἐπειτα ἡ ἐξόρμησις δὲν θὰ ἐγίνετο μόνον εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς μεγαλυτέρας ἐπαρχιακὰς πόλεις. Καὶ εἰς ὅλα ταῦτα ἔλειπεν ἡ πείρα ἐκ τοῦ παρελθόντος. Διὰ πρώτην φοράν ἡ Ἐκκλησία ὑπευθύνως καὶ δι' ἰδίων μέσων ἀνελάμβανε ἔργον τοσαύτης σπουδαιότητος καὶ ἐκτέσεως.

Ἡ αὐθόρμητος ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης τῶν χριστιανῶν καὶ ἡ ἐθελοντικὴ προσέλευσις μετὰ προθυμίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ὁργανώσεων καὶ θρησκευτικῶν Σωματείων ἔδωκαν ἐπιτυχεῖς λύσεις εἰς ὅλα τὰ προβλήματα ταῦτα. Ἐγένοντο ἀλληπάλληλοι καὶ πολυάριθμοι συγκεντρώσεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, τῶν Κατηχητῶν, τῶν Θρησκευτικῶν Σωματείων καὶ Ὁργα-

νώσεων, τῶν Δημοσιογράφων ἐγίνοντο ὀμίλια, ἐδίδοντο ὁδηγίαι, ἐξετυπῶντο δαπάναις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἑκατοντάδες χιλιάδων ἔντυπα καὶ αἰφνης ἐξημέρωσεν ἡ 24 Ὀκτωβρίου 1949 καὶ εὔρε τὰς πόλεις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς διακεκοσμημένας μετὰ διαφημιστικούς μεγάλους πίνακας εἰς τοὺς δρόμους, μετὰ προτρεπτικά συνθήματα εἰς τὰς προθήκας ὄλων τῶν καταστημάτων καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα ἐξ αὐτῶν μετέγγραφα συσκευασίας καὶ περιεχομένου τῶν δεμάτων. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην χιλιάδες παίδων τῶν Κατηχητικῶν, Σχολείων ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰς ἐνορίας καὶ ἔδωκαν εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν προτρεπτικά καὶ καθοδηγητικά ἔντυπα. Ἡ ἐξόρμησις εἶχεν ὁρισθῆ διὰ τὴν Κυριακὴν, 30 Ὀκτωβρίου καὶ κατὰ τὴν μεσολαβήσασαν «ἐβδομάδα προετοιμασίας» ἔγραφε καθημερινῶς ὁ Τύπος καὶ ὀμίλον ἀπὸ Ραδιοφώνου ἐκλεκτοὶ ὀμιληταί, μετὰ τῶν ὁποίων, κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἐξορμήσεως, καὶ ἡ διάσημος καλλιτέχνης τοῦ θεάτρου Μαρίκα Κοτοπούλη, εἰς πᾶσαν δὲ οἰκίαν ἡτοιμάζετο μετὰ στοργῆς καὶ ἀγάπης τὸ «Δέμα τοῦ Ἐπαναπατρισμοῦ». Καὶ διὰ τὴν εἰπωμεν κατὰ Παῦλον, «ἡμαλωτισθὲ πᾶν νόημα εἰς ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ».

Ἡ 30ῆ Ὀκτωβρίου ὑπῆρξε μεγαλειώδης εἰς ψυχικὴν ἀνάτασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων ἡμερῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῶν εὐτυχεστέρων τῆς ζωῆς ἡμῶν. Αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων βροῦνοι δημοσιευμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα παραστατικῶς περιγράφονται τὸ μὲν ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐπιρροὴ αὐτῆς καὶ τὸ κύρος ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰκανότης αὐτῆς εἰς τὴν ὁργάνωσιν μεγάλων ἐξορμήσεων, τὸ δὲ ἡ πίστις καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἔμφυτος ἰκανότης τῶν νὰ αἰρῶνται ἐκάστοτε εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων. Τὰ πάντα εἶχον μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας μελετηθῆ, τὰ συνεργεῖα συνέλεγον, τὰ αὐτοκίνητα κατὰ ἑκατοντάδας περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς πλήρη, ἕτερα συνεργεῖα παρελάμβανον εἰς τὰς ἐκκλησίας τὰ δέματα, τρίτα συνεργεῖα κατέγραφον αὐθωρεῖ τὰ παραλαμβανόμενα καὶ ἐν μόνον δὲν εἶχε τόσον καλῶς μελετηθῆ καὶ προβλεφθῆ, ἡ ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπιτυχία, ἡ τοσοῦτω μεγάλη νίκη, ὀφειλομένη εἰς τὸν ἀστάθμητον παράγοντα τῆς πίστεως καὶ τῆς φιλοπατρίας τῶν Ἑλλήνων.

3. Ὁ πλοῦσιος ἀμητὸς τῆς ἐξορμήσεως.

Αἱ πρῶται προσφοραὶ ὑπῆρξαν βεβαίως αἱ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἀπαντῶντες πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὑπεσχέθημεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνον διὰ τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ αὐτῆς κύρους θὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν συμμοριοπλήκτων, ἀλλὰ καὶ ὕλικῶς θὰ προσενέγκῃ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς. Ἡ Διοικοῦσα λοιπὸν Ἐκκλησία (διότι ἐνταῦθα εἰδικῶς περὶ αὐτῆς πρόκειται, ἀφοῦ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς τὴν Ἐκκλησίαν συγκροτεῖ) προσήνεγκε τὸν μισθὸν μιᾶς ἡμέρας καὶ ἐπὶ 6 μῆνας ὄλων τῶν Κληρικῶν αὐτῆς, τὰ ἔσοδα μιᾶς Κυριακῆς ὄλων τῶν Ναῶν, τὰ παντὸς εἶδους κινητὰ περισσὰ ἱερὰ σκευὴ καὶ ἄμφια, κτήματα ἐκ τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας πρὸς ἀπο-

κατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων καὶ ὑπὲρ τὰ 400.000.000 δραχμῶν ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, διατεθέντα εἰς τὴν ἐτοιμασίαν καὶ τὴν μέχρι τέλους διεξαγωγὴν τῆς ἐξορμήσεως.

Τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ λαοῦ προσενεχθέντα εἰς εἶδη καὶ ἐργασίαν, μετατροπέμενα ἀντιστοίχως εἰς χρήματα, συνοψίζονται εἰς τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς: Ἡ ἀξία τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς συλλεγέντων 240.000 δεμάτων ὑπολογίζεται μετρίως εἰς 50 δισεκατομμύρια δραχμῶν, τῶν δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συλλεγέντων 154.000 περίπου δεμάτων εἰς 25 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Ἡ ἀξία δὲ τῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν προσήνεγκον ἐθελοντικῶς 400 αὐτοκίνητα καὶ 8.000 ἄνθρωποι τῶν συνεργείων, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν 40.000 μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξορμήσεως, ὑπολογίζεται μετρίως καὶ αὕτη εἰς 10 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Ἡ ἀξία λοιπὸν τῶν εἰς χεῖρας τῆς Ἐκκλησίας ἐμπιστευθέντων ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς κατὰ τὴν 30ῆν Ὀκτωβρίου 1949 εἰδῶν καὶ ἐργασίας ἀνέροχεται συνολικῶς εἰς 85.000.000.000 δραχμῶν. Εἰς ταῦτα βεβαίως δὲν συμπεριλαμβάνονται ἡ ἀξία τῶν ὄσων τὸ Κράτος ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας εἰδῶν ἱματισμοῦ καὶ ὑποδήσεως τῆς UNRRA, παραμενόντων ἀδιαθέτων ἐν ταῖς ἀποθήκαις αὐτοῦ καὶ τῶν ὄσων προσήνεγκον ἰδιαιτέρως Ὀργανισμοί, Ὀργανώσεις, Σωματεῖα, καὶ Ἰδρύματα τῆς Πρωτευούσης. Ἰδιαιτέρως αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξάρωμεν τὴν προθυμίαν καὶ τὴν γενναιοδωρίαν τῶν ἰδιοκτητῶν φορητῶν αὐτοκινήτων, οἵτινες προθυμότερα ἀνταπεκρίθησαν εἰς πᾶσαν τῆς Ἐκκλησίας παράκλησιν καὶ μετήνεγκον ὄγκους δεμάτων εἰς τὰ ἄκρα τῆς Ἑλλάδος, ἐπιλύσαντες οὕτω πρόβλημα, τὸ ὁποῖον μετὰ δέους ἀντεμετώπιζεν ἡ οἰκεία Ἐπιτροπή.

Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἐκκλησίας συνεκλόνησε τὰς καρδίας ὄχι μόνον τῶν ἐπὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ ξένῃ Ἑλλήνων καὶ δὴ καὶ τῶν ἀλυτρώτων. Αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Τεργέστης, τῆς Νέας Ὑόρκης, τοῦ Κάρδιφ, τῆς Ἐλβετίας, τῆς Γλασκώβης, τῆς Χάγης, τῆς Βοστώνης καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας ἀκόμη ἀπέστειλαν φορτία ἱματισμοῦ ὑπὲρ τῶν συμμοριοπλήκτων, ὁ δὲ Σουηδικὸς Ἐρσθρὸς Σταυρός, ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τοῦ τρόπου ὁργάνωσεως καὶ διεξαγωγῆς τῆς ἐξορμήσεως τοῦ «Δέματος τοῦ Ἐπαναπατρισμοῦ» ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπέστειλε 50 τόννους ἱματισμοῦ.

Ἰδιαιτέρως ὅμως πρέπει νὰ μνημονευθῇ ἡ γενναία προσφορὰ τῶν Κυπρίων. Ἡ Κύπρος, ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῆς Μητρὸς Πατρίδος, λησμονοῦσα πρὸς στιγμὴν τὰ ἴδια δεινά, διενήργησεν ἔργον ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων καὶ ἀπέστειλε 498 μεγάλα κιβώτια ἐκλεκτῶν εἰδῶν μεγάλης ἀξίας καὶ χρησιμότητος. Ἡ λογία αὕτη διεκομίσθη εἰς Πειραιᾶ καὶ μετεκομίσθη εἰς Ἀθήνας διὰ φάλαγγος αὐτοκινήτων καταλλήλως διακεκοσμημένων, παρελήφθη δὲ ἐν ἐπισημῶ τελετῇ πρὸ τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως. Παραλαμβάνοντες, ἵνα ἀποστείλωμεν αὐθημερὸν εἰς τὰς ἐπαρχίας τὴν προσφο-

ρὰν τῶν Κυριῶν, ἐλέγομεν ἐπικαίρως καὶ ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἡ διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας καταστάσα ἱερὰ παράδοσις, ὅπως οἱ ἐν δουλείᾳ εὐρισκόμενοι, λησμονοῦντες τὰς ἰδικὰς τῶν ταλαιπωρίας, περικόπτωσι καὶ αὐτὸ τὸ τεμάχιον τοῦ ξηροῦ τῶν ἄρτου, ἵνα προσέλθωσιν ἄρωγοὶ εἰς τὸν σχηματισθέντα πυρῆνα, μικρὸν κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ προωρισμένον ἀπελάβη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ θῆττον ἢ βράδιον τοὺς ἀπανταχοῦ Ἕλληνας, συνεχίζεται ἀπαρεγκλίτως καὶ μετ' αὐτὸν ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετ' αὐτὴν ἀφοσίωσιν. Καὶ ἀποτελεῖ τοῦτο τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ Γένος διατηρεῖ ἀλώβητον τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῶν ἐθνικῶν του παραδόσεων καὶ τὴν ἀσφαλεστέραν ἐγγύησιν, ὅτι τὸ δίκαιόν του ἐν τέλει θά θριαμβεύσῃ καὶ οἱ πόθοι του θὰ ἐκκληρωθῶσι».

4. Καρποὶ, διδάγματα καὶ διαπιστώσεις.

Δὲν εἶναι ὁμως μόνον τὰ ὕλικά ταῦτα κέρδη καὶ οἱ καρποὶ, τοὺς ὁποίους ἔσχεν ἡ ἐξόρμησις τοῦ «Δέματος τοῦ Ἐπαναταξισμοῦ», ἀλλὰ πλείον τούτων τὸ ἠθικὸν κέρδος καὶ ἡ ἀφέλεια, τὴν ὁποίαν προσεπορίσθη ἡ Ἐκκλησία. Ἀνυψώθη ἀνυπολόγιστως ἡ πνευματικὴ δύναμις καὶ ἠθικὴ αὐτῆς ἐπιρροὴ ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῇ ἐμπιστοσύνῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, διὰ τῆς ἐπιτυχίας τὴν ὁποίαν ἔσχεν, ὅπερ ἀποτελεῖ κεφάλαιον ἀνεκτίμητον, πρὸς ἐπιτέλειαν τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῆς προορισμοῦ. Ὁ πρῶτος λοιπὸν καὶ κυριώτερος καρπὸς τῆς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κλήρου ἐκκλησιαστικῆς ἐκείνης ἐξορμήσεως ὑπῆρξεν ἡ στενωτέρα πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν σύσφιγξις τῶν μετ' αὐτῆς δεσμῶν τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἀλλὰ τὰ θετικὰ καὶ πραγματικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἔσχεν ἡ ἐξόρμησις, εὗρον ἀπήχησιν εὐρείαν μεταξὺ φιλανθρωπῶν κύκλων καὶ ἀτόμων καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εὔρε μίμησιν καὶ συνέχισιν μέχρι σήμερον. Οὕτω συνέστησαν Ὄργανώσεις, αἵτινες ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν τόνωσιν τῆς προσπάθειας πρὸς ἀνασχετικὴν τῆς ἐρειπωθείσης ἑλληνικῆς ὑπαίθρου, καθὼς λ. χ. ἡ κατ' ἀρχάς ἀνεξάρτητος Ὄργάνωσις καὶ μετὰ ταῦτα καὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸν Ἔρανον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως λειτουργοῦσα Ἑπηρεσία ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ.

Ἐπειτα δὲ διὰ τοῦ ἐθελοντικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐξορμήσεως, διεπιστώθη ὁποῖους θησαυροὺς χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης κρύπτει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁ εἰς ἀγάπην καὶ πατριωτισμὸν ἀφθυστος Ἑλληνικὸς Λαὸς καὶ τί δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ κατορθώσῃ δι' αὐτοῦ, ὅταν δυνηθῇ νὰ θίξῃ τὰς εὐπαθεῖς χορδὰς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του.

Ἡ 30ῆ Ὀκτωβρίου 1949 ἐξακριβώθη ὡς «ὄρθρος ψυχῶν», «συναγεροὺς ἀγάτης συγκινητικὸς καὶ ἐπιβλητικὸς» καὶ αἱ μεγάλοι Ἐφημερίδες τῆς Πρωτευούσης ἔγραψαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἡμέρας ταύτης, κρίσεις τὰς ὁποίας οὐκ συγχάκις ἀκούομεν ἐσχάτως περὶ τῆς Ἐκκλησίας, «Ἡ Ἐκκλησία, πού ἐσκέφθη, ὁργάνωσε καὶ ἐπραγματοποίησε τὴν προχθεσινὴν θριαμβευτικὴν ἐξόρμησιν, εἶναι ἀξία τῆς ἐθνικῆς ἐθνωμοσύνης», ἔγραψαν ἡ «Καθημερινή». Διεπιστώθη δὲ καὶ ὁμολογήθη ὑφ' ὅλων, ὅτι θαῦμα

δὲν ὑπῆρξε μόνον ἡ διοργάνωσις τοῦ ἐράνου καὶ ἡ ἐπιτυχία, ἀλλὰ καὶ ἡ ταχεῖα καὶ ἀσφαλὴς προώθησις τῶν θεμάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ εφημερίς «Τὸ Βῆμα» ἔγραψεν, ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἔδειξε τὴν ὁργανωτικὴν τῆς ἱκανότητα, τὴν ὁποῖαν συνήθως παραγνωρίζει καὶ ἀμελεῖ».

Ἡ ἀποκατάστασις τῶν συμμοριοπλήκτων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν πρῶτην εἰρηρικὴν μάχην τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ πεδίου. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἦρε περιφανὴ νίκη. Τὸ ὁμολόγησαν καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς ἐν δέμα, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς τι χωρίον τῆς Ἡπείρου, εὐρέθη σεβαστὸν χρηματικὸν ποσὸν καὶ ἡ ἑξῆς ἐπιστολή: «Ὅποιοσδήποτε λάβῃ αὐτὸ τὸ δέμα, ἔστω καὶ ἂν τὸ πάρῃ στὸ Δημοκρατικόν, ἄς μοῦ στείλῃ τὸ σημείωμα αὐτὸ καὶ θὰ τοῦ δώσω καὶ ἄλλα τόσα χρήματα, ἀπὸ αὐτὰ πού ἦρε μέσα εἰς τὴν τσέπη τοῦ σακκακιοῦ μου. Ἄν τὸ δέμα δὲν φθάσῃ στὸν προορισμὸν του, τότε σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ ἴδιο, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. Ἄν ὁμως τὸ δέμα παραδοθῇ σὲ συμμοριόπληκτο χωριάτη, τότε ἐγὼ ἔχω ἡττηθῆ. Ἐνίκησε ἡ Ἐκκλησία». Ἡκολούθει ἡ ὑπογραφή καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως: ἦτο τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀπὸ τὰ δραστηριώτερα συνδικαλιστικὰ στελέχη τοῦ Κομμουνισμοῦ ἐν Ἑλλάδι. Ὁ γράφων ἦτο κομμουνιστής. Ἡ Ἐκκλησία ἐνίκησε!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΟΠΑΙΔΩΝ

«Ἄς ἱκετεύσωμεν τὸν Πανάγαθον νὰ προστατεύσῃ τὰ ἀποσπασθέντα ἀπὸ τὴν στοργὴν τῶν γονέων τῶν ἀτυχή ἑλληνόπουλα, τὰ διαστροβλούμενα σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ἀπὸ τὸν θανάσιμον ἐναγκαλισμὸν τῶν ξένων (Ἐνθροιστήριος λόγος).»

1. Τὸ ἱστορικὸν καὶ αἱ πρῶται διαμαρτυρίαι.

Ἐτερον ζήτημα ἐθνικόν, ὑψίστης σημασίας καὶ σπουδαιότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπειγούσης ἀνάγκης, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐζητήθη τὸ ἠθικὸν κύρος καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸ ὁποῖον αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ κωφεύσῃ, εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ δεινὴ συμφορὰ, ἥτις μετὰ τῆς ἔξωθεν κομμουνιστικῆς ἐπιθέσεως ἔπληξε τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἀνήκουστον ἔγκλημα τῆς ἀπαγωγῆς 28.000 περίπου νέων ὑπάρξεων, τὰς ὁποίας οἱ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ δλέθρου ἐλαυνόμενοι μητρολοῖται, φεύγοντες διωκόμενοι, παρέλαβον αἰχμαλώτους εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς δουλείας καλυφθείσας χώρας τοῦ Παραπετάσματος. Ὁ λόγος τῆς τοιαύτης αἰχμαλωτεύσεως εἶναι εὐνόητος καὶ ἡ τοιαύτη ἀπολίτιστος καὶ βάρβαρος πράξις τῆς γενοκτονίας γνωστὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ παλαιότερας στυνγῆς ἐποχῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Γένους αὐτῶν. Μετὰ τὴν νικηφόρον λήξιν τοῦ συμμοριτοπολέμου, ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἀνασυγκροτήσεως, ἐπιτακτικὸν προσέκυψε τὸ αἴτημα τῆς διὰ παντὸς τρόπου ἀποδόσεως τῶν ἀρπαγέντων Ἑλ-

ληγοπαίδων. Καὶ πάλιν τὸ Ἔθνος ἐστράφη πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀνέλαβε τὴν ὑπόθεσιν εἰς χεῖρας αὐτῆς.

Αἱ πρῶται διαμαρτυρίαι ἐναντίον τοῦ ἀνηκουστοῦ ἐγκλήματος ἠκούσθησαν ἐξ Ἀγγλίας παρὰ κύκλων ἐκκλησιαστικῶν. Ἡ μὲν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, προτάσει τοῦ Καθηγητοῦ Ἀμίκα Ἀλιβιζάτου, ἐξέφραξε τὴν συμπάθειαν αὐτῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ τὸ συνεχιζόμενον ἀνήκουστον ἐγκλημα, ὃ δὲ Σύνδεσμος ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἐν κοινῇ συγκεντρώσει μετὰ τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ἁγίων Alban καὶ Σερβίου, καθ' ἣν παρίστατο ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Θυατείρων κυρὸς Γερμανὸς καὶ ὁ ἐν Λονδίῳ Πρεσβευτὴς Ἀλ. Πάλλης, ἐλάβανον ἀπόφασιν μετὰξὺ ἄλλων, ὅπως «ληφθῶσι μέτρα, ἵνα ἐπιστηθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἡ προσοχὴ τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν διεθνῶν Ὄργανώσεων» καὶ ὅπως «ὑποβληθῇ ἀρμοδίως παρακλήσεις, ἵνα δοθῶσιν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ὁρισθεῖσαν Ἐπιτροπὴν ἐπαρκεῖς δυνάμεις εἰς ἐπίτευξιν τῆς ταχείας ἐπιστροφῆς τῶν παιδιῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα». Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀνά τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις συνεργαζόμεναι γυναικεῖαι Ὄργανώσεις, συνελθοῦσαι ἐξέδωκαν ψηφίσματα ἐντόνου διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ Ο.Η.Ε., καυτηριάζουσαι, τὴν χαλαράν, ἀντιφατικὴν καὶ παρὰ τὰς διακηρυχθείσας ἀρχὰς αὐτῶν στάσιν τοῦ Ὄργανισμοῦ τούτου, ὅστις ἐφθάσε νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν βιαίαν κατακράτησιν τῶν ἀνηλικῶν ὁμήρων ὡς «φιλοξενίαν» εἰς τὰς χώρας τοῦ Παραπετάσματος.

Ἀλλὰ βεβαίως αἱ ἀσθενεῖς αὐταὶ διαμαρτυρίαι δὲν ἴσχυον, ἵνα ἀφυπνίσωσι τὴν παγκόσμιον κοινήν γνώμην καὶ κινήσωσι τὸ εἰλικρινὲς διαφερὸν τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς, ἥτις, ἡμβλυμένον ἔχουσα τὸ αἰσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς, ἤρκετο διὰ στόματος τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ ἀνοσιούργημα καὶ τὸ ἀποτροπαυιότατον στίγμα τοῦ ἐπὶ πολιτισμῶ κανχωμένου Κ' αἰῶνος ἀπλῶς ὡς «ἐν τῶν σκανδάλων τῆς ἐποχῆς μας». Εὐστόχως λοιπὸν καὶ τὸ κακούργημα τοῦτο κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπαινισσόμενος, τοιαῦτα ὑψηλὰ ἐφθέγγετο ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐνθρονιστήριον ἡμῶν γράμμα ἀπαντήσεαι αὐτοῦ ὃ νῦν ἐν μακαριστοῖς εὐπαίδευτος καὶ εὐδαρσῆς Πατριάρχης Σερβίας κυρὸς Γαβριήλ. «Ἀνελικρινεῖς πολιτικαὶ σκοπιμότητες καὶ ἐγωιστικαὶ ἐπιδιώξεις, ὑπὸ τὸ πρόσχημα κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων, ἐδημιούργησαν ἐν τῷ κόσμῳ φρικωδῶς βαθεῖαν ἀποσύνθεσιν, ἐν ἣ δεσπόζει ἡ φυσικὴ ἀναρχία καὶ ἡ ψυχικὴ ἀθυμία, οὔτε δ' ἀνθρωπίνῃ ὑπάρχει συνείδησις, οὔτε ἠθικὴ εὐθύνη».

2. Ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐξορμήσεως.

Ἐν τούτοις ἡ συνείδησις τοῦ κόσμου ἔπρεπε νὰ ἐξεγερθῇ. Δὲν ἠδύνατο τὸ Ἔθνος μετὰ τοὺς νικηφόρους ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ κόσμου νὰ ἀνέχηται τὸ εἰς βάρος αὐτοῦ δια-

πραττόμενον στυγερὸν ἐγκλημα. Ἐμπνεύσει λοιπὸν τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλείσης καὶ παρακλήσει τῶν Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων καὶ τῶν ἐργατικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν Ὄργανώσεων, τὴν πρωτοβουλίαν ἀνέλαβε καὶ πάλιν ἡ Ἐκκλησία. Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ «Δέματος τοῦ Ἐπαναπατρισμοῦ» ἦτο πρόσφατος, ἡ πνευματικὴ δύναμις καὶ τὸ ἠθικὸν κύρος τῆς Ἐκκλησίας εἶχον ἐπιβληθῆ εἰς πᾶσαν συνείδησιν καὶ οἱ πάντες αὐτομάτως ἐστράφησαν καὶ πάλιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Μία ἐτι ἀφορμὴ ἐδίδετο εἰς ἡμᾶς, νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀνασύνδεσιν τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς μακροαίονος παραδόσεως αὐτῆς.

Ὁ χρόνος ψυχολογικῶς ἦτο κατάλληλος. Ἦσαν αἱ ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1949, τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ἐορτῆς ὄλων τῶν χριστιανῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαρᾶς ἐρριπτετο ἡ θλίψις χιλιάδων ἑλληνικῶν οἰκῶν, ὅχι ἐκ φθόνου ἢ ἐξ ἐκδικήσεως, ἀλλ' ἵνα ἡ ἀντίθεσις καταστήσῃ εἰς τοὺς χαιρόντας αἰσθητότερον τὸν πόνον τῶν κλαιόντων ἵνα ἀφυπνισθῶσι κοιμώμεναι συνειδήσεις. Διὰ τοῦτο, διὰ τῆς ποιμαντορικῆς Ἐγκυκλίου τῆς μεγαλωνύμου ἐορτῆς, ἐκηρύξαμεν πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Ἕλληνας, λέγοντες: «Ἡ Ἑλλὰς ἐθρήνησε καὶ θρηνεῖ τὰ ἀπαχθέντα παιδιά της... Καθιερώθη δὲ ἡ 29η Δεκεμβρίου, καθ' ἣν ποιούμεθα μνήμην τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου ἀναιρεθέντων παιδιῶν, ὡς ἡμέρα ἐθνικοῦ πένθους. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς, ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὡς εἰς ἄνθρωπος, ὅπουδήποτε καὶ ἂν εὐρισκῶνται, θὰ καλέσωσι τὸν πεπολιτισμένον κόσμον νὰ θρηνηθῇ μαζί των».

3. Ὄργάνωσις καὶ διεξαγωγή τῆς ἐξορμήσεως.

Ὁρισθείσης τῆς 9ης Δεκεμβρίου ὡς ἡμέρας πανελληνίου πένθους, ἐστάλησαν ἀμέσως γράμματα ἢ τηλεγραφήματα πρὸς τοὺς ἔξω τῆς Ἑλλάδος ὀρθοδόξους, ἑτεροδόξους καὶ ἑτεροθρήσκους θρησκευτικοὺς Ἀρχηγούς, διὰ τῶν ὁποίων ἀνηγγέλλετο ἡ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐζητεῖτο ἡ συνδρομὴ αὐτῶν πρὸς ἀποκατίστασιν τῆς ἠθικῆς τάξεως. Συγχρόνως δὲ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς Κοινότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐκοινοποιεῖτο τὸ πρόγραμμα τῆς ἡμέρας τοῦ πένθους, ἵνα ἐφαρμοσθῇ κατ' ἀναλογίαν παρ' αὐταῖς. Πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Παραπετάσματος ἐτηλεγραφήθη ὅτι ἡ συνέσις τοῦ ἀνοσιούργηματος «θὰ καθίστα δυσχερῆ τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας, διότι θὰ παρεκώλυε συνέχισιν τῆς πατροπαραδότου ἀλληλεγγύης μεθ' ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρὸς δὲ τὸν Πάπαν Ρώμης ἐγένετο ἔκκλησις, «ἵνα ὑπόσῃ φωνὴν διαμαρτυρίας κατὰ πρωτοφανοῦς αἰσχῶν καὶ ὕβρεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων». Τηλεγραφήματα ἀναλόγου περιεχομένου ἐστάλησαν πρὸς τοὺς Ἀρχιεπισκόπους Κανταβρυγίας, Παλαιοκαθολικῶν Ὀλλανδίας, Οὐψάλας, Παλαιοκαθολικῶν Ἑλβετίας, πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν Ἐθνικὴν Ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸν Σύνδεσμον Ἐκκλησιῶν Νέας Ὑόρκης καὶ Καναδά καὶ τὸ Βρετανικὸν Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, πρὸς τοὺς Ἀρχιεπισκόπους Λονδίνου, Ἱερουσαλὴμ καὶ

Νέας Ὑόρκης, πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Κρατῶν τοῦ Ο.Η.Ε., πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, τὸν Πρόεδρον Τρούμαν, τὸν Πρόεδρον Στάλιν, τὸν Στρατηγὸν Τίτο, τὸν Στρατάρχην Σμάτς καὶ τὸν Οὐίνστον Τσότσοιλ. Εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης ἐξῆλθεν ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῆς 29ης Δεκεμβρίου, ἐγένετο πολυπληθὴς συγκέντρωσις τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου Τύπου ἐν τοῖς Βασιλικοῖς Ἀνακτόροις, καθ' ἣν ἐκτενῶς ὠμιλήσαμεν διερμηνεύοντες τὸν πόνον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ ἀπηυθύνθημεν πρὸς πᾶσαν συνείδησιν σεβασμένην Θεὸν καὶ ἐξωρκίσασαμεν τοὺς ἐλευθέρους ἀνθρώπους, τοὺς θεωροῦντας τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ὡς πρωταρχικὸν ὄρον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, νὰ ἐξεγερθῶσι κατὰ τῆς ἀσυστόλου προσβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ὁμίλησε δὲ ἀκολουθῶς ἡ Βασίλισσα, τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου τῆς ὁποίας συνοψίζεται εἰς τὸ νόημα τῆς συγκινητικῆς ἐκκλήσεως τῶν ὀκτὼ τούτων λέξεων «βοηθήστέ με νὰ ξυπνήσω τὴν συνείδησιν τοῦ κόσμου...». Καὶ πράγματι εἰς τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέβλεπεν ἡ ἐξόρμησις αὐτῆ, τῆς ὁποίας ἠγεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, νὰ ἀφρητισθῇ ἡ συνείδησις τοῦ κόσμου.

Αἱ δύο σύγχρονοι μεγάλοι δυνάμεις, ὁ Τύπος καὶ τὸ Ραδιόφωνον, ἐχρησιμοποιήθησαν εὐρέως. Ἐξετυπώθησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀγγλικὴν γλῶσσαν ἐπιστολικά δελτάρια μετ' ἀναλόγου συμβολικῆς παραστάσεως, τὰ ὁποία διανεμήθησαν καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων, ἐξετυπώθησαν καὶ ἀνηρτήθησαν εἰς πάντα κατάλληλον χῶρον πινακίδες μετ' καταλλήλους παραστάσεις καὶ συνθήματα, ἐδημοσίεον δὲ αἱ ἐφημερίδες κατάλληλα ἄρθρα καὶ ἐξέπεμπον οἱ Ραδιοφωνικοὶ Σταθμοὶ ἐμπνευσμένας ὀμιλίας καὶ συγκινητικὰς ἐκκλήσεις. Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πένθους ὅλαι αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ ἐξεδόθησαν διὰ πενθίμων πλαισίων, ἡμεῖς δέ, ἐπιστεγάζοντες διὰ τῆς φωνῆς τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἡμέραν τοῦ πανελληνίου πένθους, ὠμιλήσαμεν ἀπὸ Ραδιοφώνου ἀλλοῦ ψυχῇ καὶ ὀδυνηρᾷ τῇ φωνῇ, κρούοντες ἐτι ἀπαξ τὴν θύραν τῆς ἐν ληθάργῳ βεβηθισμένης παγκοσμίου συνειδήσεως καὶ διακηρύσσοντες τὴν πίστιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν δικαίωσιν τοῦ ἱερωτάτου αὐτῶν ἀγῶνος.

Τὸ πένθος ἐτηρήθη καθ' ἅπασαν τὴν χώραν καὶ ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον πράγματι συγκινητικὸν ἀπὸ μέρους τῶν καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων, ἀπηγήσαν βαθέως εἰς τὴν ψυχὴν σύμπαντος τοῦ ξένου πεπολιτισμένου κόσμου. Καθ' ἅπασαν τὴν χώραν οἱ Ναοὶ, αἱ οἰκίαι, τὰ καταστήματα καὶ τὰ Ἰδρύματα εἶχον ἀνηρτημένας μεσιστίους τὰς σημαίας, ἐπὶ ὠρισμένην ὥραν οἱ κώδωνες τῶν Ναῶν ἐκρούοντο πενθίμως, ἐκλείσθησαν δὲ τὰ καταστήματα καὶ αἱ οἰκίαι καὶ ἐνεκρώθη πᾶσα κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς. Καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, πρωτοβουλία τῶν γυναικείων Ὀργανώσεων, συνεκροτήθησαν συγκεντρώσεις τῶν μητέ-

ρων, καθ' ἃς ἐγένετο προσευχὴ καὶ ἐμφησίθησαν διαμαρτυριαί, ὀγκωδέσταται δὲ ὡσαύτως συγκεντρώσεις ἐγένοντο τῶν φοιτητῶν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, καθ' ἃς ἀνεκοινώθησαν ψηφίσματα διαμαρτυρίας καὶ ἐκκλήσεις. Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτῆς συνεδρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, εἰς τὰς ἀνακοινώσεις αὐτῶν ὁ μὲν Πρόεδρος ἐχαράκτηρισε τὴν ἀπαγωγὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων ὡς τὴν μεγαλυτέραν συμφορὰν, ἣ ὁποία ἐπληξε τὸ Ἔθνος κατὰ τὴν πρόσφατον περιπέτειάν του, ὁ δὲ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπεν, ὅτι μετὰ τὴν διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀπόκρουσιν τῆς ἐξωθεν βαρβαρικῆς ἐπιθέσεως, ἐν τῇ χαρᾷ καὶ τῇ ὑπερηφανείᾳ τῆς νίκης, «ἐν μόνον παραμένει σκιερὸν γεγονός, ταράσσον τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ κατασιλώνον τὸν σύγχρονον πολιτισμόν, ἣ μὴ ἀπόδοσις τῶν βιαιῶς ἀπαχθέντων Ἑλληνοπαίδων». Ἀνεκοίνωσε δὲ ἡ Ἀκαδημία ψήφισμα διαμαρτυρίας πρὸς τὰς Ἀκαδημίας καὶ τὰ πνευματικὰ Ἰδρύματα τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, κατακλειόμενον οὕτω «Ἐάν αἱ Ἀκαδημίαι δὲν ἐνδιαφέρωνται διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀνά τὸν κόσμον, δὲν εἶναι ἀξίαι νὰ ὑφίστανται, διότι ἐπιστήμη ἀνευ γενικωτέρας ἠθικῆς ἀντιλήψεως εἶναι καταστροφὴ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα».

4. Παγκόσμιος ἀπήχησις.

Ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη. Αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι ἔσχον εὐρυτάτην ἀπήχησιν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ πνευματικὰ Ἰδρύματα συνήρχοντο καὶ ἐψήφίζον διαμαρτυρίας, αἱ ἐργατικά, ἐπαγγελματικά καὶ αἱ γυναικείαι Ὀργανώσεις ἐπραττον ὁμοίως. Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες ἐγραψαν εἰς τὸν Τύπον ἄρθρα καὶ ἐξέδωκαν εἰδικὰς ἐγκυκλίους ὡς λ.χ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βικτωρίας, δημοσιεύσας ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Μελβούρνης ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ μοῖρα τῶν Ἑλληνοπαίδων» καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Νορβηγίας, ὅστις ἀπηύθυνε προκήρυξιν πρὸς τὸν Τρόνβε Λῆ, πρὸς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχὰς καὶ τὰς Ὀργανώσεις τῆς Νορβηγίας. Τὸ δὲ Συλλογικὸν Ἐργατῶν τῆς Γαλλίας ἐξέδωκε φυλλάδιον, ἐν ᾧ περιείχοντο ἡ ἐκκλήσις ἡμῶν καὶ ἡ τῆς Βασιλείσεως πρὸς τοὺς δημοσιογράφους καὶ ἐξέπεμψεν ὀμιλίαν ἀπὸ Ραδιοφώνου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἄρπαγὴ τῶν Ἑλληνοπαίδων προκαλεῖ τὴν παγκόσμιον ἀποδοκιμασίαν». Ἐν Ἑλβετίᾳ αἱ ἐκδηλώσεις ἔλαβον χαρακτήρα «ἀληθοῦς λαϊκοῦ δημοψηφίσματος». Ἡ Ἀμερικανικὴ Γερουσία παμψηφεί ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν Πρόεδρον Τρούμαν, ὅστις ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀντιπρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν διεβεβαίωσεν, ὅτι «ἡ ἐκτελεστικὴ Ἐξουσία κατέβαλε καὶ θὰ συνεχίσῃ νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν» διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Τέλος, κατόπιν προτάσεως, ὑποβληθείσης ὑπὸ τῆς Αὐστραλίας, Δανίας, Γαλλίας καὶ Ὀλλανδίας, τὸ ζήτημα ἤχθη ἐνώπιον τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ο.Η.Ε., ἐπικειμένης δὲ συζητήσεως ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει, ἐσημειώθη ἡ προσοχὴ τοῦ παγκοσμίου Τύπου, χαρκτηρίζοντος τὸ ἐγγλῆμα ὡς «τὴν μυσσρωτέραν πρᾶξιν τῆς ἱστορίας εἰς βάρους

μιάς χώρας, ἥτις τοσαύτας θυσίας προσέφερον εἰς διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας».

Περὶ τῆς εὐρυτάτης ἀπηχίσεως, ἣν ἔσχεν ἐπὶ μίαν διεικνύσασθαι καὶ ἔχει μέχρι σήμερον ἡ διαμαρτυρία καὶ ἐκκλήσις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ τούτου ζητήματος, ὁμιλεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ ἀπαντήσεων, τινὲς τῶν ὁποίων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τοὺς δύο τελευταίους τόμους τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Αἱ ἀπαντήσεις αὐταὶ ἀπευθύνονται, εἴτε πρὸς ἡμᾶς ὡς Προκαθήμενον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἴτε πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν πνευματικῶν Ἰδρυμάτων καὶ Ὁργανώσεων τῆς χώρας εἴτε πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἑξωτερικῷ Πληρεξουσίου τῆς Ἑλλάδος ἢ πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων. Λίαν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ Προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῶν Παρισίων πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐν Παρισίοις Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν ἀξιωματικὸν περιληψὴν, ἔχουσαν οὕτω : «Καταπεποτισμένοι ἐν Γαλλίᾳ ἑλληνικῆς ἀγωγῆς, γνωρίζομεν παρὰ πολὺ τί ὀφείλομεν ἐξ ἐπόψεως πνευματικῆς εἰς τὴν εὐγενῆ σας Πατριδα, ἥτις πρώτη ἐδίδαξε τὸν ἀρχαῖον κόσμον αὐτὴν τὴν λατρείαν τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἔμελλε νὰ σβεσθῆ, ὥστε νὰ μείνωμεν ἀναίσθητοι εἰς τὰς καταποθείας τῆς Ἑλλάδος».

5. Δυσάρεστοι παραφωνίαι.

Μεταξὺ ὅμως τῶν ἀπαντήσεων τούτων ὑπάρχουσι καὶ δυσάρεστοι παραφωνίαι, ταύτας δὲ ἀποτελοῦσιν ἡ ἀσάφης ἀπάντησις τῆς Σερβίας, ἡ κυνικὴ ἀπάντησις τῆς Βουλγαρίας καὶ ἡ σιωπὴ πάλιν τῆς Ρώμης. Ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία εἰς ἀπάντησιν ὑπεχρεώθη νὰ διαβιβάσῃ τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον τῆς ὑπεγόρευσε τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον, ἔχον οὕτω : «Ἡ λαϊκὴ ἐξουσία ἐμμένει εἰς τὴν ἀπομὴν τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν ἀπὸ τοῦ 1949 ἔτους, ὅτι οἱ γονεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ λάβωσι τὰ τέκνα των ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται ταῦτα, προφανῶς ἐὰν οὗτοι ἐπιθυμῶσι τοῦτο καὶ ἐὰν δύνωνται νὰ ἐκφράσωσιν ἐλευθέρως τὴν θέλησίν των». Δὲν ἠδυνήθη ὅμως ὁ σθεναρὸς ἐκεῖνος Πατριάρχης κυρὸς Γαβριὴλ νὰ μὴ διατυπώσῃ ἐν τέλει αὐτονόητον ὑπαινιγμὸν κατὰ τοῦ τυραννικοῦ καθεστώτος τῆς Σερβίας, λέγων «δὲν ἔχομεν τὴν δυνατότητα νὰ πράξωμεν τι περισσώτερον καὶ ὀρισμένον πρὸς τοῦτο τὸ ἀληθῶς λεπτὸν ζήτημα».

Περισσότερον ὅμως παράφρωνος, ὡς ὑποκριτικῆς καὶ κυνικῆς, ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, προσπαθοῦσης νὰ παραστήσῃ καὶ ὡς ἔργον φιλανθρωπίας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης τὴν ἀρπαγὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων, τὰ ὁποῖα δῆθεν δὲν ἐσύρθησαν βίᾳ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ διεσκορπισμένα καὶ πλανώμενα καὶ ἐκτεθειμένα εἰς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς κινδύνους, ἐξ αἰτίας τῆς ἐν Ἑλλάδι «ἐμφυλίου» συρράξεως, περισυνελέγησαν καὶ διεσώθησαν(!) «Ἡ Ἱερά Σύνοδος, λέγει ἡ ἀπάντησις, λυπεῖται πολὺ διὰ τὸ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι κακῶς πληροφορημένη περὶ τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας (τὰ παιδία ταῦτα) ἐγένοντο δεκτὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν». Ἐπεβάλλετο οἱ «κακῶς πληροφορημένοι» νὰ

σπεύσωμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τῆς λύπης τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, διόπερ καὶ ἀνταπηντήσαμεν μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς : «Οἱ Ἑλληνοπαῖδες δὲν προσέφυγον εἰς τὰ ἐδάφη τῶν γειτονικῶν Ἐπικρατειῶν, ἀλλ' ἀπήχθησαν κατὰ τρόπον ἀπεριγράπτως βίαιον καὶ βάνανυσον».

Ἡ Ρώμη ἐσιώπησεν. Ἡμεῖς δὲν παρελείψαμεν νὰ σχολιάσωμεν τοῦτο δυσμενῶς, ὅπερ πληροφορηθέντες οἱ ἐνταῦθα Ρωμαιοκαθολικοὶ, ἔσπευσαν νὰ ζητήσωσιν ὀδηγίαν παρὰ τῆς Ἁγίας Ἐδρας, αἵτινες καὶ ἐδόθησαν πρὸς τὸν ἐνταῦθα Ἐπίσκοπον τῶν Ἑλληνορθόμων. Οὗτος ζητήσας ἐπεσεκέφθη, ἵνα διαβεβαιώσῃ ἡμᾶς, ὅτι ὁ Πάπας ἀπήντησεν, ἀλλὰ διάφορα ἐμπόδια δὲν ἐπέτρεψαν τὴν κοινοποίησιν τῆς ἀπαντήσεως(!) Ἐν ἐμπόδιον ἦτο, ὅτι ὁ ἀπὸ τινος τότε ἐνταῦθα Νούντιος τοῦ Πάπα, ἐπὶ καιρὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ γίνῃ δεκτὸς παρ' ἡμῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ παρεκλήθημεν νὰ τὸν δεχθῶμεν. Τῇ ἐπομένῃ ἐδέχθημεν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἀνεπισήμως ἐν Ἀθήναις Νουντίου τοῦ Πάπα Monsignor Angelo Prinetto, ὅστις ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην αὐτοῦ, ἐπειδὴ παρεξήγησαμεν τὴν σιωπὴν τῆς Ἁγίας Ἐδρας καὶ νὰ διαβεβαιώσῃ ἡμᾶς, ὅτι τὸ Βατικανόν, ἅμα τῷ τηλεγραφῆματι ἡμῶν ἐπέστειλε πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Ρωμαιοκαθολικοὺς ἐντελλόμενον τὰ δέοντα. Δὲν ἀπεκρίναμεν καὶ εἰς τοῦτον τὴν λύπην ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀνεξηγήτῳ σιωπῇ τοῦ Πάπα, καθ' ἣν στιγμὴν πᾶσαι αἱ ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου Ἐκκλησιαστικαὶ καὶ Πολιτικαὶ Ἀρχαὶ καὶ Βασιλικαὶ Ἐξουσίαι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλλόπιστοι ἔσπευσαν νὰ ἀπαντήσωσι, μόνον δὲ ἡ Ἁγία Ἐδρα δὲν εὔρε μίαν λέξιν συμπαθείας ὑπὲρ τῆς πρὸςβυγενοῦς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲ ἐκινήθη χρησιμοποιεῖσα τὴν δύναμιν καὶ τὸ κύρος αὐτῆς ἐναντίον ἐνὸς τόσῳ βωβῶντος κακουργήματος. Ὁ Νούντιος εὐρέθη εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν, ἀνεμάσησε δὲ τὰ περὶ κοκκορδάτου, ζητῶν ἴσως νὰ στηρίξῃ δικαιολογίαν τινὰ ἐπὶ τῆς δῆθεν ὑπαρχούσης ἐκκρεμότητος ταύτης καὶ ἐν τέλει παρεκάλεσεν, ἐὰν ἠθέλομεν, νὰ ἀπαντήσῃ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ μηνύματος κατὰ τοῦ Παιδομαζώματος ἢ νὰ γράψῃ ἐπιστολήν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς συναντήσεως ταύτης, ἣν ἔσχε μεθ' ἡμῶν. Δὲν ἐδέχθημεν, ἐφ' ὅσον οὗτος ἀνεπισήμως καὶ ὡς περιηγητῆς δῆθεν ἐλθὼν εἰς Ἑλλάδα, παρέμενεν ἀντικανονικῶς καὶ παρανόμως ἐνταῦθα ἐπὶ τριμήνον μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀδείας αὐτοῦ. Αὕτη ὑπῆρξε δυστυχῶς ἡ στάσις τῆς Ρώμης καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῆς εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι καὶ ὅταν ἡμεῖς τείνωμεν τὴν χεῖρα, ἡ Ρώμη δὲν ἀποφασίζει νὰ δώσῃ τὴν ἑαυτῆς.

6. Ἀποτελέσματα πραγματικὰ καὶ ἠθικὰ.

Τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα δὲν ὑπῆρξαν μέχρι στιγμῆς τοσοῦτω μεγάλα, ὡς ἐπιθυμοῦμεν καὶ πιστεύομεν, ὅτι θὰ εἶναι εἰς τέλος. Μικρὸς ἀριθμὸς παιδίων ἀπεδόθη ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὅχι ἴσως ἐπειδὴ ἡ «λαϊκὴ ἐξουσία» τῆς χώρας ταύτης συνησιθάνθη τὴν εὐθύνην αὐτῆς ἐναντι τῆς Ἱστορίας καὶ κατενόησε τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ διότι λόγοι πολιτικῆς

σκοπιμότητος ἐπέβαλλον εἰς αὐτὴν τοῦτο. Ἡ πολιτικὴ στροφὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας πρὸς τὴν Δύσιν καὶ τὸ ὡς μικρὸν ἀντάλλαγμα τῶν ὄσων ἔλαβε καὶ ζητεῖ νὰ λάβῃ ὑπεχρέωσαν αὐτὴν, μετὰ μυρίας διατυπώσεις καὶ παρεκλύσεις, νὰ ἀποδώσῃ ὀλίγας ἑκατοντάδας Ἑλληνοπαίδων, προφασισζομένη διάφορα διὰ τὴν κατακράτησιν μεγάλου ἀκόμη ἀριθμοῦ τοιούτων παρ' αὐτῆς. Αἱ λοιπαὶ χώραι τοῦ Παραπετάσματος βύουσι τὰ ὄσα εἰς τὰς διαμαρτυρίας καὶ περιφρονοῦσιν ἐπιδεικτικῶς τὰς ἔξωθι ἀπὸ τοῦ ἑλευθέρου κόσμου φωνάς.

Ὅτε τὸ ζήτημα ἔφθασε καὶ συνεζητεῖτο ἐν τῷ Ο. Η. Ε. δὲν παρελείψαμεν νὰ διαβιβάσωμεν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκκλησιν εἰς σθεναρὸν ὕφος συντεταγμένην, ἐν ἧ ἠξιοῦνεν ὅπως ληφθῆ σαφῆς ἀπόφασις περὶ τοῦ «πὼς τὰ παιδιὰ αὐτὰ θὰ ἐπιστραφοῦν ἀμέσως εἰς τοὺς γονεῖς τῶν», διότι «ὄ,τι δῆποτε ἄλλο θὰ ἦτο κατώτερον τῶν ἀρχῶν, ὑπὲρ τῶν ὁσίων ἠγωνίσθη μέχρι τοῦδε ἡ ἑλευθέρα ἀνθρωπότης καὶ ὑπὲρ τῶν ὁσίων καλεῖται καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐτοιμὴ καὶ πάλιν νὰ ἀγωνισθῆ». Ὅτε δὲ τελευταίως ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Συνελεύσει τοῦ Ο. Η. Ε. ἀνεκινήθη ζωηρὸς τὸ ζήτημα, οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου ἤψωσαν ὀξεῖαν φωνὴν πρὸς τοὺς «τέσσαρας μεγάλους τῆς Δύσεως» καὶ δὴ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, γράψαντες μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία ἀξιοῖ, ὅτι εἶναι χριστιανικὴ χώρα, τὸ δὲ Σύνταγμά της βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ὅθεν δύναται νὰ ἀναμένῃ, ὅπως τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποστηρίξῃ τὴν ἑλληνικὴν ἀξίωσιν». Ἡ αὐτὴ ἐφημερίς, ὅτε ἐγένοντο αἱ διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Τίτο, ἐπανειλημμένως ἐμῆφθη τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας δὲν ἔθεσεν ὡς ὅρον τῶν διαπραγματεύσεων, καὶ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ τοιαύτη συμμαχία ἀποτελεῖ «χλεύην». Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρίσκειται σήμερον τὸ ζήτημα ἀπὸ διεθνoῦς πολιτικῆς πλευρᾶς.

Τὰ ἠθικὰ ὅμως ἀποτελέσματα τῆς ἐξορμήσεως ταύτης ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπῆρξαν μεγάλα. Ἐν μὲν τῷ ἔξωτερικῷ ἐπὶ δύο ἤδη ἔτη εὐκαιρῶς καὶ ἀκαιρῶς ὑπὸ ἀτόμων καὶ Ὁργανώσεων γίνεται λόγος διὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς συνειδήσεως τῶν Λαῶν ἐκκρεμοῦσαν ταύτην ὑπόθεσιν καὶ διαρκῶς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας φέρεται εἰς τὰ στόματα πάντων. Ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ καὶ διὰ τῆς ἐξορμήσεως ταύτης ἀποδείξασα ἡ Ἐκκλησία ὅτι εἶναι ζῶσα, σαφῶς κατανοοῦσα τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν ὀδύνην τοῦ Λαοῦ καὶ συμμεριζομένη ταύτην, ὑψώθη ἔτι περισσότερο εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πληρώματος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἐκάστοτε προστρέχει καὶ ὑψώνει τοὺς ὀφθαλμοὺς μεθ' ἑκείνης καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς αὐτὴν «ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ», κατὰ τὸ γραφικὸν λόγιον. Γενικῶς ἐφάνη, ὅτι εἶναι «μεγάλῃ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου ἡ δύναμις. Διότι ἡ κραυγὴ τῆς ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἶναι ἀπήχησις τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ αὐτῆς Ἰδρυτοῦ». Ἡ συνείδησις τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀφυπνίσθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΓΩΝ ΠΡΟΣ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«...ἀνακύπτει πλέον ἐπιτακτικὸν τὸ καθήκον τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς δὲν θὰ προδώσῃ τὴν ἀποστολὴν της, καταπατοῦσα καὶ παραβιάζουσα τὴν παράδοσιν εἰκοσιν αἰῶνων». (Λόγος ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ).

1. Τὸ νόημα τοῦ ἀγῶνος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου ὑπάρχει ἐν ζήτημα ἀνοικτὸν μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ φίλων χωρῶν, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς γνωστὸν, εἶναι ἡ ἔνωσις τῆς ἑλληνικωτάτης μεγαλο νήσου Κύπρου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Καὶ ἅπαξ καὶ δις οἱ Ἀγγλοὶ ἐπισήμως ὁμολόγησαν τὸ δίκαιον τοῦ αἰτήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ ὑπεσχέθησαν τὴν ἀπόδοσιν τῆς Κύπρου, αἱ ὑποσχέσεις ὅμως αὐταί, δοθῆσαι ἐπισήμως ἐν κρισίμοις περιστάσεσιν, ἠθετήθησαν ἐπισημότερον ἅμα ὡς ἐφάνη παρερχομένη ἡ ἀμέσως ἀνάγκη.

Λησμονοῦντες οἱ φίλοι καὶ σύμμαχοι Ἀγγλοὶ τί ὑπέσχοντο τῷ 1917 καὶ τῷ 1943 καὶ τί ὁμολογοῦν περὶ τῆς Κύπρου, δὲν διστάζουσι σήμερον, ἐρχόμενοι εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτούς, νὰ ἰσχυρίζονται, ἀδικοῦντες τὴν νοημοσύνην αὐτῶν καὶ προσβάλλοντες τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν ἡμῶν, ὅτι ἡ Κύπρος οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἑλληνικὴ ἢ ὅτι ὁ Κυπριακὸς Λαὸς δὲν εἶναι ἀκόμη ὄμιος πρὸς αὐτοδιάθεσιν. Εὐνόητον λοιπὸν, ὅτι ἡ στάσις αὕτη γεννᾷ πολλὴν πικρίαν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅστις μὴ ἐπιθυμῶν κατ' οὐδένα λόγον νὰ ζημιώσῃ τὴν παλαιὰν φιλίαν, εἶναι ὑποχρεωμένος μ' ὄλον τοῦτο νὰ ἀγωνίζηται εἰσρηκτικῶς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ πόθου τῆς ἐνώσεως. Ὁ ἀγὼν τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ, νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, εἶναι ἀγὼν ἱερὸς καὶ ἔχει τὸ νόημα ὄλων τῶν ἀγῶνων, τοὺς ὁποίους ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 μέχρι σήμερον διεξήγαγεν ὄλος ὁμοῦ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς, πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Ἔθνους.

Ἡ θέσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ καθορίζεται αὐτομάτως. Ἐλέχθη ἤδη, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἐθνικὴ, ἡ παράδοσις λοιπὸν αὐτῆς διὰ μέσου τῶν αἰῶνων καθορίζει σαφῶς καὶ οἶαν ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ θέσιν ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου, ὅπερ εἶναι ζήτημα ἱερὸν ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διότι κατὰ μίαν ἄλλην ἐθνικὴν παράδοσιν τῶν Ἑλλήνων τὸ ζήτηματὶς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων εἰσέτι τμημάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν εἶναι ζήτημα ἰδικόν των ἢ τουλάχιστον δὲν εἶναι ζήτημα μόνον ἰδικόν των, ἀλλὰ ζήτημα ὀλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὅταν δὲ λόγοι πολιτικῆς δῆθεν σκοπιμότητος ἐπιβάλλωσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ ἑλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους νὰ νομίξῃ, ὅτι χάριν τῆς φιλίας καὶ τῶν ἄλλων συμφερόντων δὲν δύναται νὰ χειρισθῆ τοιαῦτα ζητήματα, τότε ἀνακύπτει πλέον ἐπιτακτικὸν τὸ καθήκον τῆς

Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δὲν θὰ προδώσῃ ποτὲ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς, καταπατοῦσα καὶ παραβιάζουσα τὴν παράδοσιν αὐτῆς, ἐνώπιον οἰασθήποτε σκοπιμητρος, διότι ἀκριβῶς πιστεύει ὅτι αἱ καλαὶ φιλίαι διατηροῦνται, ὅταν ὑπάρχῃ ἀμοιβαίότης εἰλικρινείας καὶ αἴρωνται ἐκ μέσου τοιαύται ἀκανθαι καὶ κλείωνται τοιαῦται πυροροοῦσαι πληγαί. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ὄχι μόνον βοηθεῖ τὸ Ἔθνος εἰς τοὺς ὁσίους αὐτοῦ σκοπούς, ἀλλὰ καὶ ἀναλαμβάνει τὴν ἠγεσίαν τῶν ἀγῶνων πρὸς κοινὴν σωτηρίαν, χωρὶς ποτε οὐδεὶς νὰ ἀμφισβητήσῃ ὄχι τὸ δικαίωμα ἢ τὴν νομιμότητα, ἀλλὰ τὸ καθήκον τῆς ἐπεμβάσεως αὐτῆς.

Ἦδη, ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἠμφεσβητήθη καὶ ἡ θέλησις τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ πρὸς ἔνωσιν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ἡ Ἐθναρχία τῆς Κύπρου ἀπεφάσισε τὴν διενέργειαν, ὡς γνωστόν, τοῦ Δημοψηφίσματος τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1950. Τὸ Δημοψήφισμα ἦτο καὶ τοῦτο εἰς εἰρηνικὸς καὶ πεπολιτισμένους τρόπος διεκδικήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς σειρᾶς προσπαθειῶν τῆς Ἐθναρχίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐπιβολὴν τῆς κατ' ἀδιάβλητον καὶ πανηγυρικὸν τρόπον ἐκδηλωθείσης θελήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἑλληνικῆς μεγαλονήσου.

Πέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ Δημοψηφίσματος ἡ Ἐθναρχία καὶ πλῆθος Συλλόγων καὶ Σωματείων τῆς Κύπρου ἀπνυθύνθησαν πρὸς ἡμᾶς, ἔξαιτούμενοι τὴν συμπαράστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὑπερτάτην ταύτην προσπάθειαν τῶν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν, ἡμεῖς δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀρνηθῶμεν, τὸ μὲν ἐζητήσαμεν τηλεγραφικῶς ἐξουσιοδότησιν τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἐκ μέρους πάντων ἀπαντήσωμεν, τὸ δὲ παρεκαλέσαμεν, προεξοφλοῦντες τὴν ἐξουσιοδότησιν, ὅπως κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Δημοψηφίσματος, μετὰ τὴν θεῖαν Λειτουργίαν, ἀναπεμφθῆ εἰδικὴ δέησις ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ. ἔχοντες τὴν γνώμην τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, ἀπνητήσαμεν πρὸς τὴν Ἐθναρχίαν, ὅτι σύμπασα ἡ Ἱεραρχία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «κατανοεῖ πλήρως τὸν φλογερὸν πόθον τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ συμπαρίσταται ἐκθύμως παρὰ τὸ πλευρόν του». Εἰς τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἐλάβομεν ἀνταπάντησιν, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ συγκινητικῶν λόγων διεδηλοῦτο ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου πρὸς τὸν Ἱερόν Κλήρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξακριβώθη ἡ ὑφ' ἡμῶν σταλεῖσα ἀπάντησις ὡς «εὐλογία Θεοῦ». Τῇ Κυριακῇ τοῦ Δημοψηφίσματος, ὅτε οἱ Κύπριοι προσήρχοντο εἰρηνικοὶ καὶ ὑπεγράφοιτο εἰς τοὺς ἱστορικοὺς κώδικας, οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι Κληρὸς καὶ Λαὸς ἐδέοντο τοῦ Θεοῦ «ὑπὲρ πληρώσεως τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν πόθων» καὶ ὅπως φωτισθῶσι τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ἵνα ἐργασθῶσιν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρίσει εὐθείᾳ καὶ «γένωνται οἱ Ἕλληνες πάντες ὑπὸ μίαν πολιτείαν καὶ ποίμνην».

2. Ὁ ἀγὼν μεταφέρεται εἰς Ἀθήνας.

Τὸ αἶσιον ἀποτέλεσμα καὶ ἡ πανηγυρικὴ ἐπιτυχία τοῦ Δημοψηφίσματος εἶναι εἰς πάντας γνωστά. Ἡ

συνέχισις τοῦ ἀγῶνος μεταφέρετο ἤδη ἐπὶ ἐλευθέρου ἐδάφους. Πρὸς ἀξιοποίησιν τῆς διὰ τοῦ Δημοψηφίσματος διακηρυχθείσης πανκυπρίου θελήσεως, ἡ Ἐθναρχία Κύπρου ἀπεφάσισε τὴν ἀποστολὴν Πρεσβείας εἰς τὸ ἑξωτερικόν, ὃ δὲ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἀποστολῆς Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κυρηνείας Κυπριανὸς ἐγκαίρως ἐγραψε πρὸς ἡμᾶς, παρακαλῶν, ἵνα βοηθήσωμεν αὐτῷ εἰς τὸ βαρὺ καὶ δύσκολον αὐτοῦ ἔργον. Ἐνομίσαμεν, οὐχὶ δὲ ἄνευ δισταγμῶν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναλάβωμεν καὶ τὸ βάρος τοῦτο. Ὄθεν συνεκροτήσαμεν Πανελλήνιον Ἐπιτροπὴν Ἐνώσεως Κύπρου (Π.Ε.Ε.Κ.) ἐκ γηγενῶν καὶ ἐκ Κύπρου ὀρμωμένων προσώπων, ἐγνωσμένων ἱκανότητων καὶ πείρας, ἧτις θὰ ἐχειρίζετο τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἀγῶνος ἐνταῦθα καὶ θὰ ἐβοήθει εἰς τὸ περαιτέρω ἔργον τῆς Κυπριακῆς Πρεσβείας.

Τῇ 20ῇ Μαΐου 1950 ἡ Κυπριακὴ Πρεσβεία, κομίζουσα, ἵνα ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τοὺς ἱστορικοὺς καὶ ἱεροὺς Κώδικας, τοὺς περικλειοντας τὴν ψυχὴν καὶ τοὺς ἐθνικοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ καὶ γενομένη πρεπόντως δεκτὴ καὶ ἐν τῷ ἐπινηεῖω καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν Δημοτικῶν Ἀρχόντων, τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων, τῶν διαφόρων Ὄργανώσεων καὶ Σωματείων, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ, ἐφθάσεν, ἐν ἱερᾷ πομπῇ διὰ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν. Οἱ θόλοι τῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ μίαν ἑκατονταετίαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, εἰς ὀλίγας ἀσφαλῶς παρομοίας περιστάσεις ἀντίκρουσαν τοσοῦτον πλῆθος λαοῦ καὶ ἤκουσαν τοσοῦτῳ αὐθόρμητα ἐπιφωνήματα. Ἐτελέσθη Δοξολογία καὶ ἀνεπέμφθη εἰδικὴ δέησις πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ εὐδωσέως τοῦ ὁσίου ἔργου τῆς ἐκ Κύπρου παραγενομένης Πρεσβείας. Διεβεβαιώσαμεν τότε ἐν συντόμῳ προσφωνήσῃ τὴν Πρεσβείαν, ὅτι «ἂν τὸ ἐπίσημον Κράτος ὑποχρεωθῆ τυχόν νὰ σιγήσῃ, οὐδεμία δύναμις θὰ δυνήθῃ νὰ συγκρατήσῃ τὴν φωνὴν τοῦ Πανελληνίου μὲ τὴν Ἐκκλησίαν του ἐπὶ κεφαλῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐνωθῆ μὲ τὴν φωνὴν τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ νὰ ἀκουσθῆ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου».

Ἡ Πανελληνίος Ἐπιτροπὴ Ἐνώσεως Κύπρου ἐτέθη εἰς πραγμάτωσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης, ἐφ' ὅσον ἡ μὲν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, δι' οὓς λόγους εἶπομεν, ἐδίστασε νὰ παραλάβῃ τοὺς Κώδικας, παρέλαβε δὲ τούτους ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς μετὰ τοῦ Βασιλέως, ὅστις ἐδέχθη τὴν Πρεσβείαν καί, παριδὼν πολιτικὰς σκοπιμότητας καὶ διπλωματικὰς περιστροφάς, διεκήρυξεν ἐπίσημος τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγῶνος τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἶχε τὸ δικαίωμα ἀλλὰ καὶ τὸ καθήκον νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἵνα ἀκουσθῆ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἐνώσεως Κύπρου νὰ συγκροτηθῶσι πάνδημοι συγκεντρώσεις καθ' ὅλην τὴν Χώραν καὶ νὰ συσταθῶσι ψηφίσματα τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, υἱοθετούντων τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐθναρχίας καὶ ἀξιούντων τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν, ὠρίσθησαν δὲ αἱ συγκεντρώσεις αὗται διὰ τὴν θῆν Ἰουλίου τοῦ ἔτους ἐκείνου.

Ἄλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατείχεται ὑπὸ φόβου καὶ ἀτολμίας καὶ ἄλλοτε ἄλλα προεφασίζετο, ζητοῦσα εἰ δυνατόν νὰ ματαιώσῃ τὰς συγκεντρώσεις ταύτας, συγκαταθεθεῖσα δὲ μετὰ κόπου ἐν τέλει, ἐξήτει νὰ ἀπαγορεύσῃ ἐν Ἀθήναις τὴν συγκέντρωσιν ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ, ἐπιχειροῦσα νὰ στηρίξῃ, ὅτι διὰ διαφόρους λόγους καὶ δὴ καὶ ἀσφαλείας, ἡ συγκέντρωσις ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐν τῷ γηπέδῳ τοῦ Παναθηναϊκοῦ παρὰ τὴν λεωφόρον Ἀλεξάνδρου. Ὑπῆρξεν ἀνάγκη νὰ παραστῶμεν αὐτοπροσώπως ἐν τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ καὶ νὰ ἀναπτύξωμεν τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους καὶ ἂν τὸ ἐπίσημον Κράτος ἐνόμιζεν, ὅτι ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ ἀγνοῇ τὴν Κυπριακὴν ὑπόθεσιν, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ Δημοψηφίσματος καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι παρουσίαν τῆς Προσβείας, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Λαὸς ὑπ' οὐδενὸς ἐδεδεμένοντο νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἐπιβάλλεται εἰς ἐλευθέρους ἀνθρώπους. ἤξιώσαμεν δὲ ὅπως ἡ συγκέντρωσις γίνῃ ὁπωσδήποτε ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Πρωτεύουσας καὶ ἐν τῷ χώρῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ Ἔθνος πάντοτε ἐσορᾶται τὰ μεγάλα αὐτοῦ γεγονότα, διεβεβαίωσαμεν δὲ ὑπὸ προσωπικὴν ἡμῶν εὐθύνην, ὅτι οὐδένα κίνδυνον διέτρεχεν ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς πόλεως, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο περὶ συλλαλητηρίου καὶ ὀχλοκρατικῆς συγκεντρώσεως, ἀλλὰ περὶ ἐπιβλητικῆς θρησκευτικῆς συνάξεως τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα δεηθῶσι πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐκκληρώσεως τοῦ ὀσίου πόθου τῆς ἐνώσεως, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τέλους θρησκευτικὴν συνάξιν οὐδεὶς δύναται νὰ ἐμποδίσῃ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἶχεν ἀποστείλει ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας, ὁρίζουσαν ὡς ἡμέραν τῶν συγκεντρώσεων, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἐνώσεως Κύπρου, τὴν 21ην Ἰουλίου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ αἰτίας τῶν διαταγῶν καὶ τῆς ἀναποφασιστικότητος τῆς Κυβερνήσεως ἀπέλειπεν ὁ χρόνος, ἡ ἡμέρα αὕτη ἀνεβλήθη καὶ ὠρίσθησαν αἱ παλαιαὶ συγκεντρώσεις, ὡς καὶ ἐγένοντο, καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1950. Κατὰ τὸν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης χρόνον ὁ Τύπος καθημερινῶς καὶ τὸ Ραδιόφωνον ἀνήγγελλον τὸ γενησόμενον καὶ προέτρεπον τὸν Λαὸν εἰς συμμετοχὴν. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ραδιοφωνικοὶ Σταθμοὶ τῶν συμμοριτῶν, εἰ καὶ ἐξ ἄλλης αἰτίας, εἰς ἐπανειλημμένας ἐκπομπὰς προέτρεπον τοὺς «δημοκράτες τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἐπανελαμβάνετο παραπλησίως τὸ κατὰ Παῦλον συμβαῖνον «εἶτε προφάσει εἶτε ἀληθείᾳ» ἡ Κύπρος καὶ ἡ ἐνωσις αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκηρύσσεται.

3. Ἡ Πανελληνίος φωνή.

Ἡ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ σύναξις τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξε μεγαλειώδης. Ὁ Ἱερός Κλήρος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ὁ Λαὸς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὰς Ὁργανώσεις Ἀναπήρων καὶ Θυμάτων Πολέμου κατέκλυσαν τὸν ἐθνικὸν χώρον. Μόνον ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας ἐλάχιστοι ἐνεφανίσθησαν καὶ ἐκ τῶν μελῶν βεβαίως τῆς Κυβερνήσεως οὐδεὶς. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, πρὸς ἀντιπερισπασμόν, ὤρισεν συνεδρίαν τοῦ Σώμα-

τος κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ μάλιστα ἐπὶ θέματος κρισίμου διὰ πολλὰ ἐκ τῶν μετεχόντων αὐτοῦ Κομμάτων. Δὲν παρελείψαμεν βεβαίως καὶ ἐσπεύσαμεν τῇ ἐπομένῃ νὰ διαμαρτυρηθῶμεν ἐντόνως κατὰ τῆς ἀνυχολογήτου ταύτης ἐνεργείας, ἀποτελούσης πρόκλησιν καὶ προσβολὴν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Κατὰ τὸν παλαιῶν τοῦτον συναγερομένον ἀνέξῃσιν ἡμέρας παλαιᾶς δόξης ἠνωμένα τὸ Ἔθνος καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἥτις εἰς ὑψηλὸν τόνον ὑπερήσπισε τὰ δίκαια τοῦ Λαοῦ. Ὁ συναγερομός, ὡς καὶ εἶχομεν ὑποσχεθῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, προσέλαβε θρησκευτικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα. Ἡμεῖς ἐνετεινάμεν τὰς δυνάμεις ἡμῶν καὶ ἐξεφωνήσαμεν μακρὸν λόγον, ἐξηγοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς συνάξεως, τὴν ἔννοιαν τοῦ κυπριακοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν θέσιν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ, ἀπηυθύνθημεν δὲ διὰ πενταπλῆς ἀποστοφῆς πρὸς τοὺς εὐγενεῖς φίλους ἡμῶν καὶ συμμάχους Βρετανούς καὶ ἐξηγήσαμεν εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐνεκα τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ ἀδικῶσι τὴν σοβαρότητα, τὴν ἐντιμότητα, τὴν εὐθυχοσίαν, τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν νοημοσύνην αὐτῶν ἐν τῇ διαχειρίσει τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος. Ἐπειτα ἀνεπέμφθη δέσις καὶ εἰδικὴ εὐχὴ πρὸς τὸν Θεόν, τὸν «μισοῦντα ἀρπάγματα ἐξ ἀδικίας» καὶ μετὰ τοῦτο ἐδοθήθη ὁ ἀῆρ, ψαλλομένου ὑπὸ μυριάδων στομάτων τοῦ βυζαντινοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θουρίου «Τῆ Ὑπερμάχῳ...».

Ἐν τέλει ἀνεγνώσθη ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ἐκφράζων τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ θεοῶν τὴν ἐνωσιν ὡς ὑπὸ τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων ἐπιβαλλομένην, υἱοθετεῖ τὸ Δημοψήφισμα διακηρύττει, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Κύπρου καὶ Βορείου Ἡπείρου εἶναι ζήτημα ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως ἡ ὑπεύθυνος Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας αὐτῆς τὴν ὑπόθεσιν ἀξιοπαρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ὅπως ἀναλάβωσιν εὐθαρσῶς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ζητήματος ἐνώπιον τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου ἀναθέτει εἰς τὴν Πανελληνίαν Ἐπιτροπὴν Ἐνώσεως Κύπρου καὶ τὴν Κυπριακὴν Προσβείαν τὴν ἀγρυπνον καὶ σύντονον παρακολούθησιν τῆς πορείας τοῦ ζητήματος καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ψηφίσματος εἰς τὸν Βασιλέα, τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ἐκπρόσωπον τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Παρόμοιαι παλαιαὶ συγκεντρώσεις καὶ ψηφίσματα ἐγένοντο ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ γεγονότα ταῦτα τῆς 21ης Ἰουλίου 1950 ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ, ἐκ τῶν ὁποίων, εἰρήσθω, οὐδαμῶς διεσαλεύθη ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς πόλεως, προεκάλεσαν βαθυτάτην συγκίνησιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ καὶ ὄλων τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὰ ὅμοια τῶν ὁποίων ἔλαμψε πάλιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας. Δικαίως λοιπὸν ἡ Ἐθναρχία ἐχαρακτήρισε τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν τῆς Ἱεραρχίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῆς ὡς «εὐλογίαν Θεοῦ» καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς Τύπος ἀνέγραψεν, ὅτι «πίσω ἀπὸ τὴν Ἐκ-

κλησίαν εὐρίσκεται ὁλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος».

4. Περιπέτρω ἐνέργειαι.

Τὸ γενόμενον ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ ψήφισμα ἐπεδώσαμεν, ἐπισκεφθέντες τὸν ἀναπληροῦντα τὸν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀπουσιάζοντα Πρεσβευτὴν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τὸν ὁποῖον, ὡς ἐκπροσωποῦντες τὴν θέλησιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐκδηλωθεῖσαν διὰ πανδήμων συλλαλητηρίων καθ' ὅλην τὴν χώραν, παρεκάλεσαμεν νὰ διαβιβάσῃ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἀξιῶσαντες ὅπως ἡ διαβίβασις αὐτῆ γίνῃ ὅσῳ τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ μὲ τὴν ἐπιβαλλομένην ἐκ τῆς σοβαρότητος τοῦ θέματος ἐπισημότητα. Ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ Πρεσβευτοῦ ἐδέχθη μὲν τὸ ψήφισμα, εἶπε δὲ ὅτι θὰ ἐπεθύμει ὅλως ἰδιωτικῶς νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι ἡ Π.Ε.Ε.Κ. ἔφερεν εἰς τὸ πρόσκηνιον τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου, εἰς ἐποχὴν διεθνῶς ζοφεράν. Ἀπηντήσαμεν, ὅτι ἡ μὲν ἀγάπη ἡμῶν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν εἶναι πατροπαράδοτος, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐμπαίζωμεν τὸν Λαόν· δὲν ἐπράξαμεν τίποτε περισσότερον εἰ μὴ μόνον ὑπεμνήσαμεν τὰς ὑποσχέσεις τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἀπὸ τοῦ 1917. Δὲν παρελείψαμεν δὲ ἀκόμη νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐὰν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐδείκνυεν ἴσην εὐκρίνειαν καὶ σθένος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ζήτημα Κύπρου δὲν θὰ ὑπῆρχεν.

Ἀκολούθως τὰ κείμενα τοῦ ἐν τῷ Σταδίῳ λόγου, τῆς ἱεράς Ἀκολουθίας καὶ τοῦ ψηφίσματος ἀπεστείλαμεν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κανταβρυγίας, συνοδεύσαντες ταῦτα δι' ἐπιστολῆς, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἐν περιλήψει ἔχει ὡς ἑξῆς: Τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου, ὡς πολιτικὸν τοιοῦτο, βασίζεται εἰς δύο ἀναμφισβήτητα ἐπιχειρήματα, ὅτι ὁ Κυπριακὸς Λαὸς εἶναι λαὸς πεπολιτισμένος καὶ δικαιοῦται νὰ ἀποκατασταθῇ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του καὶ ὅτι ἡ τοιαύτη ἀποκατάστασις δὲν ἔχει τὴν ἔννοιαν οἰασθήποτε ἐχθρότητος κατὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἡ δὲ ἀνάμιξις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις νομίζει, ὅτι κωλύεται νὰ ἀναλάβῃ τὴν διαχειρισίν του, εἶναι καθήκον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς παραδόσεως αὐτῆς. Τὸ κυπριακὸν ζήτημα εἶναι λεπτόν, ὡς ἐκ τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος, ἀλλ' εἶναι ζήτημα ἠθικῆς τάξεως καὶ ἀνθρωπισμοῦ ἀπέναντι Λαοῦ, ὅστις πολλὰ ἐθυσίασε πάντοτε ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ἐν τέλει ἐζητοῦμεν ἀπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ἀσκήσῃ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὑπῆρξε πολιτικὴ καὶ διπλωματικὴ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κανταβρυγίας ἀπηντήσεν, ὅτι εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἀνεγνώριζε τοὺς ἱστορικοὺς δεσμοὺς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἰσχυρίζετο ὅτι ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὑπάρχουσι πολιτικοί, ἠθικοὶ καὶ ἀνθρωπιστικοὶ ἐνδοιασμοὶ καὶ τέλος, ὅτι ἡ ταραχώδης ἐποχὴ καὶ τὰ συμπεράσματα τῶν δύο Λαῶν ἐπέβαλλον τὴν μετάθεσιν τῆς Κυπριακῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ μέλλον καὶ εἰς εὐθετότερον χρόνον.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1951 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα τῆς Μ. Βρετανίας Ἐλισάβετ Β', Διάδοχος τότε τοῦ Θρόνου. Πρὸς αὐτὴν λοιπόν, ὡς Πρόεδρος τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἐνώσεως Κύπρου, ἀπηυθύνσαμεν ἐπιστολήν, παρακαλοῦντες, ὅπως αὕτη εὐδοκήσῃ καὶ γίνῃ συνήγορος παρὰ τῆ Ἀγγλικῆ Κυβερνήσει τῶν πόθων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐγράφομεν ἐπὶ λέξει πρὸς τὴν τότε Προγίγισσαν: «Δὲν λησιμονοῦμεν, ὅτι εἰς μίαν ἄλλην ἀνάλογον περίπτωσιν—τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐπτανήσου—γυνὴ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου Βρετανικοῦ Θρόνου, ἡ αἰδιδίμος προάμμη Ὑμῶν Αὐτοκράτειρα Βικτωρία, εἰς τὴν εὐγενῆ συγκατάβασιν τῆς ὁποίας ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς συνείθιζε νὰ ἀποδίδῃ, κατὰ μέγα μέρος, τὴν αἰσίαν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ἐκείνου».

5. Τὸ Κυπριακὸν καὶ ἡ Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Κυπριακὴν ὑπόθεσιν ἐδόθη εὐκαιρία νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος καὶ νὰ ἀναπτύξῃ δραστηριότητα ἡ Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Ἑλλάδος, εἰς δύο περιστάσεις, πρῶτον ἐν τῇ Β'. Διασκέψει τῆς ὀλομελείας τῆς Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ἐλευθέρων Ἑργατικῶν Συνδικάτων (Δ.Σ.Ε.Ε.Σ.) τῇ συγκροτηθείσῃ ἐν Μιλάνῳ τῇ 7ῃ Ἰουλίου 1951 καὶ δευτέρον ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Ζ'. Παγκυπριακοῦ Ἑργατικοῦ Συνεδρίου, ἧτις δὲν κατορθώθη ἐν τέλει νὰ συγκροτηθῇ, ἀναβληθεῖσα ἐπ' ἀόριστον. Κατὰ τὴν Β'. Διάσκεψιν τῆς Διεθνούς Συνομοσπονδίας Ἐλευθέρων Ἑργατικῶν Συνδικάτων ἐν Μιλάνῳ ἐπετεύχθη, ὥστε τὸ κυπριακὸν ζήτημα νὰ τεθῇ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, ὁ δὲ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἑργατῶν Ἑλλάδος Φώτης Μακρῆς ἔδωκεν ὁμολογουμένως «ἱστορικὴν μάχην», ὡς ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τοῦ Τύπου ἡ εὐθαρσῆς καὶ πεπαρορησιασμένη προάσπισις τοῦ ζητήματος ἐν τῷ Συνεδρίῳ. Δὲν παρελείψαμεν νὰ γράψωμεν καὶ νὰ συγκαταβῶμεν τῷ Φ. Μακρῇ, ἐπὶ τῇ ἐλληνοπροεπει αὐτοῦ στάσει καὶ τῇ συμβολῇ εἰς τὸν κυπριακὸν ἀγῶνα.

Ἄλλ' ὁμολογουμένως δραματικὴ πάλη διεξήχθη μεταξὺ τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἑργατῶν Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐνταῦθα διπλωματικῶν Ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἐν Κύπρῳ διοικητικῶν Ἀρχῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ Ἐνταῦθα Ἀγγλικὴ Πρεσβεΐα ἠρνήθη κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὴν θεώρησιν τῶν διαβατηρίων 18 μελῶν τῆς ἐξ Ἑλλάδος ἀντιπροσωπείας, μεταβαίνουσας ἵνα συμμετάσχῃ εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Β'. Παγκυπριακοῦ Ἑργατικοῦ Συνεδρίου, ἐπειδὴ ἡ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Κύπρου εἶχε περιλάβει εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου καὶ τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐδηλώθη δὲ, ὅτι οὐδεμία ἀντίρροσις θὰ ὑπῆρχε πρὸς θεώρησιν τῶν διαβατηρίων, ἐὰν διεγράφετο ἐκ τοῦ προγράμματος τὸ θέμα τοῦτο. Βεβαίως ἦτε Γ.Σ.Ε.Ε. καὶ ἡ Σ.Ε.Κ. κατ' οὐδένα λόγον ἐδέχθησαν τὴν διαγραφήν καὶ ἐν τέλει οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ Κύπρῳ διπλωματικοὶ καὶ διοικητικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας ἀπηγόρευσαν τὴν τε ἐλευθέραν Σύνοδον τοῦ Συνεδρίου καὶ τὴν εἰς Κύπρον εἰσοδὸν τῆς Ἑλληνικῆς

Εργατικῆς ἀντιπροσωπείας, ἰσχυρισθέντες, ὅτι τὸ προταθὲν Συνέδριον δὲν εἶναι γνησίᾳ συνδικαλιστικὴ σύσκεψις, ἀλλὰ θὰ χρησιμοποιηθῆ διὰ πολιτικούς σκοπούς καὶ ὅτι τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ Συνέδριον θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ αἰτήματος διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τοιαῦτα ἰσχυριζόμενοι οἱ Ἄγγλοι, ἐπέτρεπον ἐν τῷ μεταξύ τὴν εἰς Κύπρον εἴσοδον τοῦ Ἰνδοῦ ἡγέτου τῆς κοιμμουνιστικῆς νεολαίας Γιούχα καὶ τὴν ἐνέργειαν... διαφωτίσεως.

Κατόπιν τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης τὸ Συνέδριον ἐματαιώθη, κατ' ἀρχάς μὲν μετατεθείσης τῆς ἡμέρας συγκροτήσεως, ἐν τέλει δὲ ἀναβληθείσης ἀορίστως. Ἐπὶ τῇ τροπῇ δὲ ταύτῃ, ἣ μὲν Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Ἑλλάδος προσέφυγεν ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐρεῦνης καὶ Συνδιαλλαγῆς διὰ παραβάσεις τῶν συνδικαλιστικῶν ἐλευθεριῶν, διὰ μέσου τοῦ Δ. Σ. τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο. Η. Ε., ἣ δὲ Σ. Ε. Κ. ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ προσέφυγεν ἐνώπιον τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο. Η. Ε., τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας καὶ πάσης ἀρμοδίας Ἐπιτροπῆς τῶν δύο τούτων Διεθνῶν Ὄργανισμῶν. Ἐξέδωκε δὲ καὶ βίβλον ἣ Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἑργατῶν Ἑλλάδος κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1951 περιλαμβάνουσαν, μεθ' ἱστορικῶν σημειωμάτων, περὶ τῆς ἑλληνικότητος τῆς Κύπρου καὶ τῶν κατὰ καιροῦς δοθεισῶν ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὑποσχέσεων, ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ Μεγάλη Βρετανία προσβάλλει βασικὰς συνδικαλιστικὰς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ἐργαζομένων».

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἣ ἐξέλιξις τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος ἀπὸ τοῦ δημοψηφίσματος μέχρι σήμερον, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν τῆς Προεβείας ἐν Ἀμερικῇ παρὰ τῷ Ο. Η. Ε., εἰς τὴν ὁποῖαν κατόπιν ἐκκλήσεως τῆς Ἐθναρχίας καὶ ἐξ ὑποχρεώσεως ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς παραδόσεως ἐπιβαλλομένης, ἐπροωτοστάτησεν ἣ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὡς ἐλέγομεν, ἐπὶ τῇ συμπληρωσῇ ἔτους ἀπὸ τοῦ Δημοψηφίσματος τῇ 21ῃ Ἰανουαρίου 1951 ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρθασοῦ», «...αἱ ἐνεργεῖαι τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἐνώσεως Κύπρου, ὅσον καὶ ἂν δὲν ὑπῆρξαν, ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων, ὀριστικῶς τελεσφόροι, ὑπῆρξαν ὁμως τοιαῦται, ὥστε νὰ κρατήσουν τὸ ζήτημα εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος καὶ νὰ προδικάσουν τὴν αἰσίαν λύσιν του εἰς λίαν προσεχὲς μέλλον». Ἐκ τῆς προσδοκωμένης ταύτης λύσεως δὲν θὰ εἶναι βεβαίως καὶ πάλιν μικρὸν τὸ ἠθικὸν κέρδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν δὲν ἐκέρδησεν ὀλίγον, νομίζομεν, εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους, διαχειρισθεῖσα, ὡς τὸ διεχειρίσθη, τὸ ζήτημα τοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ ΤΩΝ ΝΑΩΝ

«Μετ' ἀφάτου πικρίας διεπιστώσαμεν, ὅτι εἰς νεοτεύκτους ὥραιους Συνοικισμοὺς οὐδεμία ἐλήφθη

πρόνοια δι' ἐκκλησίαν» (Λόγος ἐν τῷ Ε'. Συνεδρίῳ Ἀνασυγκροτήσεως ἐν Λαρίσῃ).

1. Ὑλικὴ ἀνοικοδόμησις καὶ πνευματικὴ ἀνασυγκρότησις.

Μεταπολεμικῶς αἱ λέξεις «ἀνοικοδόμησις» καὶ «ἀνασυγκρότησις» κατήντησαν τοῦ συρμοῦ. Συνέδρια συγκροτοῦνται, πιστώσεις ψηφίζονται καὶ προγράμματα ἐγκρίνονται διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν χωρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὡς θεομηνία διήλθεν ὁ πόλεμος. Μετὰ τὴν ἀνακωχὴν καὶ πρὶν ὑπογραφῇ ἀκόμη ἣ εἰρήνη, ἤρξατο μία εἰρηνικὴ μάχη τῶν λαῶν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν φρικτῶν ἐρειπίων, τὰ ὁποῖα ἣ διαδικὴ παραφροσύνη ἐπεσώρευσεν ἐπὶ παντὸς σχεδὸν τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ὅσα αἰῶνες δημιουργικῆς ἐργασίας καὶ ἰδρωτῆς εἶχον κτίσει, καλλιτεχνικὰ καὶ ἱστορικὰ μνημεῖα, ἔργα κοινῆς ὠφελείας καὶ χρησιμότητος, ἐπιστημονικὰ καὶ βιομηχανικὰ συγκροτήματα, εἰς ὀλίγον χρόνον τὸ πνεῦμα τοῦ ὀλέθρου ἀνέτρεψεν ἐκ θεμελιῶν καὶ μετέβαλεν εἰς ἀμόρφους σωρούς. Ὅλα ταῦτα ἐργάζονται τώρα οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ τὰ ἀνοικοδομήσωσι.

Δὲν γνωρίζομεν εἰς ἄλλας χώρας πῶς ἀντιλαμβάνονται τὸ πρᾶγμα καὶ πῶς ἐργάζονται διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἀνασυγκρότησιν. Ἐν Ἑλλάδι ὁμως γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ἀρμόδιοι δίδουσιν ἐντελῶς ὕλικὸν περιεχόμενον εἰς τὰς λέξεις ταύτας. Ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖται ἣ ἀνοικοδόμησις τῆς χώρας ἡμῶν. Κατ' αὐτὴν καταβάλλεται φροντίς διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὕλικῶν ἐκ τοῦ πολέμου ζημιῶν καὶ παραμελεῖται ἣ ἐξασφάλισις τοῦ παράγοντος ἐκείνου, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ προληφθῇ μία ἐκ νέου καταστροφὴ τῶν ὕλικῶν κατασκευῶν, ἣ ἐξασφάλισις δηλαδὴ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ παράγοντος. Αἱ λέξεις ἐπομένως «ἀνοικοδόμησις» καὶ «ἀνασυγκρότησις» πρέπει τὰ δηλῶσι συγχρόνως ἀποκατάστασιν μὲν τῶν ὕλικῶν ζημιῶν, ἀλλὰ συγχρόνως ἣ καὶ πρωτίστως πνευματικὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν ψυχῶν καὶ ἠθικὴν ἀνόρθωσιν τῶν χαρακτήρων.

Τὴν ἔλλειψιν τῆς τοιαύτης πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνασυγκροτήσεως παρατηρήσαμεν καὶ ἐπεσημάναμεν ἐπισήμως ἐν τῷ Ε'. Συνεδρίῳ Ἀνασυγκροτήσεως, τῷ γενομένῳ ἐν Λαρίσῃ τῇ 22ᾳ Ἰουνίου 1950. Ἐκλήθημεν, ἵνα παραστήμεν κατὰ τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τούτου, ἀλλ' ὅτε εἶδομεν ἐν τῷ προγράμματι, ὅτι ἣ παρουσία ἡμῶν ἦτο ὅλως διακοσμητικὴ, ἠξιώσαμεν ὅτι ἐὰν θὰ παραστῶμεν, θὰ τεθῇ ἐν τῷ προγράμματι, ὅτι καὶ θὰ ὀμιλήσωμεν. Κατὰ τὴν ὀμιλίαν λοιπὸν ἐνώπιον τῶν ἐπισήμων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστολῆς, χωρὶς νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὕλικῆς ἀνοικοδομήσεως, ἐτονίσσαμεν ὅτι «παραλλήλως πρὸς τὰς ὕλικας ἀνάγκας τῶν ἐπαναπατριζομένων, δέον νὰ ληφθῇ ἐπιειγόντως καὶ ἐξ ἴσου μέριμνα καὶ διὰ τὰς πνευματικὰς τοιαύτας». Ἀψηχόλει ἡμᾶς ἀπὸ καιροῦ καὶ ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἀπασχολεῖ τὸ ζήτημα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀνταρσίας καταστραφέντων Ναῶν, περὶ τοῦ ὁποίου ἣ Ἑλληνικὴ Πολιτεία δὲν ἐδείκνυεν ἐνδιαφέρον, διόπερ καὶ

σαφῶς καὶ συγκεκριμένως διευτώσαμεν ἐν τῷ Συνεδρίῳ τὸ παράπονον, ὅτι «μετ' ἀφάτου πικρίας διεπιστώσαμεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ὅτι εἰς νεοτεύκτους ὠραίους Συννοικισμοὺς οὐδεμία ἐλήφθη πρόνοια δι' ἐκκλησίαν».

Οἱ Ἀμερικανοὶ βεβαίως ὀλίγα ἕως ἀντελαμβάνοντο περὶ τῆς σημασίας τῶν λεγομένων, διότι οὔτε τὸ περιεχόμενον τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως κατανοοῦσιν οὔτε τὸ Κράτος αὐτῶν εἶναι συνδεδεμένον καὶ εὐρίσκειται εἰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς παρ' ἡμῖν. Οἱ ἡμέτεροι ὁμως ἔδει νὰ ἀντιλαμβάνωνται πολλά, διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν ψυχὴν ἀποτείνόμενοι, ἀνεπτύξαμεν τὰς σκέψεις ἡμῶν, λέγοντες: «Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι διαγράφουσι τὰς παραδόσεις των καὶ μάλιστα παραδόσεις μακραίωνας, ὡς αἱ ἑλληνικαί. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀδιαφοροῦσι διὰ τὴν πνευματικὴν των τροφὴν καὶ μάλιστα λαοὺς ζήσαντας ἐν πνεύματι, ὡς ὁ Ἑλληνικός. Θέλω νὰ πιστεύω, ὅτι ἡ παρὰλειψις θὰ ἐπανορθωθῇ καὶ ὅτι ἡ Στέγασις θὰ περιλάβῃ καὶ τοὺς Ναοὺς. Ἄλλως θὰ πρέπει νὰ ἀπεπισθῶμεν ἀπὸ τὴν νοοτροπίαν τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων». Ὑπεγραμμίσσαμεν δὲ συμπερασματικῶς τὴν ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν, ὅτι «ὁ ἐχθρὸς ἐνεδρεύει, ὑπονομεύων διὰ τῶν ὀλεθρίων κηρυγμάτων αὐτοῦ τὰ θεμέλια τῆς Πατρίδος» καὶ ὅτι «κατὰ τῆς ὑπόουλου ταύτης ὑπονομεύσεως μίαν μόνον ἄμυναν μόνιμον, σταθερὰν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἔχει νὰ ἀντιτάξῃ ἡ Πολιτεία καὶ τὸ Ἔθνος, τὸν Διδάσκαλον καὶ τὸν Ἱερέα».

Ἐλαμβάνομεν ἔκτοτε ὑποσχέσεις, ἀλλὰ ματαίως ἀνεμένομεν αἱ ὑποσχέσεις νὰ γίνωσιν ἔργα. Τὸ ζήτημα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν Ναῶν ἀψηχόλει ἡμᾶς ἀγρύπνως. 800 Ναοί, ὡς ὑπελογίζετο τότε, ἄλλοι ἐκ θεμελίων καὶ ἄλλοι ὀλιγώτερον, ἦσαν κατεστραμμένοι. Ἐπ' αὐτῶν εἶχεν ἐκσπάσει ἡ μανία τῶν κατακτητῶν καὶ τῶν ἐπιδρομέων ἐν γνώσει, ὅτι οὔτοι δὲν ἦσαν μόνον τόποι λατρείας, ἀλλὰ καὶ φρούρια τῆς πατρίδος. Ὅτε δὲ τέλος ἐπέισθημεν, ὅτι ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας δὲν ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ λύσις ἐπὶ τοῦ προβλήματος, ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν ἄλλαι αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἀρμοδίων, τότε ἤχθημεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν Ναῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἠρχίσασαμεν νὰ μελετῶμεν τὸν τρόπον τῆς πραγματώσεως τῆς ἀποφάσεως ταύτης.

2. Αἱ πρῶται ἐνέργειαι.

Δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, ληφθείσης τῆ 3ῃ Νοεμβρίου 1950, ἐλάβομεν πλήρη ἐξουσιοδότησιν, «ἵνα προβῶμεν εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπισκευὴ καὶ ἡ ἀνοικοδομήσις τῶν καταστραφέντων Ἱερῶν Ναῶν». Ἀκολουθῶντες ἰδρῶσαμεν ἴδιον Γραφεῖον ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ συνεκροτήσαμεν εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐξ εἰδημόνων προσώπων, ἀνωτάτων κρατικῶν λειτουργῶν, τεχνικῶν καὶ οἰκονομικῶν συμβούλων. Τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἦτο τριπλοῦν, ἡ διαπίστωσις τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ εἴδους τῶν ζημιῶν, ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων. Ἐπέστειλε λοιπὸν ἀμέσως ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸς τοὺς κατὰ τόπους

Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας, τὰς Διοικητικὰς Ἀρχὰς καὶ Τεχνικὰς Ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους, ζητοῦσα λεπτομερῆ στοιχεῖα περὶ τῶν ζημιῶν, προϋπελόγησε τὸ ποσόν, ὅπερ θὰ ἀπαιτεῖτο πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀναλαμβάνομένου μεγάλου ἐγχειρήματος εἰς 60.000.000.000 δραχμῶν, ὡς δὲ τρόπον ἐξευρέσεως αὐτοῦ ἀπεφάσισεν, ὅπως ὀργανωθῇ πανελληνίως ἔρανος, ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐξόρμησιν τοῦ Δέματος τοῦ Ἐπαναπατρισμοῦ. Ὡς ἡμέρα ἔρανον, μετὰ πολλὰς σκέψεις, ὠρίσθη ἡ 4ῃ Ἀπριλίου 1951, ὡς δὲ καιρὸς κατάλληλος πρὸς ἔναρξιν προετοιμασίας τῆς κοινῆς γνώμης αἱ περὶ τὴν 25ῃν Μαρτίου ἡμέραι, ὡς ἡμέραι ἐθνικῆς ψυχικῆς ἀνατάσεως τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐκλήθησαν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ οἱ Ἱεροκλήρυκες τῶν ἐπαρχιῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους καθὼς καὶ πρὸς ἱκανὸν ἀριθμὸν Ἐφημερίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, κατ' ἐπανειλημμένας συγκεντρώσεις, ἐδόθησαν λεπτομερεῖς ὁδηγίαι καὶ δεινμηθήσαν σχετικὰ ἔντυπα, ἀφορῶντα εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ διενέργειαν τοῦ ἔρανον τῆς 4ῃς Ἀπριλίου καὶ εἰς συλλογὴν στοιχείων περὶ τῶν ζημιῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀποστολὴ καὶ συλλογὴ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ παρὰ τῶν κατὰ τόπους Ἀρχῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν δυστυχῶς καθυστέρει.

Ἦδη τῇ 25ῃ Μαρτίου 1951 ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Τύπῳ καὶ ἀνεγνώσθη ὡς κήρυγμα ἐν τοῖς Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἡ ἔκκλησις ἡμῶν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ὑπὲρ ἀνοικοδομήσεως τῶν κατεστραμμένων Ναῶν. Ἐν τῇ ἐκλήσει ταύτῃ τὴν ἀνοικοδομήσιν τῶν Ναῶν ἐθεωροῦμεν ὡς θείαν ἐπιταγὴν πρὸς ἡμᾶς, ἐκπροσωποῦντας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διεκηρύσσομεν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὅτι ἀνοικοδομοῦντες τὴν χώραν ἡμῶν, πρῶτιστον καθήκον, ἀλλὰ καὶ συμφέρον ἔχομεν νὰ ἀνοικοδομήσωμεν τὰ Ἱερά ἡμῶν «διότι ἡ ὕλικὴ ἀνοικοδομήσις καὶ ἀνασυγκρότησις τῆς χώρας εἶναι ἀκατανόητος καὶ ἀνέφικτος ἄνευ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ λαοῦ». Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία δὲν ἔθεσε δυστυχῶς εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνοικοδομήσεως τὴν ἀνοικοδομήσιν τῶν ἐκκλησιῶν, διεκηρύσσομεν μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι «τὰς ἐκκλησίας θὰ τὰς ἀνοικοδομήσῃ ὁ Ἑλληνικός Λαός». Κατὰ τὰς ἀκολουθούσας δὲ ἡμέρας συνεκεντρώσαμεν διαδοχικῶς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοὺς Ἐφημερίους τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τὰς Κυρίας τῶν κατ' ἐνορίας συγκεκροτημένων ἤδη Συνεργειῶν τοῦ Ἐρανον καὶ ὠμιλήσαμεν, προτρέποντες αὐτούς, ἵνα κατανοήσωσι τὴν ὑψίστην σημασίαν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀναληφθέντος μεγίστου ἔργου. Πρὸς τοὺς Ἐφημερίους εἰδικῶς εἶπομεν ἐπὶ λέξει: «εἰς ἡμᾶς ἤδη, εἰς τὸν Ἱερόν Κλήρον, ἀπόκειται νὰ πείσωμεν τοὺς χριστιανούς μας περὶ τῆς πρωτίστης ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ Ἔθνος νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰς ὀκακασίας κατεστραμμένας ἐκκλησίας του... Ἐὰν δυνηθῆτε νὰ καταστήσετε κοινὴν συνείδησιν, ὅτι ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ ἀθέου κομμουνισμοῦ δὲν δύναται νὰ διεξαχθῇ με ὕλικὰ ὄπλα ἢ τοῦλάχιστον μόνον με ὕλικα, ὅτι εἰς τὸ ὀπλοστάσιον τῶν πνευματικῶν μέσων τὸ πρῶτον καὶ μέγιστον ὄπλον εἶναι ἡ Ὁρησκεία καὶ ὅτι ἡ Ὁρησκεία χωρὶς Λατρείαν, χωρὶς ἐκκλησίαν, χωρὶς Ἱερέα, δὲν

δύναται ὄχι νὰ δράσῃ, ἀλλ' οὔτε νὰ νοηθῇ, τότε τὸ πρόβλημα ἀπλοποιεῖται καὶ δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ δραματισθῶμεν ὡς λίαν προσεχῆ τὴν ὀλοσχερῇ λύσιν αὐτοῦ».

Εἰς τὸ ἔργον τῆς διαφωτίσεως καὶ προετοιμασίας τῆς κοινῆς γνώμης συνήρογησε τὸ Ὑπουργεῖον Ἐκπαιδευτικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας δι' εἰδικῆς ἐγκυκλίου, τὴν ὁποίαν ἐξαπέλυσε πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐκπαιδευτικούς διὰ τῶν Ἐπιθεωρητῶν καὶ Διευθυντῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ἐκρίνετο ὡς ἀναγκαῖα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ τεθέντος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας σκοποῦ ἡ συνδρομὴ τοῦ Λαοῦ καὶ ἐδίδοτο ἰδιαιτέρα βαρύντης πρὸς τοῦτο ἐπὶ τῆς συμβολῆς τῶν Ἐκπαιδευτικῶν, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ ἀγωγή τῆς νεότητος καὶ οἵτινες ἐπρωτοστάτησαν πάντοτε εἰς τὰς μεγάλας ἐθνικὰς προσπαθείας. Εἰς τούτους ἀνετίθετο ὅπως ἐνεργήσωσιν ἐνδοσχολικούς ἐράνους, ὅπως διδάξωσιν εἰδικῶς καὶ δὴ ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἑορτῇ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ διαφωτίσωσι τοὺς μαθητάς, ἵνα οὔτοι καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν διαφωτίσωσι καὶ κατὰ τὸν ἔρανον προσωπικῶς ἐργασθῶσιν.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῶν πρώτων ἐνεργειῶν ὑπεβάλομεν πρὸς ψήφισιν σχέδιον Νόμου, ὅστις ἐψηφίσθη ὡς Νόμος τοῦ Κράτους ὑπ' ἀριθ. 1806 τῆς 26ης Ἀπριλίου 1951, δημοσιευθεὶς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. Α'. 128]3-5-1951 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως «Περὶ ἀνοικοδομήσεως ἢ ἐπισκευῆς τῶν ἐν τῷ Κράτει καταστραφέντων ἢ βλαβέντων ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀνταρσίας Ἰ. Ναῶν». Διὰ τούτου περιεβλήθη νομικὸν κύρος ἡ ἀπὸ μηνῶν ἤδη συγκρότησις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνοικοδομήσεως Ναῶν καὶ ὁ τρόπος ἐξενεργήσεως πόρων καὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου. Ὁ Νόμος οὗτος ὀρίζει, ὅτι δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δύνανται νὰ προστίθωνται εἰς τὴν ὀριζομένην Ἐπιτροπὴν καὶ ἕτερα πρόσωπα.

3. Τελευταῖαι ἐκκλήσεις καὶ ὁ ἔρανος.

Τῇ 30ῇ Μαρτίου συνήλθεν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ἡ Μεγάλῃ Ἐπιτροπῇ, ἡ συγκροτούμενῃ τῇ προσθήκῃ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Πρωτάνεων τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν, τῶν Προέδρων τῶν Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων καὶ Ὁργανώσεων, τῶν Προέδρων τῶν διαφόρων μεγάλων Ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ Τύπου καὶ ἐξέδωκεν ἐκκλήσιν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὑπογεγραμμένην παρὰ πάντων, ἐν ἣ ὑπεγραμμίζετο ὅτι «ὁ συναγεμὸς τῆς ἡμέρας ἐκείνης (4ης Ἀπριλίου) δὲν εἶναι συνήθης ἔρανος». Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν «ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος» ἐξέδωκεν ἐπίσης ἀνακοίνωσιν, ἣτις ἐκάλεε τὸ ἔθνος νὰ ἀποδείξῃ, «ὅτι θεωρεῖ τὴν χριστιανικὴν ἐν ἐκκλησίαις λατρείαν, ὡς ἀπαραίτητον ἐφόδιον τῆς υπάρξεώς του καὶ γνώμονα τοῦ ἐξακολουθοῦντος ἱστορικοῦ αὐτοῦ βίου, ὁ ὁποῖος ἐθανματούργησε διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα».

Τῇ παραμονῇ τῆς 4ης Ἀπριλίου, ἡμέρας τοῦ ἔρανου καθ' ὅλην τὴν χώραν, περὶ ὧρα 9ην νυκτερινήν, ὁμιλήσαμεν ἀπὸ Ραδιοφώνου, ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, πρὸς τὸν ὁποῖον τὴν ἀνοικοδό-

μησιν τῶν κατεστραμμένων Ναῶν ἐτονίσσαμεν ὡς ὑπερτάτην ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάγκην. Ἀναλύοντες εἰς τὰ ἐπὶ μέρους τὴν σημασίαν ταύτην τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν Ναῶν, εἶπομεν ὅτι ἡ ἀνοικοδομησὶς αὕτη εἶναι: Πρῶτον, ψυχικὴ ἀνάγκη τῶν κατοίκων, οἵτινες ἀνεῦ Ναῶν, παραμένουσιν ἀνεῦ ἄρτου καὶ τροφῆς τῆς ψυχῆς τῶν. Δεύτερον, ἀνάγκη ἐθνικῆς ἀμύνης, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ στόχος τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους, ὁ βράχος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θραύονται τὰ κύματα τῶν ἐπιδρομῶν καὶ ὁ προμαχὼν, πρὸ τοῦ ὁποίου ἀνατρέπονται αἱ ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων σιφῶν. Τρίτον, ἀνάγκη τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ κυρίως καθήκον τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν δύναται νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης. Ἐν τέλει, ἐπεκαλέσθημεν καὶ πάλιν τὴν εὐσέβειαν καὶ φιλοπατριᾶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἵνα δι' αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία ἀγάγῃ εἰς αἴσιον πέρασ τὸ ἀναληφθὲν μέγιστον ἔργον.

Ὁ ἔρανος διενεργήθη τῇ 4ῃ Ἀπριλίου καὶ ἀπέδωκε καθ' ὅλην τὴν χώραν τὸ σεβαστὸν ποσὸν τῶν 21.893.000.000 δραχμῶν, τοῦ ἐσσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Λαοῦ σπεύσαντος εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνεισενεγκόντος ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ. Τὰ χρήματα ταῦτα κατετέθησαν εἰς τὰ κατὰ τόπους Ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἀναληφθῶσιν ἐν καιρῷ, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων. Αἱ εἰσφοραὶ εἰσπράχθησαν κατὰ τρόπον ἀρτίως μεμελετημένον, ἐπὶ τῇ βάσει εἰδικῶς τετυπωμένων γραμματίων, ὥστε νὰ μὴ χωρῇ λάθος ἢ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀποταμιεύσεως τῶν ἔργων χρημάτων. Εἰδικὴ δὲ τραπεζικὴ Ὑπηρεσία ἐγκατεστημένη ἐν τῷ εἰδικῷ Γραφείῳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως καὶ ἐπιμελείας εἶχεν ἐλέγξει τὰς σχετικὰς καταστάσεις τῶν εἰσπράξεων καὶ τὰ ἐναπομείναντα στελέχη τῶν γραμματίων, διαπιστώσασα κατ' ἀντιστοιχίαν τὴν ἀκρίβειαν τῶν καταθέσεων πρὸς τὰ διατεθέντα γραμμάτια.

Πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ ὅτι τὸ μὲν Ταμεῖον Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος (TAKE) καὶ δὴ καὶ πρῶτον, πρὸς παραδειγματισμὸν, προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ κατ' ἔξοχὴν τούτου ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐθνικοῦ σκοποῦ, δραχμὰς 3 δισεκατομμύρια (3.000.000.000), τὰ χρήματα ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἀκαίρως καὶ ἀτόπως τοσοῦτος θόρυβος ἐγένετο παρ' ἀνευθύνων προσώπων, πρὸς μείωσιν τοῦ γοήτρου τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου καὶ ἀμφισβήτησιν τῆς εἰλικρινείας τῶν αἰσθημάτων τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ταλαιπωρούμενον, ἀγωνιζόμενον καὶ θυσιαζόμενον λαόν. Ὡσαύτως ὀλίκα ἀξίας 5.000.000.000 δραχμῶν ὑπεσχέθη νὰ τὰ προσφέρῃ τὸ Κράτος διὰ τῶν κατὰ τόπους Γραφείων ἀνοικοδομήσεως, ἐδήλωσαν δὲ καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ ἀνεγείρωσιν ἐκ θεμελίων κτητορικούς Ναοὺς ἢ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος 30, ἢ Ἐθνικὴ Τράπεζα 10, ἢ Τράπεζα Ἀθηνῶν 3, ἢ Κτηματικὴ καὶ Ἐμπορικὴ, ἢ Ἐνωσις Συντακτῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐφημερίδων, ἢ VII καὶ XIV Μεραρχία, τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ καὶ ἢ ἐν Καστοριά Κυρία Νταῖ, τὸ Ταμεῖον Συντάξεως Ἡθοποιῶν καὶ οἱ Ἀδελφοὶ Λαμπρόπουλοι ἀνὰ 1, ἦτοι ἐν ὅλῳ 53 κτη-

τορικός ἐκκλησίας, «εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῶν ὁποίων» καθὼς ἐλέγομεν ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἐκκλήσει ἡμῶν, «κατὰ τὰ ἱστορικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς καθιερωμένα, θὰ ἐντοιχισθῇ ἡ κτητορικὴ πλᾶξ καὶ ἐν ταῖς ὁποίαις εἰς τοὺς αἰῶνας θὰ ἀναπέμψεται ἡ δέησις «ὑπὲρ τῶν μακαρίων καὶ αἰοιδίμων κτητόρων». Ἐπίσης ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα προσήνεγκεν ἐν δισεκατομμύριον δραχμῶν.

Λὲν ὑπολογίζεται βεβαίως μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ τοῦ Ἐράνου καὶ τῶν ἄλλων εἰσφορῶν ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν προσήνεγκον, κατὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν στοιχείων τῶν ζημιῶν καὶ προσφέρουσιν ἔκτοτε, ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν ἔργων, αἱ διάφοροι κατὰ τόπους τεχνικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ Ὑπηρεσίαι, καὶ οἱ Μηχανικοὶ, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Πρόεδρος τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου, καθὼς ἐγνώρισεν ἀπαντῶν εἰς ἔγγραφον ἡμῶν, δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ συνέστησεν, ὅπως προσενέγκωσι τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν δωρεάν, διὰ τὴν ἐκπόνησιν τῶν μελετῶν καὶ τὴν ἐπιβλέψιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἀνεγέρσεως τῶν Ναῶν καθ' ὅλην τὴν χώραν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐράνου τούτου πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν ἀποδοτικόν, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ἐράνος ἐνηργήθη ἐν παραμοναῖς τοῦ Πάσχα καὶ ἐν ἡμέραις δεινῆς οἰκονομικῆς κρίσεως. Ἐν τούτοις οὐδέτερον ἐκ τούτων συνετέλεσεν, ὥστε νὰ μειωθῇ ὁ συγκινητικὸς ἐνθουσιασμός καὶ ἡ προθυμία τοῦ Λαοῦ.

Διὰ τοῦτο, ἅμα τῇ λήξει τοῦ Ἐράνου, ἐν εὐχαριστηρίῳ μηνύματι, ἐν συγκινησίᾳ διατελοῦντες ἐκ τῆς προθύμου συμμετοχῆς τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐξέφράσαμεν πρὸς πάντας, τοὺς τε προσενεγκόντας καὶ ἐργασθέντας, τὴν εὐαρέσκειαν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἐράνου δὲν ἀνερέρετο μόνον εἰς τὰ συλλεγένητα χρηματικὰ ποσά, ἀλλ' ἀπετέλει καὶ μίαν εἰσέτι ἐπιβεβαίωσιν, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς μένει προσηλωμένος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει καὶ πάλιν νὰ ἐξαρθῇ ἡ συνδρομὴ τῶν Χριστιανικῶν Σωματείων, τὴν ὁποίαν διὰ τῶν καταλλήλων προσώπων παρέσχον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπίσης καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐνορίαις ὑπὸ τῶν Αἰδ. Ἐφημερίων ἀναπτυχθεῖσα δραστηριότης.

Ἀλλὰ διὰ τοῦ εὐχαριστηρίου τούτου μηνύματος ἀπεσκοποῦμεν νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ὁ Ἐράνος δὲν ἐτελείωσε καὶ ἐπομένως τοῦτο ἀπετέλει νέαν ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ πρὸς τοὺς Οἰκονομικοὺς Ὀργανισμούς, οἵτινες ἐκαλοῦντο νὰ προσενέγκωσιν ἐκ τοῦ περισσεύματος αὐτῶν, ἐν κατανοήσει, ὅτι οὕτω πραγματοποιοῦσι κατάθεσιν «ἀσφαλείας», διότι ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν πρόκειται περὶ ἀλλοτριᾶς ἀνάγκης, ἀλλὰ «περὶ ὑψίστου ἰδίου συμφέροντος». Ἀποτέλεσμα τῆς ἐκκλήσεως ταύτης ὑπῆρξαν αἱ δηλώσεις περὶ ἀνεγέρσεως Ναῶν ὑπὸ τῶν Τραπεζῶν κλπ., αἱ σημειωθείσαι ἀνωτέρω. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἐγένοντο ἐνέργειαι ἐπεκτάσεως τοῦ Ἐράνου εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μετὰ τῶν ὁμογενῶν καὶ τῶν φίλων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τούτων δὲν ἔχομεν ἀκόμη θετικά ἀποτελέσματα.

4. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων.

Ἦδη τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ὅλου ἔργου τῆς Κεν-

τρικῆς Ἐπιτροπῆς εἶχεν ἐπιτελεσθῇ. Ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαιούτων πόρων, κατὰ ἐν μέρος, εἶχεν ἐξασφαλισθῇ. Εἰ καὶ τὰ συλλεγένητα χρήματα δὲν ἐπῆρχον διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ ἐκ θεμελίων ἀνεγερσιν τῶν κατεστραμμένων Ναῶν, οἵτινες δὲν ἦσαν μόνον 800, ὡς ὑπελογίζετο ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι πολὺ περισσότεροι, ἐν τούτοις ἐκρίθη σκόπιμον ἀπὸ πολλῶν ἐπόψεων νὰ γίνῃ ἕναρξις τῶν ἐργασιῶν. Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων διηρέθη εἰς δύο στάδια, πρῶτον τὸ τῆς ἐπισκευῆς ὅλων τῶν ὑποστάντων ζημίας Ναῶν καὶ δεύτερον τὸ τῆς ἐκ θεμελίων ἀνεγέρσεως τῶν τελείως κατεστραμμένων.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἐκτελέσεως τῶν ἔργων, προεκηρύχθη διαγωνισμός μετὰ τῶν Ἀρχιτεκτόνων εἰς τρεῖς φάσεις, περὶ ἐκπόνησεως σχεδίων ἀνεγερθησομένων Ναῶν τριῶν κατηγοριῶν, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἰδιαίτερων συνθηκῶν, ἐξ ἐπόψεως ἐξασφαλίσεως οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, τῶν διαφόρων τόπων. Κατὰ τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπροθυμοποιήθη νὰ συμμετάσχῃ ἱκανὸς ἀριθμὸς Ἑλλήνων Ἀρχιτεκτόνων, ὑπὸ εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ Καθηγητῶν τοῦ Πολυτεχνείου καὶ Ἀρχιτεκτόνων, Προϊσταμένων Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, ἐνεκρίθη ἱκανὸς ἀριθμὸς ἔργων, ἅτινα ἐβραβεύθησαν ἢ ἐπηνέθησαν. Ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία, ἡ συσταθεῖσα παρὰ τῷ Γραφείῳ Ἀνοικοδομήσεως Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δι' ἀποσπάσεως ὑπαλλήλων τῶν κρατικῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν, ἠσχολήθη ἤδη καὶ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἀντιγραφὴν καὶ τυχὸν μικρὰς μεταβολὰς καὶ συμπληρώσεις τῶν ἐγκριθέντων σχεδίων. Τὰ σχέδια ταῦτα θὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰς τὴν ἐκ θεμελίων ἀνεγερσιν ἐκκλησιῶν. Ἀκολούθως ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ συνέστησε τὰς κατὰ Νομοὺς ὑπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Νομαρχιακὰς Ἐπιτροπὰς Ναῶν (Ν.Ε.Α.Ν.), αὐταὶ δὲ τὰς κατὰ τόπους τοιαύτας.

Καὶ ἤδη ἀπὸ μηνῶν ἤρχισαν καθ' ὅλην τὴν χώραν αἱ ἐργασίαι πρὸς ἐπισκευὴν τῶν Ναῶν. Ἐπιτελεῖον ἐξ ἐγκρίτων Μηχανικῶν, Ἀρχιτεκτόνων Νομομηχανικῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν τοῦ Κέντρου καὶ τῆς Ἐπαρχίας, ὑπὸ τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας ἐργάζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐντατικῶς. Ἐπεσχευάσθησαν 300 περίπου Ναοί, ἀποπερατοῦται ἤδη ἢ ἐπισκευὴ 500, ἐξ ὧν πολλοί, ἀρξαμένης τῆς ἀνοικοδομήσεως ὑπὸ τῶν κατοίκων, κατελείφθησαν ἡμιτελεῖς δι' ἔλλειψιν οἰκονομικῶν πόρων καὶ ἀπομένουσιν ἀκόμη περὶ τοὺς 500 πρὸς ἐπισκευὴν. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ αἰσιοδοξεῖ καὶ πιστεύει, ὅτι συντόμως θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξαγγείλῃ τὸν τεματισμὸν τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὅλου προγράμματος, τῆς ἐπισκευῆς δηλαδὴ τῶν κατεστραμμένων Ναῶν. Ἐλπίζομεν μετ' ὀλίγους μῆνας, ὅτι εἰς τὰ χωρία τῆς ὑπαίθρου οἱ κώδωνες τῶν ἐπισκευαζομένων Ναῶν θὰ σημάνωσι χαρμοσύνως, ἀγγέλλοντες, ὅτι οἱ Ναοὶ οὗτοι τίθενται πάλιν εἰς δημοσίαν λατρείαν. Ἡ συντελουμένη ἐργασία εἶναι συνεχῆς, ἀποδοτικὴ καὶ οὐσιαστικὴ, καθὼς διαπιστοῦται ὑπὸ τῶν ἐκθέσεων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν καὶ τῶν ἐπισκεπτομένων τὰς ἐπαρ-

χίας ἀρμοδιῶν Ἐπιθεωρητῶν τῆς Ὑπηρεσίας Ἀνοικοδομήσεως Ἱερῶν Ναῶν.

Ἡ ἐκ θεμελίων ἀνέγερσις τῶν κατεστραμμένων Ναῶν ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἀνοικοδομήσεως καὶ τὸ δεύτερον στάδιον τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ὅλου προγράμματος. Τοῦτο θὰ ἀπαιτήσῃ καὶ χρήματα πολλὰ καὶ ἐργασίαν ἐντατικὴν καὶ ἀνάλογον χρόνον. Εἰς 400 ἤδη ὑπολογίζονται οἱ ἐκ θεμελίων ἀνεγερθησόμενοι Ναοί. Πρὸς τὸ παρὸν ὅμως ἀντιμετωπίζομεν σοβαρὰν ἔλλειψιν πόρων, διὰ τοῦτο ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ δι' ἐγγράφων καὶ ἐγκυκλίων αὐτῆς πρὸς τὰς Ν.Ε.Α.Ν, γνωρίζουσα τοῦτο, ἐπανειλημμένως συνέστησε καὶ δὲν παύει νὰ συνιστᾷ τὴν μετὰ μεγάλης φειδοῦς διάθεσιν τοῦ ἐξασφαλισθέντος καὶ κατανεμηθέντος καὶ ἤδη ἐξαντλουμένου ἱεροῦ χρήματος τοῦ Ἐράνου, μὴ ἐπαρκοῦντος ἄλλως τε πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀρξαμένων καὶ συντελουμένων ἐπισκευῶν τῶν ἱερῶν Ναῶν. Κυοφοροῦμεν ἐν τῇ σκέψει ἡμῶν καὶ μελετῶμεν μετὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τὴν λήψιν διαφόρων μέτρων πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀπαιτουμένων χρηματικῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ καὶ εἰδῶν οἰκοδομικῆς, πρὸς ἀποπεράτωσιν, τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀναληφθέντος μεγάλου ἔργου, τοῦ μεγαλυτέρου ἴσως καὶ σπουδαιότερου ἐξ ὅσων, τῇ συνδρομῇ πάντων ὑμῶν, ἐπετελέσθησαν ἀπὸ μιᾶς περιόδου τριετίας. Ἄλλὰ περὶ τῶν μέτρων τούτων οὐκ ἔστι νῦν ὁ λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

«... Τὴν ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας παραδοθεῖσαν ὑμῖν ἐνότητι καθηκόντως πᾶσαν καταβαλοῦμεν σπουδὴν διακρατεῖν καὶ ἀξάνειν». (Ἐνθρονιστήριον γράμμα πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην).

1. Ἀρχιτεκτονική, Ζωγραφικὴ καὶ Ὑφαντικὴ.

Ἡ ἐπισκευὴ ὑπερχιλίων Ναῶν καὶ ἡ ἐκ θεμελίων ἀνέγερσις τετρακοσίων περιπου τοιούτων, ὡς εἶναι φυσικόν, παρέχει τὴν εὐκαιρίαν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τεχνῶν, οἷαι εἶναι ἡ Ἀρχιτεκτονική, ἡ Ζωγραφικὴ, ἡ Ὑφαντικὴ κλπ. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη βεβαίως νοεῖται ὡς θεμελιουμένη ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς παραδόσεως καὶ λαμβάνουσα τὰς ἐμπνεύσεις ἀπ' αὐτῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις εἶναι ὁμολογουμένως θησαυρὸς ἀνεκτίμητος, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς ἡ μεγάλη ἀξία, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νεωτεριστικοῦ πνεύματος, παραμελεῖται. Οἱ καλλιτέχναι, εἴτε ἐμπεποτισμένοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν διαφόρων Σχολῶν τῆς Δύσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μετεξέπαιδευθήσαν εἴτε ὑπεύκοντες εἰς αἰσθητικὰς ἀντιλήψεις ἡσσοнос ποιότητος, εἰσῆγαγον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τρόπους καὶ μορφάς, αἵτινες πολὺ ὀλίγον ὀμιλοῦσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνου ὀρθοδόξου καὶ ἥκιστα ἐπιτυγχάνουσιν ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία ζητεῖ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς Τέχνης. Τὸ θέμα τοῦτο βεβαίως εἶναι ἐκτετατόν καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ ἐκφεύγει τοῦ σκοποῦ τῆς παρουσίας Ἐκθέσεως.

Ἦδη περὶ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος, ἐν τῷ σημείῳ ἐνθα ὀμιλήσαμεν περὶ διαγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν Ἀρχιτεκτόνων. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ κριτικὴ Ἐπιτροπὴ, βραβεύουσα ἢ ἐπαινοῦσα τὰ ὑποβληθέντα ἔργα, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς προκηρύξεως τοῦ διαγωνισμοῦ, δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει αὐτῆς μόνον τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τεχνικὴν ἀριότητα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιότητα οὕτως εἰπεῖν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ὅστις ὄφειλε νὰ φέρῃ ἐμφανῆ τὰ γνωρίσματα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς παραδόσεως. Τοῦτο ἐγένετο οὐ μόνον διὰ λόγους ἐξωτερικῆς αἰσθητικῆς, ἀλλὰ καὶ διότι πάντοτε ὁ Λαὸς εὐκολώτερον εἰσέρχεται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Θρησκείας καὶ κατανοεῖ τὸ ὑπεραισθητὸν αὐτῆς περιεχόμενον διὰ τῶν μορφῶν τῆς Τέχνης. Εἶναι δὲ γεγονός, ὅτι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ὡς τοιαῦται μορφαι εἶναι καθιερωμένοι οἱ τρόποι τῆς βυζαντινῆς τέχνης, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἀντιλαμβάνεται ταύτοσημῶς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς ὀρθοδόξου θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς πίστεως αὐτοῦ.

Περὶ δὲ τῆς Ζωγραφικῆς καὶ Ὑφαντικῆς δὲν δύναται ἀκόμη νὰ γίνῃ λόγος, ἐφ' ὅσον τὸ ἔργον τῆς ἀνεγέρσεως τῶν Ναῶν δὲν ἐπερατώθη εἰσέτι, κατελήξαμεν ὅμως εἰς ὀρισμένας σκέψεις καὶ ἀποφάσεις περὶ ἰδρύσεως εἰδικοῦ Γραφείου ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, ἅμα ὡς ἐπιστῆ ὁ κατάλληλος χρόνος. Αἱ προϋποθέσεις καὶ αἱ δυνατότητες εὐτυχῶς ὑπάρχουσιν, ὥστε καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου νὰ εἶναι θετικά. Ἐν πρώτοις ὡς πρὸς τὴν Ζωγραφικὴν, κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, ἔχει ἀρκούντως στραφῆ τὸ διαφέρον τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὰ πρότυπα τῆς βυζαντινῆς ἐθνικῆς τεχνοτροπίας καὶ ἔχουσιν ἀναπτύχθῃ, οὕτως εἰπεῖν, Σχολαὶ βυζαντινῆς ζωγραφικῆς διὰ τῆς συστηματικῆς ἐργασίας πλειάδος συγχρόνων ζωγράφων βυζαντινῆς τεχνοτροπίας, οἵτινες διὰ τοῦ χρωστήρος αὐτῶν, εἰς δὲ καὶ διὰ τῆς γραφίδος, κατορθώνουσι νὰ ἐμφανίζωσι τὸ κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν παραδόσεως, ὥστε οἱ ἀδιάφοροι καὶ οἱ προκατειλημμένοι νὰ ἀναθεωρῶσι τὰς γνώμας αὐτῶν περὶ αὐτῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν Ὑφαντικὴν, ἐν μὲν ταῖς Ἀθήναις ἔχομεν τὴν Οἰκουρικὴν Σχολὴν τὸ Ἑλληνικὸ Σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐπαξίως διευθύνει ἡ λογία καλλιτέχνης Ἀγγελικὴ Χατζημυγᾶλη, ἐν δὲ ταῖς Καλάμαις τὸ ὑπὸ τὴν φροντίδα τῆς Ἰ. Μητροπόλεως λειτουργοῦν μοναστηριακὸν ἐργαστήριον ὑφαντικῆς, ἐν ᾧ ἀπασχολοῦνται περὶ τὰς 60 μοναχαί. Τὸ Ἑλληνικὸ Σπίτι διαθέτει πάντα τὰ μέσα, ὥστε ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, νὰ ἀναπτύχθῃ σπουδαία ἐκκλησιαστικὴ τέχνη, ὡς περὶ τούτου ὑπάρχουσιν ἤδη ἀποδείξεις ἀπὸ τοῦ παρελθόντος. Οὕτω θὰ καταστῆ, πιστεύομεν, δυνατόν νὰ περισταλῇ ἡ ἀναρχία, ἡ περὶ τὴν ἱερατικὴν ἐν τῇ Λατρείᾳ ἀμφίεσιν.

2. Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ.

Μεγαλυτέρα ὅμως ἀναρχία, ἥτις λαμβάνει τὴν μορφήν μεγάλου προβλήματος ἐν τῇ Λατρείᾳ, παρατηρεῖται περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμοψῆδον. Τὸ γραμμόφωνον καὶ τὸ ραδιόφωνον διέφθειραν τὸ μου-

σικόν καλαισθητικόν συναίσθημα καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὀρθόδοξος μουσικὴ ἀγωνίζεται νὰ κρατήσῃ τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῆς θέσιν ἐν τῇ Λατρείᾳ. Τὰ πρόχειρα τετράφωνα κατασκευάσματα εἰσήλασαν εἰς τοὺς Ναοὺς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα καὶ τὴν καύχησιν τῆς νεωτέρας τέχνης καὶ τὴν μομφὴν καὶ τὸν φόγον κατὰ τῆς βυζαντινῆς ψαλμοδίας, ὅτι αὕτη εἶναι ἀπηχοιωμένη καὶ ἀκατάλληλος δῆθεν διὰ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ χριστιανικῇ λατρείᾳ. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου νὰ μακρογοηθώμεν, ἐκτεινόμενοι εἰς ἱστορικὰς ἀναδρομὰς καὶ αἰσθητικὰς ἀναλύσεις, πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς πλάνης ταύτης. Τοῦτο μόνον ἐπιγραμματικῶς θὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ βυζαντινὴ ψαλμοδία καθὼς καὶ τὸ δημῶδες ἕσμα εἶναι γεννήματα τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παραδόσεως καὶ ὡς τοιαῦτα ὁμιλοῦσιν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην μουσικὴν τέχνην ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ πληρώματος. Τοῦτον δὲ τὸν σκοπὸν θηρεῖ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς τέχνης, ὡς ὑπεδηλώθη, νὰ ὁμιλήσῃ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τῶν μορφῶν τῆς τέχνης, νὰ μυσταγωγῆσιν τὰς ψυχὰς εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὃ ἐστὶν ἡ κατανόησις καὶ ἡ βίωσις τοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως.

Ἄλλ' ἐνταῦθα προκύπτει ζήτημα ὄχι πλέον περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ψαλμοδίας, ὡς παρεδόθη αὕτη εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ τοῦ τρόπου ἐκτελέσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν καταλλήλων προσώπων. Καὶ ὁμολογουμένως παρατηρεῖται σήμερον σπάνις καλῶν ψαλτῶν, οἵτινες οὐ μόνον νὰ διαθέτωσι τὰ ἀναγκαῖα φυσικὰ προσόντα καὶ τὴν ἀπαιτουμένην μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ κατανοῶσι τὸν χαρακτήρα τῆς ψαλμοδίας ὡς τέχνης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν δι' αὐτῆς διωκόμενον σκοπὸν. Καὶ τοὺς μὲν καλλιφώνους νέους ἔλκει περισσότερο σήμερον τὸ θέατρον, εἴτε διότι περισσότερο ἱκανοποιεῖ τὰς φιλοδοξίας, εἴτε διότι καλύτερον ἀμείβει τοὺς κόπους αὐτῶν, αἱ δὲ Σχολαὶ βυζαντινῆς μουσικῆς τῶν ἐν Ἀθήναις Ὁδίων καὶ κυρίως ἡ τοιαύτη τοῦ Ὁδίου Ἀθηνῶν, παρὰ τὴν προσπάθειαν αὐτῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ παραγάγωσι πλουσίους καρπούς, ἴσως διότι, κατὰ ψαλτικὸν ἀξίωμα, ὃ ψάλτης δὲν γίνεται μόνον ἐν τῷ Ὁδίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ στασιδίῳ τῆς ἐκκλησίας. Ἐκαστος ἐκκλησιαστικὸς μουσικὸς χορὸς, ἀρτίως καὶ πλήρως συγκεκριημένος, κατὰ τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἱκανοῦ χοροῦ εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις μιᾶς Σχολῆς, πρὸς ἀνάδειξιν ψαλτῶν.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀξιοπρεποῦς ὕλικῆς ἀμοιβῆς τῶν ψαλτῶν καὶ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς κατωτέρων κληρικῶν, προσπάθειά τις ἐν τῷ προσφάτῳ παρελθόντι δὲν ἐτελεσφόρησε, τὸ δὲ πρὸς τοῦτο καταρτισθὲν σχέδιον Νόμου, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, εἰσαχθὲν πρὸς ψήφισιν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὸ φῶς καὶ κατάκειται ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Θερησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, περὶ δὲ τῆς δι' ἐκκλησιαστικῶν μέσων ἐνίσχυσεως τῆς βυζαντινῆς Σχολῆς τοῦ Ὁδίου Ἀθηνῶν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς, τῆς ἐκκαθαρίσεως καὶ ἀνασυγκροτήσεως, κατὰ τὸ ἐνόν, τοῦ σώματος τῶν ψαλτῶν καὶ

περὶ τῆς ἀναδείξεως ὑποδειγματικοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ χοροῦ, προέβημεν εἰς τὰς ἐξῆς ἐνεργείας, περὶ ὧν ἔστω βραχὺς ὁ λόγος.

Δι' ἀποφάσεως ἡμῶν συνεστήθη ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀκροάσεως, τὴν ὁποίαν συγκροτοῦσι Καθηγηταὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἐκπρόσωποι τῶν ψαλτῶν. Ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἤρξαντο νὰ ἐξετάζονται κατὰ σειράν ἅπαντες οἱ ψάλται, οἱ ὑπηρετοῦντες ἐν τοῖς Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Οὐδεὶς ψάλτης τοῦ λοιποῦ διορίζεται ἄνευ ἐξετάσεως καὶ γνώμης τῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ τῶν φυσικῶν καὶ μορφωτικῶν αὐτοῦ προσόντων, δὲν ὑπόκεινται δὲ εἰς ἐξέτασιν μόνον οἱ πτυχιούχοι τῶν οἰκείων Σχολῶν τῶν ἀνεγνωρισμένων Ὁδίων. Οὗτω καταρτίζεται βαθμηδὸν μητροῦ τῶν ψαλτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ περιέχονται τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἱκανότητες ἐκάστου, ὡς καὶ ἡ περὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν κρίσις καὶ ἀπόφανσις τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀκροάσεως. Οἱ ἤδη διωρισμένοι καὶ κρινόμενοι ὡς ὑπεροῦντες ἢ μετατίθενται εἰς δευτερευούσας θέσεις ἢ, ἐὰν εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν ἡλικίᾳ, ὑποχρεοῦνται ὅπωςδῆποτε νὰ φοιτήσωσιν ἐν τῷ Ὁδίῳ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν, ὑποκείμενοι εἰς ἀπόλυσιν, ἐὰν ἐντὸς ὀρισμένου χρόνου δὲν ἐκκληρώσωσι τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνονται, φρονοῦμεν, τρία τινά: τὸ μὲν ἐνημεροῦται ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ σώματος τῶν ψαλτῶν ἐξ ἐπόψεως τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῶν ποιότητος καὶ σταθμίζει τὰς ὑπαρχούσας δυνατότητας πρὸς θεραπείαν τῶν ἐκάστοτε προκλυπτούσων ἀναγκῶν, τὸ δὲ ἐπιτυγχάνει νὰ ἐπιβάλλῃ μίαν τάξιν καὶ πειθαρχίαν εἰς τὸ σῶμα τῶν ψαλτῶν καὶ νὰ κρατῇ τοῦτους, ὡς κατωτέρους κληρικούς, ἐν ἀμέσῳ ἑξαετήσῃ ἀπ' αὐτῆς καὶ τέλος τὰς μὲν οἰκείας Σχολὰς τῶν Ὁδίων ἐνίσχυει τὴν δὲ τέχνην τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς προάγει, διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς αὐτῆς σπουδῆς. Ἀκόμη ὁμοῦς ἡ ἐνίσχυσις τῆς οἰκείας Σχολῆς τοῦ Ὁδίου Ἀθηνῶν, ἀπὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐπετεύχθη διὰ 20 ὑποτροφιῶν τοῦ ΤΑΚΕ καὶ 5 τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, προκηρτιθέντων κατόπιν διαγωνισμοῦ 25 νέων ἐπιθυμούντων καὶ ἐχόντων τὰ φυσικὰ προσόντα, ἵνα σπουδάσωσι τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν.

Πρὸς τὸν καταρτισμὸν δὲ ὑποδειγματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ χοροῦ, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν ἀπὸ ἔτους καταβάλλει ἀτρύτους κόπους καὶ διαθέτει μεγάλα χρηματικὰ ποσά. Ἄμα ὡς παρέστη ἀνάγκη, μετὰ τὴν ἀμετάκλητον παραίτησιν τοῦ ἔως τότε διευθύνοντος τὸν χορὸν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, ἵνα διορίσωμεν ἀντικαταστάτην αὐτοῦ ἐξελέξαμεν ὡς τοιοῦτον τὸν Καθηγητὴν τῆς μουσικῆς καὶ προϊστάμενον τοῦ λαογραφικοῦ μουσικοῦ Τμήματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Σπυρίδωνα Περιστερῆν. Διὰ πολλοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ Σπ. Περιστερῆς εἶναι καὶ Καθηγητὴς τῆς μουσικῆς ἐν τῷ Ὁδίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἐν τῷ Θεολογικῷ Οἰκοτροφείῳ, ἐκρίθη οὗτος ὡς ὁ καταλληλότερος, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μητροπολιτικοῦ μουσικοῦ χοροῦ.

Οὕτω ὁ χορὸς οὗτος κατέστη τὸ ἐκκλησιαστικὸν

στασίδιον καὶ τὸ οὕτως εἰπεῖν σχολεῖον ἐφαρμογῆς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τῆς βυζαντινῆς Σχολῆς τοῦ Ὁσίου Ἀθηνῶν. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Θεολ. Οἰκοτροφείου Σεβ. πρώην Λήμνου Βασίλειος, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων κόπων, τοὺς ὁποίους καταβάλλει, πρὸς ἀνάπτυξιν ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καὶ ἐφαρμογῆς χριστιανικῆς ζωῆς παρὰ τοῖς τροφίμοις τοῦ Οἰκοτροφείου, μεγάλως ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν κατάρτισιν αὐτῶν, ὃ δὲ Καθηγητὴς Σ. Περιστερῆς τοὺς ἰκανωτέρους ἐκ τούτων ἐνέταξεν ἤδη εἰς τὸν χορὸν τῆς Μητροπόλεως.

Ὁ ὑπερκοσμητὴς οὗτος χορὸς, συγκεκροτημένος κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, ἐκτελεῖ σεμνῶς καὶ κατανυκτικῶς τὰ γνήσια βυζαντινὰ μέλη καὶ, παρὰ τὴν ἐν ἀρχῇ ἐκδηλωθεῖσαν ἀπὸ διαφόρων κατευθύνσεων ἀντίδρασιν, ἤδη ἐπεβλήθη καὶ ἐξαίρεται τὸ ἔργον αὐτοῦ, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων ἐνταῦθα καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν διανοουμένων, τῶν μουσικολόγων καὶ συνθετῶν. Τὸ ἔργον τοῦ χοροῦ τῆς Μητροπόλεως εἶναι ἔργον σοβαρὸν καὶ ἐπιστημονικὸν καὶ ἡ δι' αὐτοῦ προσπάθεια ἡμῶν δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλωμεν ἀπλῶς βυζαντινὴν ψαλμοδίαν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ, ἀλλὰ καὶ, διὰ τοῦ μέσου τῆς ραδιοφωνικῆς μεταδόσεως τῆς θ. Λειτουργίας (δὲν ἐξετάζωμεν ἐνταῦθα ἐὰν καλῶς ἢ κακῶς μεταδίδεται) νὰ διδάξωμεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὸν τρόπον τοῦ ὀρθοδόξου καὶ πράγματι βυζαντινῶς ψάλλειν. Διὰ τοῦτο μέχρι τοῦδε διεθέσαμεν ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς πολλὰς δεκάδας ἑκατομμυρίων καὶ οἱ συνεργάται ἡμῶν δὲν ἐφείσθησαν κόπων νυχθημέρων, διὰ τὴν ὅσον ἐνεστὶν ἀριωτέραν κατάρτισιν καὶ τελειωτέραν ἐμφάνισιν τοῦ χοροῦ τούτου. Νομίζομεν, ὅτι καὶ αἱ δαπάναι καὶ οἱ κόποι ἡμῶν δὲν γίνονται ἐπὶ ματαίῳ.

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ περατοῦται καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς Ἐκθέσεως ἡμῶν ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν παράδοσιν αὐτῆς, ἀναπτυχθεῖσαν ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν δρασίαν. Εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς Ἐκθέσεως ταύτης, ἵνα ἐξετάσωμεν τὸ περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ζήτημα καὶ τὰς καταβληθείσας προσπάθειάς, πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέραν διαχειρίσιν καὶ λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ πνευματικὴ, ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ δρασίς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀναγκαίως συνδεδεμένη μετὰ τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ ὑλικοῦ παράγοντος. Ἐφ' ὅσον στάδιον δράσεως καὶ ἐνεργείας τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας εἶναι ἡ γῆ, παρίσταται ἀνάγκη χρησιμοποίησεως μέσων ὑλικῶν πρὸς πληροφόρησιν τῆς διακονίας αὐτῆς. Τὸ μέρος βεβαίως τοῦτο τῆς παρουσίας

Ἐκθέσεως, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκειται ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ σχεδίου διαρέσεως, τοῦ δοθέντος ἐν ἀρχῇ, ὅχι ὅμως διότι ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὸ ἰδίαν ἐνότητα, ἀλλὰ μόνον διὰ λόγους συστηματικῆς κατατάξεως τῆς ὕλης καὶ, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῇ συνυφασμένως πρὸς τὴν ὅλην δρασίαν τῆς Ἐκκλησίας, τίθεται ἐνταῦθα κεχωρισμένως, διὰ νὰ ἀποτελέσῃ μετάβασιν εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ σήμερον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον συνεκλήθη ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

«Ἡ Ἐκκλησία δὲν ζητεῖ παρὰ κατανόησιν καὶ διακαιοσύνην, διὰ τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἀνόρθωσιν» (Ἐνθρονιστήριος λόγος).

1. Ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ χρονία ἀσθένεια, ἣτις κατατρώγει τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν Ὄργανισμόν, εἶναι ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν οἰκονομικῶν πόρων, ἀναγκάσιον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζήτημα τοῦτο πάντοτε ἀπασχολεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, τελευταίως ὅμως ἀπασχολεῖ ταύτην περισσότερο, ἔνεκα δύο αἰτιῶν, τὸ μὲν ὅτι αἱ δημιουργηθεῖσαι μεταπολεμικῶς συνθήκαι ἀπαιτοῦσιν ἐνεργοτέραν τὴν δρασίαν τῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἐν τῷ προγράμματι τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς πολιτικῆς συμπεριλαμβάνει ὑπὸ διαφόρους τρόπους καὶ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν λειψάνων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Δύο τινὰ ἔπρεπε καὶ πρέπει νὰ κατανοήσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία, ὅτι ἰκανὸν μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἠρπάγη ἀπὸ ἑκατονταετίας ὑπὸ τοῦ Κράτους ὑπὸ διαφόρους προφάσεις καὶ ὅτι τὰ ἐναπομένοντα λείψανα εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμείνωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς μεγάλης αὐτῆς πνευματικῆς, ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀποστολῆς. Δύο τινὰ ὅμως ἐτέρωθεν ἔπρεπε καὶ πρέπει νὰ κατανοήσῃ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὅτι πρέπει νὰ κινηθῇ δραστηρίως διὰ τὴν διασφάλισιν τῆς ἀπομενοῦσης εἰς αὐτὴν περιουσίας καὶ ὅτι ἀκόμη δραστηριώτερον πρέπει νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν ἀξιοποίησιν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐλέγομεν τὸ πρῶτον, ὅτι «ὀφείλει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπιδείξῃ δραστηριότητα καὶ ἀγρυπνον παρακολούθησιν» ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῶν Θρησκευμάτων εἶπεν ἐπὶ τῇ αὐτῇ περιστάσει, ὅτι «μὲ ἕνα καλὸν χειρισμὸν τοῦ ζητήματος τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, τῆς ἀπομεινάσεως μετὰ τὰς τόσας διαρπαγὰς, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Ἐκκλησία σταθερὰν τινα βᾶσιν, ἢ ὁποία μετὰ τινα χρόνον καὶ μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν καταλλήλων προσώπων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας».

2. Αἱ ἀπόψεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας.

Καὶ πρὸς στιγμὴν ἐπιστεύθη, ὅτι ἡ Πολιτεία ἤρχισε νὰ κατανοῇ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τῆς καλῆς κατευθύνσεως, τὴν ὁποίαν

ἐδέχθη νὰ δώσει εἰς τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐφημεριῶν, ἐχαιρετίσθη δὲ τὸ γεγονός τοῦτο ὡς καλὸς οἰωνός, προαγγέλλων τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐν καλῇ πίστει συνεργασίαν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας πρὸς ἐπίτευξιν τῶν κοινῶν αὐτῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων. Ἐν τούτοις ἡ μεταπολεμικὴ ἑλληνικὴ κυβερνητικὴ ἀστάθεια, ἡ ἀλλεπάλληλος ἀνοδος εἰς τὴν ἀρχὴν Κυβερνήσεων ἀνομοιογενοῦς συνθέσεως καὶ διαφορῶν ἰδεολογικῶν καὶ προγραμματικῶν κατευθύνσεων, εἶτε ἀληθεῖα εἶτε προφάσει, γίνεται αἰτία ἀνακινήσεως ἐκαστοτε τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καὶ κατανοεῖ τὰς πραγματικὰς καὶ πολλαπλὰς ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας κατὰ τὴν σκληρὰν ταύτην μεταπολεμικὴν περιόδον τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἐπικροτεῖ εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς πολιτικὴν, περὶ ἀποκαταστάσεως ἀκτημόνων καὶ συμφοριοπλήκτων καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀγωνισταὶ τῶν νικηφόρων πολέμων τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ ἀκτῆμονες καλλιεργηταὶ τῆς ὑπαίθρου εἶναι μέλη τοῦ σώματος αὐτῆς καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ φιλανθρωπία καὶ κοινωνικὴ πρόνοια, σπεύδει πρῶτη νὰ προσφέρῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὅ,τι αὐτὴ θεωρεῖ ἀναγκαῖον καὶ δυνατόν, διότι βεβαίως κατὰ παρανόησιν τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ πρότερον ἡ Ἐκκλησία, ἐν ὀνόματι τῆς φιλανθρωπίας νὰ καταστῇ πένης καὶ ἀκτῆμων, μὴ δυναμένη οὔτε νὰ ζῆσῃ ὡς ὄργανισμός, οὔτε πολὺ περισσότερον νὰ δράσῃ ἐπιφελῶς, ἐκπληροῦσα τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς πνευματικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐν τῷ Ἔθνει καὶ τῇ Κοινωνίᾳ ἀποστολήν. Πολὺ περισσότερον δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὴν τοιαύτην ἀπογύμνωσιν αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία, ὅταν πρόκειται ἡ διαθρῦλλομένη κοινωνικὴ πολιτικὴ τῆς Πολιτείας νὰ ἐφαρμοσθῇ διὰ τῶν κτημάτων τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν τοῖς πᾶσι γνωστὸν τρόπον, καθ' ὃν εἰς βάρος αὐτῆς ἀπὸ ἑκατονταετίας καὶ πλέον γίνεται.

Εἶναι δὲ γνωστὸν τὸ πῶς καὶ πόσῳ ἐιλικρινῶς ἡ Ἐκκλησία ἀντιλαμβάνεται τὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου αὐτῆς ἐκ τῶν ὄσων αὐτὴ οἰκειοθελῶς καὶ αὐθορμητῶς προσήνεγκε καὶ κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα καὶ κατόπιν εἰς ἐνίσχυσιν καὶ συγκρότησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ εἶναι ἴσως αἱ ἐκούσαι αὐταὶ προσφοραὶ ἐκεῖναι, αἵτινες ἐξυπηρέτησαν πραγματικούς κοινωνικούς σκοπούς, ἐνῶ ἐκ τῶν μεγάλων ὑπὸ τοῦ Κράτους κατὰ καιροὺς δημεύσεων τὸ περισσότερον ἴσως μέρος διετέθη εἰς σκοποὺς ἀλλοτριῶν ἢ δι' ἐκείνους, χάριν τῶν ὁποίων προεκλήθη ἡ δήμευσις.

Τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εὐθύς μετὰ τοὺς πρώτους ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως χρόνους. Ἐν ἔτει 1835 ἡ Ἐκκλησία, τῇ ἀξιώσει τοῦ Κράτους, διέλυσε 416 μοναστήρια καὶ παρεχώρησε τὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὸ Κράτος χάριν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ. Ἐπηρεασμένησαν φορολογικαὶ ἐπιβαρύνσεις τῶν Ἱερῶν Μονῶν διὰ κρατικὰς ἀνάγκας, χωρὶς νὰ σταματήσῃ καὶ ἡ δωρεὰν παραχώρησις γηπέδων ἀξιολόγων πρὸς ἀνεγερσὶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, σχολείων, στρατώνων κλπ. Καὶ τελευταίως ἤλλαξεν ἡ ὄψις τῆς κτήσεως καὶ τὴν θέσιν τῆς δωρεᾶς κατέλαβεν ἡ ἀρπαγὴ. Ἀπαλλοτριώσεις, ἐπιτάξεις, καταλήψεις, καταπατήσεις ἀστικῶν καὶ ἀγρο-

τικῶν κτημάτων τῆς Ἐκκλησίας ἐγένοντο σποραδικῶς κατ' ἀρχάς, ὁμαδικῶς δὲ ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1933, ὅτε ἡ Ἐκκλησία ἐστερηθῆ τεραστίων εἰς ἕκτασιν κτημάτων αὐτῆς ὑπὸ διαφορῶν λόγους, χωρὶς τινος ἀποζημιώσεως, ἐκτὸς ἐλαχίστης δι' ὀλίγα κτήματα.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχίζει τὸ ζήτημα νὰ ἀναγεται εἰς πρόβλημα πλέον διὰ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἠρκεῖτο εἰς διαμαρτυρίας ἐγγράφους ἢ παραστάσεις προφορικὰς, μὴ λαμβανόμενας ὑπ' ὄψιν. Προξενεῖ τῶντι κατάπληξιν ὁ ἀριθμὸς τῶν στρεμμάτων τῆς ἀφαιρεθείσης κατὰ διαφορῶν ἐποχᾶς καὶ τρόπους περιουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ μόνη ἐβάστασε καὶ ἐξεπλήρωσε ὑποχρεώσεις τοῦ Κράτους πρὸς τοὺς πολίτας τόσον πρὸ τῶν πολέμων ὅσον καὶ μετ' αὐτούς, διὰ τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς διανομῆς αὐτῶν εἰς πολεμιστὰς Στρατιώτας καὶ Ἀξιωματικούς, εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους, εἰς πρόσφυγας, εἰς ἀκτῆμονας, γεωργικῶν, ἀστικῶν καὶ πάσης ἄλλης φύσεως κτημάτων, ὡς ἐδικαιολογεῖτο τότε ἡ ἔκνομος αὐτῆ ἐνέργεια, καθόσον, ὡς τὰ πολλά, ἡ περιουσία διεμοιράζετο εἰς πλουσίους κτηματίας, ἔχοντας τὴν ιδιότητα τῆς κομματικῆς φιλίας.

3. Ἡ τελευταία ἐξέλιξις τοῦ ζητήματος.

Καταλείποντες ὁμῶς ταῦτα ὡς γνωστὰ, εἶναι νομίζομεν ἀνάγκη νὰ παρακολουθήσωμεν, ὅσον εἶναι δυνατόν ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς, τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἔριδος Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἀπὸ τοῦ 1947, κυρίως δὲ ἀπὸ τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1949 καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ χρονικὴ περίοδος ἀπὸ τοῦ 1947 μέχρι τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1949 ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ εἰσαγωγὴν εἰς τὸ ὑπὸ ἑξέτασιν θέμα, κεῖται δὲ ἔξω τῶν χρονικῶν ὁρίων τῆς ὑφ' ἡμῶν διαχειρίσεως τοῦ ζητήματος. Τὴν ἐξέλιξιν ταύτην, πρὸς εὐκολωτέραν παρακολούθησιν καὶ κατάληψιν τοῦ ζητήματος, διαιροῦμεν εἰς τρεῖς φάσεις, σαφῶς διακρινόμενας ἀλλήλων, κατὰ τε τὸν χρόνον καὶ τὰ μεσολαβήσαντα γεγονότα.

Εἰσαγωγή

Τῷ 1947 ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὸ ὑπ' ἀριθ. 327 Νομοθετικὸν Διάταγμα «Περὶ ἀναγκαστικῆς μισθώσεως γαιῶν ὑπὲρ ἀκτημόνων γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων». Διὰ τοῦ Διατάγματος τούτου ὁρίζεται, ὅτι «καλλιεργούμεναι ἢ καλλιεργήσιμοι γαῖαι ἢ ἐπιδεκτικαὶ κτηνοτροφικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοιαῦται, ἀνήκουσαι εἰς τὸν Ο. Δ. Ε. Π. καὶ τὰς Ἱερὰς Μονὰς, ἐκμισθῶνται ἀναγκαστικῶς πρὸς ἀκτῆμονας γεωργοὺς ἢ κτηνοτρόφους, τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας καθορίζοντος τὰς ἐκμισθωτέας ἐκτάσεις δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ». Τὸ Διάταγμα τοῦτο ἔσχεν ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ μόνον ἐπὶ τῆς ἐκποιητέας περιουσίας, ἐκμισθωθέντων κτημάτων καὶ ἐλαιοδένδρων ἐν Μυτιλήνῃ, Πρεβέζῃ, Ἀττικῇ, Θήρᾳ, Ἀντικύρῳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ καὶ ζημιωθέντος τοῦ Ο. Δ. Ε. Π. ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς ταύτης μισθώσεως πολλὰ ἑκατομύρια δραχμῶν, δὲν ἐφηροδόθη δὲ ἐπὶ τῆς διατηρητέας περιουσίας τῶν Μονῶν, διότι περιέχεται ἐν αὐτῷ

καὶ εὐεργετικὴ τις διάταξις, καθ' ἣν ἐξαιρεῖται τῆς ἐκμισθώσεως ἢ περιουσίας τῶν ἱστορικῶν Μονῶν. Θὰ καθωρίζοντο δὲ αἱ ὡς ἱστορικαὶ Μοναὶ ὑπὸ Διατάγματος τῶν Ὑπουργῶν Γεωργίας καὶ Θρησκευμάτων, ὅπερ κατηρτίσθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, δὲν ὑπεγράφητο ὁμως ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε Ὑπουργῶν τῶν Θρησκευμάτων. Ὡς ἦτο ἐπόμενο, τὸ Διάταγμα τοῦτο τοῦ 1947 ἤνοιξε ζήτημα καὶ συζητήσεις καὶ τὴν ὄρεξιν τῶν βουλευμιῶντων, εἰσῆλθε δὲ τὸ ζήτημα καὶ εἰς τὴν Ἀ' Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν μεταξὺ τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων τοῦ Συντάγματος, ὡς ἀρθρον 143.

Ἡ ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν τῇ Συνταγματικῇ Ἐπιτροπῇ συζητήσεων ἐπὶ τῶν ἀρθρων 1 καὶ 2 τοῦ σχεδίου Συντάγματος συγκληθεῖσα Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1948, ἤσυχολήθη καὶ μὲ τὸ ἀρθρον 143 τοῦ σχεδίου, τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν κτηματικὴν περιουσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπέστειλε τὸ γνωστὸν ὑπόμνημα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, τὸ συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἱκαρίας Εἰσηγηαίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτίθενται αἱ ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἐν σχεδίῳ τούτου συνταγματικοῦ ἀρθρου. Καθὼς δὲ ἐπάγεται ὁ Οἰκονομικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαρίσης Δαυρόθεος ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐκδοθέντι βιβλίῳ αὐτοῦ Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀναπαλλοτριώτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, τῷ ἀποτελοῦντι πολύτιμον ὁδηγὸν ἐν τῇ παρακολουθήσει τῆς ἐξελέξεως τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, «τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα εἶναι, ὅτι διὰ τοῦ ἀρθρου τούτου 143, ἂν ἐψηφίζετο ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς, αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ καὶ ὁ Ο.Α.Ε.Π. διελύοντο...».

Πρώτη φάσις

α'. Πρώτη ἐπίσημος δῆλωσις τῆς Ἐκκλησίας.— Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ εὔρομεν ἡμεῖς τὸ ζήτημα, ὅτε ἀνεδέχθημεν τὸ βάρος τῶν ἀρχιεπισκοπικῶν καθηκόντων καὶ ἀπο τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ἡ πρώτη φάσις αὐτοῦ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν. Τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου 1949 ἐγένετο ἡ γνωστὴ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν συγκέντρωσις καὶ ἐκκλησις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων. Τότε ἡμεῖς, ἀπαντῶντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην ἐκ προσώπου τῆς Ἐκκλησίας, εἶπομεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «... ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὄχι μόνον ὀλόκληρον τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν της κύρος θὰ διαθέσῃ, ἀλλὰ μολονὶ πενομένη καὶ ἐπαιτούσα καὶ διωκομένη, εἶναι ἐτοίμη νὰ παράσχη πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀνταρτοπλήκτων μέγα μέρος τῶν ψυχίων, ὅσα ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν ἢ κατὰ καιροῦς ἄγνωμος λεηλασία, ἢ μήπω διακοπεῖσα ἐκ μέρους ἀστοργου Πολιτείας».

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθημεν ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἐν τῇ διαχειρίσει τοῦ ζητήματος μετὰ τῶν τῆς Πολιτείας. Καὶ δυνάμεθα νὰ εἶπωμεν, ἀνευ ὑπερβολῆς, ὅτι ὑπήρξεν εὐτυχὴς ἢ ἔμπνευσις νὰ διακηρύξωμεν οὕτω ἐπισημῶς τὰς διαθέσεις τῆς Ἐκκλησίας, διότι διὰ

τῆς δηλώσεως ταύτης ἔκτοτε ἀφωπλίζομεν τὰς κατὰ καιροῦς Κυβερνήσεις καὶ τοὺς ἀρμοδίους Ὑπουργούς, προβάλλοντες τὸ ἐπιχείρημα ἀπέναντι αὐτῶν καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνον δὲν ἀρνείται νὰ δώσῃ πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτημῶνων, ἀλλὰ πλήρως κατανούσα τὴν κοινωνικὴν σημασίαν τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης, οἰκειοθελῶς προσφέρει ἐκ τῶν ὑστερημάτων αὐτῆς. Δυνάμεθα δὲ νὰ γνωρίζομεν πόσῃ δυνάμει ἐδίδεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἐπίσημος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ δῆλωσις αὕτη, ὡς ἐπιχείρημα ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἡμῶν μετὰ τῶν ἀρμοδίων. Ἄλλως τε δὲν ἦτο δῆλωσις ἀπατηλὴ καὶ ὑπὸ τῆς σκοπιμότητος ἀπλῶς ὑπαγορευομένη, ἀλλὰ εἰλικρινὴς καὶ ἐκ πραγματικοῦ διαφέροντος πρὸς τοὺς ἀκτῆμονας τῆς ὑπαίθρου γενομένη.

β'. Δεύτερα δῆλωσις. — Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐλάβομεν ἐμπιστευτικὰ γράμματα ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, δι' ὧν ἐζητεῖτο ἡ παραχώρησις ἐκκλησιαστικῶν ἐκτάσεων πρὸς ἐγκατάστασιν συμμοριοπλήκτων ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος διὰ λόγους ἐθνικούς. Ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης παρέστημεν μετὰ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας ἐν συσκέψει τοῦ Συντονιστικοῦ Κυβερνητικοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν ἐκτὸς τῶν ἄλλων παρέστη καὶ ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Ἀλέξανδρος Διομήδης. Ἐν τῇ συσκέψει ταύτῃ πρῶτον συζητήθη τὸ συναφὲς πρὸς τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ Κλήρου, ὅτε δὲ ὁ παριστάμενος Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐξήτησεν, ὅπως, πρὸς θεραπείαν τῆς ἐπείγουσας ἀνάγκης τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συμμοριοπλήκτων, ἐκδοθῇ Ἀναγκαστικὸς Νόμος ἢ Διάταγμα καὶ καταληφθῶσι τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον κτήματα, ἡμεῖς εἶπομεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν αὐτὴν ἀνάγκην, ὡς καὶ ἄλλοτε καθ' ὅλας τὰς ὁμοίας περιστάσεις τῆς Πατρίδος ἔπραξεν, οἰκειοθελῶς προσφέρεται νὰ παραχωρήσῃ τὰς ἀπαιτούμενας ἐκτάσεις ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῆς, ἔχει ὁμως νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἡ ἀπομένουσα μετὰ τοῦτο εἰς αὐτὴν περιουσία διασφαλισθῇ ἀπὸ πάσης εἰς τὸ μέλλον καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἀφαιρέσεως, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ τοὺς κοινωνικοὺς σκοποὺς αὐτῆς. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἀπαιτοῦνται μετὰ ταῦτα Νόμοι καὶ Διατάγματα, ἐφ' ὅσον ἡ παραχώρησις τόσον ἐπισημῶς δίδεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν». Οὕτω τίθεται ἀπ' ἀρχῆς σαφὴς βᾶσις εἰς τὰς μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐπὶ τοῦ ζητήματος συζητήσεις, νὰ δώσῃ μὲν ἡ Ἐκκλησία καὶ δὴ οἰκειοθελῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ διασφαλισθῇ ὀριστικῶς καὶ μονίμως ἡ ἀπομένουσα εἰς αὐτὴν περιουσία.

γ'. Τρίτη δῆλωσις.— Ἀπρηθύναμεν δὲ καὶ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸ Βασιλεῖα ἐπιστολήν, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν δηλώσεως καὶ κατόπιν τῶν ὡς ἄνω ἐγγράφων τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐγράφομεν τὰ ἑξῆς: «... ἐκ τῆς ἀπομεινάσης ἀγροτικῆς περιουσίας ἡ Ἐκκλησία προθυμοποιεῖται ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Πολιτείας νὰ παραχωρήσῃ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν συμμοριοπλήκτων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ

ταῖς Νήσοις τὰς ἀναγκαιούσας ἐκτάσεις, μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν ὅπως αὐταὶ διατεθῶσιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπὸν κατὰ τὴν κρίσιν μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας. Ἡ ἐκχώρησις τῶν ἐκτάσεων τούτων, ἀνερχομένων εἰς δεκάδας χιλιάδας στρεμμάτων, ἀξίας πολλῶν δισεκατομμυρίων, παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Πολιτείαν, πρὸ πάσης ἐκχώρησεως, τὴν Συνταγματικὴν κατοχύρωσιν τῆς ὑπολοίπου περιουσίας τῆς—ἐλαχίστων πλέον λειψάνων—ἀπὸ πᾶσαν δήμευσιν ὑπὸ οἰονδήποτε τύπον ἀπαλλοτριώσεως, ἐπιτάξεων, ἀναγκαστικῶν μισθώσεων κτλ., αἰρομένων καὶ τῶν τυχόν ἐπιβληθέντων τοιούτων μέτρων. Τὸ αἴτημα τῆς Ἐκκλησίας ὅπως ἰσχύσῃ καὶ δι' αὐτὴν ἡ Συνταγματικὴ διάταξις περὶ κατοχυρώσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας, θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι δὲν θὰ θεωρηθῇ παράλογον ἢ ὑπερβολικόν».

δ'. *Ἡ λύσις ἀναβάλλεται.*—Εἶτα κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν σύσκεψιν, ὑπεβλήθη ἡμῖν πῖναξ ἐκ μοναστηριακῶν κτημάτων τῆς ἐκποιητέας καὶ διατηρητέας περιουσίας ἐξ 64.930 στρεμμάτων ἐν Πελοποννήσῳ, τὰ ὁποῖα, ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, νὰ παραχωρηθῶσιν ἀμέσως, πρὸς ἀποκατάστασιν συμμοριοπλήκτων. Συνεστήθη μικτὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ μερικωτέρου τούτου ζητήματος, ὡς καὶ τοῦ ὅλου ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας γενικωτέρων. Τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ἀμέσου ἐγκαταστάσεως συμμοριοπλήκτων ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος εἰς Πελοπόννησον καὶ τὰς Νήσους δὲν προωθήθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας καὶ οὕτω ἡ λύσις τοῦ προβλήματος καὶ πάλιν ἀνεβλήθη διὰ τὸ προσεχὲς μέλλον.

ε'. *Αἱ ἀπόψεις τῆς Ἐπιτροπῆς.*—Ἐπὶ τοῦ γενικωτέρου ζητήματος ἡ συσταθεῖσα Ἐπιτροπὴ δις μόνον συνεσκέφθη, ἦσαν δὲ αἱ ἀπόψεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῆς μελῶν : ἡ κατάργησις τοῦ Ν. Δ. 327 καὶ ἡ μὴ ἐκδοσις τοῦ ἐκτελεστικοῦ τοιούτου περὶ ἱστορικῶν Μονῶν, τῶν δὲ πολιτικῶν μελῶν αἱ ἀπόψεις ἦσαν : νὰ μὴ καταργηθῇ τὸ Ν. Δ. 327, νὰ ἐκδοθῇ τὸ ἐκτελεστικὸν τοιοῦτο, δι' οὗ νὰ χαρακτηρισθῶσι πᾶσαι αἱ Μοναὶ ὡς ἱστορικαί, νὰ ἀφεθῇ δὲ εἰς αὐτάς ἐκτασις ἀγρῶν 300 στρεμμάτων, βοσκοτόπων καὶ λειβαδίων ἐκτασις ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ποιμνίων, ἐλαιόδενδρα 2.000, ἀμπελώνων ἐκτασις 100 στρεμμάτων, οἱ κῆποι καὶ οἱ ὄπωρῶνες. Ταῦτα βεβαίως δὲν ἐγένοντο δεκτὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὸ τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν παραχώρησιν τῶν ἐλαιῶνων.

στ'. *Καὶ πάλιν εἰς τὸ Συντονιστικόν.*—Μετὰ τριήμερον παρέστη ἀνάγκη νὰ παραστῇ καὶ πάλιν ἡ Ἐκκλησία ἐν τῷ Συντονιστικῷ Συμβουλίῳ διὰ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου αὐτῆς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαρίσης. Κατὰ τὴν σύσκεψιν ταύτην ὁ Οἰκονομικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας ἀνέπτυξε τὴν σημασίαν τῶν γεγομένων δηλώσεων περὶ οἰκιοθελοῦς παραχωρήσεως ἐκτάσεων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐξήγησε τὴν μὴ διαφοροποίησιν τῶν Ἱερῶν Μονῶν εἰς ἱστορικὰ καὶ μὴ τοιαύτας καὶ τὴν κατοχύρωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Καὶ ὁ τότε Ὑπουργὸς τοῦ

Συντονισμοῦ Στεφανόπουλος ἔψαλεν ὕμνον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς πρὸς τὸ Ἔθνος, ἐδέχθη ἀπάσας τὰς Ἱερὰς Μονὰς ὡς ἱστορικὰς καὶ ἀνεγνώρισεν ὡς καθῆκον τῆς Πολιτείας τὴν κατοχύρωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, γενομένων δεκτῶν τῶν ἀπόψεων τῆς Ἐκκλησίας. Διεφώνησεν ὅμως ὁ Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας ἐπὶ τοῦ σημείου τῆς ἀπαλείψεως ἐκ τοῦ Ν. Δ. 327 τῶν ἀφορῶν εἰς τὸν Ο. Δ. Ε. Π. καὶ τὰς Ἱερὰς Μονὰς διατάξων, μὴ δεχθεῖς τὴν τοιαύτην πρότασιν τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας.

ζ'. *Ἐνώπιον τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς.*—Μετὰ ἓνα μῆνα περίπου παρέστη ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία νὰ παραστῇ ἐνώπιον τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις εἶχεν ἤδη ψηφίσει, μὴ ὑπαρχούσης ἀντιρρήσεως, τὸ 143 ἄρθρον, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Ἡ παραστάσα Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας συνεκροτεῖτο ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαρίσης, Κορινθίας καὶ Καλαβρυτῶν. Οὗτοι, κατὰ σειράν ἀγορεύσαντες, ἀνέπτυξαν τὴν σημασίαν τῶν δύο μεγάλων χειρονομιῶν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς τοῦ 1833 καὶ τῆς τοῦ 1949, ὡμίλησαν περὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας παραχωρηθέντων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀπαλλοτριωθέντων καὶ περὶ τοῦ ὁλεθρίου ἀποτελέσματος ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς Πολιτείας, ἀνέπτυξαν τοὺς κοινωνικοὺς καὶ ἐθνικοὺς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ πάντες ἔκαμον ἔκκλησιν πρὸς τὰ μέλη τῆς Συνταγματικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ μὴ ψηφίσεως τοῦ ἄρθρου 143, ὡμίλησε δὲ τελευταῖος ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Κ. Τσάτσος, θερμῶς ὑποστηρίξας τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε νὰ κατανοήσωσιν ἀρκούντως τὸ πρᾶγμα οἱ Βουλευταί, πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον αὐτῶν, καὶ νὰ ψηφισθῇ ἐν τέλει τὸ ἀναπαλλοτριώτον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

η'. *Ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.*—Ὁ ἐπὶ τῆς Γεωργίας ὅμως Ὑπουργὸς εἶχεν ἀντιρρήσεις καὶ ἐξήτει τὴν ἐπαναφορὰν τῆς συζητήσεως, ἡμεῖς δὲ διεβεβαίωμεν, ὅτι καιτοὶ ὑπὸ τῆς Βουλῆς θὰ ἐψηφίζοτο τὸ ἀναπαλλοτριώτον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἡ Ἐκκλησία θὰ παραχώρησεν τὰ ὑπεσχημένα. Ὅθεν τὸ ζήτημα ἤχθη ἐνώπιον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγένετο δεκτὴ πρότασις τοῦ τότε Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Τσαλδάρη, ὅπως τὸ ἐν τῷ ἄρθρῳ 143 καὶ ἀφορῶν εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων καὶ βοσκοτόπων ρυθμισθῇ διὰ Νόμου, ἐφ' ἅπαξ ἐκδιδομένον. Διὰ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, τῆς ὁποίας ἡ διατύπωσις ἐγένετο καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Κ. Τσάτσου, ἐξηροῦντο τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἡ ἀστικὴ τοιαύτη, οἱ κῆποι καὶ οἱ ἐλαιῶνες.

θ'. *Τὸ τρίτον ἐνώπιον τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου.*—Κατόπιν τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως παρέστημεν αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Συντονιστικοῦ Συμβουλίου, πρὸς προάσπισιν τῶν ἀπόψεων τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Συντονιστικὸν Συμβούλιον ἐνέκρινε τὸ 143 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, ὡς ἐκ νέου διευτυπώθη. Τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ ἐγένετο εἰσήγησις εἰς τὴν Συνταγμα-

τικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ ἀγῶνα, τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας τετρακίς ἀγορεύσαντος, ἐγένετο δεκτὴ ἡ τροποποίησις καὶ ἐψηφίσθη τὸ ἄρθρον, ὃς ὑπάρχει νῦν ὑπ' ἀριθ. 104 ἐν τῷ Συντάγματι.

Ἦδη εὐρισκόμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ 1949. Τὸ ἐπιπλέον ἔτος 1950 διέρρησεν ἄνευ σοβαρᾶς περὶ τὸ ζήτημα κινήσεως. Ἐνταῦθα δὲ λήγει καὶ ἡ πρώτη φάσις τῶν συζητήσεων μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Τὸ ἐπίτευγμα εἶναι τοῦτο, ὅτι κατοχυρώθησαν συνταγματικῶς ἐν τῷ ἄρθρῳ 143 τοῦ Συντάγματος ἡ Ἀστική περιουσία καὶ οἱ Ἐλαιῶνες, κατὰ τὴν ἐν σχεδίῳ διατύπωσιν «ἐξαιροῦνται τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως καὶ μισθώσεως οἱ ἐλαιῶνες, κῆποι, ἀμπελῶνες καὶ ἡ ἀστική περιουσία, διὰ Νόμου δὲ θέλει ρυθμισθῆ ἡ ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις ἀγρῶν, δασωδῶν ἐκτάσεων καὶ βοσκοτόπων».

Δευτέρα φάσις.

α'. Αἱ δηλώσεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας. — Ἄμα τῇ ἐνάρξει τοῦ 1951, ἀρχεῖται καὶ ἡ δευτέρα φάσις τῆς τελευταίας ἐξελέξεως τοῦ ζητήματος. Περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου, ἀνέγραψεν ὁ Τύπος, ὅτι ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας Ἀνδρέας Λαμπρόπουλος, ἐπανελθὼν ἐκ περιουσίας αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἐνήργει πρὸς διάθεσιν εἰς τοὺς ἀκτήμονας ἀγρότας ἐκτάσεων ἐκ τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας.

β'. Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. — Ἡ Ἱερά Σύνοδος λαβοῦσα γνῶσιν τῶν δηλώσεων τούτων κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 31-1-1951, συνέστησεν Ἐπιτροπὴν ἐκ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τριῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ἧτις μεταβαίνουσα ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Γεωργίας θὰ ἐξήτει, ὅπως εἰς οὐδεμίαν ἐνεργεῖαν προβῆ ἡ Πολιτεία ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ, οὗτος ἀνεσκέυασε τὰ ὑπὸ τοῦ Τύπου ἀναγραφέντα ὡς ἀνακριβῆ, διαβεβαιώσας ὅτι πρᾶγματι οὐδὲν θὰ ἐνεργηθῆ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Ἐκκλησίας.

γ'. Τὸ περὶ ἱστορικῶν Μονῶν Διάταγμα ὑπογράφεται. — Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπληροφορεῖτο διὰ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ΤΑΚΕ, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Ν. Δ. 327 προβλεπόμενον ἐκτελεστικὸν Διάταγμα, περὶ καθορισμοῦ τῶν ἱστορικῶν Μονῶν, εἶχεν ὑπογραφῆ ἐπὶ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Θεραπευμάτων Γ. Παπανδρέου. Ἀμέσως ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὀρισμένη Ἐπιτροπὴ μετὰ καὶ τῶν Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ τοῦ Βασιλικοῦ τοιοῦτον παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, μετέβησαν παρὰ τῷ Ὑφυπουργῷ τῆς Παιδείας διαμαρτυρόμενοι, ὁ Ὑφυπουργὸς διεβίβασε τὴν διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν καὶ Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, οὗτος δὲ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Γεωργίας, ὅπως συνεννοηθῆ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας.

δ'. Συνεννοήσεις μεταξὺ Ὑπουργοῦ καὶ Ἐπιτροπῆς. — Ἐπισκέφθη ἡμᾶς ἐπὶ τούτῳ ἐπανειλημμένως

ὁ Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἐπισκέψεων καὶ συσκέψεων τούτων ὑπῆρξεν, ὅπως ὀρισθῆ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀρχιερέων, ἵνα μετ' ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας μελετήσωσι τὸ ζήτημα. Κατὰ τὰς συσκέψεις τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀντικρουομένων ἀντιθέτων ἀπόψεων, ὅτι ἡ μοναστηριακὴ περιουσία, ἢ τε διατηρητέα καὶ ἢ ἐκπονητέα, εἶναι ἐν ἰσότητι, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν θεραπεῖαν ἐκκλησιαστικῶν σκοπῶν.

ε'. Εἰσήγησις πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον. — Τὰ μέγιστα τοῦδε ἀπ' ἀρχῆς γενόμενα παρεκάλεσαμεν τὸν Οἰκονομικὸν Ἐπίτροπον τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἰσηγηθῆ πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον, ἵνα αὐτὴ λάβῃ γνῶσιν καὶ ἀποκτῆσῃ ἐνιαίαν ἀντίληψιν ἐπὶ τοῦ ὅλου ζητήματος. Ὁ Οἰκονομικὸς Ἐπίτροπος ἐν μακρᾷ καὶ ἀναλυτικῇ εἰσηγήσει γραπτῶς καὶ προφορικῶς ἐνημέρωσε τὴν Ἱεράν Σύνοδον, ἀναπτύξας ἱστορικῶς καὶ οὐσιαστικῶς τὸ ζήτημα καὶ ἐκθέσας τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἃς ἡ ἐλαχίστη ἐκκλησιαστικὴ περιουσία θὰ ἐπῆρκει ὀλόκληρος πρὸς ἐγκατάστασιν ἐλαχιστοτάτου ποσοστοῦ ἐκ τῶν 250.000 ἐν Ἑλλάδι ἀκτημόνων, ἀλλ' ἐπὶ τέλος θὰ συγκατετίθετο ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῆς, νὰ παρῶρησῃ ἐκτάσεις ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ἀλλ' ὑπὸ ὀρισμένους ὅρους, ἀφορῶντας εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐξακριβωσιν τῆς πραγματικῆς ἀνάγκης καὶ διάθεσιν τῶν κτημάτων καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας κατοχύρωσιν τῆς ἀπομένουσας περιουσίας.

στ'. Παραχωρήσεις κτημάτων ἐν Σπάρτῃ. — Ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ τοποθετεῖται ἡ παραχώρησις ἐμφυτευτικῶν δικαιωμάτων ὑπὸ τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. ἐπὶ κτημάτων τῆς ρευστοποιητέας περιουσίας τῆς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σπάρτης, εἰς πτωχοὺς ἀκτήμονας, ἀξίους τῆς προστασίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παραχώρησις αὕτη ἐκρίθη ἀναγκαία πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. καὶ τῶν πτωχῶν ἀγροτῶν, τὸ δὲ ἐκ ταύτης ἠθικὸν κέρδος τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως μέγα μετὰ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς ἐκείνης, οἵτινες, διὰ κοινοῦ ἀνακοινωθέντος πρὸς ἡμᾶς, δημοσιευθέντος καὶ ἐν τῷ Τύπῳ καὶ διὰ συγκλητικῶν λόγων, ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁμολογοῦντες τὸ πατρικὸν αὐτῆς ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ὑπ' αὐτῆς κατανόησιν τῆς δυστυχίας αὐτῶν.

ζ'. Ἡ εἰσήγησις τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας. — Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, εἶχεν ἀνατεθῆ ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἡ συνεννόησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπέβαλε τὴν εἰσηγήσιν αὐτοῦ εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων. Ὁφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς, κατόπιν καὶ τῶν ἐπανειλημμένων συζητήσεων μετ' ἡμῶν, εἶδεν ἐν τῇ εἰσηγήσει ταύτῃ κατανόησιν καὶ φιλικὸν ἐνδιαφέρον ὑπερ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ εἰσηγήσει ταύτῃ ὀρίζονται αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Πολιτείας ὡς ἀκολουθῶν: ἐκ τῶν καλλιεργησίμων ἢ καλλιεργουμένων ἀγρῶν 200.000 στρέμματα, ἐκ τῶν

χέρσων καὶ μὴ ἐπιδεκτικῶν καλλιέργειας ἀγρῶν 56.000 στρέμματα, ἐκ δὲ τῶν βοσκοτόπων καὶ λειβαδίων ἀνάλογος ἔκτασις.

η'. *Σύσκεψις ἐπὶ τῶν ἀξιώσεων τῆς Πολιτείας.*— Ἐπηκολούθησε σύσκεψις, ἐν ἣ παρόστη ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡμεῖς αὐτοπροσώπως, ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ἀξιώσεων τῆς Πολιτείας. Κατ' αὐτὴν ἐξετέθησαν τὰ ἐπιζήμια ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Ν. Δ. 327 ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ Ο. Δ. Ε. Π. καὶ ἐξητήθη ἡ ἐπιστροφή τῶν δυνάμει τοῦ Διατάγματος τούτου μισθωθέντων κτημάτων, περὶ ὧν εἴπομεν ἐν ἀρχῇ, ἡμεῖς δὲ ἠξιώσαμεν, ὅπως εἰς οὐδεμίαν περαιτέρω ἐνέργειαν προβῆ ἡ Πολιτεία, ἐὰν μὴ πρότερον καταργηθῆ τὸ Διάταγμα τοῦτο, ἐφ' ὅσον, τούτου ὑφισταμένου καὶ ἰσχύοντος, οὐδεμία δύναται νὰ γίνηται συζήτησις. Ἠγέρθη δὲ καὶ ἀξιώσις ἐκ μέρους τινὸς τῶν συμμετεχόντων ἐκπροσώπου τῆς Πολιτείας ἐν τῇ συσκέψει, ὅπως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Πολιτείας, τὰς ἐν τῇ εἰσηγήσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας, προστεθῆ καὶ ἀνάλογος ἀριθμὸς ἐλαιοδένδρων, ἐφ' ὅσον περὶ αὐτῶν δὲν ἐγένετο λόγος ἐν τῇ εἰσηγήσει, ἀλλ' ἡ ἀξίωσις αὕτη ἀντεκρούσθη ἐπιτυχῶς.

θ'. *Τρόπος παραχωρήσεως.*— Ἐφ' ὅσον εἶχον καταλήξει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἱ μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας συνεννοήσεις, ἤρξατο ἤδη νὰ γίνηται σκέψις περὶ τοῦ τρόπου παραχωρήσεως τῶν παραχωρητέων ἐκτάσεων, ἐκπονηθεῖσα δὲ ἡ ἐπὶ τούτου μελέτη καὶ γενομένη δεκτὴ, ἀπεστάλη πρὸς τὴν Πολιτείαν ἀρμόδιος. Ἐν αὐτῇ ἐζητεῖτο, ὅπως τὸ ὅλον τίμημα τῶν παραχωρηθησομένων κτημάτων καταβληθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ Δημοσίου διὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης.

ι'. *Ἀδέτησις τῶν συμπεφωνημένων.*— Ἐνῶ οὕτως ἐφαίνετο πρὸς αἰσιον τέλος βαῖνον τὸ ὅλον ζήτημα, αἴφνης ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, υἰοθετήσας τὰ πορίσματα τῆς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἐσκέπτετο τὴν ἔκδοσιν Ἀν. Νόμου πρὸς διευρύνσιν τῶν διατάξεων τοῦ ἀσυμφόρου καὶ ἐπιζημίον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Ν. Δ. 327. Ἐνεφανίζετο πάλιν ἀπειλητικὸς ὁ κίνδυνος νὰ χάσῃ ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀγροτικὴν αὐτῆς περιουσίαν, διότι ἡ Διακομματικὴ Ἐπιτροπὴ προέτεινεν, ὅπως ὅλαι αἱ φυτεῖαι ἄνω τῶν 25 στρεμμάτων, ὅλοι οἱ ἀγροὶ ἄνω τῶν 150 στρεμμάτων καὶ ὅλοι οἱ βοσκοτόποι ἄνω τῶν 300 στρεμμάτων μισθωθῶσιν ἀναγκαστικῶς.

ια'. *Ἐπὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως.*— Ἀμέσως συνετάγη ἔκτενὲς καὶ ἐμπεριστατωμένον ὑπόμνημα, ὡς φωνὴ διαμαρτυρίας καὶ ἰεράς ἀγανακτήσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτείαν, τὸ ὅσοιον μετὰ καὶ τῆς ἔκτενου ἐκθέσεως τοῦ Οἰκονομικοῦ Βαιτρού πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον, περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω, μεταβάντες ἐπεδώκαμεν αὐτοπροσώπως πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀκαίσις ἡμῶν καὶ προφορικῶς περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, τῆς θέσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ περὶ τῶν εἰς βάρος αὐτῆς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ Ν. Δ. 327 ἐνεργηθέντων, ἐδήλωσεν ἀγνοίαν τῆς ἐκτά-

σεως τοῦ Νόμου τούτου καὶ ὑπεσχέθη ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν θὰ προβῆ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀνευ τῆς γνώμης τῆς Ἐκκλησίας.

ιβ'. *Τὸ ζήτημα καὶ πάλιν ἐκκορμῆς.*— Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τύπος ἀνέγραφε διαφόρους ἀνακοριβεῖας καὶ φανταστικὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ὑποθέσεως, δι' ὅπερ καὶ παρόστη ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἐπίσημος διάψευσις τούτων, ἀπεχώρησεν ἔπειτα τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς, προσεκρούθησιν δὲ καὶ αἱ τελευταῖαι ἐκλογαὶ καὶ τὸ ζήτημα παρέμεινε καὶ πάλιν ἐκκορμῆς. Ἐν δὲ τῷ σημείῳ τούτῳ λήγει καὶ ἡ δευτέρα φάσις τῆς τελευταίας ἐξελίξεως τῶν μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας συζητήσεων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Τρίτη φάσις.

α'. *Ὁ ἀγὼν ἐπαναλαμβάνεται.*— Τὸ ζήτημα τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐπὶ τὸ εὐσημότερον ἢ τῆς δημεύσεως ἐπὶ τὸ πραγματικότερον, τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἐμπεριέχεται εἰς τὸ πρόγραμμα παντὸς κόμματος καὶ πάσης κυβερνητικῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως. Μετὰ τὰς τελευταίας ἐκλογάς, ὡς προεβλέπετο, ὁ ἀγὼν ἐπανελήφθη δεξύτερος. Ὁ νέος Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, κατόπιν συνεντεύξεως ἡμῶν πρὸς τὸ Περιοδικὸν «Συνεργατικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», ἐπανερχόμενος εἰς τὸ Ν. Δ. 327, ἔκαμε δηλώσεις περὶ διευρύνσεως τῶν διατάξεων αὐτοῦ, ἐδήλωσε δὲ ἀπεριφροστώτως, ὅτι ἡ Πολιτεία, μετὰ τὴν περικολπὴν τῆς Ἀμερικανικῆς βοηθείας, δὲν ἔχει χρήματα καὶ ἐπομένως καὶ ἐκ τῶν κτημάτων τῆς Ἐκκλησίας θὰ λάβῃ πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτιμόνων καὶ ἀποζημιώσιν, ἐν τῷ παρόντι τοῦλάχιστον, δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ δώσῃ.

β'. *Ἀπάντησις εἰς τὰς δηλώσεις.*— Ἡ Ἱερά Σύνοδος εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας ἀπήνησε δι' ἐπισήμου ἔκτενου ἀνακοινωθέντος αὐτῆς δημοσιευθέντος ἐν τῷ Τύπῳ. Ἐν τῷ ἀνακοινωθέντι τούτῳ ἐκτίθενται αἱ ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας περὶ παραχωρήσεως ἐκ τῶν γαιῶν αὐτῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀκτιμόνων, τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῶν συζητήσεων αὐτῆς μετὰ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως καὶ χαρακτηρίζεται ἡ ἀσκουμένη ἐπ' αὐτῆς πίεσις, ὡς καταπάτησις τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, ἅτινα εἶναι σεβαστὰ ἐπὶ παντὸς φυσικοῦ καὶ νομικοῦ προσώπου.

γ'. *Ἡ ψήφισις τοῦ Συντάγματος.*— Ἐκ παραλήλου, κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων, ἐψηφίσθη τὸ σχέδιον Συντάγματος ὡς εἶχε καὶ οὕτω, διὰ τῆς ἐν τῷ ἀρθρῷ 104 τοῦ νέου Συντάγματος διατάξεως «ἔξαιροῦνται οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν ἐλαιῶνες, οἱ ἀμπελῶνες, οἱ κηποὶ καὶ ἡ ἀστικὴ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία». Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης, ἐν μέρος τῆς περιουσίας τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τριετῆς ἀγῶνας, κατοχυρώθη πλέον ὑπὸ τῆς Πολιτείας συνταγματικῶς.

δ'. *Πρὸς συμβιβασμόν.*— Ἀλλ' ἤδη ἐπέκειτο ἡ κατάθεσις πρὸς ψήφισιν ὑπὸ τῆς Βουλῆς τοῦ ὅπου τοῦ Συντάγματος προβλεπομένου Νόμου, περὶ τῶν ἀπαλλοτριωτέων ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ τὸ Ὑπου-

γειον Γεωργίας ἐπανήρχετο εἰς τὴν προσφιλή αὐτοῦ σκέψιν περὶ διευρύνσεως τῶν διατάξεων τοῦ Ν.Α. 327, περὶ ἀναγκαστικῆς μισθώσεως. Ἐχοντες περὶ τούτων ἀκριβεῖς πληροφορίες, προσεφύγομεν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ἐκθέτοντες τὰ γεγονότα καὶ διαμαρτυρούμενοι. Οὗτοι εὐμένως ἀποδεχθέντες τὴν ἡμετέραν παράκλησιν, ἐδήλωσαν ὅτι εὐχαρίστως υἰοθετοῦσι τὴν διὰ συνεννόησεως συμβιβαστικὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος, παρεκλήθη δὲ ὁ Ἀντιπρόεδρος ὅπως διὰ μικτῆς Ἐπιτροπῆς μεριμνήσῃ πρὸς διευθέτησιν τοῦ ζητήματος. Ὅθεν κατόπιν ἐπανελημμένων καὶ ἐπιπόνων συσκέψεων, κατὰ τὰς ὁποίας, ἐκτὸς τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας, συνειργάσθημεν καὶ μετὰ τοῦ Κ. Τσάτσου, κατελήξαμεν, χωρὶς βεβαίως ἐν τέλει νὰ συμφωνήσωμεν ὀριστικῶς, εἰς ὀρισμένας ἐκατέρωθεν ἀπόψεις. Πρὸς γερύρωσιν δὲ τοῦ γάσματος τῶν διίσταμένων ἀπόψεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἅμα τῇ ἐπαινοῦ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐκ τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ταξειδίου εἰς Ἀγκυρὰν, ἐπισκέφθημεν τοῦτον καὶ πύλιν, οὗτος δὲ ἀνέθηκε τὴν περαιτέρω πρωτοβουλίαν τῆς ρυθμίσεως τοῦ ζητήματος εἰς τὸν Ὑπουργὸν Γεωργίου Βαροβούτην, εἰς ὃν καὶ συνέστησεν εὐμενῇ ἀντιμετώπισιν τούτου.

Ἐ' *Ἀητιέα ἀπόφασις.*—Ἐναντι τῶν ὅσων ζητεῖ ἡ Πολιτεία σήμερον παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων, νομίζομεν, ὅτι διὰ συνεννόησεως καὶ ἐπὶ τιμῆματι δύναται νὰ προβῇ εἰς παραχωρήσεις ἢ Ἐκκλησία, κατανοοῦσα μὲν τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ βοηθοῦσα εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, κρατοῦσα δὲ ὑπὲρ ἑαυτῆς ὅσα δύναται νὰ κρατήσῃ καὶ ὅσα θεωρεῖ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ὡς ὑλικὸν καὶ οἰκονομικὸν αὐτῆς ὑπόβαθρον, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς. Ἀχθὲν μέχρι τοῦ σημείου τούτου, ἤδη τὸ ζήτημα τίθεται ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἣτις παρακαλοῦμεν, ὅπως ἀποφασίσῃ καὶ δώσῃ ἔγκυρον καὶ ὑπεύθυνον ἐπ' αὐτοῦ ἀπάντησιν.

4. Κρίσεις καὶ συμπεράσματα.

Ἐπιθυμοῦμεν ὅμως, πρὸ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ θέματος καὶ ἐν τέλει τῆς ἱστορικῆς ἀνασκοπήσεως αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἣν ἔσχεν ἐξέλξιν, ὅπως ἐκφέρωμεν κρίσεις τινὰς καὶ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, καθὼς νομίζομεν, καὶ βοηθητικὰ εἰς τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν πρὸς τὸ πνευματικὸν καὶ ὑλικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καλούμεθα, ἵνα λάβωμεν. Θεωροῦμεν τὴν παροῦσαν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας ἱστορικὴν κατ' αὐτὴν θὰ ληφθῇ ἀπόφασις, διὰ τῆς ὁποίας θὰ λυθῇ διὰ μακρὰ ἔτη τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Ἐπαύχουσι δ' εὐτυχῶς ἵκαναὶ προϋποθέσεις, προσιωπιζόμενα αἰσίαν τὴν ἔκβασιν τῶν συνεννοήσεων. Πρωτίστη τούτων εἶναι ἡ διαφαινομένη κατανοήσις τῆς Πολιτείας καὶ εὐμενῆς διάθεσις αὐτῆς πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων καὶ διεξαγωγὴν συνεννοήσεων, ὀφείλομεν δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία δὲν ἔχει συνηθίσει μέχρι τοῦδε τὴν Ἐκκλησίαν

εἰς τοιαύτας ἀβρότητας. Ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἐρχομένη μάλιστα μετὰ τὰς ἀρχικὰς ἀπογοητευτικὰς δηλώσεις τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ἀποτελεῖ εὐχάριστον ἐκπλήξιν, πολλὰ ὑπισχνουμένην περὶ τῆς λήξεως τῆς μεταξὺ Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας διαφορᾶς, ἐν ὅφει κοινῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων καὶ κοινῶν προσπαθειῶν καὶ ἀγώνων. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ τελευταία αὕτη προοπτικὴ ἔγινεν ἀπολύτως κατανοητὴ μετὰξὺ ὁλοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας, εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλεται ὄχι μόνον ἡ ἀποτροπὴ τῆς πολλῆς ἀπειληθείσης διευρύνσεως τοῦ Ν.Α. 327, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τριετίας μὴ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ, ματαιωθείσης καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐπ' αὐτοῦ προβλεπομένου ἐκτελεστικοῦ Διατάγματος. Δευτέρα τοιαύτη ἐλπίδοφόρος προϋπόθεσις εἶναι ἡ, παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητον πίεσιν τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, συνταγματικὴ κατοχύρωσις τοῦ ἀναπαλλοτριώτου ἐνὸς μέρους ἐκ τῆς ἐναπομεινάσης Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Ἄλλ' ἂν τὰ γεγονότα ταῦτα τεκμηριοῦσι τὴν αὐξήσιν τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῶν Ἡγητόρων αὐτοῦ, καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει ὡς Ἱερὸν Καθίδρυμα, καθοδηγούμενον εἰς τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν πρέπει ὅμως αὕτη οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ παύσῃ νὰ ἐπιδεικνύη τὴν βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῷ Κόσμῳ καὶ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς ἐν τῷ Ἔθνει καὶ τὴν εὐρείαν κατανόησιν τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, συμφώνως πρὸς μακροαίωνα παραδόσιν, σφρηλατηθεῖσαν ἐπὶ χιλιετηρίδας. Ἡ ἀμοιβαία αὕτη κατανόησις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἐλπίζομεν βασίμως, ὅτι θὰ διευκολύνῃ τὴν ἐξεύρεσιν ἱκανοποιητικῆς λύσεως ἐπὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζωτικοῦ προβλήματος διὰ τῆς ἐν ἀγάπῃ γνώμης καὶ ψήφου τῶν συγκροτούντων τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Προσεπαθήσαμεν ἐν τῇ Ἐκθέσει ταύτῃ νὰ ἐμφανίσωμεν ὅσα ἠδυνάμεθα ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως, τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἡμῶν μηχανισμὸς, διὰ τὴν λειτουργίαν ἀπολύτως τέλειος, χρειάζεται ἀκόμη πολλὰ χρειάζεται τὰ μέσα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς χρειάζεται τὰ πρόσωπα. Διὰ τοῦτο, καθὼς εἶδομεν, τὸ διαφέρον ἡμῶν συγκεντροῦται ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ, τῆς ἀναδείξεως δηλαδὴ στελεχῶν, ἀνθρώπων ἱκανῶν νὰ ἀναλάβωσιν ὑπευθύνως ἐκκλησιαστικὰς διακονίας καὶ δυναμένων νὰ ἀναπτύξωσι δημιουργικὴν πρωτοβουλίαν, πρὸ παντὸς δὲ ἀνθρώπων ἐμπροστιομένων ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς πειθαρχίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, οἵτινες ἔχουσι βαθὴν ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα καὶ οἵτινες δὲν μετροῦσι τὰς ἡπηρεσίας αὐτῶν πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον, ἀλλὰ ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ πρὸς ἴδιον αὐτῶν ἄφελος.

Παρὰ τὰς ὑπαρχούσας ἐλλείψεις ἐν τῷ νοσηματι δράσεως τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ παρὰ τὴν ὀλιγό-

τητα τῶν προσώπων, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐν τῇ μεταπολεμικῇ ταύτῃ ἐποχῇ, νομιζομένη δὲν κατώρθωσεν ὄλγα πρὸς ἀνοικοδόμησιν καὶ ἀνασυγκρότησιν ἑαυτῆς τε καὶ τοῦ Ἔθνους. Δὲν πλανώμεθα βεβαίως, ὅταν αἰσθανώμεθα τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἀναξωπρωθεῖσαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μηχανὴν ἐδρόθμως πως λειτουργοῦσαν καὶ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τεθειμένα εἰς ὁδὸν τινα, τῆς ὁποίας τὸ τέλος προσωνίζεται ἀγαθόν. Ταῦτα βεβαίως ὀφείλονται, καθὼς καὶ προεβλέπομεν καὶ προεξωφλοῦμεν κατὰ τὴν ἀνάγκησιν ἡμῶν, εἰς τὴν «ἐγκάρδιον καὶ δλόψυχον ὁμοφροσύνην» καὶ συνεργασίαν πάντων τῶν Ἀγίων Ἀδελφῶν. Ἡμεῖς περισσότερον οὐδὲν ἐπράξαμεν ἢ ὅτι, καθὼς δὲν ἠογήθημεν νὰ ὑπακούσωμεν τότε εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καὶ δὲν ἠογήθημεν νὰ ἐργασθῶμεν.

Εἰς πάσας τὰς ἐνεργείας ἡμῶν δὲν ἐνηργήσαμεν ποτε ὡς ἄτομον, ἀλλὰ πάντοτε ὡς ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς. Πάντοτε κατέτωρε καὶ κατατρώγει ἡμᾶς ἡ σκέψις, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εἶναι μεγάλη δύναμις με εὐρείαν καὶ θεῖαν ἀποστολήν ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ Ἔθνει καὶ ὅτι ἡ δύναμις αὕτη κατὰ ἐσωτερικὴν ὑποχρέωσιν καὶ ἐξωτερικὴν ἀναγκαιότητα πρέπει, ἀναδιοργανοῦσα τὸν ἑαυτῆς μηχανισμόν, νὰ ἀναπτύξῃ ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν δράσιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς σωτηριώδους αὐτῆς ἀποστολῆς. Αὐπνύμεθα, διότι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ πράξωμεν περισσότερα τῶν ὅσων ἐπεχειρήσαμεν καὶ νὰ χωρῶμεν εἰς τὴν λύσιν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα παραμένουσιν ἅλτα.

Ἐν ἐκ τῶν προβλημάτων τούτων εἶναι τὸ τῆς ἀξιοποιήσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, διότι ἐφ' ὅσον αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀχρησιμοποίητος καὶ νεκρὰ ἀντιμετωπίζει καθημερινῶς καὶ μεγαλύτερους τοὺς κινδύνους τῆς τελείας καὶ ὀλοσχεροῦς αὐτῆς διαρπαγῆς εἴτε ὑπὸ τοῦ Κράτους εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν. Θὰ ἠδύνατο πρὸς στιγμήν νὰ νομισθῇ, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο δύναται νὰ ἀχθῇ εἰς πέρας ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῶν Οἰκονομικῶν Ὄργανισμῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ ΟΔΕΠ, ἀλλὰ δυστυχῶς τοῦ μὲν Ὄργανισμοῦ τούτου τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον δὲν ἐγγυᾶται περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς λύσεως τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς προβλήματος, τοῦ δὲ TAKE ὁ προορισμὸς εἶναι ἄλλος. Ἴσως ὁμως νὰ εἶναι ἀνάγκη ἀναδιοργανώσεως ἀμφοτέρων τῶν Ὄργανισμῶν τούτων.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξετάζοντες, δηλαδὴ τὸ τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν καταλήγομεν νὰ δμιλῶμεν περὶ τῆς ἐξενεργήσεως τῶν καταλλήλων προσώπων, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἀνατεθῇ ἡ διοργάνωσις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐννόητον δὲ ὅτι ὡς τοιαῦτα πρόσωπα θεωροῦμεν κατάλληλα οὐχὶ τὰ ἁπλῶς ἐπιστημονικῶς καὶ τεχνικῶς κατηρτισμένα, ἀλλὰ τὰ σὺν τούτοις καὶ ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ χριστιανικῇ ζωῇ διακρινόμενα, ἀνθρώπους δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀγαπῶντας εἰλικρινῶς καὶ σεβομένους τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐργαζομένους ὑπὲρ αὐτῆς ἐν πίστει καὶ φόβῳ Θεοῦ. Ἐν πᾶσι λοιπὸν καὶ πρὸ πάντων ἔχομεν ἀνάγκη προσώπων, διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ θερισμὸς εἶναι πολὺς οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, ἄς δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, «ὄπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ».

Η Α. Μ. Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΗΜΕΡΑΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Ἑλληνες Σπουδασταί. Ἡ «Παγκόσμιος Ἡμέρα Προσευχῆς τῶν Σπουδαστῶν» μοῦ δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπικοινωνήσω πνευματικῶς μετὰ τῆς χρυσῆς ἐλπίδος τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρίδος μας καὶ μετὰ τῆς αὐθιανῆς ἡγεσίας τῆς. Ἦδη ἡ καθιέρωσις τῆς ἡμέρας αὐτῆς καὶ εἰς τὴν Πατρίδα μας καὶ ἡ ἀθρόα συμμετοχὴ σας εἰς αὐτὴν μαρτυρεῖ ἐπαρκῶς περὶ τοῦ μεγέθους τῆς πνευματικῆς στροφῆς, ἡ ὁποία ἔχει σημειωθῆ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαις μετὰ τῶν μορφωμένων τάξεων τοῦ λαοῦ μας. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι μαζὶ μετὰ τὰ ἐρείπια καὶ τὴν νικρὰν πείραν τῶν, τὰ ὁποῖα σᾶς κληροδοτοῦν αἱ παλαιότεραι γενεαί, ἀφίρνουν εἰς χεῖράς σας καὶ μίαν πολύτιμον καὶ ὑψηλὴν παρακαταθήκην: τὴν ἀρξαιμένην ἤδη καὶ ἐντατικῶς συνεχιζομένην στροφήν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας καί, πλέον συγκεκριμένως, πρὸς τὰς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁμολογοῦμεν καὶ τὰ δύο σκέλη τῆς κληρονομίας αὐτῆς ἀποτελοῦν βαρὴ φορτίον διὰ τοὺς ἄνους σας, ὅπως ἄλλως τε καὶ δι' οἰουσδήποτε ἀνθρώπινους ὄμους.

Ἡ νεότης σας ὁμως, ἡ ἀγρότης σας, ἡ ψυχικὴ δυναμικότης σας καί, πρὸ παντός, ἡ πνευματικὴ σας

πέτρα, τὴν ὁποῖαν ἤδη ἔχετε ἀποκομίσει ἐκ τῆς γνώσεως καὶ ζωῆς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, σᾶς παρέχουν τὴν δύναμιν νὰ ἀντιμετωπίσετε ἐπιτυχῶς βάρη ἀκόμη μεγαλύτερα καὶ τιμωτέρα.

Ἑλληνες Σπουδασταί. Βασίζομενοι εἰς τὴν ἀγάπην σας καὶ τὴν ἀφοσίωσιν σας πρὸς τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ἀγνὰ ἰδεώδη τῆς θρησκείας μας, βασίζομενοι εἰς τὸν πόθον, τὸν ὁποῖον ἔχετε νὰ δημιουργήσετε καὶ οἰκοδομήσετε διὰ τοῦ ἀγῶνος, καὶ τῆς θυσίας ἀκόμη, καὶ μετὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἕνα καλύτερον κόσμον, προσβλέπομεν μετὰ χρησίων ἐλπίδων πρὸς τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος μας. Μία χώρα, ἡ ὁποία ἔχει μίαν τοιαύτην σπουδάζουσαν νεότητα, ὅπως αὕτη, ἡ ὁποία ἐδρίσκειται σήμερον εἰς τὰ φοιτητικὰ ἐδῶλια, εἶναι χώρα εὐτυχῆς, διότι ἔχει ἐξασφαλίσαι τὸ μέλλον τῆς.

Ἑλληνες Σπουδασταί, Προχωρήσατε σταθερὰ εἰς τὸν δρόμον τῆς πίστεως, τὸν ὁποῖον ἔχετε ἐκλέξει σταθεροποιήσατε τὴν θέσιν σας εἰς αὐτὸν καὶ ἡ ἐπιτυχία σας εἰς τὴν ζωὴν θὰ εἶναι ἐξησφαλισμένη. Ἡ ἰδικὴ σας ἐπιτυχία ἀποτελεῖ ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Πατρίδος μας. Προχωρεῖτε καὶ ὁ Θεὸς εἶναι μαζὶ σας.

Ο ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Κατὰ τὴν διάοικειαν προγεύματος παρατεθέντος ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῷ Θεολογικῷ Οἰκοτροφεῖῳ πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, εἰς ὃ κληθέντες τιμητικῶς παρεκάθησαν καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἡ Α. Μ. ἡγήσας τὴν ἀκόλουθον πρόποσιν :

Σεβασμιώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,
Ἐλλογιμώτατοι Κύριοι Καθηγηταί,

Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐνομίσαμεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσωμεν ὑμᾶς, Σεβασμιώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί, νὰ ἀπέληθητε εἰς τὰς θεοσόστους ἐπαρχίας σας, συναποκομίζοντες δυσάρεστα, ἴσως καὶ ἀπαισιόδοξα, συναισθηματὰ ἐκ τῆς λύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη νὰ χωρήσῃ ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Ἐδέχθη, βεβαίως, ἡ Ἐκκλησία νὰ παραχωρήσῃ ἐν μέρῳ ἐκ τῶν κτημάτων της, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι αὐτὴ θὰ παύσῃ νὰ ζῆ καὶ νὰ δοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου καὶ σωτηριώδους προορισμοῦ της. Ἐκτὸς τῶν κτημάτων ἔχει καὶ ἄλλους θησαυροὺς ἡ Ἐκκλησία καὶ ἄλλας δυνάμεις ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς.

Διὰ τοῦτο ἐνομίσαμεν ἐνδεδειγμένην τὴν σύναξιν ταύτην, ὑπὸ τὴν στέγην τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, διὰ νὰ δοθῇ εὐκαιρία εἰς ἡμᾶς νὰ διαπιστώσωμεν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀναπτυσσομένην δρασίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, εἰς τὸν τομέα τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς. Ἐπ' εὐκαιρία λοιπὸν τῆς συνάξεως ταύτης, ἐν μέσῳ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καὶ τῆς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα νὰ μᾶς συνδέῃ εἰς μίαν ἀδελφότητα καὶ κοινωνίαν, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ διατυπώσωμεν σκέψεις τινὰς, τὰς ὁποίας ἐμπνέει εἰς ἡμᾶς αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός τῆς Ἱεράς συνάξεως καὶ ὁ χῶρος οὗτος, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρισκόμεθα συνηγμένοι.

Ἐργάσαμεν κοί εἶπομεν ἐπανελημμένως ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, ὅτι πρῶτον μέλημα τῆς Ἐκκλησίας μας πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ, καθὼς ἤδη καὶ ἀποτελεῖ, ἡ ἀνάδειξις ἱκανῶν καὶ καταλλήλων προσώπων, τὰ ὁποῖα θὰ καταρτίσωμεν κατὰ τὰς συγχρόνους πνευματικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις, διὰ νὰ ἀναλάβουν ἐκκλησιαστικὰς διακονίας. Ἡμεῖς πιστεύομεν ἀκραδάντως, ὅτι ἡ λύσις ὄλων τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἀνάγεται εἰς τὴν κατάρτισιν τοιούτων προσώπων. Δὲν λέγομεν, βεβαίως, ὅτι δὲν ἔχομεν καὶ σήμερα τοιαῦτα πρόσωπα, ἀλλ' εἶναι ὀλίγα καὶ δὲν ἀρκοῦν εἰς τὰς πολλὰς καὶ ἐπείγουσας ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀκριβῶς ὁμοίως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον λειτουργεῖ ὁ εὐρωστότερος ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, εἰς τὸν χῶρον τῆς ὁποίας τῶρα φιλοξενούμεθα. Ἡ Ἐκκλησία μας, με ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς εὐρείας δράσεως τῆς Ἀποστο-

λικῆς Διακονίας, ἓνα σκοπὸν ἔχει, νὰ ἐμφανίσῃ συντονισμένην τὴν πνευματικὴν της δρασίαν καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἐσωτερικὴν της ἱεραποστολήν, κυρίως ὁμοίως με τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον σκοπεῖ νὰ εὕρῃ καὶ νὰ ἀναδείξῃ τὰ κατάλληλα διὰ τὸ ἔργον της πρόσωπα. Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον εἶναι τὸ θερμοκήπιον καὶ τὸ φυτώριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν ἀπὸ τὰ κάλλιστα ἔργα της, τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ. Περὶ αὐτὸ πρέπει νὰ συγκεντρωῦται ὅλον τὸ διαφέρον καὶ ἡ μεριμνὰ μας καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν συνισταμένην τῶν πρσπαθειῶν ὄλων μας. Εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, μέσα εἰς ἓνα περιβάλλον πνευματικόν, εἰς τὸ ὁποῖον πνέει ὁ ἀῆρ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀναπτύσσονται, διαπλάσσονται καὶ καθοδηγοῦνται εἰς τὰς σπουδὰς των καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν οἱ νέοι, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ θὰ περιβληθῶν τὸ ἱερὸν ἔνδυμα τοῦ ἱερέως. Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον εἶναι ἡ κυψέλη τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ τρυγήσωμεν τὸν ἀγνὸν κηρὸν τῆς πίστεως καὶ τὸ γλυκὸ μέλι τῆς γνώσεως.

Εἰς ἡμᾶς προσωπικῶς καὶ τινὰς ἀσφαλῶς τῶν ἁγίων Ἀδελφῶν ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία με τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖόν της ἐνθυμίζει μετὰ εὐλαβῶν συναισθημάτων τὴν τροφὸν Σχολὴν τῆς Χάλκης καὶ τὸ μέγα ἔργον της ὑπὲρ τοῦ Γένους καθὼς εἰς τὴν Σχολὴν ἐκείνην ἐγαλουρήθησαν καὶ γαλουχοῦνται εἰς τὰ νάματα τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἐκκλησίας πλῆθος ἱεραρχῶν καὶ διδασκάλων, οὕτω καὶ εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας μορφώνονται καὶ διαπλάσσονται τὰ νέα στελέχη τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον βοηθεῖ πρακτικῶς καί, κατὰ τινὰ τρόπον, συμπληρώνει τὸ ἔργον τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς καὶ συνδέει—πράγμα τὸ ὁποῖον ἔως τώρα δυστυχῶς δὲν συνέβαινε—ἕσον ἔπρεπε—τὴν Θεολογίαν με τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συναδελφώνει τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν με τὴν ἐκκλησιαστικὴν αἰθνητίαν.

Δι' ὄλους αὐτοὺς τοὺς λόγους μετὰ δικαίας καυχήσεως πρέπει νὰ βλέπωμεν τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν προόδον τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, ἡ εὐρυθμὸς λειτουργία τοῦ ὁποίου ὁμολογουμένως ὀφείλεται εἰς τὴν συνετὴν διεύθυνσιν τοῦ Σεβ. πρώην Λήμνου κυρίου Βασιλείου καὶ εἰς τὸν ἀκάματον ζῆλον τοῦ Καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα, ὅστις, ὡς Γενικὸς Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, εἶναι χωρὶς ὑπερβολῆν, ὁ στύλος τοῦ Ὄργανισμοῦ τούτου. Ἀλλὰ με χαρὰν διαπιστώνομεν καὶ ὁμολογοῦμεν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, με τὴν ὁποίαν περιβάλλουν τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν καὶ τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, καθὼς καὶ τὴν πολῦτιμον συνδρομήν, τὴν ὁποῖαν προσφέρουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ λοιποὶ Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου μας, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἱεροκηρῶν. Ἡ πολὺ-

Η ΗΜΕΡΑ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκτιμῶσα τὴν βοήθειαν τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ 1940 καὶ ἐντεῦθεν προσέφεραν τὰ ξένα κράτη εἰς τὸν σκληρῶς δοκιμαζόμενον λαόν, ὥρισεν ὅπως ἡ Κυριακὴ 2 Μαρτίου 1952 ἐορτασθῆ ὡς ἡμέρα εὐγνωμοσύνης.

Τὴν πρωτὰν τῆς Κυριακῆς ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδωνος, συμπαραστατουμένου καὶ ὑπὸ μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Πρεσβυτέρων τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, Καναδᾶ, Γαλλίας, Αὐστραλίας, Νέας Ζηλανδίας, Ἑλβετίας, Ἀργεντινῆς, Ἰσπανίας, Αἰθιοπίας, Σουηδίας, Βελγίου, Ὀλλανδίας, τοῦ Ἐπιτετραμμένου τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Νοτιοαφρικανικῆς Ἐνώσεως, ἀντιπροσώπων ξένων χριστιανικῶν ὁργανώσεων καὶ ἰδρυμάτων, ἐκπροσώπων τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιστημονικῶν, ἐπαγγελματικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ὁργανώσεων, καὶ πλήθος εὐσεβοῦς λαοῦ.

Κατὰ τὴν Μεγάλην εἴσοδον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐν συγκινήσει ἐμνήσθη καὶ «τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς διακονησάντων καὶ διακονούντων ἡμῖν χριστιανῶν ἀδελφῶν ἡμῶν», ἐν τέλει δὲ τῆς θ. λειτουργίας ὁμίλησεν ἐπικαίρως ὁ ἐκ τῶν Ἱεροκλήρων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πανος. Ἀρχιμανδρίτης Χριστόφορος Παπουτσόπουλος.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θ. Λειτουργίας, χοροστατοῦντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ἐτελέσθη εἰδικὴ δέησις, καθ' ἣν ἡ Α. Μακ. ἀπήγγειλε τὴν ἐπομένην εὐχὴν:

Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων καὶ φιλόφρων, ὁ παραγεγόμενος ἐν γῆ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς δι' ἡμᾶς ἐπέτωχεν

τιμὸς αὐτῆ καὶ ἀναγκαίᾳ συνεργασίᾳ Ἐπιστήμης καὶ Ἐκκλησίας ἤρchiσεν ἤδη νὰ ἀποδίδῃ καὶ θὰ ἀποδώσῃ πλουσίους καὶ ἀγαθοὺς καρπούς.

Τὸ ἔργον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, καὶ δὴ τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, ἔχει κατανοητῆ πλήρως ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, τῶν πρώτιστα διαφερομένων περὶ τῆς πνευματικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι, ὅτι ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα φοιτητὰς τῆς Θεολογίας εἶναι ὑπότροφοι τῶν διαφόρων Μητροπόλεων εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, ἕτεροι δὲ τριάκοντα εἶναι ὑπότροφοι τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι τὸ διαφέρειν τούτου πρέπει νὰ ἀξιεθῆ, ὥστε ἐκάστη Ἱερά Μητρόπολις, ἔστω καὶ μὲ μικρὰς θυσίας, νὰ ἔχη ἕνα τοῦλάχιστον κατ' ἔτος ὑπότροφον εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον. Τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ μίαν ἀπὸ τὰς θετικωτέρας ὑπηρεσίας μας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἴσως καὶ κατὰ ἕν μέρος δικαίωσιν τοῦ ἀγῶνός μας ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Ἡδὴ, εὐχαριστοῦντες, προπίνομεν ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ εὐημερίας πάντων ὑμῶν καὶ τῶν ἀπολειφθέντων Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ τῆς

Ἐκκλησίας Δομήτορος, ὅπως σκέπη καὶ διαφυλάττῃ πάντας ἡμᾶς.

πλοῦσιος ὦν, ἵνα ἡμεῖς τῇ Ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν, καὶ ὃς διήλθεν ἐδεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσωμεν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, ἐπακούσαι ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν χριστιανῶν δεομένων, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπραξαν καὶ πράττουσι, διακονοῦντες ἡμῖν πλουσίως καὶ ἰλαρῶς ἀπὸ τῶν ἐπιγείων αὐτῶν ἀγαθῶν ἐπισιτισμὸν γὰρ ἀπέστειλαν ἡμῖν εἰς πλησιονίην, διατροφάς τε καὶ σκεπάσματα. Ἡ οὖν διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ Θεῷ. Δὴν τοίνυν ὁ Κύριος αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ὑλικῶν τὰ πνευματικὰ καὶ ἀντὶ τῶν προσκαιρῶν τὰ αἰώνια καὶ ἔσονται ὡσεὶ ἐλαίῳ κατάκαρπος καὶ ὡσεὶ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσονται. Τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν κατενθῆναι δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. Διαφυλάξαι αὐτοὺς καὶ ζῆσαι καὶ μακαρίσαι αὐτοὺς ἐν τῇ γῆ αὐτὸς γὰρ ἀγαπῶν ἐλεημοσύνην εἶπεν ἀψευδῶς «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται», δυνατὸς δὲ πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς αὐτοὺς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν ἀντάρκειαν ἔχοντες περισσεύωσιν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ. Αὐτῷ ἢ δόξα καὶ ἢ χάρις, ἐπὶ πάσῃ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς πνευματικῇ τε καὶ ὑλικῇ δωρεᾷ, εἰς τοὺς αἰῶνας».

Ἐν τέλει τῆς Ἱερᾶς ταύτης τελετῆς ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐξεφώνησεν τὸν κατωτέρω λόγον

«Καὶ ἔσται ἡ ἡμέρα ὑμῖν αὕτη μνημόσυνον καὶ ἐορτάσατε αὐτὴν ἐορτὴν Κυρίῳ» (Ἐξοδ. 12, 14).

Ἐξοχώτατοι καὶ λοιποὶ ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ φίλοι τῆς Ἑλλάδος.

Αὕτη εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἐπὶ τῇ διασώσει τοῦ λαοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. Αὕτη εἶναι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς σήμερον, ἐπὶ τῇ διασώσει τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευταίας αὐτοῦ δοκιμασίας. Τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, μετὰ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἐορτῶν, ἀφιερώνει ὡς ἡμέραν ἐορτῆς, εἰς ἀνάμνησιν τῆς διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Λαῶν ὑμῶν ἐκδηλωθείσης πρὸς ἡμᾶς Προνοίας Αὐτοῦ. «Καὶ ἔσται ἡ ἡμέρα ἡμῖν αὕτη μνημόσυνον...».

Σήμερον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀναπέμπει εὐχαριστήριον δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν χριστιανῶν ἐνέπνευσεν ἀγάπην ὑπὲρ ἡμῶν. Σήμερον ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχκει τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ πρὸς τὸν Σωτῆρα, ὅτι ἡ θεία Αὐτοῦ ἀγαθότης διὰ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς φίλων τῆς Ἑλλάδος διετήρησεν αὐτὸν ἄχρι τοῦ νῦν πολιτικῶς ἐλευθέρου καὶ ἠθικῶς ἀδούλωτου. «Ἡ εὐδοκία τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ ἡ δέησις αὕτη ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν» (Ρωμ. 10, 1).

Ἡ ἐορτὴ αὕτη. ὡς ἐορτὴ καὶ ἡμέρα τῆς Ἐκκλη-

σίας. ἔχει καθαρῶς θρησκευτικὸν χαρακτήρα καὶ κείται ἔξω καὶ μακρὰν πάσης πολιτικῆς ἐννοίας καὶ σκοπιμότητος. Ἡ ὑμῶν ἀγάπη καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν εἶναι αἰσθήματα ἱερά, μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντα μετὰ τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων. Ὅθεν καὶ ὁ λόγος ἡμῶν οὗτος πηγάζει ἀπὸ καρδίας ἀπλῆς καὶ λαλεῖται διὰ χειλέων εἰλικρινῶν, ὡς προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστία τοῦ πληρώματος τῆς εὐγνωμονούσης Ἐκκλησίας ὑπὲρ ὑμῶν. «Ἐν ἀπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ Θεοῦ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν» (II Κορ. 1, 12, 2, 17).

Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι, αἱ Πολιτεῖαι καὶ αἱ παντοῖαι ὑμῶν Ὄργανώσεις θεοδιδάκτως γνωρίζουσι καὶ ἐργάζονται εἰς ἡμᾶς ἀγάπην, ἡμεῖς δέ, κατὰ τὸ παύλειον ῥῆμα, «εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί» (II Θεσ. 1, 3). Ὑμεῖς δὲ τῷ καιρῷ τῆς δοκιμασίας καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὸ ὑστέρημα ἡμῶν, ἀνεπληρώσατε καὶ ἡμεῖς τὸν καρπὸν καὶ τὸν κόπον τῆς ἀγάπης ὑμῶν ἀποδεχόμεθα μετὰ πάσης εὐχαριστίας. Ὅθεν καὶ αἱ σήμερον ὑπὲρ ὑμῶν ἐκδηλώσεις αὗται οὐχὶ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀλλ' ἐξ εἰλικρινείας καὶ ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ καὶ ἀπολήψεσθε τὴν ἀντοπόδοσιν καὶ τὴν ἀντιμισθίαν» (Κολ. 3, 22).

Ἐν τῇ ἐνεστώσῃ τεταραγμένη ἐποχῇ τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων, τῶν ἐκστρατειῶν τῶν τοῦ μίσους καὶ τῶν θυσιῶν τῶν τοῦ πολέμου, ἕτερα τὶς ἐκ παραλλήλου διεξάγεται μάχη καὶ ἀμιλλα μετὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν ὄντως χριστιανικῶν λαῶν. Αὕτη ἡ μάχη καὶ ἡ εὐγενὴς ἀμιλλα κρατεῖ τὸν κόσμον ἐν ἰσορροπίᾳ αὕτη διακηρύσσει τὴν βαθεῖαν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῶν κοινωνιῶν καὶ τὴν ἀκατανίκητον δύναμιν τῆς πίστεως τοῦ Εὐαγγελίου. «Αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον...» (I Ἰωάν. 5, 4).

Καὶ ἡ ὑμῶν ἀγάπη πρὸς ἡμᾶς οὐχὶ ἀμάρτυρος καὶ ἀδάπανος, οὐχὶ ἐν χρηστολογίᾳ καὶ εὐλογίᾳ, ἀλλ' ὡς «προσφορὰ καὶ θυσία τῷ Θεῷ εἰς δαμῆν εὐωδίας (Φιλ. 4, 18), ὡς ἐπισυναγωγή καὶ ἐπιχορηγία, ὡς διακονία τοῖς ἁγίοις, ὡς δόσις ἐν ἰλαρότητι, ὡς ἀναψυχὴ τοῖς «θλιβομένοις ἡμῖν καὶ ἀνεῖς» (II Θεσ. 1, 7). Ἐν μέσῳ τῆς πεπυρακτωμένης γῆς, τῆς ἐπὶ τοῦ ἡφαιστείου τοῦ πολέμου κατημένης, τῆς ὡς ἡ κάμιμος ἡ ἐν Βαβυλῶνι ἡ ἐπταπλασιῶς καιομένη, αἱ «λογίαι» τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ «λειτουργίαι» τῶν χριστιανικῶν Πολιτειῶν, ἡ «διακονία» τῶν παντοίων Ὄργανώσεων, ὡς ἀνάψυξις καὶ «ὡσεὶ πνεῦμα δρόσον διασπρίζον» (Δαν. 3, 50).

Ἀλλὰ πρὸς οὐδεμίαν Ἐκκλησίαν ἡ τοιαύτη κοινωνία «εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως» (Φιλ. 4 15) ὅσῳ πρὸς ἡμᾶς. Αὕτη ἡ καύχησις ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἀδελφοί. Οὐδεὶς ἴσως λαὸς προσήνεγκεν ἐν ἀναλογία ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὅσῳ ὁ Ἑλληνικός, ὄντως δὲ πρὸς οὐδένα λαὸν ἀπέδοτε ὑμεῖς καὶ ἀποδίδοτε τιμὴν καὶ βοήθειαν ὅσῳ πρὸς ἡμᾶς, οὐχὶ ἀναγκαστῶς, οὐχὶ ἐπαχθῶς, οὐδὲ ὡς ἐξ ὀφειλῆς,

ἀλλ' ὡς ἐξ ἑαυτῶν καὶ ἐν σπουδῇ καὶ ἐν ὑπερβολῇ. «Ὡς τοῖς πνευματικοῖς ἡμῖν ἐκοινωνήσατε καὶ τοῖς σαρκικοῖς λειτουργεῖτε ἡμῖν». (Ρωμ. 15, 27).

«Τίνα εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ Θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν;» (Θεσ. 3, 9). Κάμπτομεν τὰ γόνατα τῆς καρδίας ἡμῶν πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. 3, 14) καὶ δεόμεθα αὐτοῦ ὡς δικαίου μὴ «ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες ἡμῖν καὶ διακονοῦντες» (Ἐβρ. 6, 10). Ὁ Ἑλληνικός λαός, γνωρίζων τὸ πῶς νὰ προσφέρει, γνωρίζει ὡσαύτως τὸ πῶς νὰ δέχεται, ἀνακρίνων καὶ παρὰ τίνων δέχεται. Διὰ τοῦτο, φίλοι τῆς Ἑλλάδος, λέγει πρὸς ὑμᾶς σήμερον «κείται ὑμῖν εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐς αἰὲ ἀνάγκαστος (Θουκ. 1, 129).

Ἡ δὲ Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καταλέγει ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτῆς καὶ τὴν ἐορτὴν ταύτην, εἰς ἀντίδοσιν τῆς εὐεργεσίας τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς αὐτὴν καὶ εἰς ἐκδήλωσιν βαθείας εὐγνωμοσύνης, ἐορτὴν καὶ ἡμέραν εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς Πατέρα πάντων ἡμῶν. «Ἔσται ἡ ἡμέρα ἡμῖν αὕτη μνημόσυνον καὶ ἐορτάσομεν αὐτὴν ἐορτὴν Κυρίῳ» (Ἐξοδ. 12, 14).

Ἀκολουθῶς ἐσχηματίσθη πομπὴ μετὰ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μακαριώτατον καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς πρεσβυτάς τῶν ξένων κρατῶν καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπισήμους, ἧτις ἐπορεύθη εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν Μέγαρον, ἔνθα ἡ Α. Μακαριότης ἐδεξιώθη τοὺς ξένους καὶ ἀπένευμεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν Πρεσβυτῶν καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους 57 ξένων χριστιανικῶν ὀργανώσεων δίπλωματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀναμνηστικά μετάλλια, προσφωνήσας αὐτοὺς ὡς ἀκολουθῶς:

«Ἐξοχώτατοι Κύριοι Πρέσβεις καὶ λοιποὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ φίλοι τῆς Ἑλλάδος.

Διερμηνεύων ἐπὶ τῇ σημερινῇ ἐορτῇ τὰ εὐγνώμονα συναισθήματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, παρακαλῶ ὅπως μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ προσφέρω εἰς ἕκαστον ἐξ ὑμῶν τὰ δύο ταῦτα ἀναμνηστικά εἴδημα.

Τὸ ἐν εἶναι τὸ ἀπείριστον τοῦτο δίπλωμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐν συνόψει περιλαμβάνονται αἱ πρὸς τὸν δότηρα παντὸς ἀγαθοῦ ἐντεύξεις ἡμῶν. Τὸ ἕτερον εἶναι τὸ μικρὸν τοῦτο μετάλλιον, κοπὲν ἐπὶ τῇ ἄσπι συμπληρωθείσῃ 1900ῃ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς Ἑλλάδα.

Τὸ δεύτερον τοῦτο προσφέρομεν εἰς ὑμᾶς, ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι ἅπαντα ἡ ἐκδηλωθεῖσα πρὸς ἡμᾶς στοργὴ καὶ θεοδίδακτος ὑμῶν ἀγάπη, ὀφείλεται εἰς τὸν «πρῶτον μετὰ τὸν Ἐνα», τὸν μέγαν τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολον, τὸν Εὐαγγελιστὴν τῆς χώρας ἡμῶν καὶ ἰδρυτὴν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐπιδίδων πρὸς ὑμᾶς τὰ μικρὰ ταῦτα εἴδημα, παρακαλῶ, ὅπως διερμηνεύσητε τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ φίλους λαούς, τοὺς ὁποίους ἀντιπροσωπεύετε, καὶ τὰ μέλη τῶν Ὄργανισμῶν καὶ Ὄργανώσεων, τὰς ὁποίας ἐκ-

προσωπεύετε, μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι ὁ λαὸς ἡμῶν τόσῳ αἰσθάνεται τὰ παρ' ὑμῶν εὖ πραχθέντα, ὥστε εἰς οὐδὲν λογίζεται τὰ ἐκ τοῦ πολέμου καταλαβόντα αὐτὸν δεινά, ἀφοῦ ταῦτα ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ ἐκδηλωθῇ πρὸς αὐτὸν τοσαύτη στοργὴ καὶ τοιαύτη ἀλληλεγγύη».

Πρὸς τὴν Α. Μακ. ἀντεφώνησεν ἐκ μέρους τῶν τιμωμένων ξένων ὁ κ. Frank A. Watson, διευθυντῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κογκρεσσιοναλιστικῆς Χριστιανικῆς Ὑπηρεσίας, διὰ τῶν ἐξῆς :

«**Ανάμικτα συναισθήματα μὲ κατέχουν, καθὼς σήμερον τὴν πρωίαν εὐρίσκομαι ἐν μέσῳ ὄλων τῶν κεκλημένων. Συναισθήματα **καυχήσεως, ταπεινοφροσύνης καὶ εὐγνωμοσύνης.****

»Διότι χρειάζεται **καύχησις** ἵνα ἀντιφωνήσῃ καὶ εἰς τοὺς σεπτοὺς λόγους τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Σπυριδωνος, **ταπεινοφροσύνη** λόγῳ τῆς ἀναξιοτήτος μου, νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν οὕτω γενομένην πρὸς ἐμὲ τιμὴν καὶ **εὐγνωμοσύνη** διὰ τὴν εὐκαιρίαν, ἣ ὁποία μᾶς δίδεται νὰ βοηθήσωμέν πως τὸν γενναῖον λαὸν τῆς Ἑλλάδος.

»Κάποτε ἡ Ἑλλάς περιεγράφετο ὡς ἡ μικρὰ χώρα ἐνὸς μεγάλου λαοῦ. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς ἰσχύει καὶ σήμερον. Ἡ Δύσις ὀφείλει πολλὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ φαντασθῇ κανεὶς εἰς τοῖον σημεῖον θὰ εὐρίσκετο ὁ Δυτικὸς Πολιτισμὸς ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τέχνην, τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Φιλοσοφίαν, ἄνευ τῆς μεγάλης συμβολῆς, τὴν ὁποίαν ποσέφευεν εἰς ἕκαστον τῶν τομέων τούτων ἡ μικρὰ αὕτη χώρα. Καὶ τὸ χρέος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ παρελθόν. Τοῦναντίον. Τὸ παράδειγμα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀντίστασιν τῆς ἐναντίον τῆς ἐπιθέσεως, τὴν διατήρησιν ἐν ζωῇ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα καὶ τὴν μετ' ἀδαμάστου θάρρους ὑπ' αὐτῆς ἀντιμετώπισιν σοβαρωτάτων κακουχιῶν πέραν πάσης περιγραφῆς, κατέστησε καὶ πάλιν ὀλόκληρον τὸν κόσμον ὀφειλέτην τῆς.

»Ἡ ὀφειλὴ αὕτη τῆς Δύσεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰ μὴ ἐκπλήρωσις μιᾶς στοιχειώδους δικαιοσύνης. Ἄν τώρα εἰς αὐτὴν προσθέσωμεν καὶ τὴν πίστιν μας εἰς τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἀδελφωσύνην τῶν ἀνθρώπων, τότε ἐκείνο τὸ ὁποῖον ὠνομάσαμεν ὀφειλὴν καθίσταται πλέον μία εὐκαιρία καὶ μία τιμὴ. «Ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἕξ ἐνὸς αἷματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς» ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀδελφωσύνῃ. Ἡ φύσις ἐπρόκρινε μερικὰ τμήματα τῆς γῆς διὰ πλουσιωτέρων ὕλικῶν ἀγαθῶν ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα. Ἡ ἐπακολουθήσασα αὔξησης εἰς πλοῦτον καὶ εἰς εὐημερίαν ἐπιβάλλει εἰς τὰ οὕτω περισσότερον εὐνοούμενα ἔθνη καὶ λαοὺς τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ μεταδώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰς εὐλογίας τῆς φύσεως. Ὁ πλοῦτος, τὸν ὁποῖον κατέχουν, κατὰ ἕνα μέρος του τοῦλάχιστον, εὐρίσκεται ἐμπειστευμένος εἰς χεῖράς των ἵνα τὸν διαχειρίζονται πρὸς τὸ καλὸν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ πλοῦτος αὐτὸς δημιουργεῖ διὰ τὰ εὐνοούμενα αὐτὰ ἔθνη ἐν εἶδος συνολικῆς ὑποχρεώσεως νὰ καταστῶσιν οἱ οἰκονόμοι (διαχειρισταί) τοῦ πλοῦτου. Ἐφ' ὅσον ἡ πτω-

χεία εἶναι ὁ κοινὸς ἐχθρὸς ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ἀποτελεῖ καθήκον καὶ τιμὴν νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ τις, ὅπουδήποτε συναντᾶται μετὰ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Τὸ «ἀλλήλων τὰ βίαση βαστάζετε» ἀποτελεῖ θεῖαν ἐπιταγὴν.

»Ἐφ' ὅσον αἱ ἀποστάσεις, χωρίζουσαι τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς ἀπ' ἀλλήλων, γίνονται ὀλονὲν καὶ μικρότεροι, ὁ ἕνας καθίσταται «πλησίον» τοῦ ἄλλου. Ὅ,τι μαστίζει τὸν γείτονά μας, ἀργὰ ἢ γρήγορα ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἑκάστου εἰς τὸν κόσμον. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαφύγωμεν τὸν φυσικὸν αὐτὸν νόμον. Ὅποιοσδήποτε παραβλέψῃ τὸ γεγονὸς τοῦτο, θὰ διδαχθῇ μίαν ἡμέραν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος νομικὸς εἶχε θέσει εἰς τὸν Ἰησοῦν «Καὶ τίς ἐστὶ μου πλησίον;» Ἡ ἀπάντησις εἶναι : «Ὅιοσδήποτε ἀνθρώπος».

»Καίτοι δὲν εἶμαι ἐπισήμως ἐξουσιοδοτημένος νὰ ὀμιλήσω ἕξ ὀνόματος πασῶν τῶν ξένων ἐθελοντικῶν Ὄργανώσεων Προνοίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ, ἀκόμη ὀλιγώτερον, ἐκ μέρους τῶν ξένων Κυβερνήσεων, αἵτινες συμμετέχουν εἰς τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὰς δοκιμασίας τὰς ὁποίας ὑπέστη κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐκφράζω, καίτοι μὴ ἐπαξίως, τὰ συναισθήματά των, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ τῆς Ὄργανώσεως, τὴν ὁποίαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπῶ».

Αὐθήμερον ἐτελέσθησαν, Συνδικτικῆ ἐντολῇ, ὁμοίαι δεήσεις καθ' ἅπασαν τὴν χώραν.

ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ, ΕΠΑΡΧΙΑ, ΗΛΕΙΑΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΒΛΑΧΕΡΩΝ

Ἐν ἔτει 1833, ὡς γνωστόν, κοινῇ ἀποφάσει Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, διελύθησαν αἱ ἀνά τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν Ἱεραὶ Μοναί, αἱ ἔχουσαι ὀλιγώτερος τῶν ἕξ μοναχοῦς. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἡλείας εὐρίσκετο καὶ ἡ Ἱερά Μονὴ τῶν Βλαχερῶν, ἣτις μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς τῆς Μονῆς, καὶ συγκεκριμένως οἱ τῶν κωμοπόλεων Λεχαινῶν, Ἀνδραβίδας, Βαρθολομείου, Καβάσιλα, Κίστρον καὶ Κυλλήνης, ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ, ὅτι καὶ ἡ ἐν λόγῳ Μονὴ πρόκειται νὰ καταργηθῇ, προέβησαν εἰς διαφόρους ἐνεργείας, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς μὴ διαλύσεως αὐτῆς καὶ λόγῳ τῆς μεγάλης αὐτῆς συμβολῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱστορικότητος αὐτῆς, ὑποβαλόντες τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν κάτωθι αὐτῶν ἀναφορὰν.

Πρὸς τὴν πανσέβαστον ἀγιωτάτην τε καὶ ἱερωτάτην Σύνοδον τοῦ Βασιλικῆ ἡμῶν κράτους.

Οἱ ὑποφαινόμενοι πολῖται καὶ κωμοπολίται καὶ πλησιόχωρα χωρία τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας Βλαχερῶν ἀναφερόμεθα, ὅτι ἐπειδὴ καὶ τὸ μοναστήριον τοῦτο ἦν πολλὰ ἀρχαῖον, ὡς καὶ ἤδη φαίνεται ἐξ αὐτοῦ καὶ εἶχομεν αὐτὸ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καταφύγιον κοινὸν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ὅπερ καὶ μᾶς ἐφύλαξεν ζωὴν, τιμὴν καὶ σχεδὸν ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ λείψανα τῆς οὐσίας μας εἰς τὸ ὁποῖον ἐφορευθήσαν

πολλοὶ ἀδελφοὶ γείτονες καὶ ἄλλοι ὑπὲρ τῆς φιλάτης ἡμῶν πατρίδος οἵτινες καὶ ἐκηδεύθησαν ἐν αὐτῷ, τὸ ὅποιον εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ πλουμουτζίου οἱ ἐπάρατοι ἐχθροὶ ἀφ' οὗ ἀφῆρεσαν αὐτοῦ ὅλα τὰ κινητὰ καὶ φθαρτὰ κτήματα ὁμοῦ καὶ ἀκίνητα κατέκαυσαν καὶ ὅλα τὰ ἐντὸς τῆς μονῆς κάμνοντες αὐτὴν ἐρείπιον αἰχμαλωτοῦντες καὶ τὸν τότε αὐτῆς ἠγούμενον καὶ τινὰς τῶν αὐτῆς πατέρων, οἵτινες καὶ ἐπλήρωσαν τὸ κοινὸν τῆς ζωῆς τέλος εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἡ διαληφθεῖσα αὕτη μονὴ ἔμεινεν ἄνευ προστασίας, ἣς τινος ἔνεκεν ἀπάντων τούτων πρὸ ἐξ χρόνων ἐδικάσθη ἠγούμενος ταύτης ὁ Κύριος Γαβριήλ, ὁ καὶ ποτὲ ἀρχιδιάκονος χρηματίας τοῦ ἀειμνήστου Παλαιῶν Πατρῶν Κ. Γερμανοῦ, ἀνὴρ ὢν σεβάσμιος, ἐνάρετος, ζῶν ἡθὸς χρηστοῦ καὶ πείραν ἰκανὴν ἔχων εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ἱεραῆς ἡμῶν ταύτης Μονῆς ὁμοῦ καὶ τῆς ἱεραῆς ἡμῶν θρησκείας, ὅστις καὶ ἐσύναξεν ὅλους τοὺς τῆδε κἀκεῖσε διασκορπισμένους πατέρας ἐπισκευάσας καὶ ἐγκαλλωπίσας τὸν ἅγιον ναόν, οἰκοδομήματα κατασκευάσας, οἰκήματά τε τῶν πατέρων καὶ ἄλλα τινὰ χάριν τῶν εἰσερχομένων ἐν αὐτῇ ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ διεφθαρμένα κτήματα δὲν ἔλλειψεν ὄλαις δυνάμεσιν αὐτὰ νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἄλλας πολλὰς οἰκοδομὰς ἀναγκαίας ἔξω τῆς Μονῆς νὰ ἀνεγείρῃ, τὰ ὅποια ἅπαντα καὶ ἐκτήσατο διὰ τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ διαγωγῆς ὁμοῦ καὶ ἐξ ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων συναποκτήσας ζῶα, κτήματα κινητὰ ὑπὲρ ὧν καὶ ἔχρυσεν ἰδρωτὰς, κόπους οὐκ ὀλίγους ὑπέμεινεν, ὅλην του τὴν χρηματικὴν κατάστασιν διέφθειρεν ἐπ' ἐλπίδι του νὰ τελειώσῃ εἰς αὐτό. Καὶ ἐπειδὴ ἤδη βλέπομεν παρ' ἐλπίδα τοῦ νὰ καταγράφονται καὶ νὰ ἐκτιμῶνται ὅλα τὰ κτήματα αὐτῆς τῆς Μονῆς διὰ τὰ ἐνοικιασθῶσιν, πρὸς ἣν καὶ ἔχομεν σέβας καὶ ἐδλάβειαν εἰς αὐτὴν τὴν διαληφθεῖσαν Μονήν, ὄντων καταγεγραμμένων τὰ ὀνόματα τῶν προπατέρων μας, πατέρων, ἀδελφῶν καὶ τὸ κυριώτερον ὄλων τῶν πεσόντων συναδελφῶν μας καὶ συναγωνιστῶν μας διὰ τὰ μνημονεύονται, διὰ τοῦτο ὡς τέκνα πνευματικά τε καὶ εὐάγαγα ἡμῶν προστρέχομεν μετὰ τῆς προσηκούσης διὰ τῆς παρουσίας μας ἀναφορᾶς, οἵτινες καὶ θερμοπαρακαλοῦμεν τὴν θεοφύλακτον καὶ ἱερὰν σύνοδον ἡμῶν ἵνα συγκαταρτιμῆσθαι ταύτην τὴν ἱερὰν μονὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν διατηρουμένων ἐγκρίνουσα πρὸς αὐτὴν ὡς φόρον ἀνάλογον τῆς καταστάσεώς της ὅπου καὶ ὁ μνημονευθεὶς καὶ ὑπεραγωνισθεὶς αὐτῆς ἠγούμενος νὰ ἀπεράσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ἐκεῖσε καὶ νὰ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ προσκύνημα καθὼς ἐκπαλαί τὸ εἶχομεν καὶ νὰ μνημονεύονται εἰσέτι καὶ αἱ καταγεγραμμένα ἐν αὐτῇ ψυχαι. Εἴμεθα μ' ὄλον ὅτι ἐνέλπιδες, ὅτι θέλει εἰσακουσθῆ ἢ μετὰ δεήσεως αἰτησίς μας καθότι καὶ δὲν θέλομεν λείπει οὔτε ἡμεῖς οὔτε οἱ ἐν αὐτῇ ἀσκούμενοι πατέρες τοῦ νὰ δεῶμεθα πρὸς θεὸν ἀνάως ὑπὲρ τῆς πολυχρονίου ζωῆς τοῦ κραταιοτάτου Βασιλέως (οὗ καὶ τὸ κράτος εἶν ἀήττητον διὰ παντός) ὁμοῦ καὶ τῆς ἱεραῆς ἡμῶν Συνόδου.

1834 Μαρτίου 15.

Ἔπονται ὑπογραφαὶ ἐκ τῆς περιοχῆς Δεχαινῶν κλπ.

† Ὁ πρῶην Λήμνου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1950-1951 (*)

Διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς διαρρυθμίσεως καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ κτιρίου τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, ἐδαπανήθησαν κατὰ τὴν παροῦσαν χρῆσιν δρχ. 340.997.373. Ὁμοῦ μὲ τὰς προηγουμένας δαπάνας τὸ σύνολον τῶν δαπανῶν ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 656.630.736.

Ἡ γενικὴ συμπλήρωσις τῆς ἐπιπλώσεως καὶ ἐφοδιασμοῦ τοῦ κτιρίου τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἀπῆρθε κατὰ τὴν παρούσαν χρῆσιν δαπάνην δρχ. 136.765.750. Ὁμοῦ μετὰ τῶν δαπανῶν τῶν προηγουμένων χρήσεων ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν ἐπίπλων καὶ ἐφοδίων ἀνέρχεται εἰς δρχ. 215.764.406. Ἐπ' αὐτῶν ὑπελογίσθη ἀπόσβεσις δρχ. 29.764.406 καὶ οὕτω ἡ καθαρὰ ἀξία εἰς τὸν Ἰσολογισμόν παρουσιάζεται ἤδη μὲ δρχ. 186.000.000.

Τυπογραφεῖον Ἀποστολικῆς Διακονίας: Χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν, ὁ ἡμέτερος Ὀργανισμὸς ἀπέκτησε ἐν αὐτόματον τυπογραφικὸν ταχυπειστήριον τελειοτάτου συστήματος, τύπου «F u p nival». Πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ Τυπογραφείου διερρυθμίσθησαν ἰδιαιτέραι εὐρύχωροι αἰθουσαι τοῦ κτιρίου. Τὸ ἀριστύτερον Τυπογραφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, συμπληρούμενον καὶ δι' ἄλλων τυπογραφικῶν πιεστηρίων καὶ μηχανημάτων, θὰ καταστῇ ἐν τῶν νεωτέρων καὶ τελειοτέρων Τυπογραφείων τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὸ ὅποιον ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία θὰ ἐκτυπώσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ὄλας αὐτῆς τὰς ἐκδόσεις καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἐκ τῶν ἐκδόσεων οἰκονομία ὡς καὶ ἡ ἀνάληψις καὶ ἄλλων ξένων ἐκτυπώσεων θὰ ἀποσβέσῃ σὺν τῷ χρόνῳ τὰς δαπάνας ἐγκαταστάσεως καὶ συντηρήσεως τοῦ Τυπογραφείου.

Ἡ ἀξία τοῦ δωρηθέντος ἡμῖν ταχυπειστηρίου ἀνέρχεται εἰς δρχ. 236.399.800. Κατεβάλομεν ἰδιαιτέρας διὰ προμήθειαν καὶ συμπληρωματικὰ ὑλικά δρχ. 12.979.500. Σύνολον ἀξίας ταχυπειστηρίου δρχ. 249.379.300. Τὰ μέχρι τῆς 30-6-51 καταβληθέντα ἔξοδα διαρρυθμίσεως χώρου καὶ ἐγκαταστάσεως ἀνῆλθον εἰς δρχ. 171.005.850. Ἄρα ἡ μέχρι τῆς 30-6-51 ἀξία τοῦ Τυπογραφείου ἡμῶν ἀνέρχεται εἰς δρχ. 420.385.150.

Ἐλπίζομεν ἡ λειτουργία τοῦ Τυπογραφείου νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ προσεχούς Νοεμβρίου ἔ.ἔ., ὁπότε καὶ θὰ καταστῇ τοῦτο παραγωγικόν.

Ἐπιπλα καὶ Σκευή: Ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων καὶ σκευῶν τῶν Κεντρικῶν Γραφείων, τοῦ Βιβλιοπωλείου καὶ τῆς ἀποθήκης αὐτοῦ ἀνῆλθον κατὰ τὴν 30 Ἰουνίου 1951 εἰς δρχ. 86.325.232. Ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐγένετο ἀπόσβεσις κατὰ τὴν παρελθούσαν χρῆσιν δρχ. 16.665.232 καὶ κατὰ τὴν παρούσαν δρχ. 12.550.000, ἥτοι ἐν συνόλῳ δρχ. 29.225.232 καὶ οὕτω ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ἰσολογισμόν ἡ καθαρὰ αὐτῶν ἀξία μὲ δρχ. 57.100.000

(*) Συνέχεια ἀπὸ σελ. 38.

Ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐπιπλῶν καὶ σκευῶν τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τῆς Σχολῆς Ἱεροκηρύκων ἀνερχομένης εἰς δρχ. 215.764.406 ἐγένετο ἀπόσβεσις δρχ. 29.764.406 καὶ οὕτω ἐμφανίζεται ἡ καθαρὰ αὐτῶν ἀξία εἰς τὸν Ἰσολογισμόν μὲ δρχ. 186.000.000.

Ἐπὶ τῆς συνολικῆς ἀξίας τῶν ἐπιπλῶν καὶ σκευῶν τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Δαφνίου ἀνερχομένης εἰς δρχ. 24.628.700 ἐγένετο γενικὴ ἀπόσβεσις μέχρι σήμερον δρχ. 4.628.700. Οὕτω ἡ καθαρὰ ἀξία τῶν ἐπιπλῶν καὶ σκευῶν ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ἰσολογισμόν μὲ συνολικὸν ποσὸν δρχ. 20.000.000.

Βιβλιοθήκαι: Διὰ τὸν πλουτισμὸν τῶν Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τῆς Σχολῆς Ἱεροκηρύκων ἐδαπανήθησαν ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτῶν δραχ. 26.688.184, μετὰ τὴν γενομένην ἀπόσβεσιν ἐκ δρχ. 6.688.184 ἡ ἀξία τῶν Βιβλιοθηκῶν αὐτῶν ἐμφανίζεται εἰς τὸν Ἰσολογισμόν κατὰ τὴν νέαν χρῆσιν μὲ δρχ. 20.000.000.

Ἁγία Βαρβάρα Δαφνίου: Αἱ πρόσοδοι τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Δαφνίου κατὰ τὴν λήξασαν χρῆσιν ἀνῆλθον εἰς δρχ. 303.821.650. Ἐκ τούτων ἐδαπανήθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα διὰ λειτουργίαν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ δρχ. 90.873.700. Ἐκ τοῦ προκύψαντος οὕτω ὑπολοίπου τῶν δρχ. 212.947.950 πρέπει νὰ ἀφαιρεθῶν δι' ἀγορὰν ἐπιπλῶν δρχ. 11.120.000. Οὕτω ἐκ τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος Ἁγίας Βαρβάρας προέκυψε καθαρὸν ὑπόλοιπον δραχμῶν 201.827.950.

Ἡ ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας τῆς 4-12-50 ἀπέδωκεν εἰσπράξεις δρχ. 74.655.000 μὲ ἔξοδα ὀργανώσεως αὐτῆς δρχ. 8.553.700. Ἄρα αἱ καθαρὰ εἰσπράξεις ἐκ τῆς Πανηγύρεως ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 66.101.300.

Ἐκδόσεις: Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἀποδίδουσα μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ ἐκδοτικὸν αὐτῆς ἔργον κατέβαλε καὶ κατὰ τὴν λήξασαν χρῆσιν πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς καλυτέραν καὶ πλουσιωτέραν παραγωγὴν.

Διὰ τὸν ἀποκλειστικὸν αὐτὸν σκοπὸν διετεθῆ τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν 588.496.000 καὶ δι' ἔξοδα λειτουργίας Βιβλιοπωλείου, συσκευασίας καὶ ἔξοδα ἀποστολῆς τῶν βιβλίων δρχ. 145.992.427.

Τὸ σύνολον τῶν πωληθέντων ἐπὶ πιστώσει καὶ τοῖς μετρητοῖς βιβλίων κατὰ τὴν ἐν λόγῳ χρῆσιν ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 807.162.275. Τὸ καθαρὸν κέρδος ἐκ τῆς διαθέσεως τούτων ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 276.005.545. Αἱ γενόμεναι εἰσπράξεις ἐκ τῶν διατεθέντων βιβλίων κατὰ τὴν χρῆσιν ταύτην ἀνῆλθον εἰς δρχ. 599.034.475. Τὸ ἐναπομένον ὑπόλοιπον τῶν εἰς χεῖράς μας βιβλίων κατὰ τὴν γενομένην τὴν 30 Ἰουνίου 1951 ἀπογραφὴν ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 607.168.606.

Κατὰ τὴν νέαν χρῆσιν μὲ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἰδιοκτήτου ἡμῶν Τυπογραφείου, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν πλουσιωτέραν ἔκδοσιν βιβλίων καὶ μὲ εὐθηνότερον κόστος.

Ἀπόθεμα χάριτος: Ἡ ἀξία τοῦ ἐν τῇ ἀποθήκῃ

τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εὐρεθέντος χάριτος κατὰ τὴν γενομένην ἀπογραφὴν ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 276.205.000 ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν παρελθούσαν χρῆσιν ἀποθέματος ἀξίας δρχ. 177.958.000.

Ἐκ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐν τῇ ἀποθήκῃ χάριτος ἡμῶν προέκυψε καθαρὸν κέρδος κατὰ τὴν παρούσαν χρῆσιν δρχ. 163.891.303. Τὸ κέρδος τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῶν τιμῶν τοῦ εἰς χεῖράς μας ἀποθέματος μὲ τὰς τρεχούσας τιμὰς.

Ἔνσημα: Κατόπιν τῆς αὐξήσεως τῆς τιμῆς τῶν ἐνσήμων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀπὸ δρχ. 2.000 εἰς δρχ. 6.000 διὰ τοὺς γάμους καὶ 11.000 διὰ τὰ διαζύγια, τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς διαθέσεως τούτων ἀνῆλθον κατὰ τὴν παρούσαν χρῆσιν εἰς δρχ. 230.088.380 ἔναντι δρχ. 159.297.000 τῆς παρελθούσης χρήσεως.

Ἔσοδα Ἱ. Ναῶν, Μονῶν καὶ Προσκυνημάτων: Τὰ ἔσοδα ταῦτα, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ τὰ σημαντικώτερα τοῦ ἡμετέρου Ὄργανισμοῦ, κατόπιν τῶν ἀποτελεσματικωτέρων μέτρων διὰ τὴν εἰσπραξίν αὐτῶν, ἀνῆλθον εἰς δρχ. 1.568.157.701 ἔναντι τῶν εἰσπραχθεῶν δρχ. 1.189.707.346 τῆς παρελθούσης χρήσεως.

Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω εἰσπραχθέντος ποσοῦ τῶν δρχ. 1.568.157.701 κατεβλήθη εἰς τὰ τοπικὰ συμβούλια πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν ποσοστὸν 40% ἤτοι δρχ. 439.921.970 καὶ 3% εἰς τὰ Τοπικὰ Ταμεῖα ὡς προμήθειά των διὰ τὴν εἰσπραξίν δρχ. 33.204.481. Οὕτω παραμένει ὑπὲρ ἡμῶν ὡς καθαρὸν ἔσοδον δρχ. 1.095.031.250.

Δωρεὰ καὶ χορηγήσεις: Κατὰ τὴν λήξασαν χρῆσιν, τῇ φροντίδι τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδιαίτατα τῇ εὐγενεῖ μερίμνῃ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς κ. Ἀμίκα Ἀλιβιζάτου, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἔτυχε πολλῶν δωρεῶν εἰς χρῆμα καὶ εἰς εἶδος ἐκ μέρους ὀργανώσεων ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων Ὄργανισμῶν. Αἱ κυριώτεραι τῶν δωρεῶν τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) Δωρεὰ τυπογραφικοῦ πιεστηρίου τύπου «Furnival» ἐξ Ἀγγλίας ἀξίας 236.399.800, προσφερόμεν ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

2) Δωρεὰ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Εὐδαγῶν Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενοῦς κ. Παναγ. Οἰκονομοπούλου ἐκ δρχ. 40.000.000.

3) Εἰσφορὰ Πανεπιστημιακῆς Λέσχης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διὰ τὸν Οἶκον Φοιτητρίας δρχ. 40.000.000.

4) Δωρεὰ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν δρχ. 107.568.000 πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

5) Χορηγήσεις ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν διαφόρων ἐφοδίων καὶ τροφίμων διὰ τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον προερχομένων ἐκ δωρεῶν ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ὧν ἡ ἀξία ἀνέρχεται εἰς ἀρκετὰ ἑκατομμύρια.

Ἐκ τῶν ἤδη ἐκτεθέντων ἐμφαίνεται ἐν σμικρῷ ἢ συντελεσθεῖσα μέχρι τοῦδε ἐργασία τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῆς. Ἡ δημιουργηθεῖσα ἀνάπτυξις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ ἡ παρατηρηθεῖσα σταθερὰ αὔξησις τῶν ἐσόδων τῆς, μᾶς ἐνθαρρύνει εἰς τὸ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μετὰ τὴν ἀναμενομένην νέαν βοήθειαν τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν, μετὰ τὴν ὑποστήριξιν πάντων τῶν δυναμένων καὶ μετὰ τὴν συμπαραστάσιν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Κοινωνίας, θὰ δυνηθῆ νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας τὸ ἀναληφθὲν ὑπ' αὐτῆς κοινωφελὲς ἔργον τῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Αὐγούστου 1951

Ὁ Γεν. Διευθυντῆς
B. ΒΕΛΛΑΣ

Ὁ Προϊστάμενος
τῶν Οἰκον. Ὑπηρεσιῶν
I. ΣΑΧΙΝΗΣ

ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Νόμος ὑπ' ἀριθ. 1977. Περὶ κυρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 1145]16-10-1951 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου Συμβουλίου «περὶ τρόπου ἀντικαταστάσεως Συνοδικῶν Συνόδων» (Ἐφημ. Κυβ. 12 Ἰαν. Τεύχος Α', ἀρθ. 11).

Ἄρθρον μόνον: Κυροῦται ἀφ' ἧς ἴσχυσεν ἡ ὑπ' ἀριθ. 1145 τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1951 πράξις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου «περὶ τρόπου ἀντικαταστάσεως Συνοδικῶν Συνόδων», ἔχουσα οὕτω:

Πρᾶξις ὑπ' ἀριθ. 1145, τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1951. Περὶ τρόπου ἀντικαταστάσεως Συνοδικῶν Συνόδων.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἀπευθυνθὲν ὑπ' ἀριθ. 2415 τῆς 3ης Ὀκτωβρίου τρ. ἔτους ἔγγραφον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ διαπιστοῦται ἡ νομικὴ ἀδυναμία τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἱεράς Συνόδου κατὰ τὴν ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1951 νέαν Συνοδικὴν περίοδον, ὡς προκυψάσης κατὰ τὴν λήξασαν Συνοδικὴν περίοδον, τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου μὴ προβλεπομένης περιπτώσεως ἀναπληρώσεως ἀποχωρήσαντος κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον τῆς Συνοδικῆς ἐξαμηνίας Συνοδικοῦ μέλους, ἀναγνωρίσας δὲ τὴν ἐν τῷ ἔγγραφῳ τούτῳ ὑποδεικνυομένην ἀνάγκην τῆς τάχιστας ρυθμίσεως τοῦ προκύψαντος ζητήματος διὰ τὴν νόμιμον συγκρότησιν τῆς Διοικούσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Συνόδου, ἀποφασίζει:

Νὰ ἐπιτραπῆ ὅπως Μητροπολίτης, καλούμενος Συνοδικὸς Σύνοδος ἐντὸς τοῦ πρώτου τριμήνου Συνοδικῆς τινος ἐξαμηνίας πρὸς ἀντικατάστασιν ἐτέρου Συνοδικοῦ Συνέδρου, παραμῆνῃ ὡς τοιοῦτος καὶ διὰ τὰς δύο ἐπομένας ἐξαμηνίας.

Ἐκδόσαν πρὸς τοῦτο τὴν ὑπ' ἀριθ. 1145 παροῦσαν πρᾶξιν του, κυρωθησομένην διὰ Νόμου.

Ὁ παρὼν Νόμος κυφισθεὶς ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ παρ' ἡμῶν σήμερον κυρωθεὶς, δημοσιευθῆτω διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθῆτω ὡς Νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Ἰανουαρίου 1952

ΠΑΥΛΟΣ Β.

Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργός
ΙΩΑΝ. ΜΙΧΑΗΛ

Διὰ Β.Δ. (16-1-1952) ἐκλήθη ἐκτάκτως ἡ Ἱεραρχία τῆς τε αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Νέων Χωρῶν διὰ ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου καὶ τῆς 29 Φεβρ. ἐν. ἔτους, τῆς ἡμέρας τῆς συγκλήσεως ὀρισθησομένης ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἀνασκόπησις.

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, πρώτην νῦν φοράν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θρόνον ἀναρρήσεώς του κοινωνήσας πρὸς τὴν ὅλην αὐτῆς Ἱεραρχίαν ἐν Συνόδῳ συγκεκροτημένην, εὐκαιρον καὶ προσήκον ἐθεώρησεν ὅπως ἐν Ἐκθέσει πρὸς αὐτὴν ἀνασκόπησιν τὰ κατὰ τὴν τριετίαν τῆς ἀρχιεπισκοπίας του πεπραγμένα, εἰς πληροφροῦν τῆς κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον διακονίας του ἐν τῇ ἧς προϊσταται Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ «Ἐκκλησία», δημοσιεύουσα τὴν Ἐκθεσιν ταύτην πρὸς κοινὴν γνώσιν ἐν τῷ παρόντι φύλλῳ, κατ' ἀνάγκην ἐμφανίζεται εἰς ἕκτασιν τετραπλῆ, ἵνα σχηματισθῆ συνολικὴ ἢ εἰκὼν τῆς κατάστασεως, τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῆς καὶ τῶν πρὸς ἐπίλυσιν αὐτῶν ἐν κόποις καὶ ἀγῶσι συντελεσθέντων.

Ἀρχιερατικὸν ἰωβηλαῖον.

Δίκαιον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης φόρον ἀποτίουσα ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φθιώτιδος ἰ. Μονῇ Ἀγάθωνος πρὸς τὸν γεραρὸν ποιμενάρχην αὐτῆς Σεβ. Μητροπολίτην κ. Ἀμβρόσιον, ἐξέδωκεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πέρυσσι περὶ μεσοῦντα τὸν Ἰούνιον ἑορτασμοῦ τῆς τεσσαρακονταετοῦς ἀρχιερατείας του ὡραιότατον τεῦχος, ἐν ᾧ ἐξαίρεται ἡ μακρὰ καὶ πολύπλευρος δράσις τοῦ ὀρθοῦ ἱεράρχου. Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀμβρόσιος, νεαρότατος ὑπὸ τοῦ μακαριστοῦ Σεργῶν Ἀποστόλου ταχθεὶς εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀρχιερέων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἶτα δ' ἀναδεχθεὶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος τὴν διαπολιμανην πρόωτον μὲν τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, πρὸ εἰκοσαετίας δὲ μεταθεθεὶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Φθιώτιδος, καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν τεσσαρακονταετὴ ἀρχιερατείαν διεκρίθη διὰ τὴν γόνιμον ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου διακονίαν εἰς πολὺπλευρον δράσιν. Ταύτην καταμαρτυροῦσιν ἡ διοργάνωσις πλοσίου καὶ συστηματικοῦ κηρύγματος, ἡ δημιουργία κατηχητικῶν σχολείων καὶ ἡ καθ' ὅλον μέριμνα περὶ τῆς χριστιανικῆς τῆς νεολαίας μορφώσεως, ἡ ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρον πατρικῆς μέριμνα, τὸ ἐν τῇ καθ' ὅλον ποιμαντορίᾳ σπάνιον ὁργανωτικὸν πνεῦμα. Ἄν δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ μέχρι τοῦ νῦν διανυθεῖσα μακρὰ ἐκκλησιαστικὴ

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἐπίλυσιν ἐπείγοντος ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος.

— Διὰ Β. Δ. συνεστήθη Ἑραρικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν Ἀθήναις πρὸς διενέργειαν ἐράνων μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Ἀνδρου καὶ τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἀλλοδαπῇ Ἀνδρίων διὰ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐν Ἀνδρῶν ἡρειπωμένης οἰκίας εἰς Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκην.

— Διὰ Β. Δ. (28-1-1952) συνεκροτήθη Ἑραρικὴ Ἐπιτροπὴ ἐδρεύουσα ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς διενέργειαν ἐράνων μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς περιφερείας τοῦ ἐνοριακοῦ διαγράμματος τοῦ Ι. ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ διακόσμησιν αὐτοῦ.

— Διὰ Β. Δ. (28-1-1952) κατηργήθη ἡ Γεν. Διεύθυνσις Ἐκκλησιαστικῶν.

διακονία δὲν ἦτο ἀπληραγμένη δεινῶν περιστάσεων καὶ κινδύνων, οὗς ἡ Α. Σ. ἀντιμετώπισεν ἐν ψυχικῇ εὐρωστίᾳ καὶ βαθείᾳ ἐπιγνώσει τῆς ποιμαντορικῆς ἀποστολῆς, ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως σπάνιον κλῆρον τοιοῦτο ἰωβιλαῖον, ὁποῖον ἐώρασεν ὁ νῦν ἔχων τὴν ἀντιπροεδρείαν τῆς Ἱ. Συνόδου Σεβασμιώτατος Ἀμβρόσιος.

«Καιρὸς εὐπρόσδεκτος».

Μεστὴ ὥραίων ἐκαιριῶν βαθείας περισυλλογῆς καὶ ὑψηλῆς ἐξάρασης, πηγῆ—ὡς πάντοτε—ἀγίων ἐμπνεύσεων καὶ σωτηριῶν ἀποφάσεων, ἦλθε καὶ ἐφέτος ἡ ποιητικωτάτη λατρευτικὴ περίοδος τοῦ Τριωδίου καὶ τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὑπομνήσκουσα ἅπαξ εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ζωῆς τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπουλώσεως τῶν ψυχικῶν τραυμάτων καὶ παρέχουσα πλούσια τὰ μέσα τῆς πνευματικῆς ἀναρρώσεως πρὸς πάντα συναισθανόμενον τὴν ἀνάγκη αὐτῆς. Αἱ πληρεῖς ἀγίων ἐμπνεύσεων καὶ ἱερᾶς κατανύξεως ὑποβλητικώταται τῆς περιόδου ταύτης ἀκολουθίαι· τὰ γλυκύτατα μελωδήματα τῆς βυζαντινῆς μας μουσῆς, τῶν ὁποίων τὴν γλυκύτητα αἰῶνων ὄλων παρέλεσεν δὲν ἴσχυσε νὰ μαράνη τῶν ἀγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων ἡ θαλίεια, διὰ τῆς ὁποίας, μάλιστα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀναδεικνύεται ἡ Ὁρθοδοξία ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν «Ἐκκλησία τῆς Γραφῆς», παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου μωμιμοιρίας τῶν ἀγνοούντων τὰ κατ' αὐτὴν ὀλόκληρος, ἐν γένει, ἡ λατρεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς αὐτὸν τὸν μέγαν καὶ ἱερὸν σκοπὸν ἐπιδιώκει. Καὶ εἶναι ἡ ἐποχὴ μας μία ἐκ τῶν ἐποχῶν ἐκείνων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, τῶν ἰδιαίτατα ἐχουσῶν τὴν ἀνάγκη τῶν μηνυμάτων τούτων, διὰ τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ τῶν πιστῶν καλοῦνται εἰς ἀφύπνισιν καὶ ὑποδεικνύεται ὁ δρόμος πρὸς τὴν κατάπανσιν τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγωνίας, τὴν δυνατὴν μόνον πλησίον τοῦ Θεοῦ.

«Ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος», ὅπως ὠραιότατα, κατὰ τὸν Οὐρανοβήμονα Ἀπόστολον, ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας ἐπὶ τῇ ἐνάραξί τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς· «ἀποθώμεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός».

Ἡ 25ῃ Μαρτίου.

Ἡ ἡμέρα τοῦ πανηγυρισμοῦ «τοῦ κεφαλαίου τῆς σωτηρίας ἡμῶν» καὶ «τῆς φανερώσεως τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου», ἐγγίζει καὶ πάλιν ὁμοῦ μετὰ τῶν πρώτων τοῦ ἔαρος ἀνθέν, μεταφέρουσα τὴν σκέψιν τῶν ἀπανταχοῦ χριστιανῶν εἰς τὸν ταπεινὸν τῆς Ναζαρετ οἰκίον, ὅπου ἠκούσθη τὸ πρῶτον «Χαῖρε» ἀπὸ τοῦ ἀρχαγγελικοῦ στόματος, τὸ «τῆς λύπης ἀντίθετον», κατὰ τὸν ἱερὸν τῆς Ἐκκλησίας μελωδόν, πρὸς τὴν Παρθένον Μαρίαν, τὴν πρὸ τῶν αἰῶνων ἐκλελεγμένην ὡς τὴν μόνην «Κεχαριτωμένην» καὶ «εὐλογημένην» μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τῆς Ἐδᾶς, καὶ ἡ αἴρα τοῦ Πνεύματος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τὸ πρῶτον τότε ἐθώπευσε τὴν καιομένην εἰς τὴν κάμινον τῆς ἀπογνώσεως ἀνθρωπίνην ἀμαρτωλότητα. Γλυκύτατοι ὕμνοι καὶ πάλιν θ' ἀκουσθῶν εἰς τοὺς ναοὺς μας, οἱ

ἴδιοι ἐκεῖνοι ὕμνοι, τοὺς ὁποίους οἱ πρόγονοί μας πρὸ αἰῶνων πολλῶν ἔψαλαν καὶ δι' ὄλων τούτων τῶν αἰῶνων ἐξηκολούθησαν νὰ ψάλλουν πρὸς ἔξαρσιν τοῦ ἱεροῦ γεγονότος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, καὶ τὰ αὐτὰ συναισθήματα τῆς εὐγνώμονος χαρᾶς θὰ δονήσουν καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν χριστιανικὴν μας καρδίαν.

Ἄλλ' ἐπὶ πλέον δι' ἡμᾶς, τοὺς κατοικοῦντας τὴν αἵματοβαφῆ ταύτην καὶ θαυρόσπαρτον χώραν, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ ἡμέρα ἀποτελεῖ καὶ ἄλλης—ὡς γνωστόν—πανηγύρεως ἀφορμὴν, διότι σημεῖοι τῆς ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας τὴν γενέθλιον καὶ τῆς νεωτέρας ἐθνικῆς μας ἱστορίας τὴν ἀφετηρίαν, δι' ἣ καὶ εἶναι πάντοτε πηγὴ σκέψεων ἀγίων καὶ διδασκάλων ἱερῶν δι' ὄλους ὁμοῦ καὶ δι' ἕκαστον χωριστά, τῶν σκέψεων ἐκείνων καὶ τῶν διδασμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκύρωσαν τὰ αἵματα τῶν ἑκατομυῶν τῶν καταφρονητῶν τῆς ὕλης καὶ τῆς βίας, οἵτινες ἐνίκησαν, διότι ἐπίστευσαν «μέχρι θανάτου» καὶ ἐστηρίχθησαν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐκ τῆς ταπεινῆς Παρθένου τῆς Ναζαρετ γεννηθέντος «Ἐλευθερωτοῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

Οἱ «Χαιρετισμοί».

Πλήθη καὶ πάλιν εὐσεβῶν κατ' ἅπασαν τὴν χώραν κατακλύζουσιν ἐκάστην Παρασκευὴν ἐσπέρας τοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, ἐν εὐλαβείᾳ ἀκροώμενα τῶν ὑπερόχων ποιητικῶν στροφῶν τῶν «Χαιρετισμῶν», τοῦ μνημειώδους εἰς τὴν «Υπέρμαχον» τοῦ ἔθνους Προστάτην Ἀκαθίστου Ὑμνου, καὶ ἐν βαθυτάτῃ εὐγνωμοσύνῃ μετὰ τοῦ ἀθανάτου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας Πινδάρου ἀναγράφοντα τὰ «νικητήρια», ἐπὶ τῇ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐτι, ἀπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων «δεινῶν» λυτρώσει.

Ἐξόχως συγκινητικὸν εἶναι πράγματι τὸ θέαμα, ὅπερ ἐμφανίζουσι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος οἱ ναοί. Εἶθε ὁ Κύριος ν' ἀνταμείψῃ ἐπαξίως τὴν εὐσέβειαν τῶν οὕτω προσευχομένων ἐν αὐτοῖς!

Πρόκλησις.

Ἡ λεπτομερῆς ἐν τισιν ἐφημερίσιν ἀναγραφὴ τῶν οὐ μόνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεω, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν κατὰ πολλὰς ἄλλας διοργανουμένων πλουσιῶν «δεξιῶσεων» εἰς τοὺς αὐτοκαλουμένους «ἀριστοκρατικούς» κύκλους εἶναι πολὺ ἐπόμενον νὰ ξενίξῃ τὸ ἀναγινώσκον τὰς ἐξεζητημένας περιγραφὰς τῶν σχετικῶν ἐντυφίσεων καὶ τῶν ἐπιδεικτικῶν ἐξάρασεων τῶν καλλοῦν καὶ τῶν πολυτελῶν ἀμφιέσεων κοινόν, ἐντεῦθεν δὲ ἐνεφανίσθησαν ἐν τῷ τύπῳ ἔντονοι διαμαρτυρία κατὰ τῶν προκλητικῶν τούτων δημοσιευμάτων. Καὶ ἐδόθη μὲν ἐκ τῶν δημοσιογραφικῶν κύκλων ἡ ἀπάντησις, ὅτι αἱ διαμαρτυρίαι πρέπει νὰ ἀπενθύνονται πρὸς τοὺς δραστὰς τῶν προκλήσεων τούτων καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς ἀνέχοντας τὸ καθῆκον τῆς ἀναγραφῆς τῶν τελουμένων δημοσιογραφῶν, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἡ λεπτομερῆς ἐκθεσίς των εἶναι ἡ προκαλοῦσα τὴν ἀγανάκτησιν ἂν τῶν ἐφημερίδων αἱ στήλαι ἀντιπαρήρ-

χοντο ἐν σιγῇ τὰς προκλητικὰς ἐπιδεικτικαίσεις, ἀσφαλῶς θὰ περιοριζέτο τὸ κακὸν τοῦτο τῶν δεξιώσεων.

Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιος.

Ἐπὶ τῇ 1500ῃ ἐπετείῳ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Χαλκηδόνι συγκληθείσης Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἢ Α. Θ. Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπέλυσε βαρυσήμαντον ἐορταστικὴν Ἐγκύκλιον ἐξαιρῶσαν τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν καὶ τὴν ὅλως ἐξαιρετικὴν σημαίαν τοῦ γεγονότος τούτου.

Τὴν Πατριαρχικὴν ταύτην Ἐγκύκλιον ἢ «Ἐκκλησία» θὰ δημοσιεύσῃ εἰς τὸ ἐπόμενον αὐτῆς φύλλον, μὴ δυνηθεῖσα νὰ πράξῃ τοῦτο σήμερον, ἐνεκα πληθώρας ἄλλης ὕλης ἐπειγούσης μορφῆς.

Τρίκκης καὶ Σταγῶν Χερουβεῖμ (†).

Ἀκμαῖος ἔτι τὴν ἡλικίαν, μετὰ βραχεῖαν νόσον ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον καὶ ἐκηδεύθη ἐνταῦθα ὁ Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κυρὸς Χερουβεῖμ. Γεννηθεὶς τῷ 1890 ἐν Ληξουρίῳ Κεφαλληνίας καὶ ἐκ παίδων ἐντεθραμμένος ἐν παιδείᾳ Κυρίου, κατέταξεν ἑαυτὸν εἰς τὸν ἱερὸν κληρὸν, ὡς διάκονος μὲν ἀπὸ τοῦ 1907 ὑπηρετήσας ἐν ναοῖς τῶν Πατρῶν, τῆς Ἀρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀναλαβὼν ὑπηρεσίαν ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Προαχθεὶς τῷ 1925 εἰς πρεσβύτερον καὶ ἀρχιμανδρίτην, διακοπήσας δ' ἐφεξῆς ἐν διαφόροις ἐνορίαις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ μετὰ ζήλου ἐπιδοθεὶς εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, τῷ μὲν 1935 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου Μητροπολίτης Παροναξίας καὶ Θήρας, κατὰ τὴν τότε ἐπὶ τινα χρόνον συγχώνευσιν τῶν Μητροπόλεων τούτων, μετὰ δεκαετίαν δὲ μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Τρίκκης καὶ Σταγῶν εἰς διαδοχὴν τοῦ μακαριστοῦ αὐτοῦ προκατόχου Πολυκάρπου. Ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐμπιστευθείσαις αὐτῷ διακονίαις ὁ ἀειμνηστὸς ἱεράρχης ἐπέδειξε πολύτροπον προσιπῆθειαν πρὸς θρησκευτικὴν ἐξύψωσιν τοῦ ποιμνίου, διακριθεὶς διὰ τὴν ἐξέχουσαν αὐτοῦ διοικητικὴν καὶ ποιμαντορικὴν δρᾶσιν, ὡς καταμαρτυροῦσι τὸ μὲν ἢ ἐκ θεμελίων ἀνέγερσις τοῦ ἐκ βομβαρδισμοῦ καταστραφέντος μητροπολιτικοῦ τῶν Τρικκάλων ναοῦ τοῦ ἁγ. Νικολάου καὶ ἢ ἴδρουσις οἰκοδομῆς πρὸς στέγασιν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς ἐπαρχίας, ὡς καὶ ἰδίως αἰθούσης διαλέξεων καὶ βρεφοκομικοῦ σταθμοῦ. Ἐμπλεως καλοκαγαθίας ἡγαπήθη ὑπὸ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ διὰ τὰ φιλανθρωπικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ τὴν, παρὰ τὰς κατὰ τοὺς δυσχειμέρους καιροὺς ὑποσκαψάσας τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀντιξοότητάς, αὐστηρὰν εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν ἐμμονήν.

Κύριος ὁ Θεὸς κατατάξαι τὴν ψυχὴν τοῦ μεταστάντος ἱεράρχου ἐν δικαίων σκηναῖς.

Ἀρχιμανδρίτης Ζαχαρίας Λιανᾶς (†).

Πλήρης ἡμερῶν καί, ἐνῶ ἔτι, παρὰ τὸ βαθὺ γῆρας του, ἐξηκολούθει νὰ διακονῇ μετ' ἐνθέου ζήλου

τὴν Ἐκκλησίαν, κληθεὶς αἴφνης ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ζαχαρίας Λιανᾶς ἐκοιμήθη τῇ 20ῇ Φεβρουαρίου ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἐνθα ἐτέλει ἀπὸ τινων ἐτῶν χρῆσιν Ἐφημερίου.

Ὁ μεταστὰς πολὺς Κληρικὸς, ὑπηρετήσας τὴν Ἐκκλησίαν ὡς τε Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὡς Διευθυντὴς Ἱερατικῶν Σχολῶν, συνεδύαζε πλουσίαν πνευματικὴν κατάρτισιν μετὰ βαθυτάτης εὐσεβείας, παραδειγματικῆς προσήλωσεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ζήλου θερμοτάτου ὑπὲρ τῶν παραδόσεων αὐτῆς, διακρινόμενος διὰ τε τὴν ὅλην ἐνάρετον αὐτοῦ βιωτὴν καὶ διὰ τὴν ἀπλότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ἀσκητικότητα τοῦ χαρακτήρος.

Ἀλλὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ γράμματα ἐθεράπευσεν ὁ ἀειμνηστὸς Ζαχαρίας Λιανᾶς διὰ σειρᾶς χρησίμων συγγραφῶν, διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ὁποίων ἐξηκολούθησεν ἀόκνως νὰ ἐργάζεται μέχρι τῶν τελευταίων τῆς ζωῆς του ἡμερῶν. Ἀπότοκος τῆς προδότην Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔργον τῆς βαθύτης προσήλωσεως τοῦ μεταστάντος σεβασμίον Κληρικοῦ ὑπῆρξε καὶ ὁ ἱερὸς ἐνθουσιασμός, ὃν ἐξεδήλωσεν ἐπὶ τῇ ἀναδιοργανώσει τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, εἰς ἐνίσχυσιν τῶν σκοπῶν τῆς ὁποίας προσέφερε μίαν οἰκίαν, ἐπιμόνως ἀξιώσας ὅπως καλύψῃ τὴν δωρεάν του ἢ αὐστηροτάτη ἀνονημία, δείγμα καὶ τοῦτο τοῦ πλοῦτου τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου.

Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη.

Antoine Savignac (†).

Γράφει ἡμῖν ἐξ Ἱεροσολύμων ὁ κ. Π. Σιωτάς :

Μετὰ βαδνιᾶνης λύπης ἐπληροφορήθη ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος περὶ τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ διαπρεποῦς ἀρχαιολόγου καὶ καθηγητοῦ τῆς Ecole Biblique et Archéologique Française τῆς Ἱερουσαλῆμ R. P. Savignac.

Ὁ ἀειμνηστὸς ἐπιστήμων γεννηθεὶς τῷ 1874 ἐν Ανεγρον τῆς Γαλλίας ἐσηλθὲν εἰς τὸ τάγμα τῶν Δομηνικῶν τῷ 1892, τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος ἀφίκετο εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν αὐτοῦ σπουδῶν.

Διακριθεὶς διὰ τὰ ἐξαιρετὰ πνευματικὰ αὐτοῦ προσόντα, προσεϊκόσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Lagrange εἰς τὸν περιφθονὸν ἐκείνον ἐπιστημονικὸν κόσμον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐθεμελιώθη βραδυτέρον ἢ ἀνωτέρω Σχολῇ, ἐν ἣ, μετὰ τὴν εἰδίκευσίν του, ἐδίδασκεν ἐπιγραφολογίαν σημιτικὴν καὶ ἀραμαϊκὴν γλώσσαν.

Ἐπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργῶν τῆς Revue Biblique, δημοσιεύσας σειρᾶς ἐπιστημονικῶν μελετῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ἐκθέσεων. Διάσημος ἐγένετο διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ ἀρχαιολογικὰς ἐκδρομὰς εἰς Ἀραβίαν, περὶ ὧν ποιεῖται λόγος εἰς τὸ τρίτομον αὐτοῦ ἔργον Mission archéologique en Arabie καὶ ὧν ἡ ἐπιτυχία ἔπεισε τὸ Institut de France ὅπως ἀναθέσῃ αὐτῷ καὶ τὴν ἔρευναν τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Παλμύρας. Κατάπληξιν προὔξενον ἢ ὑπέροχος αὐτοῦ δραστηριότης, ὁ ἀπαράμιλλος ζήλος καὶ ἡ εὐδοκίμησις ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐρευνῇ, οὐχ ἦτον δὲ καὶ αἱ κατακομοῦσαι αὐτὸν ποικίλαι χριστιανικαὶ ἀρεταί, δι' ὧν κατέστη πρότυπον λατίνου μοναχοῦ. Τῇ 27ῃ Δεκεμβρίου π.ξ., μεταβαίνων δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας εἰς Βηθλίεμ, εἶρε, συνεπεία αὐτοκινητισικοῦ δυστυχήματος, οἰκτρὸν θάνατον, βυθίσας τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ συνεργάτας εἰς βαθυτάτον πένθος, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐκηδεύθη ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει.

Ἐῖη αὐτοῦ αἰωνία ἡ μνήμη.

Τὸ ἐπόμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» θὰ ἐκδοθῇ τῇ 15ῃ Ἀπριλίου ε.ξ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ συνεδρία αὐτῆς τῆς 15ης Ἰανουαρίου ἀπέρριψεν ὑπόμνητα βουλευτοῦ Λακωνίας ἀναφερόμενον εἰς ἐκκλησιαστικὴν τινα ὑπόθεσιν, διότι τὸ εἰρημένον ὑπόμνημα ἦτο συντεταγμένον εἰς ἀνευλαβές ὕψος.

—Δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας ἢ Ἱ. Σύνοδος, ὑπομιμησκούσα τὰς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν ἰταλικῆς ἐπιθέσεως ἐκδηλώσεις τῶν ἐξ ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν εἰς πολλὰς δεκάδας δισεκατομμυρίων δραχμῶν ἀνερχομένων εἰσφορῶν ὀργανώσεων καὶ ἀτόμων τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Μ. Βρετανίας καὶ ἄλλων χωρῶν, διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν καταστραφέντων χωρίων καὶ ἰδίᾳ τῶν κατεστραμμένων ἱερῶν ἡμῶν ναῶν, ἔγνω ὅπως παρακάλεση αὐτοὺς ὅπως δι' ἐγκυκλίων πρὸς τὸ πλείον τῶν προτρέψωσιν «ἵνα ἕκαστος μνημονεῖ ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐντεύξεσιν αὐτοῦ πάντων τῶν οὕτω εὐεργετησάντων καὶ εὐεργετούμενων ἡμῶν ὅπως ἐπιδαφιλεῖ ἐπ' αὐτοὺς τὴν χάριν Αὐτοῦ, παρεχόμενος αὐτοῖς «ἀντὶ τῶν ἐπιγελῶν τὰ ἐπουράνια, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν τὰ ἀφθάρτα, ἀντὶ τῶν προσκαιρῶν τὰ αἰώνια».

—Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπισκευαζομένων ἢ ἐξ ὑπαρχῆς ἀνεγειρομένων ναῶν στεροῦνται τῶν ἀπαραίτητων ἱερῶν σκευῶν, λειτουργικῶν βιβλίων, ἀγίων εἰκόνων καὶ ἄλλων διὰ τὴν θεῖαν λατρείαν χρειῶν, δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας παρεκάλεσεν ὅπως διατάξωσιν τὰ δέοντα ἵνα ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ Γραφεῖον Ἀνοικοδομήσεως ἰ. ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς καὶ ἰ. μοναῖς κατεστραμμένα ἢ πεπαλαιωμένα ἱερά σκεύη, ὡς καὶ τὰ ἀνευ ἰδίας ἀξίας ἀργυρᾶ ἀναθήματα καὶ ἐφθαρμένα λειτουργικὰ βιβλία. Ταῦτα, καταλλήλως ἐπιδιορθούμενα, θὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τοὺς στερομένους αὐτῶν ἰ. ναοῦς. Ὡς πρὸς δὲ τὰς ἰ. εἰκόνας, παρακαλοῦνται ὅπως συγκεντρώσωσιν ταύτας εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν Μητροπόλεων τῶν, ἵνα ἐκεῖθεν, μερίμνῃ αὐτῶν, κατανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἐκ τῶν ναῶν τῶν στερομένους εἰκόνας.

—Τῇ 11ῃ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ὥρα 10 π.μ. συνεκλήθη εἰς πρώτην ἔκτακτον συνεδρίαν ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάρῳ ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυριδῶνος, παρόντων 50 Μητροπολιτῶν τῆς τε Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νέων χωρῶν πρὸς συζήτησιν καὶ λήσιν ἀποφάσεων ἐπὶ τοῦ ζητήματος παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας εἰς τὴν Πολιτείαν πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων γεωργῶν.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην Συνεδρίαν ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν διὰ καταλλήλου εἰσηγήσεως. Μετὰ ταῦτα τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος κ. Ἰωάννης Καμύρης, ἀπαντήσας καταλλήλως. Ἀκολουθῶς ὠμίλησεν ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν ζήτημα, εὐχηθεὶς ἐν τέλει ὅπως εὐδοωθῇ τὸ ἔργον τῆς Ἱεραρχίας. Εἶτα ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος ἐξέθηκε διὰ μακρῶν τὰ πεπραγμένα αὐτοῦ ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

—Τὴν μεθεπομένην, 13ην Φεβρουαρίου, ἡ Ἱεραρχία συνήλθεν εἰς 2αν συνεδρίαν, καθ' ἣν ὁ Μακ. Πρόεδρος, διὰ μακρῶν ὡσαύτως, ἀνέφερε τὸ ἱστορικὸν τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ τὰς φάσεις διὰ τῶν ὁποίων διήλθε τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1947 μέχρι σήμερον, καὶ ἔθεσεν ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας

τὰς ἀπόψεις τῆς Πολιτείας καὶ τὰς τοιαύτας τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος.

Ἐν συνεχείᾳ τὸν λόγον ἔλαβον οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Φθιώτιδος, Μυτιλήνης, Λαρίσης, Σερρῶν, Πατρῶν, Ζακύνθου, Καστορίας, Κερκύρας, Χαλκίδος, Κασσανδρείας, Αἰτωλοακαρνανίας, Θεσσαλονίκης, Σύρου, Σισανίου, καὶ Σιατίσσης Μεσσηνίας καὶ Σπάρτης τὴν δὲ ἐπομένην (ἐν τῇ 3ῃ συνεδρίᾳ) οἱ Σεβ. Μητροπολίται Θηβῶν, Καλαβρυτῶν, Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, Λευκάδος καὶ Ἰθάκης, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, Σάμου καὶ Ἰκαρίας, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, Παροναξίας, Δημητριάδος, Τρίκκης καὶ Σταγῶν, ἐκθέσαντες τὰς ἀπόψεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζωτικῶς τούτου ζητήματος καὶ εὐχαριστήσαντες τὸν Μακαριώτατον Πρόεδρον διὰ τὸν δεξιότεργον χειρισμὸν τῆς εἰρημένως ὑποθέσεως. Ὁμοφώνως δὲ σύμπασα ἡ Σεπτῆ Ἱεραρχία ἐπεδοκίμασε καὶ ἐνεκώμιασε τὸ θλον ἔργον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος εἰς ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἀναφερόμενους τομεῖς ἐργασίας ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Κατηρτίσθη μετὰ ταῦτα, προτάσει τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τῆς Ἱεραρχίας πρὸς ἐπὶ μέρους μελέτην τῶν ἀπομεινῶν τῆς Πολιτείας, τὸ πόρισμα τῆς ὁποίας θὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῆς Ἱεραρχίας πρὸς λήσιν τελικῶν ἀποφάσεων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Μυτιλήνης, Φθιώτιδος, Ὑδρας, Σάμου, Σερρῶν, Αἰτωλοακαρνανίας, Λαρίσης, Σύρου, Μαντινείας, Καλαβρυτῶν, Μεσσηνίας, Θεσσαλιώτιδος, Κορινθίας καὶ Σισανίου.

—Τὴν μεθεπομένην, 16ην, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συνεδρίασε διὰ τετάρτην φοράν καὶ ἐξετέθησαν ὑπὸ τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν διάφοροι ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ τρόπου παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Ἠσχολήθη ἐν τῇ συνεδρίᾳ ταύτῃ ἡ Ἱερά Σύνοδος καὶ μετὰ τὸ ζήτημα τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἐπισημοτήτων παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐπισημοτήτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας.

—Τῇ 19ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡ Ἱεραρχία διὰ ψηφοφορίας ἀπεφάνθη ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἀφορᾷ τὰ παραχωρούμενα ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας κτήματα εἰς τὸ κράτος πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων.

Εἰς 3ην συνεδρίαν συνήλθεν ἡ Ἱεραρχία τὴν 21ην Φεβρουαρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ μακροῦ ἡσυχολήθη μετὰ τὸ ζήτημα τῆς συνεχίσεως τῆς μισθοδοσίας τοῦ Ἱεροῦ Ἐφημεριακοῦ κλήρου ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου. Ἐμελετήθη δὲ ὁ τρόπος ἐκπληρώσεως τῶν νομίμων ὑποχρεώσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρὸς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν καταβολὴ τῆς ἐνορικῆς εἰσφορᾶς.

—Ἐν τέλει ἡ Ἱεραρχία συνεδρίασα τὴν 23ην διὰ ἑβδόμην φοράν ἀπεφάσισεν ὅπως ὁ Μακαριώτατος μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Λαρίσης καὶ Μεσσηνίας συνεχίσῃ τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Πολιτείας μέχρις ὑπογραφῆς συμβάσεως τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Πολιτείας, καὶ ὅπως τὰς ἐνεργείας τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης παρακολουθῶσιν καὶ βοηθῶσιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς ἢ τε Ἱερά Σύνοδος, οἱ τυχόν παρεπιδημοῦντες ἐν Ἀθήναις Σεβ. Ἱεράρχαι καὶ οἱ γείτονες τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν Μητροπολίται. Ὁ Μακαριώτατος ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ συνεδρίᾳ ἀπεχαιρέτησε καταλλήλως τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἀνταπήνησεν εἰς τὴν προσλαλίαν τοῦ Μακαριωτάτου ὁ πρῶτος τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος.

Ἀποστολικὴ Διακονία.—Ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Δαμασκηνοῦ ἀπεστάλησαν εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον 35 ὄκ. ἐλαίου.

Ἐπίσης ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κεφαλληνίας κ. Ἱε-

ρόθεος απέστειλεν εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον ἐν βαρέλιον ἐλαίου.

Παρελήφθη καὶ ἐτέθη εἰς λειτουργίαν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ἐ.ξ. ἐν νεωτάτῳ τύπῳ αὐτόματον μικρὸν ταχυπαιστήριον τύπου Heidemberg.

Κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς Διευθύνσεως Ἡθικῆς Ἀγωγῆς τοῦ ΓΕΣ καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Κεντρικοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἤρξατο ἀπὸ τῆς 13ης Μαρτίου ἐ.ξ. νέα σειρά ραδιοφωνικῶν ὁμιλιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀπὸ τοῦ Σταθμοῦ τούτου μεταδιδόμενη ἑκάστην Πέμπτην καὶ ὥραν 6.30—6.45 μ.μ. μετὰ προοπτικὴν ἐιδικῶν ἐκτάκτων πανηγυρικῶν ἐκπομπῶν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑκάστοτε μεγάλων ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἐξεδόθη καὶ ἐκυκλοφορήσεν ὁ ἐπιμελεῖς τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Καθηγητοῦ κ. Βασιλείου Μ. Βέλλα καταρτισθεὶς *Μέγας Ἐκκλησιαστικὸς Χάρτης τῆς Ἑλλάδος*, ἐν τῷ ὁποίῳ σημειοῦνται, κατὰ Μητροπόλεις, αἱ Ἱεραὶ Μοναί, τὰ Προσκυνήματα, τὰ Βυζαντινὰ μνημεῖα, τὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ λοιπὰ εὐαγγέλιον Ἱδρύματα καὶ πᾶν ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν σύγχρονον δράσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τιμώμενος ἀδελτος δρχ. 30.000 καὶ δεμένος δρχ. 65.000.

Ἐκυκλοφόρησε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἀναφερομένου β' τεύχους τοῦ Κατηχητικοῦ βοηθήματος «*Ἱστορίαι ἐν τῆς Καινῆς Διαθήκης Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*» τοῦ Γ' Κύκλου τοῦ Κατωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολείου. Τὸ δεύτερον καὶ τελευταῖον μέρος τούτου μετὰ τοῦ περιέχοντος τὰ *Ἔθρια μαθήματα* παραρτήματος, θὰ κυκλοφορήσῃ λίαν προσεχῶς.

Ἐπίσης ἐκυκλοφόρησε τὸ 2ον τεύχος τοῦ οικογενειακοῦ περιοδικοῦ «*Τὸ Χαρούμενο Σπίτι*» καὶ τοῦ παιδικοῦ τούτου παραρτήματος «*Τὰ Χαρούμενα Παιδιά*».

Πλείστοι καὶ ἐνθουσιώδεις συνεχιζονται αἱ ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῶν περιοδικῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδηλώσεις καὶ ἀθροὰ ἐξακολουθεῖ ἡ εἰς αὐτὰ ἐγγραφή συνδρομητῶν ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνεκα τῆς παρατηρηθείσης ἀθροὰς ζητήσεως τῆς χάριν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἰδιαιτέρως ἐκδόσεως τοῦ παιδικοῦ παραρτήματος «*Τὰ Χαρούμενα Παιδιά*», τὸ πρῶτον τούτου τεύχος ἐξηνητήθη τελείως καὶ δὲν κατέστη δυνατόν ν' ἀποσταλῇ εἰς τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ζητήσαντα τοῦτο. Πρὸς πρόληψιν νέων παραπόνων ἠδέχθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιτύπων τοῦ 2ου τεύχους καὶ παρακαλοῦνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ὅπως ζητήσωσιν ἐγκαίρως τὰ ἀναγκαίουτα εἰς αὐτοὺς φύλλα, πρὶν ἢ καὶ ταῦτα ἐξαντληθῶσι.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 2α Φεβρουαρίου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου, ὀρισθείσης ὡς «*Ἡμέρας τῆς Μητέρας*», ἐν μὲν τῷ καθεδρικῷ ναῷ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ἐτελέσθη Δοξολογία, κατ' ἐντολὴν δὲ τῆς Α. Μ. ἐγένοντο ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς ὁμιλίαι ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος περὶ τῆς σημασίας τῆς Μητέρας, περὶ τῆς ὁποίας ὁμίλησαν κυρίαι τινὲς ἐν συγκεντρώσει μητέρων ἐν τῷ Πανασσῶ, ἔνθα περὶ τῆς ἐλληνίδος μητρός ὁμίλησε καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Μιχαήλ.

—Τῇ 7ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡ Α. Μ., Πρόεδρος τοῦ Οἴκου Τυφλῶν, προσέτη τῆς ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ τελεσεθείσης θεμελιώσεως Ἱεροῦ ναοῦ ἐπ' ὄνόματι τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῆς ἁγ. Παρασκευῆς.

—Ἀμα τῷ ἀγγέλματι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Γεωργίου ΣΤ' ἡ Α. Μακαριότης ἀπέστειλε θερμὸν συλλυπητήριον τηλεγρά-

φμα πρὸς τὴν Α.Χ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Καντέρμπουρου καὶ Πριμᾶτον πάσης Ἀγγλίας Σεβ. Geoffrey καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτὴν τῆς Μεγ. Βρετανίας Σέρ Τσάρλς Πήκ.

—Τῇ δὲ 10 π.μ. τῆς 15ης Φεβρουαρίου ἐ.ξ., ἡμέρᾳ τῆς κηδείας τοῦ ἐκλιπόντος Βασιλέως, παρακλήσει τῶν Πρεσβευτῶν Μεγ. Βρετανίας, Καναδᾶ καὶ Νοτιοαφρικανικῆς Ἐνώσεως, ἐψάλη ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως Νεκρώσιμος Ἀκολουθία, χοροστατοῦντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, καθ' ἣν παρέστη ἡ Α.Μ. ἡ Βασίλισσα Φρειδερίκη, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, οἱ Πρεσβευταὶ καὶ τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα.

—Τῇ 17ῃ ἰδίου μηνός, Κυριακῇ, «*Παγκοσμίῳ ἡμέρᾳ προσευχῆς τῶν σπουδαστῶν*», ἡ Α.Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐτέλεσε περὶ τὴν 10 πρῶτῃν τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἐν μέσῳ τῶν καθηγητῶν, φοιτητῶν καὶ τῶν σπουδαστῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων. Τῇ δὲ 2 μ.μ. ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος ἀπέτεινε ἀπὸ ραδιοφώνου πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν πατρικὴν νοουθεσίαν καὶ παρόρμησιν, δημοσιευομένην ἐν ἄλλῃ σελίδι τοῦ παρόντος φύλλου.

—Αὐθημερὸν περὶ ὥραν 6.30' ἐν συγκεντρώσει τῶν φοιτητῶν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὁμίλησε πρὸς αὐτοὺς ὁ Κοσμητῶρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Π. Τρεμπέλας.

—Τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου ἡ Α. Μακ. ἐδέχθη τὸν Διευθυντὴν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Γρίβαν καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐνώσεως Βιομηχανῶν Κλωστοῦφαντουργῶν κ. Τεγόπουλον.

—Τῇ 4ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ἐδέχθη τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Δασῶν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας κ. Χριστοδουλόπουλον καὶ τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Β. Βέλλαν.

—Τῇ 7ῃ ἰδίου τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἐπεσκέψθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, αὐθημερὸν δ' ἡ Α.Μ. συνεργάσθη ἐπὶ μακρὸν μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Λαρίσης κ. Δωροθέου, Κορινθίας κ. Προκοπίου καὶ τοῦ τ. Ὑπουργοῦ κ. Κ. Τσάτσου, ἐπὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος τὴν Ἐκκλησίαν ζητήματος τῆς παραχωρήσεως μοναστηριακῶν κτημάτων εἰς ἀκτήμονας.

—Τῇ 8ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ἡ Α. Μ. ἐδέχθη τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἰάκωβον καὶ Παροναξίας κ. Ἀμβρόσιον καὶ τὸν Ἐφημέριον τῆς ἐν Παρισίοις Ἑλληνικῆς Κοινότητος Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτην κ. Μελέτιον Καραμπίνην.

—Τῇ ἐπομένῃ (9) ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, μετὰ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης κ. Δωροθέου καὶ τοῦ κ. Κ. Τσάτσου, ἐπεσκέψθησαν τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Σοφ. Βενιζέλον καὶ τὸν Ὑπουργὸν κ. Γ. Βαρβούτην καὶ συνεσκέφθησαν μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραχωρήσεως ἐκκλησ. κτημάτων εἰς ἀκτήμονας.

—Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὴν ἐπίσκοπον τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτοῦ τῆς Νορβηγίας μετὰ τῆς συζύγου του, ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῶν ἐξ Ἑλλάδος ὡσαύτως τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γ.Ε.Σ. Ἀντιστρατήγου κ. Τσακαλώτου καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἀκαρνανίας κ. Ἱεροθέου, Μαρωναςίας κ. Βασιλείου καὶ Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος.

—Τῇ 11ῃ, ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θυατείρων κ. Ἀθηναγόραν, τῇ δ' ἐπιούσῃ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κρήτης κ. Εὐγένιον καὶ τὸν Θεοφίλ. Ἐπίσκοπον Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Ἀγαθαγγεῶλον, ὡς καὶ τοὺς Ἐπιθεωρητὰς Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσεως Ἡπείρου.

—Τῇ 15ῃ ἡ Α. Μακ. ἐδέχθη τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβον, Σάμου κ. Εἰρηναῖον, Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιον. Ὑδρας κ. Προκόπιον, καὶ Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομον καὶ τὸν Ταξίαρχον κ. Παπαδημητρίου.

—Τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἐπεσκέψθησαν ἅπαντες οἱ ἐν Ἀθήναις εὐρισκόμενοι, ἐπὶ τῇ συγκλήσει τῆς Ἱεραρχίας, Σεβ. Μητροπολίται.

— Ὁ διδάκτωρ τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννης Πούλος διωρίσθη τμηματάρχης τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐν τῇ Διευθύνσει Ἐρησκειμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Ἐκλογή νέου Καθηγητοῦ. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐξέλεξε τὸν ὀφηγητὴν κ. Ἀνδρέαν Φυτράκην καθηγητὴν τῆς ἐκτάκτου αὐτοτελοῦς ἔδρας τῆς Ἀγιολογίας, Ὑμνογραφίας καὶ Παλαιογραφίας.

Κληρικὸς διδάκτωρ. Ὁ ἐκ τῶν Διευθυντῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Πανοσιολογ. Ἀρχιμ. κ. Βαρνάβας Τζωρτζιάτος, ὑποβαλὼν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐναίσιμον ἐπὶ διδακτορικῇ διατριβῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ» καὶ ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς ὑποστάς τὴν κατὰ τὸν πανεπιστημιακὸν νόμον δοκιμασίαν, μετ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῆς Σχολῆς, ἀνηγορεύθη, παρόντος καὶ τοῦ Πρωτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου, διδάκτωρ τῆς Θεολογίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Τῇ 3 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπεσκέφθη ἡ Α. Ε. ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Σ. Βενιζέλος κατὰ τὴν ἐξ Ἀγκύρας ἐπιστροφήν του. Εἰς τὴν Α. Ε. ἀπεδόθησαν τιμαὶ Προέδρου Κυβερνήσεως ἐν ἐνεργείᾳ. Μετὰ τὸν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ ἐκκλησιασμόν του ἀνελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριαρχοῦ, ὅστις ἀφοῦ προσεφώνησεν αὐτὸν προσέφερον αὐτῷ χρυσοῦν ἀδαμαντοκόλλητον Σταυρὸν, ὃν καὶ ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς Α. Ε. Ὁ κ. Βενιζέλος ἀντεφώνησε, παρεκάθησε δ' εἶτα εἰς ἐπίσημον πατριαρχικὸν γεῦμα.

Τὰ τῆς ἐπισκέψεως καὶ ὑποδοχῆς περιγράφονται λεπτομερῶς ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Πατριαρχείων «Ἀπόστολος Ἀνδρέας».

— Ἀπὸ τῆς 4 Φεβρ. ἀφικόμενος εἰς ΚΠολιν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Πανσο. Ἀρχιμ. Εὐάγγελος Ἀντωνιάδης καὶ ἐπισκεφθεὶς τὴν Α. Θ. Π. τὸν Πατριάρχην, ἐφιλοξενήθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κατὰ τὴν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ παραδιατριβῇ αὐτοῦ.

Ἐκκλησιαστικὴ ἐπικοινωνία. Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 7 τοῦ 1951 τεύχει τῆς «Ὁρθοδοξίας» τοῦ Πατριαρχείου ΚΠόλεως δημοσιεύονται τὰ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀποστολὴν εἰς τὰ τρία Ἀποστολικά Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς (Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας, καταρτισθείσης ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Χαλκηδόνος Θωμᾶ, Κρήτης Εὐγενίου καὶ Σάρδεων Μαξίμου, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Κωδικογράφου τῆς Ἀγ. καὶ Ἱ. Συνόδου Ἱερολ. διακόνου Συμεῶν Ἀμαρυλλίου. Ἡ Ἀντιπροσωπεία ἀναχωρήσασα ἐκ ΚΠόλεως τῇ 16 Μαΐου παρ. ἔτους, ἐπεσκέφθη πρῶτον τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, εἶτα τὸ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ κατόπιν τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἄλλη ἀποστολὴ ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης Πολυκάρπου, Προικοννήσου Φιλοθέου καὶ Περγάμου Ἀδαμαντίου ἐν συνοδείᾳ τοῦ ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου, ἀναχωρήσασα ἐκ ΚΠ τῇ 21 Μαΐου παρ. ἔτους ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας, ἐννεύθεν δὲ διὰ Θεσσαλονίκης μετέβη ἐξαρχικῶς εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐνθα ἐν ἐκτάκτῳ συνάξει τῆς Ἱ. Κοινότητος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας ἐμελετήθησαν τὰ διάφορα ζητήματα τοῦ Ἱεροῦ Τόπου.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς. Ἡ Ἱ. Σύνοδος τοῦ Οἰκουμ. θρόνου εἰσηγήσει τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Μιχαήλ πρόβη εἰς τὴν εἰς βοήθον Ἐπίσκοπον τῆς Α. Σεβασμιότητος ἐκλογὴν τοῦ Πρωτοσυγγέλου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πανοσ. Ἀρχιμ. Δημ. Μακρῆ, ὑπὸ τῷ τίτῳ Ἐπισκόπου Ὀλύμπου.

— Ἀπὸ τῆς 23 Ἰουνίου παρ. ἔτους ἤρξατο ἐκδι-

δόμενον νέον ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἅγιος Ἀνδρέας», ὁ ὁποῖος «εἰς ἡμέρας δοκιμασίας ἔρχεται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νέους καὶ τὸν λαὸν τὸν σεβασμὸν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων».

Μητρόπολις Κρήτης. Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἤρξατο ἐν Ἡρακλείῳ ἐκδιδόμενον ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κρήτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπόστολος Τίτος». Τὸ νέον τοῦτο ὄργανον τῆς Μητροπόλεως Κρήτης, πρὸς τῇ χριστιανικῇ πνευματικῇ καθοδηγήσει τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀποσκοπεῖ καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν μελετῶν περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, τῆς ἐν αὐτῇ χριστιαν. τέχνης, ἧς εἶνε μάρτυρες τὰ ἐν τῇ νήσῳ χριστιανικά μνημεῖα καὶ ἱστορικά τῆς Ἐκκλησίας κειμήλια.

— Κατ' εἰδήσεις ἐκ ΚΠόλεως ἀπεφασίσθη ὅπως κατὰ τὸ προσεχές θέρος ἑορτασθῇ ἡ ἑκατονταετηρίς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, λόγῳ τῶν περιστάσεων ἀναβληθείς ἀπὸ τοῦ 1944. Πρὸς τοῦτο ἐνεκρίθη ὅπως ἀπευθυνθῇ ἔκκλησις πρὸς πάντας τοὺς ὀπουδήποτε εὐρίσκομένους ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς ἵνα ἀποστείλωσιν τὴν προαιρετικὴν εἰσφοράν των πρὸς ἀνακαινισμόν τοῦ κτιρίου αὐτῆς.

— Καθ' ἃ ἀναγράφει ὁ «Ἀπόστολος Ἀνδρέας» τῶν Πατριαρχείων ΚΠόλεως, ἡ Ἱερά Θεολογικὴ Χάλκης ἀνεκήρυξε μέγαν αὐτῆς εὐεργέτην τὸν ἐν ΚΠόλει εὐσεβῆ ὁμογενῆ κ. Πρόδρομον Νικολαΐδην ἐκ τῆς κομποπόλεως Γούρδου τῆς περιφερείας Νίγδης διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν μεγάλας αὐτοῦ δωρεάς.

Περιοστώτερα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους τῆς Τουρκίας ἐλευθερία. Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐν τῷ ξένῳ ἠρησκευτικῷ τύπῳ ἐσχολιάσθη εὐμενῶς ἡ εἰς τὸν ὀρθόδοξον κληρὸν τῆς Τουρκίας παρασχεθεῖσα ἀδεία πρὸς ἀγίασμόν τῶν ὑδάτων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων. Ἡτο ἡ πρώτη φορά ἀπὸ τοῦ 1926 — γράφουν — καθ' ἣν ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔτυχεν ἀδείας ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ὅπως ἀπαναλάβῃ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν ὑδάτων. Ἡ τελετὴ ἐγένετο ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βοσπόρου, παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρμαρᾶ καὶ εἰς τὰς Πριγκηπωνήσους. Εἰς τοὺς κληρικούς ἐπετράπη νὰ φέρωσι δημοσίᾳ τὰ ἱερά ἄμφια τῶν.

— Ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἱ. Συνόδου ἡ Α. Θ. Π. ἐξήρε τὸ γεγονός τῆς ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως παρχωρήσεως ἀδείας πρὸς κατάδυσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἐπὶ ἁγιασμῷ τῶν ὑδάτων κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων, ὡς αὕτη ἔκπαλαι ἐτελεσιουργεῖτο, ἐνεκρίθη δὲ ὅπως ἐκφρασθῶσιν αἱ εὐχαρισταὶ τῆς Ἱ. Συνόδου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Καθ' ἃ ἀναγράφει ὁ «Πάνταινος», εισηγούμενον τοῦ Βιβλιοφύλακος τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης κ. Θ. Μοσχονᾶ, Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Μαρεώτιδος κ. Ἀθανασίου, εὐλογοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρου, ἀπεφάσισε νὰ ἑορτασθῇ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου ἐν ἔτους ὁ ἑορτασμός τῆς πρώτης χιλιετηρίδος τῆς ἔκκατ' Ἀλεξανδρείαν Βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας (952-1952). Πρὸς τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ κηρυχθῇ τὸ τρέχον ἔτος «πανηγυρικὸν διὰ τὴν Πατριαρχικὴν Βιβλιοθήκην», νὰ προκηρυχθῇ διαγωνισμός πρὸς συγγραφήν μελέτης ἢ μονογραφίας εἰς οἰανδήποτε γλῶσσαν μὲ θέμα τὸν μεταβυζαντινὸν Ἑλληνισμόν ἐν Αἰγύπτῳ ἀπὸ τῆς ἀραβ. κατακτήσεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19 αἰῶνος, ἐπὶ βραβείοις, νὰ ἀποσταλῶσι προσκλητήρια γράμματα πρὸς τὰς ἀνά τὸν κόσμον Βιβλιοθήκας καὶ τοὺς ἐπιστημ. κύκλους εἰς ἐξαίτησιν συνεργασίας πρὸς ἔκδοσιν Πανηγυρικοῦ τῆς Χιλιετηρίδος τόμου καὶ νὰ παρασκευασθῶσι τὰ κατάλληλα ἀναμνηστικά. Ἐπίσης προκηρύσσεται διαγωνισμός διὰ τὴν συγγραφήν ἔργου μὲ θέμα τὴν

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

Υπό τῆς Α. Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Λευκωσίας εἰς τὸν τέως Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θυατείρων Ἀρχιμ. κ. Αἰμιλιανὸν Τιμιάδην, περατώσαντα τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Παραλείψεις.— Ὁ ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενος ρωσιστὶ «Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ» τῆς Ἀυτικο-Εὐρωπαϊκῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς Ἐξαρχίας ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ὀκτ.—Νοεμβρίου παρ. ἔτους ἀναγράφον τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Μόσχας γενομένην τρίγλωσσον ἐκδοσιν τῶν ἐπισήμων αὐτοῦ ἐγγράφων ὑπὲρ συμμετοχῆς τῶν ὑπερμάχων τῆς εἰρήνης εἰς τὴν «εἰρηκτικὴν παγκόσμιον κίνησιν», ἀναφέρει ὅτι ἀπαντήσεις μὲν τινες πρωθιεραρχῶν αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δὲν ἐδημοσιεύθησαν (οἶον τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου), ἀλλὰ δ' ἐξεδόθησαν ἀποσπασματικῶς «ὥστε νὰ προκαλεῖται ψευδὴς ἐντύπωσις περὶ τοῦ πραγματικοῦ αὐτῶν περιεχομένου (οἶον τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Χρυσόστοφοῦ καὶ Ἱεροσολύμων Τιμοθέου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος). Ἀναφέρει δ' εἰς ἐνδείξιν ἀποσιωπηθείσαν χαρακτηριστικὴν περιγραφὴν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Ἀλεξανδρείας Χρυσόστοφοῦ.

— Ἡ **Θρησκεία ἐν τῇ σημερινῇ Ρωσίᾳ.** Ἀγγλος ἐπισκεφθεὶς τὴν Ρωσίαν τὸ 1943 καὶ ἐνημερωθεὶς ὡς πρὸς τὴν ἐναντι τῆς θρησκείας στάσιν τῆς σοβιετικῆς νομοθεσίας γράφει εἰς τοὺς «Ἐκκλησιαστικὸς Καιροῦς» τοῦ Λονδίνου ὅτι τὸ περὶ θρησκείας ἄρθρον τοῦ σταλινικοῦ συντάγματος τοῦ 1936 ἐγγυᾶται τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ τῆς «ἀντιθρησκευτικῆς προπαγάνδας». Ἐν τῇ πράξει δὲ ἡ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρότης ἐκδηλοῦται ὑπὸ τρεῖς μορφάς: πρῶτον τοῦ φυσικοῦ διωγμοῦ, δευτέρου τῆς διοικητικῆς καταστολῆς, κορυφωθείσης τῷ 1939 διὰ τοῦ κλεισίματος τῶν περισσοτέρων ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς πλήρους διαλύσεως τῆς ἐκκλ. διοικήσεως, καὶ τρίτον διὰ τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ἤσκειτο κατὰ τὴν μετὰ τοῦ τσαρικοῦ καθεστώτος δεσμών τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ἔπειτα ὅμως στόχον εἶχε τὴν πίστιν ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπην, ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν «μαρξιστικὴν καὶ λευκὴν ἐπιστήμην» καὶ ὡς ἐξασθενίζουσαν τὴν κατὰ τῆς μοναρχικῆς ἐπιθέσεως ἀντίστασιν.

Κατὰ τὸν αὐτόν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνοικτῶν ναῶν ἐν Μόσχᾳ ἦτο μέχρι μὲν τοῦ 1917 400· ἀλλὰ τῷ 1939 15, τῷ 1943 35, καὶ τῷ 1950 51.

Ἐκκλησιαστικὴ Ἀντιπροσωπεΐα τῆς Τσεχοσλοβακίας εἰς Μόσχαν.— Ἀναγινώσκον ἐν τῷ ἐπισήμῳ «περιοδικῷ» τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου παρ. ἔτους, ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου ἀφίκετο ἀεροπορικῶς ἐκ Πράγας εἰς Μόσχαν πρὸς προσκύνησιν τῶν ρωσικῶν σεβασμάτων ἀντιπροσωπεΐα τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸν Ἐξαρχον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας Μητροπολίτην Πράγας καὶ πάσης Τσεχοσλοβακίας Ἐλευθερίου. Κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας δεξιώσεις ἐτονίσθη ὅτι «ἡ ἐν τῇ ἀδελφικῇ Τσεχοσλοβακίᾳ αὔξις τῆς ὀρθοδόξιας ἀφίκεται εἰς τὴν δρασὶν τοῦ Μητροπολίτου Ἐλευθερίου». Ἡ ἀντιπροσωπεΐα μεταξὺ ἄλλων ἐδήλωσεν ὅτι «ἤλθομεν ἐδῶ ἐκ Τσεχοσλοβακίας, ἐκ χώρας, ἥτις ἐξηγιάσθη ὑπὸ τῶν βημάτων τῶν ἡμετέρων ὁλοῦν ἀποστόλων ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, κηρυξάντων ἐν τῇ χώρῳ μας ἐπὶ τὸν τὸ φῶς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξέλαμψεν ἐν ὅλῳ τῷ σλαβικῷ κόσμῳ. Εἴμεθα ἠγῆσι ἀδελφοὶ οὐ μόνον ὡς σλαῦοι, ἀλλὰ καὶ ὡς ὀρθόδοξοι. Εἴμεθα τὸ αὐτὸ αἷμα καὶ ἡ αὐτὴ ψυχὴ. Ἡ ἐνότης ὅμως ἡμῶν εἶχε διασπασθῆ ἐπὶ τινας ἐκατονταετηρίδας, ὅποτε ὑπέστημεν τεχνικὸν χωρισμὸν καὶ πολιτικὸν καὶ πνευματικόν. Ἀλλὰ χάρις τῷ Θεῷ τὸ δίκαιον ἐνίκησε καὶ σήμερον ἀποτελοῦμεν μεθ' ὑμῶν μίαν οἰκογένειαν ὀρθοδόξων χριστιανῶν...».

Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ κατ' αὐτὰς ληφθέντος

τεύχους τοῦ Δεκεμβρίου παρ. ἔτους τοῦ «περιοδικῷ» τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἀναγράφεται ἡ «πράξις» τῆς 23 Νοεμβρίου 1951, δι' ἧς «ἡ ρωσικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας Ἀλεξίου καὶ συμπάσης τῆς Ἱεράς Ἀρχιερατικῆς Συνόδου, λαβούσα ὑπ' ὄψιν παράκλησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς Συνόδου τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δωρεῖται τῇ ἄχρῳ τοῦδε Ἐξαρχίᾳ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας τὸ αὐτοκέφαλον».

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ πικροὶ καρποὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ διαμελισμοῦ» ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει δημοσιεύεται μακρὸν ἄρθρον, δι' οὗ ἐπικρίνεται ἡ ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς ἀναθρεψάσης αὐτὴν ἐκκλησιαστικῆς οἰκογενείας τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὀρθόδοξος ἐν Φιλανδίᾳ Ἐκκλησία ἄνευ τῆς μητρικῆς εὐλογίας, ἀποδίδεται δ' εὐθύνη τῆς μέχρι καὶ σήμερον ἐμμονῆς εἰς τὴν ἀποστασίαν ταύτην καὶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ΚΠόλεως. Κατὰ τὸν γράφοντα, «ἡ ὀρθόδοξος ἐν Φιλανδίᾳ Ἐκκλησία, ὡς ὁ ἀποσπασμένος ἀπὸ τοῦ τρέποντος αὐτόν κορμοῦ κλάδος, βαθμηδὸν ἐξασθενεῖ καὶ ξηραίνεται, ὁ τυπικὸς δὲ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως δεσμοὶ οὐδεμίαν φέρει εἰς αὐτήν, οὐδὲ καὶ δύναται νὰ φέρη, ὡφέλειαν. Ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὰς ἰδίας τῆς ἀσθενεῖς δυνάμεις ἐν τῷ μέσω τριῶν καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίων λουθηρανῶν, ἡ Φιλανδικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διαρκῶς χάνει τὴν ὀρθόδοξον αὐτοτέλειάν τῆς καὶ βαθμηδὸν διαλύεται ἐν τῷ λουθηρικῷ περιβάλλοντι...». Ἡ ρωσικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, προβλέπουσα χειροτέρευσιν τῆς καταστάσεως, προέτεινεν εἰς αὐτήν νὰ ἐπανορθῶσιν τὸν ἐσφαλμένον τῆς δρόμον ἐπιστρέφουσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Μητρῶς Ἐκκλησίας ἴνα τύχη τῆς προσηκούσης κανονικῆς διαρρυθμίσεως, ἀλλ' ἐκείνη προὔτιμνε ν' ἀναβάλῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ τῷ 1955 σύνοδον αὐτῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Καθ' ἃ ἀναφέρει ἡ «Οἰκουμενικὴ Ὑπηρεσία Τύπου καὶ Πληροφοριῶν», ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Visser 'f Hooff καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Τμήματος ἐκκλησιαστικῆς ἀλληλοβοηθείας ἐπισκεφθέντες πρὸ τινος τὴν Γιουγκοσλαβίαν ἀναφέρουν, ὅτι αἱ συνθήκαι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς σημαντικῶς ἐβελτίωθσαν. Ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας τυγχάνει πλήρης, ἀλλ' ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία δὲν εἶνε ἀκόμη ἱκανοποιητικὴ. Ἐνίοτε ἀπαιτεῖται ἀδεια διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις θρησ. διδασκαλίαν. Πλειστάκις ὅμως παρέχεται πλήρης ἐλευθερία διὰ τὴν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἰδρύμασι διδασκαλίαν. Εἰς γεῦμα πρὸς τιμὴν τῶν ἐπισκεπτῶν ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Βικέντιος παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ διαβιβάσωσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς ὀρθοδόξου σερβικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸ ἐνεργεῖν αὐτῶν ἐνδιαφέρον, ὡς καὶ τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῇ στενωτέρας σχέσεις πρὸς τὰς ξένας Ἐκκλησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Ρωσικὴ πατριαρχικὴ ἀποστολὴ εἰς Ἀλβανίαν.— Ἐν τῷ ἐπισήμῳ «περιοδικῷ» τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας (Σεπτέμβριος 1951) ἀναγράφονται τὰ τῆς περὶ τὰ τέλη Μαΐου παρ. ἔτους ὑπὸ εἰδικῆς ἀποστολῆς τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐπισκέψεως τῆς Ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀνταπόδοσιν ἐπισκέψεως τοῦ Πατριάρχου Μόσχας ὑπὸ τοῦ νῦν ἀσκοῦντος τὴν ἡγεσίαν τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας Ἀρχιεπισκόπου Παΐσιου. Τὴν ρωσικὴν πατριαρχικὴν ἀποστολήν, ἧς ἠγεῖτο ὁ Ἐπίσκοπος Χερσῶνος καὶ Ὁδησοῦ Νίκων, ἐδεξιῶσατο ὁ Παΐσιος, εἰς δν ἐνεχειρίσθη γράμμα τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ πασχάλιον ὄν, καὶ ὅστις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐν συγκινήσει ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τοῦ ἐπὶ τῇ πνευματικῇ ἐνότητι μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν Ρωσίας καὶ Ἀλβανίας. Τὴν ἀποστολήν ἐπεσκέφη καὶ

ἀντιπροσωπεία τοῦ μουσουλμανικοῦ ἀλβανικοῦ κλήρου, διαδηλώσασα τὸν μέγαν σεβασμὸν τοῦ πρὸς τὴν ρωσικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διὰ τὴν ἐνεργὸν αὐτῆς συνεργασίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐνισχύσεως τῆς παγκοσμίου εἰρήνης. Ἡ ρωσικὴ ἀποστολὴ ἐπισκεφθεὶ καὶ τὸν ἡγέτην τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ Ἐμβέρ Χότζαν, ὅστις ἐξέφρασε τὸν θαυμασμὸν τοῦ διὰ τὴν πατριωτικὴν δρᾶσιν τοῦ Πατριάρχου Μόσχας.

—Ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἐπισήμου ὄργανου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας δημοσιεύεται ἀποστροφή «πρὸς πάντας τοὺς ἀγιωτάτους Πατριάρχας καὶ τὰς αὐτοκεφάλους ὀρθοδόξους ἔκκλησίας» ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῆς «κεφαλῆς τῆς ὀρθοδόξου αὐτοκεφάλου ἔκκλησίας Ἀρχιεπισκόπου πάσης Ἀλβανίας Παΐσιου», ἐκφράζουσαν διαμαρτυρίαν κατὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καταστάσεως ἐπισκόπου τῆς ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ὀρθοδόξου ἀλβανικῆς ἔκκλησίας, ὡς ἀνέφερον δημοσιογραφικαὶ εἰδήσεις, διαβίβασθῆσαι πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς ὀρθοδόξου αὐτοκεφάλου ἀλβανικῆς ἔκκλησίας ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἐπισκόπου Φ. Νόλη. «Αἱ πράξεις αὐτῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου—λέγεται σὺν ἄλλοις ἐν τῇ διαμαρτυρίᾳ τοῦ Παΐσιου—σκοπὸν ἔχουν νὰ πλήξουν τὴν ἔκκλησιαστικὴν καὶ ἔθνικὴν ἐνότητα τῶν ἐν Ἀμερικῇ ὀρθοδόξων ἀλβανῶν, ἅμα δὲ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ ληστρικά συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ σωβινισμοῦ, τὰ ἀντιστρατευόμενα πρὸς τὰ ἔκκλησιαστικὰ καὶ τὰ ἔθνικα δίκαια καὶ συμφέροντα τῆς αὐτοκεφάλου ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Καθ' ὃν χρόνον οἱ φιλελεύθεροι λαοὶ ἀγωνίζονται ὑπὲρ παγίωσεως τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν διὰ νὰ ζοῦν ἐν φιλίᾳ καὶ ἀδελφωσύνῃ, ὁ Οἶκουμ. Πατριάρχης διὰ τῶν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν καὶ αὐτοκεφάλων ἔκκλησιῶν τῶν ἐχθρικών τὸ ἐνεργεῖν τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτοῦ. Ἀναμιγνυόμενος εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐν τῇ ὑπ' ὄψιν περιπτώσει, ἐξυπηρετεῖ τοὺς ἑλληνας σωβινιστὰς καὶ τοὺς βοηθοὺς τῶν εἰς τὸν ληστρικὸν τῶν κατὰ τῆς Ἀλβανίας φθόνον...». Μεταξὺ τῶν ἐλλήνων σωβινιστῶν τούτων καταλέγονται καὶ ὁ «Ἐπίσκοπος ἀποστάτης» Παντελεῖμων Κοτόκος καὶ ὁ Εὐλόγιος Κουρίλας. «Ἐν ὀνόματι τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς αὐτοκεφάλου ἀλβανικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ κλήρου καὶ τῶν πιστῶν αὐτῆς—καταλήγει τὸ ἔγγραφο—διαμαρτύρομαι ἐντόνως καὶ παρακαλῶ τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον νὰ παύσῃ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, αἵτινες καταλύουν ἀμέσως τὰς ἀρχὰς τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μεταξὺ τῶν λαῶν φιλίαν καὶ ἀδελφωσύνην. Ἀξιῶ ὅπως τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον ἀναθεωρήσῃ καὶ ἀκυρώσῃ τὴν αὐθαίρετον ἀπόφασίν του περὶ διορισμοῦ τοῦ Μάρκο Λίπα ὡς Ἐπισκόπου τῆς ὀρθοδόξου ἐν Ἀμερικῇ ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας, συγχρόνως δὲ παρακαλῶ θερμῶς πάντας τοὺς ἀγιωτάτους Πατριάρχας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅπως παρεμβαίνοντες συστήσωσιν εἰς τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον νὰ παύσῃ τὰς ἐχθρικός του ἐνεργείας καὶ ἐπιστραφῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδόξου θρησκείας».

—Ἀμέσως μετὰ τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει δημοσιεύεται ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας Ἀλεξίου «πρὸς τὸν Μακαριώτατον Παΐσιον, Ἀρχιεπίσκοπον Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας», ἀρχομένη διὰ τῶν ἐξῆς:

«Μακαριώτατε! Ἡ ὀρθόδοξος ρωσικὴ Ἐκκλησία ἐνώνει τὴν φωνὴν τῆς πρὸς τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Ἱ. Μακαριώτατου Παΐσιου κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ΚΠόλεως εἰς τὰ κανονικὰ δίκαια τῆς αὐτοκεφάλου ἀλβανικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκδηλωθείσης διὰ τοῦ αὐθαίρετου ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠόλει Συνόδου κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 31 Αὐγούστου 1950 διορισμοῦ τοῦ ἱερομονάχου Μάρκο Λίπα ὡς ἡγέτου τῶν ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ὀρθοδόξων ἀλβανικῶν ἐνοριῶν, καὶ ἐν συνεχείᾳ τῇ

10 Σεπτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῆς χειροτονίας αὐτοῦ εἰς Ἐπίσκοπον ὑπὸ τῷ τίτλῳ Λευκίας...», ὃν καὶ ἀπέστειλεν αὐτῇ εἰς Ἀμερικὴν πρὸς σχηματισμὸν ἀλβανικῆς ἐπαρχίας βορειοηπειρωτῶν ἐν μορφῇ Ἐξαρχίας τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου ἐν Ἀμερικῇ. Ἡ ἀντικανονικὴ αὐτῇ ἐπέμβασις τοῦ θρόνου ΚΠόλεως εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς αὐτοκεφάλου ὀρθοδόξου ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας προκάλεσεν ἀμελητὴ τὴν διαμαρτυρίαν τῆς Ἱ. Μακαριότητος...

Τοιαύτη παράβασις τῶν δικαίων τῆς ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ θρόνου ΚΠόλεως, ἀμαυροῦσα τὴν πνευματικὴν-χαρισματικὴν ἐνότητα τῆς ὀρθοδόξου, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀπήχησιν ἐκ μέρους τῆς ρωσικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις συμπάσχουσα, κατὰ τὸν ἀπόστολον (Α' Κορ. ιβ 26), τῇ ἀλβανικῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἐξ ὀλοκλήρου συμμερίζεται τὴν δικαίαν αὐτῆς διαμαρτυρίαν. Κατὰ τὸσον δὲ μεῖζον δίκαιον ἢ ρωσικὴ Ἐκκλησία ὑποὶ τὴν φωνὴν τῆς πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κανονικῶν δικαίων τῆς ὀρθοδόξου ἀλβανικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον αὐτὴ ἢ ρωσικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐπανειλημμένως ἐγένετο ἀντικείμενον ἀντικανονικῶν ἐνεργειῶν τοῦ θρόνου ΚΠόλεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Τῇ 3 Ἰσταμένου ἠγγέλη ἡ πρὸς Κύριον ἐκδήμια τοῦ Καθολικοῦ Πατριάρχου πάσης Γεωργίας Κυροῦ Καλλιστράτου, ἐν ἡλικίᾳ 85 ἐτῶν.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

«Domus christiana». Κατὰ τὰς ἐκ Ρώμης εἰδήσεις, ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς πόλεως δὲν παρουσιάζεται ἱκανοποιητικῇ. Μέγα μέρος τοῦ καθολικοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἐκκλησιάζεται. Πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ ἔντονος πνευματικῆς προσπάθειαι ἤρχισαν νὰ καταβάλλεται, ἰδίως εἰς τὰς περιφερειακὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ὁμάδες λαϊκῶν μεμορφωμένων ἐφήρμοσαν μίαν ἐνδιαφέρουσαν μέθοδον ἀπὸ τριετίας: ἀποταλούμεναι ἐξ 20 ἢ 30 προσώπων, ὠνόμασαν αὐτὰς «Domus christiana» — «Χριστιανικὸν Οἶκον» —, συνεργόμεναι δὲ καθ' ἑβδομάδα συγκεντρῶνται εἰς μίαν οἰκογένειαν πρόθυμον διὰ τὸ ἔργον τῶν, μετὰ προσευχῆν δὲ καὶ ἐπίκλησιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος προβαίνουν εἰς μελέτην ἄρθρου τῆς πίστεως καὶ συσκέπτονται περὶ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς. Τινὲς τῶν ὁμᾶδων περιλαμβάνουν καὶ ἕνα ἱερεῖα θεολογικῆς μορφώσεως, διευκολύνοντα τὸ ἔργον τῶν.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Ἐν τῷ κατ' αὐτὰς μόλις ληφέντι τεύχει τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου τοῦ ἐπισήμου «περιοδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας» ὑπὸ τὸν τίτλον «πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς εἰρήνης» ἀναγράφονται τὰ τῆς ἐπισήμου πανηγυρικῆς ἀπονομῆς τοῦ «διεθνοῦς βραβείου Στάλιν» εἰς τὸν διαβόητον ἱερατικῶς προϊστάμενον τοῦ ἐν Λονδίῳ ναοῦ τῆς Κανταβρυγίας αἰδ. Δζόνσον. Ἡ τελετὴ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ βραβείου «διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν» εἰς τὸν «γνωστὸν ἀγγλον κοινωνικὸν παράγοντα, τὸν ἐνεργὸν ἀγωνιστὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς μεταξὺ τῶν λαῶν φιλίας, προϊστάμενον τοῦ ναοῦ τῆς Κανταβρυγίας Χιούλετ Δζόνσον», διεξήχθη ἐν Κρεμλίῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ Σβερλώβσκ, ἐπὶ παρουσίᾳ πολυαριθμοῦ ἀντιπροσωπείας σοβιετικῶν κοινωνικῶν ὀργανώσεων, διακεκριμένων ἐπιστημόνων, συγγραφέων, ἐκπροσώπων τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς ἔκκλησίας. Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀκαδημαϊκὸς Σκομπέλιτσιν, ἐπίδιδον τὸ δίπλωμα καὶ τὸ ἐπιστήθιον μετὰλλιον καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν τιμώμενον εἶπε, σὺν ἄλλοις, «σεῖς ἠξιώθητε τοῦ τιμητικοῦ δικαίωματος νὰ ταχθῆτε εἰς τὰς πρώτας τάξεις τῶν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπότητος ἀγωνιστῶν..

Εἶθε ἡ ὑπέροχος ἀπονομή εἰς ὑμᾶς τοῦ διεθνοῦς βραβείου, τοῦ φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ὑπερμάχου τῆς εἰρήνης ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ Ἰωσήφ Βησαρίονοβιτς Στάλιν, νὰ χρησιμεύσῃ εἰς μείζονα σύνταξιν πασῶν τῶν δυνάμεων τῶν λαῶν διὰ τὸν ὑπὲρ ἀσφαλοῦς καὶ μακρᾶς εἰρήνης ἀγῶνα». Προσεφώνησε τὸν βραβευθέντα ἐκ μέρους τῆς ρωσικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ Μητροπ. Κρουτίτσκη καὶ Κολομένσκη Νικόλαος.

Ὁ ἄγγλος κληρικός ἀπαντῶν εἶπεν, ὅτι «ἔτυχε βραβείου, τὴν ἀξίαν τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ διὰ λέξεων νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο συνδέεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Στάλιν, τοῦ μεγίστου ἐν τῷ κόσμῳ ἀνθρώπου καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἀγωνιστοῦ. «Τὸ βραβεῖον τῆς εἰρήνης—ἐξηκολούθησεν—ἐπιδίδεται ἐν Μόσχᾳ, καὶ ποῖα πόλις δύναται πρὸς τοῦτο νὰ ἐκλεγῇ; Μόνον ἡ Μόσχᾳ δύναται νὰ ᾖ κέντρον τῆς περιοχῆς ἐκείνης τοῦ κόσμου, ἧτις σκέπτεται καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς εἰρήνης καὶ ἐπινοεῖ εἰρηνικά σχέδια. Ἡ Μόσχᾳ εἶνε πόλις, ἐν ᾗ εἶνε ἀπηγορευμένη ἡ ὑπὲρ τοῦ πολέμου προπαγάνδα καὶ τὴν ὄλην ζωὴν πληροῖ τῆς εἰρήνης τὸ πνεῦμα. Μόνον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἡμποροῦν νὰ ἀπονεμῶνται τὰ σταλινικά μεταλλία τῆς εἰρήνης. Αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ ραδιόφωνα ἐν Ἀμερικῇ ὁμιλοῦν περὶ τοῦ πολέμου ὡς ἀπαραιτήτου. Ὁλῆ ἡ ὀικονομικὴ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πολέμου ἢ ἐκ τῆς παρασκευῆς τοῦ πολέμου. ἢ εἰρήνη εἶνε ἐκεῖ λέξις ἀπηγορευμένη. Καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ χώρᾳ μου ἡ λέξις «εἰρήνη» ὑπόκειται εἰς διαγμὸν...».

Ὁ δὲ μητροπολίτης Νικόλαος προσφωνῶν εἶπε: «Ἀγαπητὴ φίλε τοῦ λαοῦ μας, ἐγκάρδιέ μου φίλε καὶ συνάδελφε κύριε Χιοῦλετ Δζόνσον! Δέχθητε ἐκ μέρους ἐμοῦ, τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, τῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας θερμὰ συγχαρητήρια ἐπὶ τῷ τιμητικῷ βραβείῳ τοῦ Στάλιν. Ὁλος ὁ κόσμος σᾶς γνωρίζει ὡς ἕξοχον καὶ ἀνδρεῖον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἀγωνιστὴν, ἡ χώρα μας δὲ ἐκτετατὴ ἐν τῷ προσώπῳ σας πιστὸν φίλον... Ἐκ μέρους τῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας, τῆς μεθ' ὑμῶν ἀγωνιζομένης ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, σᾶς εὐχομαι, ἀγαπητὴ μας φίλε, περαιτέρω λαμπρὰς ἐπιτυχίας ἐν τῷ ὑπὲρ εἰρήνης ἔργῳ σας. Ζῆτε ἐπὶ μήκιστον· μέχρι πέρατος τῆς ζωῆς σας παραμένετε ἐξ Ἰσοῦ νέος τὴν ψυχὴν, ὅπως σᾶς βλέπομεν τώρα. Τηρεῖτε τὴν αὐτὴν θέρμην πνεύματος, δι' ἧς καταφωτίζονται ὅλοι οἱ λόγοι σας καὶ τὰ ἔργα ὡς ἀγωνιστοῦ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ἐπιτρέψατε νὰ σᾶς ἐναγκαλισθῶ καὶ σᾶς ἀσπασθῶ».

—Ὁ ἄγγλος ἐπίσκοπος Fulham περιγράφει εἰς μακρὸν δίστηλον ἄρθρον τοῦ δημοσιευόμενου εἰς τοὺς «Ἐκκλησιαστικούς Καίρους» τοῦ Λονδίνου τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸ διὰ δευτέραν φοράν ἐντὸς διετίας ταξίδιον του εἰς Ῥωσίαν κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου λήξαντος ἔτους. Κύριον ἔργον τοῦ ἐν λόγω ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου εἶναι νὰ ἐπισκέπτηται τὰς Ἐκκλησίας τῆς Βορείου καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἐπεσκέφθη ἄρκετους ναοὺς, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὗρισκε πάντοτε προσευχόμενον λαὸν ἀπὸ ἀνδρας, γυναῖκας καὶ νέους. Παρηκολούθησε πολλὰς θρησκευτικὰς ὀρθοδόξους τελετὰς πάσης φύσεως καὶ λειτουργίας, ἕμεινε ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν ρωσικὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν καὶ ἐσημείωσεν ἰδιαιτέρως τὴν θρησκευτικότητά τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ. Τὴν 27 Δεκεμβρίου π. ἐ. ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, εἰς δὲν ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν τοῦ Πριμάτου τῆς Ἀγγλίας Ἀρχιεπισκόπου τῆς Κανταβρυγίας. Μετὰ τοῦ Πατριάρχου συνωμίλησε διὰ διερμηνέως ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Πατριάρχης ἐπληροφόρησε τὸν ἄγγλον ἐπίσκοπον, ὅτι ἐν Μόσχᾳ εἶναι ἀνοικτοὶ περίπου ἐξήκοντα ὀρθοδόξοι ναοὶ καὶ εἴκοσι χιλιάδες εἰς ὁλόκληρον τὴν Ῥωσίαν. Ἐπίσης, ὅτι ἄρκετοὶ νέοι προσέρχονται νὰ χειροτονηθῶσιν κληρικοί.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Καθ' ἃ ἀναγράφουν οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καίροι» τοῦ Λονδίνου, ὁ λίαν γνωστὸς θεολόγος γερμανὸς πάστωρ Δρ. Martin Niemöller ἐπεσκέφθη ἐσχάτως τὴν Ῥωσίαν. Ἡ δι' ἀεροπλάνου ἐκ Βερολίνου εἰς Μόσχαν ὄλων ἀπρόοπτος αὐτὴ ἐπίσκεψις τοῦ ἡγετικῆν θέσιν κατέχοντος ἐν τῇ πατρίδι τοῦ γερμανοῦ πάστορος ἠγείρει βροχὴν ἐπικρίσεων ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Ἐσωτερικῶς ἐπεκρίθη ὑπὸ τῶν πολιτικῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, καθ' οὓς ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ δυνατὸν νὰ προσενηθῆ «ἀνέκφραστον ζημίαν» εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ καὶ οἱ γερμανικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ προτεσταντικοὶ κύκλοι διετέθησαν δυσμενῶς διὰ τὸ ταξίδιον τοῦ, διότι «δὲν ἐξουσιοδοτήθη ὑπ' αὐτῶν νὰ ὁμιλήσῃ ἐκ μέρους των», κατὰ τοὺς «Ἐκκλησιαστικούς Καίρους» τοῦ Λονδίνου. Καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἠγείρειν οὐνοίνας τὸ ταξίδιον αὐτό. Πάντως εἰς Μόσχᾳ μεταβάς ὁ Niemöller ἔσχεν μακρὰν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς ἐν Ῥωσίᾳ Ἐπιτροπῆς τῆς Εἰρήνης, συνεδείπνησε μετὰ τοῦ Πατριάρχου τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας κ. Ἀλεξίου καὶ ὠμίλησεν ἐπ' ἐκκλησίας ἐνώπιον ἐκκλησιασμάτου ἐκ δύο χιλιάδων Βαπτιστῶν. Τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐξακροτηρίσεν ὡς «ἰδιωτικὴν ἐπίσκεψιν», δὲν ἐγνώσθησαν εἰσέτι οἱ κύριοι λόγοι, οὔτε καὶ ἐξεδηλώθησαν ἐπακόλουθα.

ΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Αἱ Ἐκκλησίαι-μέλη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁδίνος μετέχει καὶ ἡ Ὄρθόδοξος Ἐκκλησία, παρεκλήθησαν ὅπως ἀναγνώσωσιν ἐπ' ἐκκλησίας τὴν ἀκόλουθον ἐιδικῶς συντεθεισάν προσευχὴν διὰ τοὺς πρόσφυγας καὶ ἀνεπίστοις λαοὺς τοῦ κόσμου:

«Ἐκ βάθους καρδίας εὐχαριστοῦμεν Σε, Θεὲ Πατοδόναμε, Ὅστινος ὁ ἀγαπητὸς Υἱὸς δὲν εἶχε ποτὴν κεφαλὴν κλινῆ ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ἀπεμάκρυνας ἄφ' ἡμῶν τὰς συμφορὰς ἄλλων τέκνων Σου καὶ ἐπέτρεψας εἰς ἡμᾶς νὰ κατοικῶμεν εἰρηνικῶς τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν χώραν.

» Διάνοιξον τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὰς θλίψεις τῶν προσφύγων, οἵτινες διὰ τὴν σκληρότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ χάριν τῆς πίστεως τῶν ἀπώλεσαν πᾶσαν χαρὰν καὶ τώρα περιπλανῶνται χωρὶς ἐστία, χωρὶς τροφήν, χωρὶς ἐνδύματα.

» Βοήθησον ἡμᾶς νὰ ἐνθυμώμεθα πάντοτε, ὅτι τῇ Σεῖ χαρίτι κατέχομεν ὅτι ἔχομεν.

» Φώτισον τὰ ἔθνη ἡμῶν νὰ λάβουν γενναίως ἀποφάσεις χάριν τῶν προσφύγων.

» Καὶ ποιήσον τὴν Ἐκκλησίαν Σου τόπον, ὅπου οἱ ἀνέπιοι νὰ εὗρουν κατοικίαν, οἱ ἀπληξισμένοι ἐλπίδα, ἴσασιν οἱ τραυματισμένοι, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν».

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἀμερικὴ καὶ Βατικανόν. Ἡ ἀπόφασίς τοῦ Προέδρου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν νὰ διορίσῃ ἀντιπρόσωπον αὐτῶν ἐν τῷ «κράτει» τοῦ Βατικανοῦ τὸν στρατηγὸν Μάρκ Κλάρκ, μέλος τῆς ἐπισκοπικῆς προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς, προὐκάλεσε βαθεῖαν τὴν δυσἀρέσειαν καὶ δομυτάτας ἐπικρίσεις τῶν ἡγετῶν τῶν ἐν Ἀμερικῇ προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀντιτιθεμένων ἀπολύτως καὶ κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν διὰ πρεσβευτοῦ ἀντιπροσώπευσιν τῆς Ἀμερικῆς εἰς τὸ Βατικανόν, δυναμένην νὰ ἐπενέγκῃ μέγαν διχασμὸν μεταξὺ τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Τινὲς τῶν προτεσταντῶν ἡγετῶν ἐδήλωσαν, ὅτι φθὰ ἐξοργίσουν τοὺς προέδρους τῶν ἀντιπροσωπευουσῶν ἐκατομμύρια μελῶν προτεσταντικῶν συνόδων, ὅπως λάβουν ἀμελητὴ τὰ δραστηριώτερα τῶν μετρῶν κατὰ τῆς ἐν λόγω ἀποφάσεως. Καὶ αὐτὸς ὁ πάστωρ τοῦ Προέδρου Τροῦμαν Ἐδουάρδος Hughes Pruden, ὁ λειτουργῶν ἐν τῷ ναῷ, ἐν ᾧ ἐκκλησιάζεται ὁ Πρόεδρος, ἐδήλωσεν ὅτι θλίβεται διὰ τὸν παρὰ τῷ Βατικανῷ διο-

συγκεκριμένα προβλήματα της ζωής ανευρίσκει ο άναγνώστης λύσεις σοφάς, αί όποίαι καθορίζουν ποίαι είναι αί άκολουθητέαι γραμμαί εις την ζωήν και ποία είναι τά κριτήρια, τά όποία δέον νά κυριαρχούν κατά την έκτίμησιν τών διαφόρων περιστατικών του βίου», και είναι πράγματι ή έποχή μας μιá από τάς μάλλον τεταραγμένας και άνησυχούς έποχάς της παγκοσμίου ιστορίας, εις την όποιαν πολλοί είναι οί ταλαντευόμενοι και παραπαίοντες και οί έχοντες άνάγκην της από του χριστιανισμού παρεχομένης μοναδικής στηρίξεως.

Τό ύπ' άριθ. 29 βιβλίον της αύτης σειράς, *Sir Richard W. Livingstone*, Προέδρου του Κολλεγίου Corpus Christi της Όξφόρδης, *Έλληνικά Ιδανικά και σύγχρονη ζωή*, μετάφρασις Δ. Χόνδρου, Καθηγητού του Έθν. Πανεπιστημίου (έτος έκδόσεως 1950, σελίδες 118), όρμάται, ώς δηλοί εύθύς έξ άρχής ό σ., έκ τών έξής τριών προϋποθέσεων: α') Ότι είναι άναγκαία διά πάντα άνθρωπον και διά πάσαν κοινωνίαν ή ύπαρξις ιδανικού, άνευ του όποίου μήτε ποτέ κατωρθώθη τι μήτε δύναται τι νά κατορθώθη, β') ή κυρία άδυναμία της έποχής μας είναι ή άσάφεια και ή άτέλεια τών ιδεών μας διά τά ήθικά Ιδανικά και γ') ότι ή Έλλάς μας προσφέρει διόρθωσιν εις τά σφάλματα και οδηγόν εις τάς άμφιβολίας μας.

Τό βιβλίον, μετά την Εισαγωγήν (σελ. 11—16), εις την όποιαν τίθεται τό άντικείμενον της μελέτης και έξετάζεται ή κυρία άδυναμία της έποχής μας και ό τρόπος, καθ' όν δύνανται νά βοηθήσουν σήμερα οί κλασικοί Έλληνες, παρά τά άναμφισβήτητα σκιερá σημεία της έποχής των, έξετάζει τά έπόμυνα μερικώτερα ζητήματα του ύπό μελέτην θέματος, της σχέσεως δηλ. τών ιδανικών της κλασικής Έλλάδος πρός την έποχήν μας.

α') Την από του 19ου αιώνου άναδειχθείσαν αντίληψιν περί τών ελληνικών σπουδών ότι ύπό τό κράτος της άπογοιτεύσεως έκ τών μειονεκτημάτων της έποχής έπιστεύθη, ότι «ό Έλληνισμός έδωσε κάποιον τρόπον διορθώσεως σέ πολλά άπ' αύτά τά μειονεκτήματα και προσέφερε ένα ιδανικό πού θά έβοηθούσε τόν άνθρωπο νά ζήση». Τό θέμα τουτο έξετάζεται εις τό ύπό τόν τίτλον «Η έπίδρασις του Έλληνισμού διαρκώς μεγαλώνει» κεφάλαιον (σελ. 17—34), έκ του όποίου ό μεταφραστής, ώς ύποσημειοί (σελ. 17), «παρέλειψε πολλά μέρη, πού δέν θά είχαν ένδιαφέρον για τόν Έλληνα άναγνώστη».

β') Την από της Έλλάδος καταγωγήν της περι του πολιτισμού συγχρόνου αντίληψεως «με βάσι την έπιστήμη και την τεχνική» και την σημασίαν και την άξιαν τών ελληνικών θρησκευτικών ιδανικών, εις τό ύπό τόν τίτλον «Έλληνικός άνθρωπισμός» κεφάλαιον (σελ. 35—64).

γ') Την κριτικήν, την όποιαν ό σκεπτόμενος άρχαίος Έλλην θά ήδύνατο νά άσκήση επί της σημερινής πολιτικής και οικονομολογίας, εις τό κεφάλαιον «Άνθρωπισμός στην πολιτική και στην οικονομία» (σελ. 65—77).

δ') Την στενήν άναλογίαν τών πνευματικών προβλημάτων του 5ου και 4ου πρό Χριστού αιώνου πρός τά της συγχρόνου έποχής, εις τό κεφάλαιον «Αίών του Πλάτωνος και 20ός αίων» (σελ. 78—93).

ε') Την γενικήν σχέσιν τών χριστιανικών και τών ελληνικών ιδανικών και σημεία τινα, «εις τά όποία ό Χριστιανισμός διορθώνει και συμπληρώνει τόν Έλληνισμόν», εις τό ύπό τόν τίτλον «Χριστιανισμός και Έλληνισμός» κεφάλαιον (σελ. 94—111).

Είς τό τέλος του τελευταίου κεφαλαίου ό σ., άναφέρων τάς δύο έκ διαμέτρου αντίθετους άπόψεις, κατά τάς όποιάς ή «ό χριστιανισμός παραμέρισε και έξησθένισε τόν «Έλληνισμό» (ή μιá άποψις, ή τών φανατικών χριστιανών), ή «ή γραμμή της άληθινής προόδου του κόσμου περνά από την Έλλάδα» και «ό χριστιανισμός είναι σάν ένα παραστρά-

τημα» (ή άλλη άποψις, ή τών φανατικών ελληνιστών) ύποστηρίζει έν κατακλείδι, ότι «ό χριστιανισμός δέν είναι ούτε παραστράτημα ούτε έκμηδένισις του ελληνισμού, αλλά άνάπτυγμα και συμπλήρωμά του», διότι «έπλάτυνε την ελληνική αντίληψιν για τόν άνθρωπο», και διότι «ώρισε ποιά τέλεια την ιδέα του Θεου και ξεκαθάρισε την θέσι της θρησκείας στη ζωή».

Τό ώραίον τουτο έργον του R. W. Livingstone μετέφρασεν ό καθηγητής κ. Δ. Χόνδρος κατόπιν της έν μιá τών πρώτων συνεδριών του Συμβουλίου του Ίδρυματος, ένθουσιώδους περί αύτου όμιλίας της Α.Β. του Βασιλέως Παύλου (Διαδόχου τότε) και της ύπ' Αυτόν διατυπωθείσης γνώμης «ότι ένα τέτοιο βιβλίον θά έπρεπε νά γίνη γνωστότερο στούς Έλληνες», ώς σημείοί έν τώ Προλόγω του ό μεταφραστής (σελ. 7). Καίτοι δέ, ώς παρατηρεί ό ίδιος, έγράφη τουτο κυρίως διά τό άγγλικόν άναγνωστικόν κοινόν, δικαίως, φρονούμεν και ήμείς, πιστεύει ό μεταφραστής του ότι «μπορεί νά μας βοηθήση κι' έμάς νά εύρουμε τόν δρόμο μας μέσα στον λαβύρινθο τών κάθε φύσεως προβλημάτων» και ότι «μέσα στη νοσηρότητα, πού χαρακτηρίζει την έποχή μας, τό βιβλίον αυτό μας φέρνει μιá αύρα υγείας». Και εις τόν ύποδειξαντα την άνάγκην της παρ' ήμιν γνωριμίας του βιβλίου εύσεβή και φιλόμουσον Άνακτα και εις τόν άριστοτεχνικώς μεταφράσαντα τουτο σοφόν Καθηγητήν πολλοί όφειλονται χάριτες, μεγίστην δ' άναμφιβόλως, προσφέρει ύπηρεσίαν πρός την ελληνικήν κοινωνίαν ή μετά πάσης προθυμίας υιοθετήσασα και μετά τόσης έπιμελείας πραγματοποιήσασα την έκδοσίν του Άποστολική Διακονία της Έκκλησίας της Έλλάδος, διότι πράγματι «ένα τέτοιο βιβλίον έπρεπε νά γίνη γνωστότερο στούς Έλληνες», όπως είπεν ό Βασιλεύς.

ε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Άγγελικής Παναγιωτάτου, άντεπιστέλλοντος μέλους της Άκαδημίας Άθηνών, Ό άγών της ζωής μου. Άλεξάνδρεια 1951 (4ον, σελ. 191, μετά πολλών εικόνων έκτός κειμένου, επί έκλεκτου χάρτου).

Πάνου Α. Πάτρα, Γυμνασιάρχου Β' Γυμνασίου άργένου Άθηνών, Άνθρωπιστικά όμιλια : I Οικογένεια και Σχολείον. II Ό ελληνικός μύθος και τρείς Τεράρχαι. Άθήναι 1952 (σ. 14).

Δρος Παναγ. Γ. Παναγιωτάτου, δικηγόρου παρά τώ Άρειώ Πάγω και τώ Συμβουλίω Επικρατείας, τ. Γεν. Διοικητού του Άγίου Όρους Άθω, Η θέσις της θρησκείας και της Έκκλησίας έν Έλλάδι. Γενικά παρατηρήσεις κατά τό ισχύον Σύνταγμα της 1 Ίαν. Άνάτυπον έκ του «Άρχείου Έκκλησι. και Κανονικού Δικαίου». Άθήναι 1952 (σ. 24).

Άρχιερατικών Ίωβιλαίων. Έπί τη τεσσαράκονταετεί άρχιερατείω του Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος *Άμβροσίου* (δ Ίουνίου 1911 — 5 Ίουνίου 1951). Άθήναι 1951 (σ. 64, μετ' εικόνων, έκδοσις της Ι. Μονής Αγάθωνος).

Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων Ίερενιήλ του από Βελανιδιάς, Έργα και Ήμέραι: Δ' Έκδίδεται έπιμελείω *Ηλία Α. Μίσσα* Γραμματέως της Ίεράς Μητροπόλεως Βόλος 1951 (σελ. 248, μετ' εικόνων).

Μητροπολίτου Μαντινείας και Κυνουρίας Γερμανού, Ένθροονιστήρια. Άθήναι (16ον, σελ. 29).

Λεονίδου Ίωαν. Φιλεππίδου, τακτικού Καθηγητού της Ιστορίας τών θρησκευμάτων έν τη Θεολογική Σχολή του Πατριστημίου Άθηνών, Η πρώτη πρός Τιμόθεον ποιμαντική έπιστολή του άποστόλου Παύλου. Έπί τώ άγιώ έτει της ορθοδόξου χριστιανικής Έλλάδος. Άθήναι 1952 (σελ 242, μεθ' έρμηνείας της όλης έπιστολής εις συνεχές κείμενον έν τέλει και λεπτομερούς ερρητηρίου).

Εγκόλπιον Ήμερολόγιον «Έκκλησιαστικού Φόρου» (τών Πατριαρχείων Άλεξανδρείας). Άλεξάνδρεια 1952.

Άρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, Ιωάννης ό Χρυσόστομος επί τη βάσει τών έπιστολών αύτου. Έναίσιμος επί

διδασκαλία διατριβή, υποβληθείσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι 1952 (σελ. 119, μετὰ χάριτος τῆς πρὸς ἐξορίαν πορείας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ ἐκ ψηφιδωτοῦ τοῦ ἱεῖ αἰῶνος τῆς μονῆς ὁσίου Δουκά).

Ἦρὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: Ἐκθεσις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σπυρίδωνος ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι 1952. Ἐκ τοῦ Τυπογραφεῖου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. (Σελ. 108).

Ἐλλογίου Κορύθα, Μητροπολίτου Κορυθῶν, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Πατριαρχικῆ Ἱστορίας: Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔργον ὑπέρ τῶν προνομίων, θέσις.— Τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ πολιτικοκρατία, ἄρσις. Τόμος Α'. Ἀθῆναι 1951 (σελ. 40—432).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον, Δήμου Παρακαμυτιῶν ἐυχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὰς δοθείσας πληροφορίες ἡδη αἱ διευθύνσεις τῶν ἱ. ναῶν καὶ τῶν αἰδ. ἱερῶν τῆς περιφέρειας σας διωρθώθησαν κατὰ τὰς ὑποδείξεις καὶ τὰ φύλλα ἐστάλησαν εἰς τὴν νέαν τῶν ταχυδρομικῶν διευθύνσεων.— **Πανος. Αρχιμ. Ἐπ. Καλαφάτην**, Πειραιᾶ: **Μ. Ἀμπαρτζιάκη**, Καρφῶν, Δωριῶν: **Π. Παρασκευόπουλον**, Βορδῶν ἐνεγράφητε.— **Αἰδ. Δημ. Τσιαδῆν**, Κέραμον Χίου. ζητηθέντα φύλλα ἐστάλησαν.— **Αἰδ. Α. Ἀντωνόπουλον**, Ἀκρόαταν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγ. Βαρβάρας, ἐνεγράψαμεν.— **Αἰδ. Η. Μυλωνᾶν**, Δερβένιον Κορινθίου: **Ν. Μπαρμπάκη**, Βιτιανῆν Εὐρυτανίας: **Ι. Ποταμούλα**, Ἀγρίνιον: **Δ. Καραμήτρον**, Ἀστρίτσαν διευθύνσεις σας ἔτακτοποιήθησαν φύλλα ἀπεστέλλωμεν.— **Αἰδ. Α. Εὐγένιον**, Σέρφον: **Γ. Γεωργιάδη**, Κορησὸν Καστοριάς: **Γ. Τζιλιβάκη**, Ξηροστέρνιον διακοπή φύλου ὠφείλετο εἰς γινόμενον ἐλεγχον ἡδη ἐτεγράφητε καὶ καθυστερούμενα φύλλα ἐστάλησαν ἅπαντα.— **Αἰδ. Ι. Δρακάτον**, Φάρσαλα: **Κ. Παπακωστίδην**, Ἐλευθερός Παγγαίου ληπούμεθα, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ στειλωμεν τὸ φύλλον εἰς τὴν νέαν σας διευθύντην, ἐὰν δὲν μᾶς ἀποστείλλητε καὶ τὴν παλαιάν σας, κατὰ τὴν δὴλωσίν μας.— **Αἰδ. Ν. Διονυσόπουλον**, Ἀμαλιάδα: **Κ. Σταματίου**, Βρασσά Χαλκιδικῆς διευθύνσεις ἔτακτοποιήθησαν.

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων Ἀναγκ. Νόμου ὑπ' ἀριθ. 2200/1940 καὶ τὰς μενεγεστεράς τροποποιήσεις αὐτοῦ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τῆς ἐνορίας Γενεθλίων Θεοτόκου Ξερονουῆς—Θίσβης, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ρηθέντος Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ προσόντων.

Ἐν Λεβαδίᾳ τῇ 5 Φεβρουαρίου 1952

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Π ο λ ὕ κ α ρ ο ς

Ἱ Μητρόπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἐπιταλλοῦ, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων» ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 536/1941 Νομοθετικοῦ Διατάγματος» περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 2200/1940» ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικὰ.

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῇ 27 Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Δ α μ α σ κ η ν ὄ ς

Ἱερὰ Μητρόπολις Καρυστίας καὶ Σκύρου

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ὑπ' ἀριθ. 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 8200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὰς κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις 1) τοῦ ἐν Μαλειτιάνοις Ἱ. Ναοῦ Ἀνάληψις τοῦ Σωτήρος, 2) τοῦ ἐν Ζάρκουις Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος καὶ 3) τοῦ ἐν Καρφάλοις Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Ταξιαρχῶν, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ, προκειμένου νὰ ἀνακηρύξωμεν ὑποψηφίους ἐφημερίους τῶν ἐν λόγῳ Ἱεροῦ.

Ἐν Κύμῃ τῇ 28ῃ Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Ἀ ν α ν ῖ α ς

Ἱ Μητρόπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοιμ. Θεοτόκου» Ἁνω Φυγαλίας, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 516/1941 Νομοθετικοῦ Δ)τος τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως» τοῦ Α.Ν. 2200/1940, ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ σχετικὰ πιστοποιητικὰ.

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῇ 29 Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Δ α μ α σ κ η ν ὄ ς

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡλείας

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων 1) Ἀγ. Δημητρίου Ἀρβανίτη, 2) Ἀγ. Ἰωάννου Θεολόγου Ἀχλαδινῆς, 3) Ἀγ. Μαρίας Λίβρης, 4) Κοιμ. Θεοτόκου Κούμανι καὶ 5) Ἁγίου Γεωργίου Τζόγια, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν μιᾶς τῶν ἐν λόγῳ θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος, ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ δικαιολογητικὰ τῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Πύργῳ τῇ 30ῃ Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Ἡλείας Γ ε ρ μ α ν ὄ ς

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν Ἐφημεριακὴν θέσιν τῆς ἐνορίας Ἀνυδροῦ καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως αἴτησιν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 περὶ ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων ὀριζόμενων πιστοποιητικῶν.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 16 Φεβρουαρίου 1952

† Ὁ Φθιώτιδος Ἀ μ β ρ ὄ ς ὖ ο ς

Ἱερὰ Μητρόπολις Σερβίων καὶ Κοζάνης

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ἐνοριακὰς θέσεις 1) Κοιμ. Θεοτόκου Ἁνω Δρεπάνου, 2) Ἀγίας Τριάδος Κάτω Δρεπάνου, 3) Ἁγίου Κωνσταντίνου Κάτω Κώμης, 4) Ἁγίων Θεοδώρων Καστανιάς, 5) Ἁγίου Νικολάου Γουλῶν, 6) Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Ἁνω καὶ Κάτω Ἀμυδαλιάς, 7) Ἁγίου Γεωργίου Μελισσιῶν, 8) Κοιμ. Θεοτόκου Καταφυγίου, 9) Κοιμ. Θεοτόκου Σκούλιαρης, 10) Ἁγίου Νικολάου Πύργων, 11) Γεν. Θεοτόκου Ἀμυδαλιάς Κίσσης, 12) Ἁγίου Γεωργίου Λυγερῆς, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ

τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Κοζάνῃ τῇ 25 Φεβρουαρίου 1952

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνσταντῖνος

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Διακηρύττομεν ὅτι, στερουμένης τῆς ἐνορίας Ἁγ. Ἀνδρέας Αἰγίου τακτικοῦ Ἐφημερίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῆναι εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Αἴγιον τῇ 26 Φεβρουαρίου 1952

Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀγαθόνικος

Ἱ. Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Στερουμένης τῆς ἐνορίας Ἁνω Λουσῶν τακτικοῦ Ἐφημερίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσιν τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200 «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῆναι εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Αἴγιον τῇ 8 Φεβρουαρίου 1952

Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀγαθόνικος

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσιν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ Ἐφημερίου τῆς Ἐνορίας Ἁγίου Ἀθανασίου χωρίου Ἡρακλείου, ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω χηρευούσης ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» ὡς τοῦτο ἐτροπήθη διὰ τῶν ἄρθρ. 16 τοῦ Ν. Δ. 568/41 καὶ 17 τοῦ Α. Ν. 336/45, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσιν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν Ἐφημερίου τῆς ἐνορίας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Θεσσαλονίκης, ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῆς ὡς ἄνω χηρευούσης ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς

βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσιν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἐνοριῶν :

- 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου χωρίου Λητῆς
- 2) » » Ἁγίας Παρασκευῆς » Νικομηδίου
- 3) » » Ἁγίου Δημητρίου » Ἐξαλόφου

ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω χηρευουσῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 12ῃ Ἰανουαρίου 1952

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσιν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν Ἐνοριῶν :

- 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ταξιάρχων καὶ Ἁγ. Κυράνης Ὁσσης
- 2) » » Ἁγ. Ἀθανασίου χωρίου Καβαλλαρίου
- 3) » » Προφήτου Ἡλιοῦ » Πυλαίας
- 4) » » Ἁγ. Γεωργίου » Μελισσοχωρίου

ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω χηρευουσῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 29ῃ Δεκεμβρίου 1951

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Α. Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσιν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν :

1. Κοιμ. Θεοτόκου, Βασιλοῦδιου, 2.—Ἁγίας Παρασκευῆς, Μ. Βόλβης, 3.—Κοιμ. Θεοτόκου, Λοφίσκου, 4.—Μεταμορφώσεως Σωτῆρος, Μεσσιῶ, 5.—Ἁγίου Νικολάου, Νεοχωροῦδας, 6.—Κοιμ. Θεοτόκου, Κρύων Νερῶν, 7.—Ἁγίου Δημητρίου, Νυφοπέτρος, 8.—Ἁγίου Γεωργίου, Φιλύρου, 9.—Ἁγίου Γεωργίου Στίβου, 10.—Κοιμ. Θεοτόκου, Κριθιάς, 11.—Ἁγ. Δημητρίου, Χρυσουγῆς, 12.—Προφ. Ἡλιοῦ, Ἀσσήρου, 13.—Ἁγίου Δημητρίου, Ἀναλήψεως, 14.—Ἁγίου Γεωργίου Ν. Εὐκαρπίας, 15.—Ἁγίου Ἀθανασίου, Ν. Μαγνησίας, 16.—Ἁγ. Τριάδος, Συνοικισμοῦ Ἁγ. Τριάδος καὶ 17.—Κοιμ. Θεοτόκου, Σίνδου, ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω χηρευουσῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 28ῃ Νοεμβρίου 1951

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκός

Ἐπιτελεῖται ἐν Τυπογραφείῳ : ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰαίου 1.